



Asia and Pacific Association for Social Work Education

THE ROLES OF BUDDHISM IN SOCIAL WORK
Vietnam and Japan

ソーシャルワークにおける仏教の役割

—日本・ベトナム比較研究—

Vai trò của Phật giáo trong công tác xã hội

—Nghiên cứu so sánh Việt Nam và Nhật Bản—

Head by Tatsuru Akimoto, DSW

Edited by Etsuko Sakamoto

淑徳大学

Trường Đại học Shukutoku

ベトナム国立社会人文科学大学 (USSH)

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội

Social Work Research Institute Asian Center for Welfare in Society (ACWelS)

Japan College Of Social Work

[平成 26 年度国際比較研究 (ベトナム) 宗教とソーシャルワーク : その異同と関係—仏教の場合]

March 2015

THE ROLES OF BUDDHISM IN SOCIAL WORK
Vietnam and Japan

ソーシャルワークにおける仏教の役割
—日本・ベトナム比較研究—

Vai trò của Phật giáo trong công tác xã hội
—Nghiên cứu so sánh Việt Nam và Nhật Bản—

Contents: 目次: Mục lục

The Contribution of Buddhism to Social Work	1
A Summary of “Religion and Social Work—The Case of Buddhism” Research	
Tatsuru AKIMOTO	
ACWeIS-JCSW	
Immediate Past President, APASWE	
Chapter I	
Report from Shukutoku University	
Result and Importance of International Joint Research on “The Role of Buddhism in Social Work” Review of 3-years research and future outlook	10
Masashi TAMIYA	
Head of Shukutoku University Team	
1. Implications of the Field Studies:	14
The Current State, Challenges and Recommendations	
Yusuke FUJIMORI	
Associate Professor	
2. An Attempt of Typology of Social Work Practice by Buddhist Temples and Monks in Contemporary Vietnamese Society (No. 3)— Implications of the 3-Year Joint Research Results: The Current State, Challenges and Recommendations—	20
Yui KIKUCHI	
Researcher, Taisho University	
Narumichi SATO	

Chapter II

Report from University of Social Sciences and Humanities, VNU Hanoi

1. Charity and Social Work Activities of Buddhism Organizations in Vietnam	36
Nguyen Thi Kim Hoa Associate Professor MSc. Dinh Phuong Linh Dao Thuy Hang	
2. Charity and Social Work Activities in Hanoian Temples	57
Nguyen Thi Kim Hoa Associate Professor MSc. Dinh Phuong Linh Dao Thuy Hang	
3. The Training and Education for Monks and Nuns in Buddhism Bases in Vietnam	71
Nguyen Thi Kim Hoa Associate Professor MSc. Dinh Phuong Linh Dao Thuy Hang	
4. Compassion–The Psychological Background of Buddhist Social Work in Vietnam Interpretation from Buddhism –	84
Loan Hoi Nguyen Associate Professor	

Appendix

Professional Social Work and Buddhist Work as Its Functional Alternative Or Buddhist Work and Professional Social Work as Its Functional Alternative [Reprint with revisions]	95
Tatsuru AKIMOTO ACWels-JCSW Immediate Past President, APASWE	

All articles, reports, and records in this volume have been printed as authors submitted without any corrections and changes by the editor.

Chapter I (Original version in Japanese)

Report from Shukutoku University

淑徳大学報告

国際共同研究「ソーシャルワークにおける仏教の役割」の成果と意義 — 3年間のまとめと今後の展望 —	103
研究代表 田宮 仁	
1 フィールド調査を通じて窺える現状・課題・提案	106
准教授 藤森 雄介	
2 現代ベトナム社会における仏教寺院・僧侶が取り組む 社会福祉的实践形態類型化の試み(第3報) — 3年間の共同研究の成果から窺える現状・課題・提案 —	112
大正大学総合仏教研究所 研 究 員 菊池結 博士後期課程 佐藤成道	
3 インタビュー記録	125
じょうげんじ ティン ヴィンギエム ① 浄 厳寺運営・THINH NGHIEM (幼稚園)園長 圓光 (Vien Quang) 和尚	
博士後期課程 佐藤 成道	
② 妙法寺住職 釈慧徳	大正大学総合仏教研究所・研究員 菊池 結
③ 徳山寺住職 釈女明秀	博士後期課程 梅原 芳江
④ 龍樹寺尼僧 釈女和厳	博士後期課程 梅原 芳江
<現地調査の記録>	
第4回ベトナム現地調査(南部・ホーチミン②)	
第5回ベトナム現地調査(中部・フエ/南部・ホーチミン③)	
博士後期課程 佐藤成道	
4 ワークショップ記録	187
第2回合同ワークショップ	博士後期課程 佐藤 成道
第3回合同ワークショップ	博士後期課程 梅原 芳江 博士後期課程 河本 秀樹

Chapter II (Original version in Vietnamese)

Report from University of Social Sciences and Humanities, VNU Hanoi

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội

1 . HOẠT ĐỘNG TỪ THIỆN VÀ CÔNG TÁC XÃ HỘI CỦA CÁC TỔ CHỨC PHẬT GIÁO TẠI VIỆT NAM	212
	PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Hoa ThS. Đinh Phương Linh NCS. Đào Thúy Hằng
2. Các hoạt động từ thiện và công tác xã hội của các chùa tại thành phố Hà Nội	230
	PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Hoa ThS. Đinh Phương Linh NCS. Đào Thúy Hằng
3. CÔNG TÁC ĐÀO TẠO, GIÁO DỤC TĂNG, NI HIỆN NAY TRONG CÁC CƠ SỞ PHẬT GIÁO Ở VIỆT NAM	245
	PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Hoa ThS. Đinh Phương Linh NCS. Đào Thúy Hằng
4. Trắc ẩn – Cơ sở tâm lý của Phật giáo Công tác xã hội ở Việt Nam Lý giải từ Phật giáo	258
	PGS.TS. Nguyễn Hồi Loan

THE CONTRIBUTION OF BUDDHISM TO SOCIAL WORK

A Summary of “Religion and Social Work—The Case of Buddhism” Research

Tatsuru Akimoto, DSW

Asian Center for Welfare in Society, JCSW

Immediate Past President, APASWE

What can Buddhism contribute to social work--and do that more effectively?

The answer should be explored on at least at four levels: direct services, policies and programs, education, and concepts. At the direct service level, Buddhism counselling has been a popular subject for many years. At the policy and program level, Buddhism's function as a service delivery channel readily comes to mind. Buddhist work could function as a complementary entity when governmental social work/welfare programs have yet to develop fully. Moreover, Buddhist work may be purposely embedded in governmental programs as an essential part even when they have fully developed. In the arena of education, Buddhist temples may provide excellent learning opportunities for student fieldwork, for example. Some of the philosophy, values, skills, and knowledge of Buddhism may contribute to professional social work across these three levels. At the conceptual level, Buddhism makes a contribution, for example, to the inquiry of “what is social work,” to redress what today's social work is missing, and to lead social work to a new developmental stage in its history.

<Inauguration and Structure of Research>

The APASWE president received a research proposal from a member school, the University of Social Sciences and Humanities, Vietnam National University (USSH-VNU), Hanoi, in 2011, with the following “General Objective”: (the 2013 report of this research, hereinafter referred with the year only: 67)

A study of the participation of Buddhism in resolving general social problems and Social Work in particular. Hence, applying the approach of Buddhism to social work in order to improve the effect of social work activities. ¹

¹ The proposal also mentioned four “Specific Objectives” under the “General Objective.”

- Study the record of activities of Buddhism in currently supporting vulnerable groups, especially their integration into society.

“.....[T]he APASWE approached the Social Work Research Institute Asian Center for Welfare in Society (ACWeIS), Japan College of Social Work (JCSW), where the APASWE President office was located..... The ACWeIS-JCSW agreed to implement a joint research project entitled “Religion and Social Work: The Case of Buddhism” and provided seed money to inaugurate the project. From the nature of the research,Shukutoku University, a prestigious Buddhist based Japanese university and an APASWE member school [was invited] to serve as a counterpart of USSH-VNU. Meeting in Hanoi in March 2012, the three parties started a three-year research project.” (2013: 1)

Each party pursued its respective interests, rather than an integrated aim. The Shukutoku team tried to study “What are Vietnamese Buddhist temples and monks/nuns actually doing in fields similar to those of the contemporary professional social work?”. (cf. “The first half of the above “General Objective”) This comprised the basis for a further analysis to achieve the second half of the “General Objective.” Neither their knowledge nor existing documented materials—particularly in Japanese and English—about the present state of Buddhist “social work” in Vietnam were sufficient. The research team visited 27 temples as well as seven governmental and two non-governmental agencies in Hanoi, Ho Chi Ming City, and Hue. Researchers interviewed, observed, collected recorded data, and sometimes conducted a small survey using questionnaires.

The USSH team provided assistance for the field research in logistics as well as background information on Vietnamese Buddhism in general and its “social work”-related activities to position the field research within a national framework. This report contains three papers respectively by Nguyen Thi Kim Hoa, Dinh Phuong Linh, and Thuy Hang: “Charity and Social Work Activities of Buddhism Organizations in Vietnam” (2015:36-56), “Charity and Social Work Activities in Hanoian Temples” (2015: 57-70), and “The Training and Education for Monks and Nuns in Buddhism Bases in Vietnam” (2015: 71-83). Previous 2013 and 2014 reports carried the following papers:

Hoa, Nguyen Thi Kim, Kim, Nguyen Van, Loan, Nguyen Hoi and Minh, Bui Thanh, “Social security in Vietnam: Definition, composition, and prospects.” (2014: 151-174)

-
- Analyze current outcomes and limitations of activities of Buddhism in social work as well as analyze reasons and affective factors.
 - Analyze the current changes in Buddhist activities to improve their integration into Social Work and develop their outcomes.
 - Propose possible resolutions in order to improve positive aspects and reduce any negative ones in Buddhist activities in Social Work nowadays.

Kim, Nguyen Van, “Vietnamese Buddhism at Ly-Tran Dynasty History, World-entering capacity and social roles.” (2013: 5:19)

Loan, Nguyen Hoi, “Social charitable activities of the Vietnam Association of Buddhism (2007-2012)” (2013: 31-40)

Hoa, Nguyen Thi Kim and Trang, Nguyen Thu, “The values of social work sector shown through Humanitarian activities of Buddhist institutions—A general sight for Vietnam and Japan.” (2013: 41-49)

The USSH-VNU team also devoted themselves more directly to the second part of the “General Objective”, deepening their understanding on the possible contributions of Buddhism to the professional social work in Vietnam, particularly in the psychological and spiritual aspects, by partially participating in the above field research and writing a few articles and a book. Readers will find “Compassion—The psychological background of Buddhist social work in Vietnam—Interpretation from Buddhism” (2015: 84-93) by Nguyen Hoi Loan in this volume, and “The practical and spiritual characteristic of Buddhism in social work in Vietnam” (2014: 141-150) and “Psychological foundation to resemble social actions between Buddhism and social work.” (2013: 20-30) by Nguyen Hoi Loan and Nguyen Thu Trang in previous 2013 and 2014 reports. Nguyen Hoi Loan published *Buddhist Values Toward Social Work in the Context of Globalization*, Hanoi National University Publisher, 2015.

The JCSW/APASWE team was the initiator and coordinator of the entire research in addition to serving as the editor and publisher of their annual reports. Interest focused on the extension and generalization of the results of efforts of the the two above teams pertaining to Vietnam and Buddhism toward the world at large, combining the accomplishment of research projects which they concurrently conducted outside this specific research. Their aims were to clarify similarities and differences between Buddhist work and Western-rooted professional social work, to establish the concept of Buddhist “social work”, thereby answering “what is social work?” The APASWE International Definition of Social Work Review Project was then ongoing. Tangible results of these research projects are found in the following ACWels-JCSW publication:

Internationalization & Indigenization of Social Work Education in Asia (2014)

Internationalization of Social Work Education in Asia (2013)

(Professional) Social Work and Its Functional Alternatives (2013)

The Birth and Development of the APASWE: Its Forty Years of History—Rebellion, Dissemination, and Contributions— (2013)

International Symposium: International Definition of Social Work Review—A Voice from Asia and the Pacific—(2012)

International Definition of Social Work Review: APASWE/IASSW Asian and Pacific Regional Workshop (2011)

<Some Findings>

1. Present State of “Social Work” Activities by Vietnamese Temples and Monks/Nuns

(1) Many temples and monks/nuns in Vietnam are supporting vulnerable populations as is professional social work. They are nurturing deserted babies, children, the elderly, and people with disabilities including HIV/AIDS patients and Agent Orange victims; delivering food, clothes, and medicines—sometimes even cows—to remote poor districts; running medical and pharmaceutical services; and providing counseling services and educational and vocational training opportunities.

The form of the administration and operation of services have themselves diversified. Some temples (A) directly provide and manage supportive services, (Aa) responding to whatever needs which community people raise, or (Ab) careful planning and programming in advance by themselves before accepting participants. Some temples (B) function as settlement houses, (Ba) developing community care programs or (Bb) letting members and volunteers run programs.

The quality of those services varies significantly. One facility of the (Ab) model was in a setting like a gorgeous resort hotel. Some of the (Aa) models were rather poor both in physical facilities and daily programs as compared with services provided by governmental agencies, which tend to be standardized. Interestingly, however, “People come to temples rather than government agencies. People come back to temples if we refer them to government agencies.” “Why?” was the first question raised among researchers as soon as the research started. Some hypothetical answers were given in the 2013 report. (2013: 2-3)²

What directs those temples and monks/nuns to these activities? Researchers expected interviewees to mention specific Buddhism teachings or sutra, or some principles and messages from them. But the most typical answers by interviewees, who were chief monks/nuns of the temples or head monks/nuns in charge of their services and programs, were “Since I am a Buddhist,” “Following a relation through Buddha [*En*],”

² Hypothetical answers were given according to three factors by some team members: (1) the inner aspect of practitioners, i.e. monks and professional social workers—the present professional social work has neglected this factor; (2) the unlimited accessibility of temples concerning time and issues as they are open 24 hours a day, 365 days a year and consider matters ranging from homeless kittens born under the floor to job hunting for sons and daughters and to elderly parent care, as opposed to the 9-5 office hours and jurisdictions by issue and/or population group (e.g. disposed street children, HIV/AIDS, battered wives, and old people without relatives) of governmental agencies; and (3) the existence of the trust and/or faith relationship between temples and believers or monks and followers even before they enter into a provider-client (service receiver) relation. (2013: 2-3)

“Just as a person,” and “Since I had a similar experience before in my early life.” The last two answers were shared by governmental and non-governmental agency interviewees, too. Regarding the answer of “the Buddhist teachings or principles”, the spontaneous question was “Why weren’t many more, or at least the majority, of temples and monks/nuns not engaged in these activities?”. (Temples and monks/nuns practicing these activities are very limited in number compared with their totals, as shown in the next section.)

(2) According to 2012 statistics by the Buddhist Association of Vietnam, the respective numbers of temples and monks/nuns were 17,287 and 46,699 in the whole country of Vietnam, 1,765 and 1,802 in Hanoi, 1,162 and 8,737 in Ho Chi Ming City, and 215 and 1,525 in Hue. Some of them have such “charitable” activities as mentioned in the previous section. The amount of dong the Buddhist Association of Vietnam has spent for them is “huge”, but according to their statistics, the numbers of temples implementing these activities seem to be rather limited—20 nursing homes for 1000 elderly people (2007) and 35 orphanages for 20,000 children (2002-2007), for example, in the whole country. (2015: 37-42)

The Buddhist Association data may not be completely inclusive. It was reported in field research interviews that many other temples and monks/nuns engaged in similar activities, albeit on a small scale.

2. Physical Contribution: Lightening the Load of Social Work

—Some proposals for better services—

The aims and activities overlap between Buddhist work and Professional Social Work, at least partly. Both aim at the wellbeing of people and societies,³ and peace and justice, and work to ameliorate and solve problems and difficulties in lives of people and their communities. In the sense that Buddhism partly satisfies what social work aims at and works for, Buddhism does contribute to social work. It is apparent that programs and services by Buddhist temples and monks/nuns have physically played a

³ Defining the or an aim of social work as “to promote the wellbeing” has been commonly accepted including in the IASSW/IFSW international definition of social work as well as many textbooks. Defining as such, however, is also arguable for many people because aiming “of this kind is everywhere in operation with which the social worker as such has nothing to do.” “It is dangerous to make too general claims, to maintain that the business of the social work isto promote social welfare.” (R. M. Maciver, *The Contribution of Sociology to Social Welfare*, Columbia University Press, 1931: 42 and 43-44 respectively)

complementary role to those of governments.⁴⁵ Their budget is limited. (cf. 2015:36-55) “Temples could raise funds while others couldn’t. People readily respond to requests for donation by temples.”

Some proposals on the administration and operation of programs and services were listed from the observations during Shukutoku’s field research and from the statistic and document review during USSH’s paper writing. The Shukutoku team made two concrete suggestions to the Vietnamese social work community to benefit from Buddhist practices: (1) set up opportunities to exchange experiences and ideas between temples and governmental agencies which have similar activities, and (2) utilize temples as field work locations for professional social work education.

The USSH team made several proposals to the Buddhist Association of Vietnam to have their “charitable work”⁶, or their programs and services in the field of social welfare and security, contribute more effectively to the society. These include the improvement of:

- (1) vocational training centers, orphanages, kindergartens, and charitable classes as well as health care and other social securities to complement the state budget limitations;
- (2) hygiene and safety in health care and periodic activities report;
- (3) the regular drug supply;
- (4) the cooperation with government and local authorities to carry out health care in remote areas and the efficiency of the management of law-binding services in general;
- (5) the quality of some vocational training and educational institutions so that students become more compatible in the labor market and better prepared for their future independent lives;
- (6) the efficiency of the management of charitable activities by focusing on “long term charities” such as construction of roads, wells, “houses of gratitude”, vocational classes, and reducing small and temporary charity activities;
- (7) the involvement in social work, not temporary material support, but the promotion of social changes, the resolution of problems in relationships among people, empowering and freeing people to bring peace to society;
- (8) the collection of statistics updating their activities for more efficient management.

Hoa and et. al. also refers to the contribution of Buddhism as a social capital.(2015: 55-56)

⁴ The “complementarity theory” is commonly found in many countries including Japan after World War II.

⁵ The distinction between governmental social welfare/security programs and services and social work activities may not be necessarily clear here for some readers.

⁶ Although the term “charity work” has been used here as an “approach of Buddhism” to be applied to social work (cf. the latter half of the “General Objective), the use of the word “charity” may or may not be appropriate. The USSH team uses the word in the same meaning as in the West while the Shukutoku team questions the usage in Buddhism. There may be a translation problem between languages.

3. Psychological, Spiritual Contributions: Making Social Work “Workable”

Seventy percent of people in Vietnam are Buddhists. Buddhism and its doctrines and teachings as well as its spirit are deeply rooted in the society and permeate most corners of the people’s lives, even in culture and traditions.

Any discourse and practice of social work that neglects Buddhism could not be meaningful in Vietnam. In other words, Buddhism could contribute to making Western-rooted current professional social work functional and workable in Vietnam and more effective to the Vietnamese people and society.

Not only the aims and activities but also the approach partly overlaps between Buddhism and Professional Social Work. Both take the approach of—for example—empowerment and self-development.

Dr. Nguyen Hoi Loan of USSH observes Buddhism’s contribution to current professional social work particularly in its inner—psychological, spiritual, and moral—aspects in Vietnam. Such doctrines and teachings as the Bid Five Rules and the Ten Suggested Criteria, for instance, have become not only psychological and spiritual standards but also moral and behavioral norms.

He identifies compassion as the core Buddhist element for social work. This element is in clients for whom the social workers work and in the society in which they practice. With compassion, social workers do their work. Without compassion and an understanding of compassion, social workers could not understand or reach the minds and hearts of clients nor make their practice effectively function and be accepted in the society. Compassion is the essential ingredient of social work as well as the core motive and impetus for social workers. (2015: 84-93)

4. Conceptual Contributions: Leading to a New Stage of Social Work

—Make social work that of the world—

This research has pertained so far to the case of Vietnam and Buddhism, but it could be generalized to that of the world beyond them. The question at the beginning of this paper was “What can Buddhism contribute to social work?” The original title of this research project started by JCSW/APASWE was “Religion and Social Work—the case of Buddhism.”

Social work is born, matures, and functions in people’s lives, culture, and tradition in each society, and religion is an indispensable element of them. Social work could not happen without any consideration of religion, which is Buddhism in case of Buddhist

countries.

The question, “What can A contribute to B?,” implies that B is neither sufficient nor complete. Today’s social work may be missing something essential or connoting some errors and mistakes in it to be corrected. The lack of consideration of the inner aspect—such entities as altruism and care and compassion and selflessness—is one of them. This was pointed out even before the research proposal was made (cf.2013: 2-3) and was a focus of the above USSH Loan inquiry. Contemporary social work has left it behind somewhere through the process of industrialization, modernization, scientific organization, occupationalization, professionalization, and secularization.

While Western-rooted today’s social work posits social work to be equal to professional social work (or social work profession), Buddhist “social work” could never accept the equation. Buddhist monks/nuns cannot serve suffering people as simply a job or for their own livelihood, i.e. for money, or as a profession that is an occupation.

Buddhist temples and monks/nuns have been alleviating sufferings in the lives of people who have borne them for over 2500 years while the Western-rooted professional social work has done so for over 100 years. The establishment of Buddhist “social work” would pull down the Western-rooted professional social work to a relative position, or to an equal position with Buddhist “social work”, and pull up social work to a new developmental stage. Social work, which was born in Europe (Phase I) and matured in North America (Phase II), would reach its third Phase.

The original term for “social work” would differ in each society and in each language, or it may be that no categorical term for those activities exists in Buddhism. Those terms, however, cannot help being named and translated as “social work” as long as we are forced to discuss them in English. Being forced to discuss the same in other languages (e.g. Vietnamese, Japanese and Sinhalese) would challenge and reverse its authenticity. Authenticity would be on the side of the language. Other “social work” such as Islamic “social work” and non-religious NGO “social work” would consequently be explored. Through induction from and synthesis, a social work which could be commonly acceptable to the world would be born. Social work will break away from the monopoly of the West to become a common asset of 200 countries and regions.

The contribution of Buddhism to social work is not realized by conforming itself to the current Western professional social work. It would be only the globalization of social work itself from the center to peripheries.

(These points, as well as the commonalities and differences between Buddhist work and professional social work, were discussed in Tatsuru Akimoto, “Professional social work and Buddhist work as its functional alternative or Buddhist work and professional

social work as its functional alternative” in the previous report (2014: 133-139),⁷ and has been reprinted in this report with minor revisions. (2015: 95-102)

The next step has already been taken. Shukutoku University has initiated research sketching the whole picture of the present situation of Buddhist “social work” activities in other Buddhist countries in Asia (Sri Lanka, Thailand, Myanmar (Burma), Mongolia, and Nepal). JCSW has been exploring the plausibility of a research project entitled “Religion and Social Work—the case of Islam”. Through a comparative analysis, features of “social work” of each religion, e.g. Buddhism and Islam, and common features among religious “social work” would be extracted. A definitive workshop among Buddhist, Islamic, and Christian “social works” as well as that of other religions will be hopefully scheduled in the near future.

⁷ The article also refers to the contribution of social work to Buddhism, which is beyond the range of the original interest of the current research.

Chapter I

Report from Shukutoku University

Results and importance of international joint research on
“The Role of Buddhism in Social Work”
Review of 3-years research and future outlook

Masashi TAMIYA
Head of Shukutoku University Team

1. Introduction

This research project started in April, 2012 conducted by University of Social Sciences and Humanities, VNU Hanoi(USSH), Asian Center for Welfare in Society of Japan College of Social Work, and Shukutoku University. Today, after 3 years of research activities we have finally reached a point where we are able to present some outputs and results of this project.

First of all, I would like to thank all members of Vietnam National University team, team of Japan College of Social Work, and Shukutoku University team for their effort and help. Especially, I would like to express my thanks to Nguyen Van Kim and Pham Quang Minh, both vice-presidents of University of Social Sciences and Humanities, VNU Hanoi (USSH), and to associate professors Nguyen Kim Hoa and Nguyen Hoi Loan from Faculty of Social Sciences; as well as to all young staff and graduate students. At the same time, let me thank to Dr. Tatsuru Akimoto, Etsuko Sakamoto, and Kana Matsuo from Japan College of Social Work. Moreover, thanks to professors Satoshi Shibuya and Yusuke Fujimoto, and Narumichi Sato, student of doctoral program, all from Shukutoku University; as well as Yui Kikuchi, researcher at Taisho University; Nguyen Thi Du, foreign student of doctoral program at International College for Postgraduate Buddhist Studies, for their efforts, help and conducting research and field work in North-, Central-, and South Vietnam. At last, let me express my deepest thanks to board chairman Dr. Masatoshi Hasegawa for making arrangements for this research project. At the end, let me mention, that Dr. Tatsuru Akimoto has arrived at the new post as Head of Asia Social Welfare Research Center, part of Hasegawa Buddhist Culture Research Center of Shukutoku University, in April 2014.

2. Research results – Summary as a Head of the Shukutoku University research team

- 1) “The role of Buddhism in social work” is a large-scale research theme. We, the Shukutoku university team, were supposed to provide some particular suggestions about this issue to USSH , but unfortunately we were not able to achieve this research object in past 3 years.
- 2) This is because of lack of basic data about Buddhist social work in Vietnam. As the result, during carrying out first steps of our international research, brand new (and very important) research object has arisen. We had to conduct field research to get the basic data about Buddhist temples and monasteries, providing social work in Vietnam. Then it was necessary to analyze it and clarify its present state.
- 3) During 3 years of this project my fellows visited North-, Central-, and South Vietnam for 5 times, providing us new actual data, not available before. Details have been already reported in different research papers.
- 4) While this research project was still in the progress the main goal of the study had been switched to

“grasp the actual state of activities of Buddhist temples and monks in Vietnam”. During workshop, held at Shukutoku University in March 2014, we agreed, we should focus on particular activities of Buddhist temples in Vietnam, involving in social work, as a sample study; and to review these activities as an output of 3-years research. Let me say, that this research object has been achieved. 5) But, as a future task, we should challenge former research object again, trying to “provide some suggestions” to our Vietnamese partners.

3. Research results – Summary as one of researchers involved in this study

1) As one of researchers involved in this project I would like to “provide some suggestions” about the role of Buddhism in social work in the future, even if it take a long time.

2) While considering and providing these suggestions we have to pay attention to points mentioned below:

a. Due to the changes of historical and social conditions occurring in the time , and due to the changes of views and value system of people of Vietnam and changes of directions and views of Buddhist temples and Buddhist monks in Vietnam, all these suggestions and their content may be simply subjects of change.

b. If people of Vietnam wish the economic development, modernization, and industrialization according to the Western system of values, including infrastructure, health and welfare facilities, and promoting of higher education, than, until this process reaches a particular point, we may predict, that people of Vietnam and Buddhist temples and monks remain all in good and positive relationship.

c. But, after reaching a particular point of industrialization, modernization and developing of infrastructure, higher education etc., the system, policy and qualification itself become priority and, as the result, I think that the relationship between people of Vietnam and Buddhist temples and monks may show some disharmony. I don't want Vietnam to follow the same way as Japan has passed.

d. 3 years ago, when I met my colleagues from USSH for the first time, I have talked about Pacific War and Japan as a defeated nation. In post-war period, Japan has thoroughly separated religion (church) and the state policy (and has removed religion from process of education). As result, economic growth became priority, and Japanese people have forgotten even to hesitate while prioritizing only one's own desire and benefits. In today's Japan, people claim only one's own rights and benefits, losing ability to care for others (which used be common sense in Japanese society in the past). In other words, Japan have lost spirit and sense of taking personal responsibility, recently tending to rely only on qualifications and standards system, which in fact guarantee only the minimum. Therefore, even the character of Japanese people, cultivated for centuries, is lost. In society like this people just move away from trying to know himself or herself (in case of Buddhist from trying to consider the light of Buddha's teaching), and also governing itself based on one's own faith, and even the sense of ethic, they are all lost now. The meaning of religion and faith is getting weaker and weaker, so even Japanese Buddhist monks and temples lost motivation to involve in any activities.

4. Future tasks

If we want to accomplish the primary goal of this project, we should naturally continue in our present activities. To visit each other conducting some workshops or carrying out field-work brings of course expenses, so these activities may be probably reduced, but we can focus on analysis of research materials and field-work data, we have already obtained. I think that a long long time and a lot of energy will be necessary to achieve this object.

In not so far future, 50th Annual conference of Japan Association for Buddhist Social Welfare Studies will be held in October 9th, 2015 at Shukutoku University, where we are going to present results of this research project. Furthermore, we are preparing publication of “Asia Buddhist Social Welfare” series as a part of celebrations of 50th anniversary of establishment of Shukutoku University, and its 1st Volume will be about Vietnam, based on this research, of course.

I have a dream. I would like to implement exchange of scholars and students in the future. Especially, exchange between young researches, and graduate students and college students. I am going to promote this exchange and I hope my dream will come true.

By the way, I think, that this project is not only one of number of international joint researches, but an attempt, which may probably influence future studies on Buddhism and social work, and may probably significantly affect Asian Buddhist countries, too. The reason, why I think so, is hidden in the starting point of this research, being proposed by colleagues from Vietnam National University in Hanoi. And Vietnam, as you know, is a socialistic state. And, this is also well known fact; socialism is not very familiar with religion. But despite of this fact, our research transcends this cliché about religion and socialism; even in the socialistic regime we are trying to promote Buddhism, trying how to deal with religion and socialistic doctrine.

And it's not only about Vietnam. We can find expectations about, how can Buddhism help with problems in the society, also in Nepal or Sri Lanka. Social welfare provided by Buddhist monasteries and monks is becoming a part of national planned projects. In Sri Lanka, they are going to establish national social work college for Buddhist monks. Our research might be affected of personal interest of researchers in Vietnam, but at the same time, we can see a rise of a new trend in relation between Buddhism and social work in Sri Lanka.

I hope this new trend will reach Japan as waves of the ocean do, and I hope this research project is the foamy white crest of this new wave.

Conclusion

The goal of this research was primarily to “provide some suggestions” concerning “the role of Buddhism in social work”. We can ironically say that this goal itself is a product of process of modernization and economic growth as a priority of a state, while there is not enough manpower and sufficient infrastructure in welfare. Therefore, these expectations towards Buddhist monasteries and monks and their social welfare practice may be only temporal phenomenon searching for provisional complementation of the state's system.

When we talk only about the role or about the function of Buddhism in the field of social work, even this temporal complementation mentioned above should be naturally the right object of the research.

But as I mentioned before, after reaching a particular point of industrialization, modernization and developing of infrastructure, higher education etc., the system, policy and qualification itself become priority and, as the result, I think that one day Buddhist monasteries and monks will be dropped from the social work system as a redundant part. When we reduce our focus only on the role and the function according to our primary goal, we have to imagine that such a day may probably come. But, from a point of view of a Buddhist (not a scholar) it isn't necessary to emphasize results of such a research. If such a day comes, Buddhist monks should come back to monasteries and monasteries should be places of Buddhist practice again. That's all. But, if there will be someone, who is suffering and need help, there should be a monastery to accept him or her, and there should be a monk to stand by him or her. That's all.

P.S. About details of this research please check *Bukken Booklet: Up To Date*, Vol.37 published by Hasegawa Buddhist Culture Research Center in December 20th, 2014.

1. Implications of the Field Studies: The Current State, Challenges and Recommendations

Yusuke FUJIMORI

Associate Professor,

College of Cross-Cultural Communication and Business

1. Introduction

The 3-year joint research since 2012 was filled with stimulating meetings which encouraged Japanese researchers, who had tended to focus only on domestic issues, to explore new horizons.

Previous reports proposed to categorize welfare practice by Vietnamese temples into four types. As the main interviewer at all the field studies in Vietnam during these 3 years, in this report, the author would like to focus on the following two types (models), which had more information available, and discuss their implications, including the current state, challenges and recommendations.

* The 3-year field studies were joint efforts: Japanese research team members (the author, Narumichi SATO and Yui KIKUCHI played a main role) shared insights and conducted the studies while obtaining assistance from Ms. Nguyen Thi Du who served as an interpreter. Therefore, it should be noted that some parts of this report may overlap the report by SATO and KIKUCHI.

2. Implications of Model A: “Direct Support and Facility Operation”

This model is considered the most basic type of current welfare practice by temples in Vietnam. This model is also easy to explain to research and temple communities in Japan as an example of “Buddhist social work.”

However, their operational styles are not uniform: each temple has established its own operation through trial and error while sometimes trying out unique ideas. (It seems natural considering the fact that each temple is in the unique situation such as financial availability, condition of the site and the image of its operation the founder has.)

While innovative operation by each temple has many things to learn, the research team has noticed, through the analysis of this model, that these temples do not seem to share their experiences with others who provide similar services.

During the interviews, the research team heard monks say, “Oh, I know that temple’s activities.” Yet, these temples seem to have few opportunities to learn from each other, such as workshops to share their experiences and visits to each other’s temple by monks and staff members who have direct contact with clients.

This situation seems to go beyond the “temple-to-temple” relations: “Temples” and “public facilities” also seem to face the similar challenge in their relationships. As far as these field studies go, no temple which was engaged in welfare practice seemed to have any interaction with public welfare facilities.

While “temples” provide services as charity based on their beliefs, “public institutions” are based on systems and policies. Hence, they may have good reasons to have different goals and motivations for their practice. However, from clients’ perspective, it does not matter whether service providers are temples or public institutions: What they want is “daily living that is as safe and peaceful as possible.” Clients may be treated quite differently depending on whether a provider of assistance happens to be a “temple” or a “public institution.” This situation should not be accepted as a matter of luck.

The author would like to propose that local government agencies, Buddhist societies or educational institutes play an intermediary role to provide opportunities for mutual learning among “temples” or “temples” and “public facilities” which are engaged in similar activities. Such learning should also be helpful for further improvement of client-centered services.

In the past, the Charity Organization Society (COS) in the UK, which developed pioneering social casework, successfully broke down the common belief “the principle of less eligibility” in the British society back then through its activity called “friendly visitors: friends, not relief,” through which providers of assistance were directly involved with its recipients who were in poverty. However, it is pointed out that these “friendly visitor programs” also had a limitation then: providers of assistance who were directly involved with its recipients (i.e. people in poverty) separated “deserving cases” from “undeserving cases” based on their own ethical criteria.

The current situation surrounding social work and Buddhism in Vietnam is certainly different from the British society back then. Yet, if there are any lessons of history, one of them would be “going beyond individual ethical criteria.”

Needless to say, the temples and monks in these field studies actually provide direct assistance. In this sense, they have sufficient contact with clients. Moreover, they seem to have a common foundation “Buddhist values” as the subjective motivation for their practice. Yet, how about things beyond this foundation, such as concrete methods of assistance and individual treatment? While it may sound too extreme, providers of assistance could be trapped in their self-righteousness as “frogs in a well (knowing nothing about the great ocean),” missing opportunities to improve services to make them more client-centered.

Ideally, learning common expertise and methods of assistance would address such concerns. Indeed, educational institutes and researchers in social work education, including Vietnam National University-Hanoi, have already started collaborating with Buddhist educational institutes and providing social work expertise to monks, albeit partially. Hence, contemporary Vietnamese society

has already started building the foundation for “places of learning” where monks can take professional education in social work. If people from temples and those who are directly engaged in the practice can share their experiences and learn from each other there, such places may serve as even more effective learning opportunities for them to find common practice methods and new ways to resolve issues. Moreover, if they can build up their efforts, they may also be able to organize “Buddhist social work” based on their practice examples, just as Mary Richmond, who had started her career as a staff member of COS in Baltimore, USA, organized “social casework” based on her own and their colleagues’ practice examples.

3. Implications of Model C: “Temple Settlement (Settlement House)”

This is also a model whose activities and methods of their development are worth introducing to Japanese Buddhist society for two reasons: This model is quite popular as welfare practice by temples like Model A, and it effectively utilizes “believers” as “human resources.”

Japan is currently said to be a Buddhist country. The statistics show that there are about 84.7 million believers, about 75,000 temples and about 300,000 monks. In reality, however, Japanese society hardly shows its religious characteristics partly because of the unique system that separates religion from politics. This situation is quite different from many other Buddhist countries in Asia. As a consequence, welfare practice by temples and monks is also hard to recognize in Japanese society. Moreover, the proportion of temples and monks who are actually engaged in such practice also remains small.

Nevertheless, it does not necessarily mean that none of the monks in Japan is interested in welfare practice.

A study was conducted with all temples that belonged to 6 of the 13 traditional Buddhist schools in Japan (i.e. Tendai, Yuzu Nembutsu, Jodo, Pure Land, Nichiren, and Rinzai/Obaku) regarding their Buddhist welfare practice, asking the same questions to all the subjects. In every school, as high as 60-70% of the respondents agreed to the statement, “I am personally interested in social welfare but have not started practicing it yet.” (e.g. Fujimori, Y. (2014). *Shukutoku Library 3: Footsteps of Buddhist Welfare Practice*. Hasegawa Research Institute for the Study of Buddhist Culture, Shukutoku University)

Hence, in modern Japanese Buddhism, while many monks have potential to play a role in welfare practice, most of them have not reached a point where they actually put it into practice because they do not know “what they should do.” Showing specific examples and best practices is effective for such a group of people, and Model C seems to be particularly interesting for Japanese temples and monks.

While Japanese temple system is different from Vietnamese system of “believers,” it has “human resources” called “Danshintos (supporters and congregations)” who support temples. The

strength of connection with such “human resources” is an important determinant of temples’ operation and their relationships with local communities.

In addition, it will be more difficult for temples to develop new facility services based on Model A under the contemporary Japanese social welfare system because the system itself is already structured and such new services need to overcome various bureaucratic hurdles. On the other hand, many Japanese temples and monks may show interest in best practice that could become a model in which temples play a role as hubs to mobilize “human resources” and to provide services that address community-specific needs.

Hence, how to present examples of Model C to Japanese Buddhist society is one of our future challenges.

4. How Can Buddhist Welfare Practice Be Applied in Social Work Education?

Next, the author would like to briefly discuss “how to apply Buddhist welfare practice in social work education.” This is the topic the author has been considering throughout the 3-year field studies, and it is also closely related to the theme of this joint research.

As mentioned before, through these field studies, the author was deeply impressed with the activities in Vietnam based on dedication of temples, monks, believers and volunteers. These activities have sufficient potential as field placements which provide those studying social work with various learning opportunities. However, the research team has also found that few social work practitioners or students are involved in these temples. It is very “Mottainai (wasteful),” and some improvements should be made.

Meanwhile, if this situation is improved, social work education programs can also secure multiple places that provide valuable learning opportunities across Vietnam, where individual students can experience the following through field practicum:

- (1) To understand what Buddha’s teachings their practice is based on;
- (2) To actually see, feel and understand how Buddhists practice Buddha’s teachings such as “compassion” and “altruism” to their clients on a daily basis; and
- (3) To think about why clients put faith in Buddhism.

Yet, securing temples as “places of learning” is not sufficient; students’ experiences and learning will be limited at the individual level if no additional efforts are made.

Hence, in addition to “places of learning,” intentional “generalization of individual experiences” (i.e. “abstraction of experiences” or “verbalization of experiences” to be more specific) is also needed.

If one can verbalize what he/she experienced in the practice field, that experience will go beyond individual level and become something that can be understood by other people who did not have the firsthand experience. If common components can be extracted from the records of various verbalized

experiences, they should become the core when universal theories are built.

Moreover, if such components derive from “field practicum experiences at temples,” they are extracted from the scenes where human services are provided based on principles and teachings of Buddhism. Hence, such universal components should be filled with essence of Buddhism and social work.

It should be noted that target students for the proposed “development of social work field practicum at Vietnamese temples” are sophomores and juniors in college, unlike existing programs (e.g. Vietnam National University-Hanoi) which target seniors and master’s level students who need to work on their thesis. In other words, this proposal is to develop an educational program as a “basic” class for social work students to learn professional practice skills, not as a professional research theme, so that bachelor’s students can have common places of learning at Vietnamese temples where welfare practice takes place.

It may be quite challenging to develop an educational program which sends multiple students to the practice field within a limited time frame. Yet, Japanese field practicum for national certification in social work and psychiatric social work can be a useful reference. This issue is worth considering as the next research theme for Vietnam and Japan.

5. Remaining Challenges

In the last 3 years, the research team conducted field studies on temples as “places.” In this research process, the team has learned that many monks are also engaged in practice at an individual level. It is not the large-scale practice such as building and managing a facility. Rather, these are the cases where, for example, individual monks take care of orphans. Such activities should deserve equal recognition as welfare practice, and the author would also like to conduct a study on this issue if given the opportunity.

The research team conducted interviews with many monks, and every interview included a question on motivation, “Why did you start this activity?” However, there was no specific response other than “It was a natural thing to do as a Buddhist.” While this lack of specific response may be due to the researchers’ inadequate interviewing skills, this challenge will need to be overcome if these activities are to be systematized as something like “Buddhist social work.”

Buddhism seems to take charity activities for granted and therefore has not actively verbalized (abstracted) them. Moreover, while Japanese Buddhism has an expression called “Intoku (secret acts of charity),” such acts may not have been actively communicated. Although interpretation of such a concept may be valid within Buddhist society, lack of communication may hinder the efforts to understand it outside of the Buddhist society and in other countries.

For those who are interested in both social work and Buddhism, it is essential to develop common scriptures, wisdom and methodologies that are used when Buddhists are engaged in welfare

practice. It is also important for them to find “common values,” with Buddhism as a keyword, across the border and the ocean. In the future, further joint research will be needed with other Buddhist countries besides Japan and Vietnam.

6. Conclusion

As most of those who are involved in this joint research may know, new international discussions are taking place regarding the definition of and current state of social work. More specifically, according to the global definition of social work which was approved at the general assembly of International Association of Schools of Social Work (IASSW) and International Federation of Social Workers (IFSW) in July 2014, “Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people.” However, looking at the reality of the international society, a very limited number of countries actually have social workers who function as “professionals” to deal with pressing social issues and people facing stress in their lives. Indeed, it may be no exaggeration to say that social work is not even established as a “professional” in many countries.

This issue is also relevant in Japanese social welfare. So-called “social welfare” or “social work” has developed while interacting with each country’s culture, value systems, history, tradition, customs as well as religions that exist behind these factors. Over 14 years have passed since the beginning of the 21st century, and Japanese society is now facing overwhelming changes in social structure and new groups of vulnerable people due to disasters such as the Great East Japan Earthquake. Considering these challenges, we should reexamine the concept in a flexible manner, being freed from the old ways, going beyond mere system revisions and taking into account ideology and philosophy behind the system.

In Vietnam, while social workers are needed in order to address many social problems, temples and monks are the ones who are actually engaged in welfare practice instead of social workers. The research team spent 3 years to conduct this joint research with a main goal to explore the potential of Buddhism as “value” and “social resource” in social work through examination of their welfare practice examples. Yet, Japanese research team honestly feels that the results have not been fully analyzed and understood. Despite such unfinished business, however, the research team was able to start finding the potential of Buddhism in social work, which has given a sense of “destiny” as researchers who connect Buddhism and social welfare.

The author would like to thank faculty members at University of Social Sciences and Humanities ,VNU Hanoi(USSH) and everyone who has kindly assisted this joint research. The theme of this joint research will provide new perspectives on social work in Japan and other Asian countries and will lead to development of educational programs. Hence, the author would like to continue research on relevant themes.

An Attempt of Typology of Social Work Practice by Buddhist Temples and
Monks in Contemporary Vietnamese Society (Vol. 3)
- Implications of the 3-Year Joint Research Results:
The Current State, Challenges and Recommendations -

Yui KIKUCHI

Researcher, The Institute for Comprehensive Studies of Buddhism, Taisho University

Narumichi SATO

Doctoral Student, Graduate School, Shukutoku University

I. About the Research

◆ This is an international joint research project by Vietnam National University-Hanoi, University of Social Sciences and Humanities (USSH); Japan College of Social Work/APASWE and Shukutoku University on the theme “The roles of Buddhism in social work.”

The following is a list of the studies in Vietnam conducted by the research team.

FY 2012:

The first field study in Hanoi

The second field study in Hanoi

FY 2013:

The first field study in Ho Chi Minh

The second field study in Ho Chi Minh

FY 2014:

The first field study in Hue

About the studies (summary)

- ◆ A list of the studies in Vietnam and dates of the joint workshop in FY 2012
- ◆ An attempt of typology of social work practice by Buddhist temples in Vietnam

♦ Classification table of temples by target group

((1) Children, (2) Older People, (3) AIDS/HIV, (4) People with Psychiatric Disabilities, (5) People with Disabilities)

1. List of the studies in Vietnam

- The research team conducted studies not only at Buddhist temples but also public and private facilities.
- The number of temples/facilities studied: 23 temples, 7 public facilities and 1 private facility.
- The authors assigned an alphabet to each temple to make classification easier.
- The classification table includes Buddhist temples only in order to develop typology of social work practice by Buddhist temples in Vietnam.
- In parentheses, the authors specified which of the 5 target groups, presented by USSH, each temple works with.
(1) Children, (2) Older People, (3) AIDS/HIV, (4) People with Psychiatric Disabilities, (5) People with Disabilities)
- The authors also created a table to classify the temples by target group.

The first field study in Hanoi

- Dates: July 20 (Fri.) to 26 (Th.), 2012
- A. Bo De Pagoda: (1), (2), (3), (4), (5)
- B. Phat Tich Pagoda: (1)
- C. Phap Van Pagoda: (3)
- D. Hoe Nhai Pagoda: other (volunteers)

Joint Workshop

- Dates: August 18 (Sat.) to 22 (Wed.), 2012

The second field study in Hanoi

- Dates: November 21 (Wed.) to 27 (Tue.), 2012

- E. Chùa Bát Mẫu (and Chùa Niên): other (volunteers)
- F. Chùa Linh Sơn: other (clinic)
- Health resort for military veterans (public)
- Làng Hòa Bình (public)
- BIRLA (public)

The first field study in Ho Chi Minh

- Dates: June 10 (Mon.) to 16 (Sun.), 2013
- G. Pháp Võ Cổ tự: (1)
- H. Chùa Kỳ Quang II: (1), (2), (4), (5), other (clinic)
- I. Chùa Linh Quang: (5)
- J. Chùa Lâm Quang: (2)
- K. Làng Tre: (1), (2)
- L. Viên Giác Thiền Tự: (1), (2)
- M. Chùa Minh Tuyên: (1)
- Chùa Hoa Nghiêm: An interview with Trụ Trì Thích Trí Quang, the former president of Hội Từ Thiện Phật Giáo Việt Nam
- Trung Tâm Nuôi Dưỡng Bảo Trợ Gò Vấp (public)

The second field study in Ho Chi Minh

- Dates: March 18 (Tue.) to 24 (Mon.), 2014
- N. Chùa Tịnh Nghiêm: (1)
- O. Mái ấm tình thương Thiện Duyên: (5)
- P. Chùa Lá: (1)
- Q. Chùa Diệu Pháp: (1), (5)

The first field study in Hue

- Dates: August 2 (Sat.) to 9 (Sat.), 2014
- R. Chùa Đức Sơn: (1)
- S. Chùa Tịnh Đức: (2)

- T. Chùa Long Thọ: (5)
- U. Chùa Diệu Viên: (1), (2)
- Tịnh Trúc Gia (private)
- Trung tâm bảo trợ trẻ em tỉnh Thừa Thiên Huế (public)
- Trung tâm bảo trợ trẻ tàn tật mồ côi Thị Nghè (public)
- Trung tâm bảo trợ xã hội Chánh Phú Hoà (public)

2. An attempt of typology of social work practice by Buddhist temples in Vietnam

The following table is based on the typology developed by Associate Professor Fujimori at Shukutoku University, with additional information on all the temples in this research.

Direct Support and Facility Operation Type → The temple and monks/nuns are directly involved in provision of support, including a facility (place), for those in need of help.	Temple Settlement (Settlement House) Type → The temple functions as a hub. Not only monks/nuns but also believers and others develop various services to address the welfare needs of people who live in the community.
Model A: Clients are there first. The temple develops its activities to respond to the needs of people who request support while adjusting its functions accordingly. A. Bo De Pagoda; H. Chùa Kì Quang II; J. Chùa Lâm Quang; K. Làng Tre; M. Chùa Minh Tuyền; P. Chùa Lá; Q. Chùa Diệu Pháp; R. Chùa Đức Sơn; S. Chùa Tịnh Đức; T. Chùa Long Thọ; U. Chùa Diệu Viên	Model C: In addition to the characteristics mentioned above, this model also seems to be developing activities which have characteristics of what is called “community care” in Japan. C. Pháp Vân Pagoda; F. Chùa Linh Sơn; I. Chùa Linh Quang; L. Viên Giác Thiền Tự
Model B: The temple develops its activities based on detailed plans. It provides solid services to clients, who meet the criteria set by the temple, with sufficient material, technical and human resources. B. Phat Tich Pagoda; G. Pháp Võ Cổ tự; N.	Model D: Based on the temple’s tradition and trust built in the community, volunteer groups play the main role in developing the actual activities. D. Hoe Nhai Pagoda; E. Chùa Bát Mẫu

Chùa Tĩnh Nghiêm	(and Chùa Niên); O. Mái ấm tình thương Thiện Duyên
------------------	--

3. Classification table by target group

The following table classifies all the temples in this research based on the 5 target groups presented by USSH.

(1) Children	A. Bo De Pagoda; B. Phat Tich Pagoda; G. Pháp Võ Cổ tự; H. Chùa Kì Quang II; K. Làng Tre; L. Viên Giác Thiền Tự; M. Chùa Minh Tuyên; N. Chùa Tĩnh Nghiêm; P. Chùa Lá; Q. Chùa Diệu Pháp; R. Chùa Đức Sơn; U. Chùa Diệu Viên
(2) Older People	A. Bo De Pagoda; H. Chùa Kì Quang II; J. Chùa Lâm Quang; K. Làng Tre; L. Viên Giác Thiền Tự; S. Chùa Tĩnh Đức; U. Chùa Diệu Viên
(3) AIDS/HIV	A. Bo De Pagoda; C. Phap Van Pagoda
(4) People with Psychiatric Disabilities	A. Bo De Pagoda; H. Chùa Kì Quang II
(5) People with Disabilities	A. Bo De Pagoda; H. Chùa Kì Quang II; I. Chùa Linh Quang; O. Mái ấm tình thương Thiện Duyên; Q. Chùa Diệu Pháp; T. Chùa Long Thọ
Other	D. Hoe Nhai Pagoda; E. Chùa Bát Mẫu (and Chùa Niên); F. Chùa Linh Sơn; H. Chùa Kì Quang II

II. Findings from Discussions on Model-A Temples

1. What is Model A?

The Model A in this title is a result of the analyses on 21 temples in this research. As summarized in the table above, the research team classified these temples into 4 models (A to D). Models A and B are subcategories of “Direct Support and Facility Operation Type,” while Models C and D are subcategories of “Temple Settlement (Settlement House) Type.” The Direct Support and Facility Operation Type means that the temple and monks/nuns are directly involved in provision of support, including a facility (place), for those in need of help.

On the other hand, Temple Settlement (Settlement House) Type means that the temple functions as a hub where not only monks/nuns but also believers and others

develop various services to address the welfare needs of people who live in the community. Hence, Model A belongs to Direct Support and Facility Operation Type as its subcategory along with Model B.

In Model A, clients are there first. The temple develops its activities to respond to the needs of people who request support while adjusting its functions accordingly. In Model B, on the other hand, the temple develops its activities based on detailed plans. It provides solid services to clients, who meet the criteria set by the temple, with sufficient material, technical and human resources.

Model A is different from Model B mainly for two reasons: Model-A temples did not set a target group or necessarily plan to practice welfare from the beginning. Such stories of their “origins” make Model A unique in the history of Vietnamese Buddhists’ welfare practice. Most facilities, regardless of model, started after the end of the Vietnam War (1975), and many founding monks/nuns are still active.

The authors focus on Model A because the field studies in this research show that it is the most typical operating model of temple-run facilities in Vietnam and that understanding this model is essential to learn the entire picture of facilities run by Vietnamese temples. This section summarizes characteristics of facilities run by Vietnamese temples, proposes where Model A stands in this field and provides an overview of typical Model-A temples in each of the 3 regions in this research: Hanoi (northern part), Ho Chi Minh (southern part) and Hue (middle part). Then, the authors discuss the findings of Model A and summarize implications of this model, including what it means to welfare practice across the country, what challenges it poses, and how significant it will be in the future.

2. Where does Model A stand in Vietnamese Buddhist welfare practice?

The research team classified Vietnamese temples into 4 groups (Models A to D), to understand their characteristics, and found that Model A is the most typical welfare practice by Vietnamese temples. Among the temples in this research, 11 out of 21 (about 52%) belong to Model A, while only 2 (about 14%) belong to Model B, 4 (about 19%) to Model C and 3 (about 14%) to Model D. These numbers show how typical

Model A is. In other words, Model A is the major model of Vietnamese temples, and it is essential to examine this model in order to understand characteristics of Vietnamese Buddhist welfare practice.

Model-A temples have the following 5 characteristics.

- (1) They do not limit their target groups (e.g. people in financial difficulties, children, older people) but open their doors to everyone who requests support, to the extent possible.
- (2) Their services are usually free of charge.
- (3) When media cover the temple's welfare practice, people come from far to request its support.
- (4) Many people, mainly neighbors of the temples, participate in welfare practice.
- (5) The proportion of female is relatively high among the leaders of the temples. It is common for nuns to operate the facilities.

Among these presented above, (1) and (2) can be considered as the main characteristics. In Japan, most facilities set a target group (e.g. children, people with disabilities, older people) from the beginning according to a system and facility type. However, many Model-A temples did not even think about starting such activities in the beginning. In many cases, head monks/nuns (or former head monks/nuns or masters) or facility directors had some experiences that had led them to start Buddhist welfare practice. Hence, they do not necessarily start their activities with a predetermined target groups, such as children and older people.

While these temples work with various groups, they usually do not reject people based on financial reasons. Yet, due to the limited size of facilities, they may need to turn people down when the facilities are full despite their efforts to accept as many people as possible. Meanwhile, such situations may also lead temples to secure land and build more facilities to expand their activities. Despite these conditions, many temples provide services free of charge. Regarding financial resources, while each facility takes innovative measures, they also rely on donations and offerings by believers as well as support by Vietnamese business people who have been successful

within and outside the country.

As mentioned in the characteristic (3), some temples have people, not neighbors but those coming from far, to receive support once the facilities and/or head monks/nuns are covered by media. The media exposure can take various forms: Some facilities may be recognized by local and provincial governments for their longtime efforts in welfare practice while others may approach media as part of their strategies. Consequently, some people come from far and leave their children in front of the temple in the morning.

While very few temples are actually covered by media, many people in neighboring communities hear about their welfare practice by word of mouth. Therefore, these people often turn to a temple when they are in trouble. Local people also play a role as a guide to the temple when people who have heard about its activities from other people come from far. This is part of the characteristic (4): Local residents are actively involved in temples' activities as part of their daily living, such as voluntarily assisting the facility operation during their free time and bringing foods and other necessities. While this may seem similar to Model D, there are several differences between these two models. For example, in Hoe Nhai Pagoda Model (i.e. Model D), while believers of the temple may be active, residents in the neighborhood do not play a main role. Moreover, Model-D welfare practice rarely takes place within the temple facility: People are usually engaged in welfare practice around the temple, or they travel far to provide services on regular basis.

Regarding the last characteristic (5), the proportion of female is relatively high among the leaders of the temples and facility directors compared with Japan. It is also common that all of their disciples are females. Hence, some facilities only take females as convents (though some facilities also take males in a flexible manner). Normally, nuns are in charge of the facility operation, engaged in various services and administrative jobs.

3. Field study report on Model-A temples

The research team has found that half of the Vietnamese facilities in this research

belong to Model A. Hence, it is safe to conclude that this is the main model for Vietnamese temple facilities. This section summarizes 3 Model-A temples in northern, middle and southern parts of Vietnam which were studied during this 3-year research.

- (1) Bo De Pagoda (Hanoi [northern part] / FY 2012)
- (2) Chùa Huyền Trang 【Chùa Lá】 (Ho Chi Minh [southern part] / FY 2013)
- (3) Chùa Diệu Viên (Hue [middle part] / FY 2014)

During the field studies, the research team attempted to understand welfare activities in Vietnam mainly by visiting facilities run by temples, public organizations and private groups and by interviewing head monks/nuns and directors at the facilities. Interview questions include the following:

- About the facility (e.g. when and how it was founded, how things were when it was founded, how the situations changed over time, the current conditions, etc.),
- About the temple (e.g. when it was founded, interaction with the community, stories on past head monks/nuns, collaboration with other organizations and/or Buddhists, etc.), and
- Extraction of Buddhist elements (e.g. daily schedules, annual events, staff, administrative costs, determination and teachings regarding welfare practice, etc.).

This section provides a brief overview of each facility, including: form of the facility, interviewee, “origin” of the temple facility (Buddhist welfare practice), target groups, costs, the number of clients, staff, believers and public support. It should be noted that the following report is based on the information the research team obtained during the field studies.

Bo De Pagoda (Hanoi)

- Multifunctional facility, including facilities equivalent to “children’s home,” “nursing home for the elderly,” etc. in Japan.

- Interviewee: Head nun Thich Dam Lan (age 56)
- Origin: The master of the current head nun started charity activities. She was a quite famous head nun and had many visitors at the temple. The facility started while she consulted with the government and Buddhist association. They started with about 50 people. Their activities changed little between 1989 and 1996. Yet, since they received an award from Long Binh Ward in 1996, newspapers and TVs started covering their stories. Their activities became famous, and many people started visiting the temple. Meanwhile, the number of people who leave children at the temple has grown dramatically.
- Target groups: People with illness, people with AIDS, children with severe physical/mental disabilities, orphans, children with congenital disorders, street children, people from poor families, pregnant young people, parents abandoned by children, pregnant women who are victims of DV, etc.
- Costs: Free (financed by believers' donations)
- The number of clients: About 250 (aged 0-20: about 140; aged 70-80: 39; aged 800-100: 20; aged 100+: 2-3)
- The number of staff: 47 (they are also clients)
[Warehouse management, financial management, facility environment management, management of medicine, public relations, etc.: The monthly wage is 2 million dong (about 8,000 yen)]
[Child care, mothering: The monthly wage is 0.6 million dong (about 2,500 yen)]
[Security guards (from an external organization): The monthly wage is 8 million dong (about 35,000 yen)]
 - Others: 20,000 yen/month (usually) for 5 building workers.
- The number of believers: 4,000 to 5,000
- Public support: None

Chùa Huyền Trang [Chùa Lá] (Ho Chi Minh)

- Multifunctional facility, including facilities equivalent to “children’s home,”

“nursing home for the elderly,” etc. in Japan.

- Interviewee: Thick Truyen Tu (age 60)
- Origin: She was an orphan and therefore understands how other orphans feel. She came to this temple in 1996 and founded this facility. She started living with several children probably because she was destined to work with orphans.
- Target groups: orphans, older people
- Costs: Free (financed by believers' donations)
- The number of clients: About 60 (40 orphans and 20 older people)
- The number of staff: 10 (while they work as volunteers, they receive about 5,000 yen). Others include 20,000 yen/month (usually) for 5 building workers.
- Administrative costs (per month): About 150,000 yen (excluding wages for staff)
- Public support: None
- The current head nun is a staff member of Red Cross and a vice president of a Buddhist association. The welfare practice of this temple is widely covered by media.

Chùa Diệu Viên (Hue)

- This facility is equivalent of “kindergarten” and “nursing home for the elderly” in Japan.
- Interviewee: None [Thich Nu Dieu Trung served as a guide during the site visit]
- Origin: The activities started 40 years ago. The facility for children was founded in 1992, and the one for older people was found in 2000.
- Target group: children aged 3-5 (kindergarten)
- Costs: 10,000 dong (about 50 yen)/day at a nursery
- Hours: 7:00 a.m. to 5:00 p.m.
- The number of clients: 125 (kindergarten), 23 (facility for older people: their ages range from 50s to 96)
- The number of staff: 8 [nursery staff: 15,000 yen], 3 [library (computer)], 40 nuns take turn to run the facility for older people.
- Administrative costs (per month): Unknown

- Public support: Unknown

4. Current State and Challenges of Vietnamese Buddhist Welfare Practice: Implications of Model-A Temples

This section discusses the current state and future challenges of Vietnamese Buddhist welfare practice based on the temples studied in the above-mentioned 3 cities, Model-A temples in particular. It also provides recommendations for the future of such practice.

The overview of each Model-A temple, which was studied in the 3 cities, shows some commonalities and challenges. First, these temples do not limit their target groups, as described as one of the characteristics of Model A. It is common for these facilities to have children and older people living together. At Bo De Pagoda, people in various ages, ranging from 0 to 100, live together within the same facility, and it is not unusual to communicate with people of various ages on a daily basis. While some temples have people of various ages live together in the same facility (e.g. Bo De Pagoda and Chùa Huyền Trang), others have separate facilities for different groups within the temple sites (e.g. Chùa Diệu Viên). The former type is more common among Model-A temples.

Second, these temples did not intend to start facilities and/or activities in the beginning. This is one of the main characteristics of Model A and Vietnamese Buddhist welfare practice. These temples started their activities because of various driving forces (e.g. an encounter with a child). Hence, there are as many birth stories as the number of founders who started welfare practice. Consequently, these temples would start providing services to various people, primarily based on fate. Even when facilities initially started as the ones for children, they would take people with disabilities and/or older people to the extent possible if the fate led them. If they did not have enough space, they would secure more land for bigger buildings. If they could not secure more land or buildings, they would take innovative measures to respond to needs within the given space. In Vietnam, Buddhist welfare practice for “all living creatures (‘一切衆生’ in Chinese characters)” is literally developing.

During the interviews, many head monks/nuns identified “compassion” as the important teaching of Buddha for their practice. This response seems to have a commonality with the birth stories of their welfare practice. In Vietnam, Buddhism serves as a common social background. For example, not only Buddhists but also many people in the country believe in reincarnation. When asked why they started the activity, many head monks/nuns simply said, “It is a natural thing to do.” This is made possible thanks to the fact that Vietnam is a Buddhist country with deep trust in Buddhism, monks/nuns and temples. This is why children actually dream about entering the priesthood and becoming monks/nuns. Several times during the field studies, the research team saw believers bringing a lot of rice, vegetables and daily necessities to the temples. Such social background makes it possible for Vietnamese Buddhism to practice welfare.

Meanwhile, these studies have also found challenges. For example, many temples seem to be struggling financially. Most of the temples secure their financial resources through sales of products (e.g. handmade incense and candles, vegetables, snacks and handicrafts) and donations (e.g. cash, in-kind) by believers. Other resources include mutual support with neighboring temples on a daily basis and large donations by wealthy people. Therefore, they are not necessarily stable in terms of financial status.

Nevertheless, many head monks/nuns always have positive attitudes, saying, “This is our fate, and we should be fine because Buddha is with us.” Such a comment is backed by their longtime experience in facility operation and their strong bonds with many people. The fact that these temples have sustained their facilities provides solid proofs that they have some methodologies and funding sources for sustainable operation. Otherwise, they should not have been able to keep operating their facilities for decades. This is also a proof, showing that Vietnamese Buddhism is embedded in people’s daily living and that people put a strong faith in temples.

Lastly, the authors present recommendations for the future of Model A. It is indeed the basic model for Vietnamese Buddhist welfare practice. However, the nature of this model may need to be reexamined as Vietnamese society is expected to go through rapid changes along with modernization and globalization. As mentioned before, Model

A has been made possible thanks to Buddhists, who comprise 80% of Vietnamese population, and the social environment which is based on Buddhism. Also in Japan, Buddhism and so-called social welfare in the current term had close relationships for some time after the end of World War II. Buddhism and social welfare had had close relationships for nearly 1,500 years since Buddhism was introduced in Japan; Like in Vietnam, temples had developed various activities.

However, as can be seen in social work research in contemporary Japan, relationships with Buddhism are now extremely weak, as if people have even forgotten the fact about the close relationships. If Vietnam follows the same path as Japan, the number of temples, not only Model A but the entire temple facilities, may decrease dramatically. Some people may say such a situation is a symbol of modernization and a natural process. Yet, should we accept such modernization that makes us forget about our history? Model A, which started spontaneously, seems to contain something unique and precious in the country.

As mentioned before, many head monks/nuns at Model-A temples had some experiences that had led them to start their activities. As described by many head monks/nuns, this may have been the fate or work of Buddha. Yet, one can also say that their form of support reflects the needs of their neighboring communities. While these head monks/nuns speak about the fate and compassion, they would not have started their activities without people who needed support. Moreover, by not limiting target groups, Model-A temples can respond to changing needs in a flexible manner. Hence, as seen at Chùa Huyền Trang in Ho Chi Minh, while facilities started only with children, they later expanded their services to older people. Temples may start with the needs in their neighborhood, but they can develop Buddhist welfare activities according to the change of the time.

Considering these points, the authors present the following hints for the future of Vietnamese Buddhist welfare practice based on examination of Model-A temples.

- (1) Studying Model A will lead to understanding of local needs across the country. By looking at welfare practice by each temple, one can understand not only the current

needs of a community that neighbors the temple but also the “origin” of the activities and changing needs over time. Such information will provide valuable hints to understand local characteristics, current needs and future support.

- (2) Many Model-A temples have established their unique methodologies and daily activities through their longtime operation without limiting target groups. Such practice may present Vietnamese ways of welfare and the unique know-how in each community. Such methodologies and know-how can be useful when developing welfare practice both nationally and locally.
- (3) These temples do not rely on public support: Many people support them by offering cash and in-kind donations. Hence, Model A must provide answers to the questions by Professor Loan when he proposed this joint research, including “Why do people in Vietnam turn to and support temples?” “Why are Buddhists actively engaged in welfare activities?” and “Why can Buddhists sustain their activities for a long time?”
- (4) In contemporary Japan, the field of social welfare is paying less and less attention to Buddhism. Most of Buddhist kindergartens and nurseries have also turned into social welfare corporations. Such negative examples in Japanese history must be taken into consideration. In order to link Vietnamese Buddhist welfare practice to national policies as well as to develop welfare practice that meets national minimum standards and suits Vietnamese society while taking lessons from Japanese experiences, no other models can present valuable examples than Model A, which is the most typical model in Vietnam, developed across the country and embedded in communities.

Model-A temples are good examples to show how Buddha’s teachings are embodied in a contemporary society. As the stories show, their “origins” vary. Although the ways they started the activities may vary, many head monks/nuns identified “compassion” as the important teaching of Buddha for their practice. Such a response shows the common “origin” of their activities. What is important is to understand not only words in Buddha’s teachings but also history of Buddhism and “origins” of temple facilities. It

is also important to sincerely listen to founders' thoughts and feelings.

The future development of social work in Vietnam depends on how close collaboration can be built based on Model A. Considering the current conditions in Japanese social welfare, Vietnam should not let the interest in Buddhism disappear. To this end, we also need serious discussions on how to develop welfare practice at Model-A temples for the future. If such Buddhist welfare practice is successfully developed, that will become the model Japan must be eager to learn and reimport from Vietnam.

Chapter II

Report from University of Social Sciences and Humanities,
VNU Hanoi

CHARITY AND SOCIAL WORK ACTIVITIES OF BUDDHISM ORGANIZATIONS IN VIETNAM

Assoc.Prof. Nguyen Thi Kim Hoa¹

MSc. Dinh Phuong Linh²

Dao Thuy Hang³

1. Introduction

With a tradition of compassion for suffering, selflessness and philanthropy, charitable activities of Buddhism is a practical form, associated with missions and principles of Buddhism. Charitable activities is not only an expression of the spirit of compassion, relief of suffering and distress of Buddhists but also an important manifestation of social support functions of Buddhism. Here, the function of religion is not limited to helping people with mental therapies such as worshipping, praying, trust, ..., but is also expressed through practical actions, prominent is the material support of religious activities in practice. Thus, charitable activities of Buddhism gives people material support in their times of need. They are also spiritual solaces great for those who have access to, benefit from them. In addition, it is also considered as one important kind of social capital, community capital. Social capital is a new concept refers to a type of non-material assets of each individual, each family, community or nation that is created through the interaction process between social actors (individuals, family, group, community, state). Here, social capital is expressed the most clearly with the social welfare activities within each community itself, through helping the poor, contributing to maintaining social networks, cohesion and contribute large part in improving people's quality of life. Buddhism, a major social institutions and prestige in Vietnam, which so far has been an important source of social capital, along with the state and other

¹ Dean, Faculty of Sociology, The University of Social Sciences and Humanities, VNU

² Lecturer, Faculty of Sociology, The University of Social Sciences and Humanities, VNU

³ PhD students, Faculty of Sociology, The University of Social Sciences and Humanities, VNU

organizations in the social and charitable activities to support people, contributing greatly to the building of social security system of our country.

In recent years, the Executive Board of Buddhist Association of Vietnamese cities, provinces has focused on building grassroots charitable organizations and charitable societies with relatively large scale and good frequency. These activities are not only growing in number but their quality of facilities and human resources are also improved.

From the State's side, since the Religious Ordinance (2004), charitable activities of Buddhist organizations have been encouraged and facilitated more. Ordinance has facilitated the participation of these organizations in raising orphans, caring the poor, people with HIV / AIDS, leprosy infections, developing pre-school educational institutions, ... Upon the spirit of selflessness, kindness, law-abiding and the Ordinance, the charity model of the Buddhist organizations have been replicated across the country.

For the implementation of social and charitable work undertaken by Buddhism, the increasing number of monks and nuns, Buddhists also contributed to the large scale expansion of these activities.

Table 1: The number of monks, nuns and existing temples across the country and in major cities (statistics of 2012)

	Number of Nuns and Monks (person)	Number of Temples (buidling)
The whole country ⁴	46.699	17.287
Hanoi ⁵	1.802	1.765
Hochiminh City ⁶	8.737	1.162

⁴ Buddhist Association of Vietnam, the Executive Council (2012), National Press Release of the Seventh Buddhist Congress

⁵ Buddhist Church of Hanoi (2012), Report on the Buddha work, 2012

Hue Province ⁷	1525	215
---------------------------	------	-----

This text use document analysis method, Buddhist Association of Vietnam's statistics and interview method apply for 40 nuns of temples in Ha Noi city and some areas in Northern of Vietnam such as Vinh Phuc, Nam Dinh and Bac Ninh province in order to provide qualitative information.

2. Charitable and Social work activities of Buddhist organizations

As mentioned above, the current charitable and social work activities are diverse in both form and content as well as social groups to support. The help and support from Buddhism organizations includes the help of physical and mental or through other forms of education and training. This article will mention a few popular models of charitable activities that take place regularly, most often on the basis of Buddhism

2.1. Healthcare system (hospitals, health centers, clinics, drug suppliers)

Buddhism has the system of Tue Tinh House, inherit tradition of Zen Master Tue Tinh and guidelines of the Central Buddhist Church, this system was established throughout the country to serve the health care for people across the country. This system provides free medical care for people with both traditional medicine and modern medicine; This particular model creates favorable conditions for disadvantaged social groups. The following data shows the nationwide size of Tue Tinh House system

Table 2: The size of Tue Tinh House system accoss the country in terms III, IV, V, VI

<i>Healthcare system</i>	<i>Quantity</i>	<i>Term</i>	<i>Cost</i>

⁶ Buddhist Church of HCMC (2012), Report on the Buddha work, 2012

⁷ Buddhist Church of Hanoi (2012), Report on the Buddha work, 2012

Tue Tinh House	25	III (1992-1997)	More than 9 billion VND (examination and drug distribution)
Ethnic Medicine room	655		
Tue Tinh House	126	IV (1997-2002)	More than 9 billion VND (examination and drug distribution)
Ethnic Medicine room	115		
Tue Tinh House	126	V (2002-2007)	More than 35 billion VND (examination and drug distribution)
Ethnic Medicine room	115		
Tue Tinh House	165	VI (2007-2012)	Tens billion VND (examination and drug distribution)
Western- Eastern combined clinic room	10		

Besides, Social Chartiabale Committee of the Central VBC has trained 250 monks with Primary medical physician qualification and 98 Tue Tinh House clinician to enhance the operational efficiency of healthcare activities and share the social burden with other health care facilities of the state and of private sector.

"In the last 6 months, the temple did medical examination for 93,000 patients in six communes in the district. As observed, it's about 60% patients are poor people, have difficulty living circumstances. Elderly people accounted for approximately 20%, the rest are ordinary people and the Buddhists from other areas. The total cost of health care is about VND 500 million. "

(Nun, Non Nuoc temple, Soc Son, Ha Noi)

Tue Tinh House systems of Buddhist organizations, along with other system with similar role of religion, is now playing an important role in healthcare, providing free medical services to people, especially those with low income or disadvantages.

2.2. Nursing home systems

Care for older people, especially homeless elderly is one of the most important charitable activities of Religious Associations. The increasing aging population in countries around the world and in Vietnam has increased the burden on the physical and mental health care for the elderly. With the characteristics of the elderly in Vietnam which is desire to stay near their children to be cared for as well as to help their children with caring and teaching grandchildren, nursing home system in Vietnam has not promoted its role and effect in the care of the elderly. With increasing demands of society, nursing home system of religion helps to meet the demand as well as reduce social burden for the state and families that cannot afford care for elderly.

In 2007, there were over 20 nursing home facilities nationally, nurtured over 1,000 elderly. In Ho Chi Minh City, nursing homes belonging to Buddhist temples such as Phap Quang, Phap Lam in district 8; Ky Quang 2, Go Vap district; Dieu Phap, Binh Thanh district; Hoang Phap, Hoc Mon district... nurture over 500 elderly. There are nursing homes Tinh Duc (with 60 elderly); Dieu Vien (with 25 elderly) in Thua Thien - Hue... Bo De center for orphans and lonely elderly in Binh Duong province has been established and

is in operation⁸. Some temples, though not establish a nursing home, still receive and care for the elderly in need by providing them shelter such as Bo De Pagoda, Gia Lam District, Hanoi.

"Temple orphanaged children since 1990, initially there are only 10 rooms with 70 elderly and children. In 2004, our temple built 6 new rooms. 2010, the number of children and elderly people increased to 200, so our temple had to hire a land near the temple with 20 rooms. Bo De Temple now nurture 75 babies from birth to 10 years old, 37 children from 11-18 years old, 46 solitary elderly".

(Nun, Bo De Temple, Hanoi)

"Seeing clearly the circumstance of people' unhappiness, suffering, compassion, Abbot has adopted two children, abandoned by his mother when he was 3 months old in 2006. Then again, temple orphanaged more children with special circumstances. Currently, there are 11 children (from 5-18 years old) are being fed, being educated Dharma and general knowledge living in the temple"

(Nun, Hung Call temple, Hanoi)

The action is not only charity but also a part of social work of the temple on nurture and education process for children has shown the spirit of the Dharma and contributed to the society.

2.3. Education and childcare system

Besides assistance for vulnerable groups such as the elderly, people with economical disadvantages, we must mention the care and education of children through various forms of Buddhist organizations.

2.3.1 The orphanage

⁸ Buddhist Association of Vietnam, the Executive Council (2007), Report on Buddhist activities term V (2002-2007) of the Buddhist Association of Vietnam

One of the activities of Vietnam Buddhism Association that express human love is the construction and commissioning of the orphanage. Thich Phuoc Ngoc, Abbot of Phuoc Quang temple (Vinh Long) – founder of Orphanage Center “Stream of Love” – the first Buddhist orphanage in Vietnam.

Table 3: Size of the orphanage across the nation in 3-tenure III, IV, V⁹

<i>Term</i>	<i>The number of orphans</i>	<i>The number of cared orphans</i>
III (1992-1997)	116	6.467
IV, V (1997-2002, 2002-2007)	35	20.000
Duc Son Orphanage *	-	210
Uu Dam Orphanage *	-	34
Dieu Giac Temple *	-	100
Ky Quang Temple ² *	-	120
Long Hoa Temple *	-	100
Phap Vo Temple *	-	160

(Note: (*) is temples/orphanages with typical, outstanding activities of care and child rearing; (-) means no statistics)

⁹ Buddhist Association of Vietnam (1999), Record of the 4th national Congress of the Vietnam Buddhist, Ho Chi Minh City Publishing House

Buddhist Association of Vietnam (2003), Record of the 5th national Congress of the Vietnam Buddhist, Ho Chi Minh City Publishing House

Buddhist Association of Vietnam, the Executive Council (2007), Report on Buddhist activities term V (2002-2007) of Vietnam Buddhist Association

Although compared to the third term, the number of orphanages exist and operate in term IV, V reduced clearly, it can be seen that the size of each increases. Therefore, the number of orphans or the disabled raised at these 35 facilities is 3 times higher than the number of children being raised in the previous term. Just like Tue Tinh House and nursing homes, although the number of orphanage reduce, quality of staff, facilities and size of each facility are improved a lot. This shows the attention from Vietnam Buddhist Association to the aim of working for people's sake through practical activities such as caring for children with difficult circumstances.

It can be seen that these activities and various works of Vietnam Buddhist Institute are both supporting, charity and social work. Especially, Buddhist Institute has organized training courses for professional social worker for monks and nuns living in the temple in order to increase the effectiveness of activities and support for the community in general.

2.3.2. Kindergarten and Charitable classes

Table 4: The size of kindergarten and charitable classes across the country in 1997-2012

Class	Number of class		
	1997 ¹⁰	2002 ¹¹	2012 ¹²
Charitable class	196	1.500	Above 1.000
Kindegarten class	116	-	36

¹⁰ Vietnam Buddhist Church (1999), Record of IV National Congress of VBC, HCMC Publishing, page 24

¹¹ Vietnam Buddhist Church (2003), Record of V National Congress of VBC, HCMC Publishing, page 39

¹² Vietnam Buddhist Church (2012), Record of VII National Congress of VBC term 2012-2017, HCMC Publishing), page 40

Total number of student	6.000	-	Above 20.000
-------------------------	-------	---	--------------

(Note: (-) No statistic yet)

From 1997 to 2012, the number of charitable classes has grown from 196 to more than 1000 classes. Although the number of kindergarten classes reduces, the size of the classes as well as the facilities increase. Therefore, the number of children nurtured and taught rose from 6,000 to over 20,000 children – only in 2012. This number is a good sign when the quantity of children raised in Buddhist institutions happy to come to class, was is increasing, partly meet the huge demand of the society.

2.4. Center for counseling and fostering people with HIV / AIDS

Group of people infected with HIV / AIDS is one of the groups with difficult living situations because they often have impaired health (especially in the last stages of the disease), difficult economic conditions, in fact, it is hard for them to find stable jobs due to social prejudices... Center for counseling and nurturing people with HIV/AIDS under management of Buddhist organizations is one of the trusted locations for those infected, providing them chances to join activities and get advice.

In big provinces, cities such as Hanoi, Ho Chi Minh City, Thua Thien Hue, Da Nang, Can Tho, Dong Nai, Tien Giang, Binh Duong, Vinh Long, Long An, Thanh Hoa, there are establishments to support people infected with HIV. Notably, in Ho Chi Minh City, Vietnam Institute of Buddhism became one of the counseling centers for people with HIV / AIDS with high efficiency. This is a model of counseling centers with funding from abroad. These centers help patients understand their illness and find ways to integrate into the community. At the same time, media activities of the centers help remove stigma, prejudice against people with HIV from the community. The results achieved in 2008 of this center is a good example of active charitable activities of Buddhism organizations to support people with HIV / AIDS.

Table 5: Typical activities of centers for counselling and nurturing people with HIV / AIDS which belong to Vietnam Institute of Buddhism, 2008

Activities	Achieved results/Number of Participants
Set up In-take and Coordination Committee	5 people
Develop media groups	12 people
Establish care group for people with HIV / AIDS	14 people
Organize home care skills training	25 people (7 monks, 18 nuns)
Organize skill training to change behavior	20 people (6 monks, 14 nuns)
Training to reduce stigma and discrimination	23 people (6 monks, 7 nuns)
Training in project management skills	20 people (6 monks, 14 nuns)
Training in basic counseling skills	28 people (5 monks, 23 nuns)
Communication for Behavior and Method Change for Nuns	21 sessions, 485 people(21 monks, 464 nuns)
Communication Behavior Change and Methods for community	87 sessions, 2.266 people (998 male, 1.268 female)

Organize home visits and home counseling at one family once a week	107 people counselled
Nutritional Support	100 people (1 person receive 4 consecutive months)
Sanitation support (medical instruments, soaps ...)	60 people
Travel support for CD4	1 person
Shrouding and burial support	5 families with family members died of HIV/AIDS
Care for children living with HIV/AIDS and children stigmatized by HIV (VOC)	97 children
Support for Summer School	45 children
Insurance Support	16 children
Organize Mid-Autumn Festival for children VOC	50 children
<i>Total cost for 2008</i>	<i>612.738.737 VND</i>

2.5. Tai Chi Club

This is a form of support which is not popular in many establishments throughout the country. One of the case studies that have applied this model and have achieved more successes is Ky Quang Pagoda II. Tai Chi Club is an organization of the system of social charity of the temple. The participants are mainly those with disadvantages or from families of which relatives are under detoxification, women that used to be prostitutes, people who were prisoners, people with HIV/AIDS.

The main contents of these Tai Chi clubs includes Ayurvedic practice, participate in the dialogue sessions to help overcome the difficulties between club members

2.6. System of centre for nurturing and caring for people affected by Orange Agent

With the characteristics of a country that has just overcome war and entered the stage of socio-economic development, a lot of families with invalids or martyrs still encounter many economic difficulties or in the care of wounded soldiers and relatives affected by Orange Agent. The State and the Party were very interested in these subjects; Through subsidies activities, social security, social welfare policies, families of those who participated in the war are also partly supported. However, it must be mentioned that this assistance to families is small and is not enough to help them overcome difficulties. In order to contribute to reduce this burden for the State, Buddhist organizations have adopted and cared for people infected by of Orange Agent from the war.

One typical example of the model of centers that foster and care for Orange Agent victim in the North is the humanitarian centre Hong Duc in Ngoi center, Luong Tai district, Bac Ninh province. This is the place where receives, cares, nurtures and rehabs for more than 120 children, 30 adults who were victims of Orange Agent. Every month, the centre organizes free medical care, give gifts to the victims of Dioxin sequelae. In addition to drug treatment, the centre also carry out psychological treatment or combination therapy physiotherapy for victims. Currently, when the temple abbot collaborate with the Red Cross Organization of Luong Tai district to build more healing houses with 100 rooms that is completely separated from the scenery. Once completed, the building will help them have better living conditions.

2.7. Vocational training establishments

Managing Board, City Buddhist Association not only organize physical and mental helping activities directly to Buddhist families but recently, free vocational training activities for children of this family also became a regular activity of the provincial Buddhist organizations. There are about 10 vocational schools around the

country, teaching sewing, electrical appliances, computing, automotive repair, barber, hair dresser... Typical establishment that held the vocational training includes: Tay Ninh temple (Hue) and Long Tho temple (Hue). Each year, these 2 temple held 2 courses, each course last for 6 months and have 130-160 students attending. Since its inception, the facility has trained 1,000 students about embroidery, knitting, sewing, office computer. Graduating from this course, depending on the job they have been trained, student are introduced to work at various facilities, such as garment company in Ho Chi Minh city, textile embroidery company or enterprise...

2.8. Other charitable and social work activities

In addition to these forms of assistance, the models as analyzed above, the managing board at provinces level also have social support activities for vulnerable groups at certain events during the year. For example, when disasters, floods occur, provincial board, Buddhist and monks attempted to mobilize the community and also directly contribute to help disaster victims.

"Each year, in the rainy season, Abbot, Buddhists and the local authorities organized a trip for charity, relief the fellow of Middle area of Vietnam – victims of flood and the remote mountainous province of Ha Giang as well with rice, noodles and clothes. At these trips, we gave gifts for poor people – each slot costs 200.000 VND includes a bag of sugar, a pocket of spice, a jam box, a pocket of wheat and 10 pounds of grain"

(Nun, Trat Cau temple, Thuong Tin, Hanoi)

"Every year, when the natural disasters or floods come, the temple and the Committee of Bac Ninh donatated, supported the victims in the Middle area of Vietnam. Each slot worth 450.000VND, 300 slots with basic necessities needed for their life, such as spices, wheat, .. This support is small amount but very necessary for people in difficult time"

(Nun, Hong An Temple, Bac Ninh)

Typical charity activities are:

- Construction of gratitude houses, road and bridge

"In 2010, the temple and the authorities also built 3 charitable houses to donate to Vietnam heroes' mothers, worth 35 million each house"

(Nun, Vi Luong temple, Nam Dinh)

- Nurturing mothers of Vietnamese martyrs

"Every year, the temple donated 20 gifts, each worth 300,000 VND for families which has martyrs or disabled soldiers. This is an action to help the families of martyrs and an act of recognition and gratitude to the dedication of these families"

(Nun, Vi Luong temple, Nam Dinh)

- Provide scholarships for poor students with high desire in studying

"Our temple offered free vegetarian rice for 1000 candidates in national entrance exam in 2013. This activity has positive impact on their psychology in the hard days and decrease the worry about the test through the healthy food and good wishes".

(Women's Division, temple Van Tri, Minh Khai, Tu Liem, Hanoi)

"With the humanity theory of the Buddha, monks and nuns and Buddhists in our temple held a charity trip to Ha Giang highland, to give gifts to good but poor students, encourage them to try their best in learning. Total gifts included: 800 of warm clothes, 100 blankets, saucepans, buckets, barrels, books and cash totaling 257.526.000 VND"

(Nun, Hung Ky temple, Ha Noi)

- In response to the movement of gratitude towards the warriors in the last war as open schools, supporting the border guards, island, visited wounded soldiers and encouragement, wind farms, wards, nursing homes,...

"For last 4 years, 27th, July each year, monks and nuns and Buddhists of Bao Son temple collected gifts, property and so on in order to give for the families that had

patriotic martyr and disable or sick soldier in local. We gave from 20 to 400 slots with total cost about 10.000.000 VND”

(Nun, Bao Son temple, Vinh Phuc province)

“Each year, our temple gave from 100 to 150 gifts for patients in hospital. Each slot costs from 200.000 VND to 300.000 VND. We also received many letters to thank from hospital”.

(Nun, Van Tri temple, Tu Liem, Ha Noi)

“In center for leprosy in Thai Binh province, our temple encouraged, gave gifts for 400 patients, including: noodles, sugar, spice, households and cash with 55.000.000 VND in total”.

(Nun, Hung Ki temple, Ha Noi)

Table 6: Charity activities of the Board of Social Philanthropy, 2008

<i>Charity activities</i>	<i>Achieved results/Activity cost</i>
Giving Mid-autumn presents for students in need	4.725 students 100.881.000 VND
Gifts for the blind in Thong Nhat district, Da Nang	150 people 23.470.000 VND
Cost to support the blind, wheelchair disabled, scholarships for gifted students, build up wells, distribution of medicines for poor patients	661 patients 506.240.000 VND
Total cost	630.591.000 VND

Only in 2008, the cost for social charity by Charity and Social Philanthropy Committee - Buddhist Association of Vietnam amounted to 630.591 VND.

Table 7: Statistics about the charitable activities of the Buddhist Association of Vietnam, Hanoi, Ho Chi Minh City and Hue, 2012

<i>Charitable Activities</i>	<i>Achieved results</i>
Support for cataract surgery for the blind	22.028 case
Construction of gratitude houses	200 houses
Construction of charitable houses	1876 houses
Construction of Unified houses	422 houses
Organize charitable classes	30 classes
Found kindergarten	3 schools
Nurture mothers of Vietnamese martyrs	Above 100 people
Construction bridges	250 bridges
Making cement road	27.000m road
Provide vehicles	370 boat, 1.326 wheelchairs, 165 shaking bikes, 100 travel assistance, 1000 bikes
Build wells	1.510 wells
Provide computers, give scholarship, raise orphans, give allowance for teachers of charitable classes...	180 computers

Support families to organize funerals	Building 2 crematorium furnaces, cremation 2300 cases
<i>Facilities</i>	<i>Amount of money for charitable activities in term VI (2007-2012)</i>
Social Philanthropy Central Board	251.200.000.000 VND
Executive Board of the Buddhist Association of Hanoi	34.294.415.000 VND
Executive Board of the Buddhist Association of Ho Chi Minh City	786.182.827.000 VND
Executive Board of the Buddhist Association of Thua Thien Hue	84.863.448.000 VND
Total cost	2.879.432.062.000 VND

In terms VI, the total amount spent on these activities amounted to 2,879,432,062,000 VND. This is a relatively large expenditures for charitable activities and the annual expenditure remained stable and scaling. The figures showed that the level of interest of the Buddhist organizations to philanthropy, community support and practice the Buddhist doctrines.

3. Conclusions

The charitable activities are in accordance with principles and teachings of religions, particularly Buddhism. Buddhism has been involved in charity work and social work as a practical way to express the spirit for helping and rescuing of Buddhism and the spirit of ethnic solidarity. In fact, the charitable activities of VBA have significant

impact on society and the actions that Association represents also receive the attention and support of the majority of people. Therefore, these activities need to be adjusted and managed by the State and with the participation of the functional departments to perform management functions of the State for Education, Health, Labour, Invalids and Social Affairs... The way of organizing Buddhist Association's philanthropy has some certain advantages. The Buddhist dignitaries, by voluntary, unselfish enthusiasm, wisdom and their energy, have devoted to the society through practical activities such as charity and social work. Moreover, Buddhism is a religion that has a great influence in life, faith and religious practice of Vietnamese people, so social activities organized by the Buddhists usually get enthusiastic and extensive support from the community and the authorities. The charitable activities of Buddhism has many positive aspects and drawbacks to recognize and overcome.

On the positive side

- For health: Tue Tinh House System, a system of counseling centers, support for people living with HIV/AIDS by free medical care activities have contributed to health care for people with disadvantaged and vulnerable groups, in support of the health care community and the State. In particular, these health activities are completely free, create a favorable conditions for people to access health care, reduce overcrowding on public hospitals. The health activities also contribute to honor the beauty of Buddhist teachings and caring traditions of Vietnamese people.
- For education: vocational training centers, orphanage, kindergarten, charitable class held by the Executive Board and VBA are very practical while the state budget is still tight today. Although, annually, the State spends 25% of the budget for education but it is still not enough to cover the needs of society. Buddhist organizations offer classes for preschoolers and young underprivileged students, which partly solve the problem of the number of children going to school, as well as partly support the role of charitable houses, orphanage opened by the State. For support centers and vocational training, the trainees after the training, have professional skills and are able to find a suitable job to self feed

themselves and their families. At these facilities, funding to foster children are often higher than the the State-owned facilities, there are also other establishments that can purchase health insurance for the children attending school. In general, pre-school education and vocational training by the Buddhist establishment has good infrastructure, environmental education and healthy lifestyle. Children from these facilities have good culture and are relatively well qualified, have a healthy lifestyle and have the ability to integrate with the community.

In summary, the work of charitable, social work organizations of Buddhism in the field of education, health care, social security has brought about positive social impact. Assembly, these contributions are also the response and implementation of the policies of the State of socialization and medical education and solve the problems of social security. Besides the positive aspects mentioned above, the charity work also has some shortcomings as the followings:

- Some establishments, in operation process, has not well improved the professional work in ensuring hygiene and safety in health care and periodic activity reports.
- Some drugs have sources of foreign aid. Therefore, they might not be guaranteed in quality (outdated) or medication may not be enough to provide regularly.
- Cooperation with authorities, governments and local authorities to carry out the work of health care in the remote area is not really tight.
- Some vocational training institutions are dispersedly organized, small in size, having poor infrastructure, teachers are limited in professional qualifications. So overall, a few students from vocational training institutions can not compete on the labor market.

To carry out charitable activities in a more efficient way, VBA should reorganize their management, specifically as:

- Focus on long term charity, such as construction of road, wells, houses of gratitude, vocational classes. Reduce small and temporary assistance activities.

- Extend training and education activities to create knowledge and skills for students, to give them the platform for their autonomy in life.
- Need to work closely with relevant department, authorities for professional guidance, perform these operations on the basis of law. Moreover, this combination will contribute to expanding the influence of the charity to more people in the community.
- For charitable activities of the Vietnam Buddhist elevated and deepened for solving social problems, it is necessary to enhance the activity into social work. Unlike charitable activities with as temporary material supports, social work promotes social changes, promote the resolution of problems in the relationship among people, empowering and freeing people to bring peace to society.
- To improve the efficiency of the management of Buddhist charity, the Executive Board of provinces should pay more attention to collecting statistics updated on these activities.

List of references

1. Buddhist Association of Vietnam (1999), Proceedings of the IV National Congress of Buddhist Association of Vietnam, Ho Chi Minh City Publishing House
2. Buddhist Association of Vietnam (2003), Proceedings of the V National Congress of Buddhist Association of Vietnam, Ho Chi Minh City Publishing House
3. Buddhist Association of Vietnam (2012), Document of the VII Buddhist Congress nationwide - term (2012-2017)
4. Buddhist Association of Vietnam, the Executive Council (2007), Report on the Buddhist activities term V (2002-2007) of the Buddhist Association of Vietnam
5. Buddhist Association of Vietnam, the Executive Council (2012), Press Release of VII National Buddhist Congress
6. The Buddhist conference in Hanoi (2012), Report on the Buddhist work 2012
7. The Buddhist conference in Ho Chi Minh City (2012), Report on the work of the Buddha 2012

8. The Buddhist Association of Thua Thien Hue (2012), Report on the work of the Buddha 2012

Charity and social work activities in Hanoian temples

Assoc.Prof. Nguyen Thi Kim Hoa¹

MSc. Dinh Phuong Linh²

Dao Thuy Hang³

1. Introduction

Hanoi is one of the two largest cities of Vietnam, together with Ho Chi Minh City. Hanoi is the center of social, political, cultural and economic development of the country. In May 29th, 2008, Vietnam's National Assembly has passed a resolution to adjust the administrative boundaries of Hanoi and the provinces, with effect from August 1st of the same year. According to the resolution, the entire province of Ha Tay, Me Linh district of Vinh Phuc and four communes of Luong Son district, Hoa Binh is merged in Hanoi. From an area of nearly 1,000 square kilometers and a population of about 3.4 million people, after the expansion, Hanoi has an area of 3324.92 square kilometers and a population of 6,232,940 people, becoming one of the 17 largest world capitals. With this leading position, Hanoi also organized many charity activities with large-scale, giving social support to multiple objects with difficult situations in the city and across the country. Hanoi has 1765 large and small temples, is the 2nd biggest gathering place of temple in the country. Beside Dharma activities, temple is also one of the social basis, along with other state organizations and non-state organizations, contributes a lot of effort and wealth to the society through philanthropy.

The role of Hanoian Buddhist is of paramount importance in the construction and development of the Buddhist Church, including: (1) Hanoian Buddhism represents intellectual and vision of Buddhism, (2) Hanoian Buddhism

¹ Dean, Faculty of Sociology, the University of Social Sciences and Humanity, VNU

² Lecturer, Faculty of Sociology, the University of Social Sciences and Humanity, VNU

³ PhD Student, Faculty of Sociology, the University of Social Sciences and Humanity, VNU

always accompanies with traditional ethnic of "national security household prosperously", (3) Hanoian Buddhism is tied to knowledge and culture of the era. (4) Hanoian Buddhism represent the national Buddhism and (5) Hanoian Buddhism is tied to big events of national Buddhism. Thus the position of Hanoian Buddhism in any period is of special importance. Also Hanoian Buddhism also held many charity and social work activities, contributing to the overall development of society.

According to statistical data, there 77/1765 pagoda in Hanoi that are caring and nurturing a lot of people, including orphans, the elderly, the disabled, people with mental illness, people with HIV, the wandering and many other subjects. For many individuals with difficult circumstances, temple is not only a place for peace, psychological relief but also a place for them to refuge and to be cared at the basic level. From the temple, many individuals have and are being able to support themselves, their families, and contribute their best to the society.

Table 1: The number of people being cared and fostered at Social protection establishments in Hanoi

No	Type of facilities	Total number of establishments	Total number of people	IN WHICH						
				Orphan and homeless children	Elderly	People with Disability	People with Mental Illness	People with HIV-AIDS	The hike	Others
1	State-owned social protection establishment	17	2.754	511	198	797	734	75	383	56
2	Non-governmental protection	10	634	109	0	491	0	0	0	20

	establishment									
3	Private, spontaneous establishment	10	392	18	303	52	0	0	8	11
4	Other religious establishment	83	321	180	17	49	3	1	15	70
4*	<i>Buddhist establishment</i>	77	313	164	16	38	1	0	13	0
	Total number	120	4.101	818	518	1.389	737	76	406	157

(Source: Statistics by the Department of Labour, Invalid and Social Affairs, 2014)

Note: Footnotes: (4) the number of objects being cared for and nurtured by religious institutions in general, (4 *) is the number of objects being cared for and nurtured by Buddhist institutions particular.

Accordingly, the pagoda in Hanoi are caring 4101 objects, mainly in which are orphans, the elderly, persons with disabilities (PWDs) and the mental. Among types of establishments include public establishments, non-public, private and spontaneous private, Buddhist establishments, public social protection center are fostering and caring for the largest numbers of people with difficult circumstances, 2754 people - in which mainly the disabled and the mental ill. Compared with the two types of non-public and private social protection establishments, Buddhist institutions foster more of orphans, psychiatric, HIV, vagrants and other objects. Considering the total number of objects being nurtured, the establishments of Buddhism only account for 1/12 of the total number, however, this number also show the supporting role , social protection role of the Buddhist institutions in the social service system.

In general, the active support of temples really plays a big role in ensuring the social security in Vietnam. Besides, through charity and social work activities, the role of Buddhism in Vietnam becomes more important and necessary in the present context. This article uses the method of document analysis, statistics of Buddhist Church of Vietnam and the method of in-depth interviews on 40 female monks at temples of Hanoi in July 2014 to supplement qualitative information to the article.

2. Major charity and social work activities at Buddhist temples in Hanoi

Besides self-organized philanthropy activities, Buddhist temples in Hanoi also combined with other social organizations such as clubs at the university, local Red Cross, local authority... to increase the effectiveness and scope of these activities.

2.1. Activity of supporting clinical patient in the hospital

One of the typical model of philanthropy and social work at the base of Buddhism is free clinical services and free pharmacies for people in general and poor, disadvantaged people in particular. Beside regular operations of clinic and pharmacy, Buddhist establishments in Hanoi also organize regular visit and support money and gifts to patients at big hospitals in Hanoi. Through these activities, ideas, teachings of the Buddha as "relief of suffering and distress", "compassion" ... has been shown extremely insightful.

"The charity porridge program for Thanh Nhan Hospital and Cancer Hospital has been carrying out by King temple for the last 10 years. From Monday to Saturday, the temple cook 600 porridge portion, Buddhists and students of National Economic University, University of Labour and Social Affair used trucks for distribution the porridge to hospital patients. To prepare for the porridge cooking, in the night before, the temple had to prepare rice from 4am so that they can distribute porridge at 6am. This activity attracted active participation of Buddhists and students"

(Female Master, King Temple, Hai Ba Trung District, Hanoi)

"At the psychiatric ward of Ba Vi, the temple visits patients and gives gifts including bread, noodles, spices, biscuits. In nursing homes, the temple delivers

gifts to elderly with the total value of over 50 million VND. To get 600 porridge portions every day, the temple is known to take up to 15-20kg of rice and green beans. Funds for Charity is mostly from businesses, Buddhist and the temple itself”.

(Female Master, Hung Ky pagoda in Hanoi)

“With the support of the international charity organization, the Committee of the Assembly has established care centers, health advice for people and people with HIV / AIDS in the Phap Van Pagoda - District Hoang Mai Thi Forbidden temple - Tu Liem District, temple Am Cua Bac - Ba Dinh and free clinics in the temple Percent - Chuong My District, Ha Noi”

(Female Master, Vietnam Buddhist Institute in Hanoi)

“It was on Sunday, the monks and nuns, monks in the temple visit, gifts, rice found in the nervous hospital Thuong Tin - Hanoi, the number is 700 capacity, rice found in hospitals K and porridge at Bach Mai hospital with the number 200 on the 5th weekly rate. This activity is significant that the temple performed regularly with the desired motivation of patients with serious diseases, they have more confidence to fight his illness”

(Female Master, Linh Ung Pagoda, Thanh Tri District, Hanoi)

“Every year the temple donates 100-150 gifts to children suffering from serious diseases of the Children's Central Hospital. Each gift values from 200.000-300.000VND. Each year the temple receives a letter of appreciation from the hospital, children and families. This amount, though not much, still help the children's families pay little money to buy fruit, candy for the children and help them to have more confidence in life”

(Female master, temple Van Tri, Tu Liem District, Hanoi)

It can be seen that pagodas in Hanoi currently supports many large hospitals in the city. This support contributes to reducing the cost of medical care

for the patients. Many temples have been carrying out these activities in a positive, regular and effective way so that in favorable conditions, the temple should maintain this support model to partly support the state, society in general in general and and people with particular difficulties and their families in particular.

2.2. Student Support Activities

Activities to support student of Buddhist institutions took place quite often in all 3 levels: vocational and support activities for students, activities to support pupils taking entrance exam to university and for students while they are studying at universities and colleges.

Currently a number of temples in Hanoi regularly organize vocational courses for Buddhist children or children of local families. In this course, the temples invite experts on education, experienced teachers, lecturers to share necessary information with students, helping them determine the direction of learning to match the capacity and condition of their families.

Every school year, not only volunteer student team of universities but large and small temples in Hanoi and other province also self-organize practical activities, to give emotional and material support for pupils taking national entrance examinations. This is not just support on food and accommodation but also motivation to help the contestants keep their balance during this strenuous testing phase.

“To prepare for this activity, students and Buddhist volunteers are mobilized to prepare vegetables and do the cooking. Each contestant will receive a meal, a cup of cool water and fruit. Total number of meal supplied by the temple is 150 per school (3-4 schools)”

(Female Master, Vua Temple, Hai Ba Trung District, Hanoi)

In addition to students in exam season, the temple also encourage pupils and students who have overcome poverty and study well by the form of visits, encouragement, gifts, scholarships. As a recognition of the accomplishments they

have achieved, these behaviors will encourage them to make efforts, try harder in school.

“Every year, during Mid-autumn Festival, the temple organizes cultural shows and give gifts and books to children with fair, excellent academic results in the village. The total value of gifts each year is 10 million dong. This activity helps the families pay more attention to children learning, children will strive for better learning, for the sake of the whole family”

(Female Master, Cuu Linh Pagoda, Phuc Tho district, Hanoi)

Not only support students, poor students in their local, some temple also organizes charity trips for poor students in mountainous, remote areas. These are very practical support for them because due to difficult living conditions and away from centre of towns and communes, they have limited access to education.

“In December, the program "Contribute brick to build school" organized by the club "Connecting youth", Nam Du Thuong Pagoda, Tu Van Temple, Am Vang Temples and Vietnam Youth Support Center earned more than 400 million Dong to help pupils of Nam Chac commune, A Lu commune, Bat Xat district, Lao Cai province, children from northeastern highlands, children of ethnic minority group, ... have new school, bigger and cleaner”

(Female Master, Nam Du Thuong Pagoda, Hoang Mai District, Hanoi)

2.3. Activities to support people in disasters

Featuring an Asian country, lying in equatorial zone and adjacent to the sea, maritime provinces of Vietnam, especially those in the Central areas, are suffering from floods, storms, disasters annually, causing damages to people and properties. Central area people are industrious, yet often have difficulties in cultivating and producing stably because they are busy overcoming disaster consequences of the previous year and prepare for the storms and floods in the coming year. Therefore, supporting people to overcome disaster consequences has become a nearly regular activities of any organizations, such as state agencies, enterprises, schools, private

organizations,... and Buddhist establishments are not exception. The activities of these temples receive responses from numerous social sectors, from students to the local authorities.

“2013 is the year when Vietnam suffered many floods, natural disasters, causing a lot of damages to people, especially those from the central region of the country. Monks and nuns from Nam Du Thuong Temple have stood up to call Buddhists, people and students to donate clothes, food, financial resources ... to support Flood Victims”

(Female Master, Nam Du Thuong Pagoda, Hoang Mai District, Hanoi)

“In the past, the temple organized trips to the Central where experiences floods. Supporters from the temple brought clothes, money, rice, instant noodles that were donated by the Buddhists to partly help people in difficulty of the central area. The total amount raised was to 50 million dong”

(Female Master, Yen Kien Pagoda, Thanh Tri district, Hanoi)

As with other objects, families and individuals who are victims of natural disasters, floods are not only taken care of by the state but also by Buddhism charity activities.

2.4. Activities to support individuals and families that contributed to the Revolution

Featuring a country that has gone through many wars of aggression, has coped with the world's most powerful nations, the consequences of the war in Vietnam was tremendous. The support and assistance of war's objects not only represent tradition of "drinking water, remember its source" of our nation, but also in accordance with the teachings of the Buddha. The objects regarding the revolution include invalids, martyrs, mother of Vietnamese heroes ... The charity activities by the temple for these objects is not only encouragement but also material assistance such as the building of gratitude house and support of food, gifts monthly or in special days...

“On the day of the dead soldiers, the temple donated 700 gifts set for the family of this category in the village, each worths 300,000 VND. The temple also associated with the district’s Red Cross to build two houses of gratitude for a total cash value of 75 million dong, in which Linh Tien temple contributed 10 million”

(Female Master, Linh Tien temple, Hoai Duc district, Ha Noi)

These activities not only help families cover the cost of daily activities but also help them partly cover the cost of social security for the State.

2.5. Activity of care and nurturing disadvantaged individuals in the temple

For helpless individuals such as the elderly and children, in addition to center of social protection like nursing homes and orphanages, the establishments of Buddhism is becoming a "roof" for these people. The temple not only nourishes the objects of serious illness, disability, but also frequently adopts orphaned children or children having parents who work away, elderly without care. Here, not only is the object nurtured and cared, but they also live and fully participate in activities like any Buddhists. Therefore, their lives in the temple become more useful, devoted more to the society.

“We have adopted 4 children, provide monthly funding for children's education to help them have more knowledge and become useful to the society later. In 4 children, there are some raised since baby, there are some away from their parents and are sent to the temple”

(Female Master, Nam Du Thuong Pagoda, Hoang Mai District, Hanoi)

“My temple nourishes 3 people with disabilities and 4 young children with difficult family circumstances. To be able to do charity work, the temple also do public relations work, positive socialization to have enough funds for charity. However, the Master, monks and nuns in the temple also think that it is necessary to do this, people must love and rely on each other to live, so the temple maintains these activities”

(Female Master, Quynh Lam pagoda, Me Linh District, Hanoi)

“The temple has raised orphans since 1990, initially, there are only 10 rooms with 70 elderly and children. By 2004, the Abbot built 6 more rooms. In 2010, the number of nourished children and elderly is up to 200 so the temple had to hire a property with 20 rooms next to the temple. Bo De temple has nurtured from birth 75 babies of 10 years old, 37 children from 11-18 years old, 46 solitary elderly”

(Female Master, Bo De Pagoda, Hanoi)

“Seeing clearly the situation of unhappiness and suffering, our Abbot has adopted two children, abandoned by their mother since 3 months old in 2006. After that, the temple also receives more children with special circumstances. Currently there are 11 children (from 5-18 years old) being fed, taught Dharma and live in the temple”

(Female Master, Hung Ki temple, Hanoi)

The activities of care and nurture disadvantaged objects of Buddhist institutions is a noble gesture, but it requires a lot of preparation of infrastructure, human resources, time and money. Therefore, to make this activity become frequent and expand its scale, it is necessary to have the support from the community and the relevant departments

2.6. Education Activity (summer retreat)

Besides activities for practicing Buddhists, the temple also organizes summer courses for children of Buddhists, pupils, students, young people in general by sharing experiences, knowledge, dissemination of Buddhist doctrine, ethics in a closer way, help them complete their personality, morality, changing their daily thoughts and actions toward their family, friends and people around.

The activity held in this course are quite diverse, for example: the temple will hold the teaching of Dharma, ethics for pupils, students, children of Buddhists; students participated in the retreat will lecture, share experiences and knowledge with students, children of other Buddhists; they share experiences, knowledge and skills with each other, ...

“At 4th June annually, Khanh Hung temple usually hold summer training courses for students of Universities and Colleges in Hanoi. Each course consists of 700 children who usually are students and villagers. The retreat takes place in a month and they will stay in the temple, living and learning as monks, nuns, Buddhists at the temple. Besides, the students will teach the knowledge to other children in the village, other students can self-study in the library, listen to tapes about loving people, dealing with people or exercise tea meditation to keep wise soul”

(Female Master, Khanh Hung Temple, Thuong Tin District, Ha Noi i)

“In 2013, Nam Du Thuong Pagoda organized summer training courses for 400 school students from 12-25 years old. The temples, combined with teachers in Khai Tam Association of Hochiminh City, organized summer retreat with the theme "Nurturing the Future" to listen to shared aspirations of the children, help them gain confidence and willpower in life. Here they learn how to live independently; become sociable; engage in meaningful activities; away from social evils, online games, stimulants; understand what is moral, ethical in life... In this course, students are involved in the competition of drawing, fashion design, theater, dance, cook, write a letter of gratitude parents... After the retreat, the temple received feedback from the parents that their children become more obedient, dutiful and live a more active life”

(Female Master, Nam Du Thuong Pagoda, Hoang Mai District, Hanoi)

Majority of these courses are free, children are living and studying in the temple as normal Buddhists in 3-4 days. This really is an opportunity, a useful activity to help them better understand how to behave, how to live, orient them to useful social activities, away from social evils and unethical actions.

3. Advantages and limitations of charity and social work activities at Buddhist temples

3.1. Advantages

The organization of charity and social work activities nowadays have certain advantages, namely:

Firstly, Buddhism is still a religion with huge influence on life and mentality of Vietnamese people. Therefore, the charity and social activities held in the name of temples have always received supports and active participation from the Buddhists in particular and the community in general. Therefore, the activities often have widely influences on the society and achieve good results.

Beside the support and active participation from the community, the activities of Buddhist organizations always get assistance from domestic and foreign agencies, departments, organizations, institutions. Thus, these activities were expanded in scale, exploit resources from the community and society.

Thirdly is community cohesion role of Buddhist organizations. Vietnamese pagodas have always been the home of many cultural activities in the community. That individuals involve in the activities by these temples such as learning doctrine, practice doctrine, singing, performing and philanthropy... is a way to engage individuals in the community and raise the spirit of national unity.

Fourth, through social activities, temple master and monk convey to people not only the teachings of the Buddha but also moral issues, how to behave,... Philanthropy, particular social work and social activities that those temples is doing have set examples for Buddhists to follow, so that they would strive, practice, think and act towards the interests of the community.

3.2. Limitations

Besides some good results obtained from charity and social work activities mentioned above, the operation of Buddhist temples in Hanoi city reveals some drawbacks as following:

Firstly, due to the fact that activities of the temples now is more of charity activities - that means they are organized periodically, with small scale and less specialized. Charity activities are often held whenever there are opportunities or

favourable conditions . Therefore, the effectiveness of these activities is not high, the organizing is not regular. Moreover, due to its nature, charity can only provide temporary relief to the difficulties of people rather than helping them completely overcome those obstacles on their own.

Secondly, most of temples in Hanoi have medium and small size, especially those in the inner city, so the activities organized by these temples usually have average scale or have to rent venues outside. This also affects the quality of these activities.

Thirdly, current charity activities are organized by the temples themselves, without agreement and management from the City Council and the Buddhist Church of Vietnam, so the connectivity and scalability of these activity is not high.

Fourthly, most temples have too few personnel to serve these activities - main human resources are often monks, nuns and Buddhists. For the nature of Temple being spiritual and religious establishment, charity activities are not main duty of these facilities. Therefore, these human resources are just replacing human resources which are temporary and unprofessional.

4. Kết luận

Charity and social work activities at temples today are useful type of social activities, contributing to social development, especially towards disadvantaged groups in society. This support is not only in material but also in emotion which help people who have difficulties in life regain confidence and make efforts to improve the living conditions of themselves and their families. However, as discussed above, the effectiveness of charity activities would be improved if such activities are organized under the scale and form of professional social work activities.

In addition, it can be seen that beside basic socialization environment as family, school, temple is also an informal and irregular social environment, that play certain role in providing effective education on moral values, personal

lifestyle, especially for teenagers and children. In current context, the role of Buddhism has become more important to the conservation and preservation of morality, precious tradition of the nation and to help educate younger generation with both virtue and talents

List of references

1. Buddhist Church of Vietnam (2012), Document of Seventh Nationwide Buddhist Congress - term 2012-2017
2. The Buddhist Church of Hanoi (2012), Report on the Buddha work in 2012
3. Statistics of the Department of Labour, Invalids and Social Affairs on the number of objects in being cared and fostered in social protection centers in 2014
4. The General Statistics Office of Vietnam - Area, population and population density in 2011 by province
5. The General Statistics Office of Vietnam - Area, population and population density in 2013 by province

THE TRAINING AND EDUCATION FOR MONKS AND NUNS IN BUDDHISM BASES IN VIETNAM

Assoc.Prof. Nguyen Thi Kim Hoa¹

MSc. Dinh Phuong Linh²

Dao Thuy Hang³

1. Introduction

In order to improve the efficiency of religious activities in general and Buddhism in particular, the training and education for young monks and nuns are emerging as an urgent issue. Recognizing the importance of these activities, the Vietnam Buddhist Sangha (VBS) and the Executive Board in provinces (EB) have been changes and adjustments on the organization and contents of the teaching program as well as the quality of teaching staves in order to increase the effectiveness of the training of monks, nuns and Buddhists in the Buddhist bases today.

2. The training for monks, nuns in Buddhist bases in Vietnam

2.1. The Buddhist's Development Activity

The Buddhist's Development activity is one of the typical activities of Buddhism. These includes some specific activities such as missionaries, teaching doctrines for monks and nuns and Buddhists. It also can be seen as the oldest form of training monks and nuns in the Buddhist bases. This activity assist Buddhists, monks and nuns deeply understand about Buddhism's theory and understand the way to apply this theory in normal life. Depend on each participant or ages, the temple will organize suitable and effective talks, training courses.

Nowaday, the Buddhist's Development activity is not only assumed as the responsibility for the Buddhist development, but also closely associated with other departments such as: Ritual Committee, Cultural Committee, Education Committee...It

¹ Dean, Faculty of Sociology, The University of Social Sciences and Humanities, VNU

² Lecturer, Faculty of Sociology, The University of Social Sciences and Humanities, VNU

³ PhD students, Faculty of Sociology, The University of Social Sciences and Humanities, VNU

selects and composes typical, popular lessons which can express modern educational ideas today.

In provinces and cities, the religious development task is attracted by the EBs through preaching activities regularly with selected and rich contents. At the district level, the EBs has been looking actively for efficient monk and nun students (MNSs) or post-graduated MNSs from senior Buddhist classes to preach Buddhism in order to meet the religious needs and promote the MNSs's Buddhism propagation ability.

2.1.1. Training preachers

To train preachers for Buddhism Development Activity, the Central Committee held some preacher training classes. As noted above, to improve the effectiveness of training monks and nuns in temples, one of the essential conditions that raise the qualifications of preachers. Result of the 4th preachers training course as followings:

Table1: The number of classes and trained preachers till 2012⁴

<i>Class</i>	<i>Course</i>	<i>Number of Preachers</i>
Senior class	IV (2005-2008)	235
	V (2009-2012)	
Middle class	IV, V	87
Senior class	VI (2012-2015)	60
Middle class		49

Besides concentrated training courses, to expand the scope of Dharmadutha courses, the correspondence Buddhism program in form of distance learning began in 2003 with thousands of monks and nuns.

2.1.2. Activities of the Central Preachers Mission and Buddhism at Provinces/Cities/Associations

⁴ Buddhist Church of Vietnam(2012), Document of Seventh National Buddhist Congress term(2012-2017)

With a large and enthusiastic team of preachers from the Central Mission and Provincial Mission, during the 6th tenure, there has been many activities to improve ability and share experiences such as:

- Participate in teaching work at Vesaks, schools, ashrams;
- Teaching at seminaries, and the festival of Buddhism;
- In addition, the Central Mission also made teaching-tours to Czech Republic, Poland, Ukraine, Hungary, Germany, Russia, France, ...

2.1.3. Organizing Dharmadutha training courses/seminars

With the permission of the Central Buddhist Mission, the Government Committee for Religious Affairs and local authorities, in the 6th terms (2007-2012), the City Buddhist Church has repeatedly organizing seminars and training Dharmadutha courses in other provinces, as follows:

Table 2: Activities of seminars, training and retraining of Dharmadutha in the 6th tenure (2007-2012) of VBS⁵

Year	Audiences	Contents
2008	Monks, nuns, preachers from the Northern provinces. Monks, nuns, preachers from the Central and the Highlands provinces.	- Open a new short Dharmadutha course. - The Dharmadutha seminar.
2009	- Representative monks and nuns whole country.	- A Dharmadutha training and seminar. - Training Dharmadutha preachers. - An exam of Dharmadutha preachers.

⁵ Nguyen Thi Minh Ngoc(2014), Buddhist Church of Vietnam from 1986, Published by Oriental Publishing

2010	Monks, nuns, preachers from the Northern provinces.	- Open the National Dharmadutha seminar. - Training Dharmadutha preachers.
2011	- Representative monks and nuns whole country.	- Open the National Dharmadutha seminar.

2.1.4. The role of Dharmadutha propagation in other activities

The Dharmadutha propagation activities related not only to the professional and theoretical work, but also to other activities such as press newspaper, magazines, electronic magazines...

- 1) Compiling collections of documents, publications Buddhist culture (as of 2012). The Central Committee of Culture has published over 200 scriptures, writings, research collection of nuns and other authors.
- 2) The Buddhist printing and distribution team of Ho Chi Minh City has printed 240/343 registration books and Buddhist cultural publications. Total number of publications is 290,000 copies.

There are 15 provinces which have compiled the book "A Brief History of Buddhism and Buddhist temples in the province" and some on going projects about local Buddhism history.

The Board of Editor of "Tri tinh toan tap" has introduced of the first part of 4 (Doctrine, Law, Commentary, Mixed Documents) of Thich Tri Tinh – chairman of the VBS's EB.

2) Journal of Buddhism

The Buddhist magazines, newsletters are released periodically include:

Table 3: Types and number of Buddhism publications up to 2012⁶

<i>Type</i>	<i>Name</i>	<i>Quantity</i>
-------------	-------------	-----------------

⁶ Buddhist Church of Vietnam (2012), Document of Seventh National Buddhist Congress term (2012-2017)

Magazine	Buddhism Culture	165
	Journal of Buddhism of the Vietnamese Buddhist Sub-Institute	118
	Khuong Viet magazine of the Buddhist's Institute at Hanoi	25
	The Original Buddhism	24
	Buddhism Culture Of the Central Cultural Committee	9 publications
Weekly and monthly newspaper	Awakening weekly newspaper	655
	Awakening monthly newspaper	203
Bulletins	Bulletins for the Buddhihist doctrine and activities at Hanoi, Binh Duong, NinhThuan, Dak Lak, KhanhHoa...	

E-Newspaper: E-newspaper of the Central of VBS, Division of Nuns in the Central Monks's Affairs Board, the Central Dharmadutha, the Central Buddhist Guidance Committee, the Vietnamese's Buddhist Family, the Central Philanthropy Society, the Vietnamese Buddhist Institute at Hochiminh city, Hanoi, Khmer Therevada... are still working and growing in both contents and expression.

2.2. The monks and nuns training activities

Besides the Dharmadutha activities, the direct training for monks and nuns action

is one of the concerned functions of the VBS and other departments. The main content of this activity includes organizing seminars, conferences on educational management, training and Buddhist theoretical issues and opening training courses on Buddhism.

Moreover, in addition to professional training Buddhism, these Buddhist bases now also organize more social philanthropy and social work such as the charitable classes, kindergarten, elderly center, advisory center for HIV/AIDS people... Therefore, the social skills training for MNSs are now practical needs.

2.2.1. The organizing work

To prepare for professional training in academia, colleges, primary and middle schools..., the VBS and EBs at provinces organized conferences, seminars, workshops to enhance collaborative relationships between organizations and units to exchange, experience, problems to be solved.

Through seminars, conferences, dignitaries and educators have opportunity to improve knowledge and professional experience as a preparation for education for monks and nuns in the temple. In 2012, the VBS has organized professional activities, including:

- Joins associations of universities and international Buddhist conference on Education and Ethics was held in Maha Chulalongkorn University (Thailand).
- Vietnamese Buddhist Institute in Ho Chi Minh city combined with the Buddhist K. J. Somaiya University of Mumbai (India) organized an international seminar "Buddhist Meditation: Text, Communications and Itinerary".
- Holding the seminar on "Strengthening and development the education for Monks and Nuns", combined with Buddhist Institute in Hanoi, Vietnam.
- With e-newspaper of the Communist Party of Vietnam, Vietnam Economic Times and Lien viet Bank launched the seminar titled "Buddhist Culture and Businessmen during the Integration period".
- The Central of VBS combined with the USSH (VNUH) in organizing an international conference on Khuong Viet and the Vietnamese Buddhism in the early stages era of independence period.
- Central educational Committee for Nuns and 4 leadership academies in the country

attended the conference of Education in Vietnam Buddhist Institute in Hanoi.

- Visiting, work and exchange with Vietnam Buddhist Institute, the secondary schools of Buddhism, Buddhist College classes in the nation, to grasp the situation, the difficulties in education locally.

2.2.2. Working expertise training

In order to best serve for the training of monks and nuns in Buddhist institutions, VBS and EB in provinces are also interested in the organization, established and put into operation the training facilities, as well as improved infrastructure of the facilities. In addition, potential monks and nuns in each temple are sent to Education center of Buddhism to improve their level.

“We care about young monks and nuns so we try to give them the best opportunity to join in Buddhism schools. Then, they are equipped Buddhism’s knowledge, general knowledge. After that, they can apply these to their work in local. Aware the important of this problem, we encouraged them and recommended them to Buddhism of Vietnam Institute. Now, we have 1 monk and 3 nuns – who are following the class in Buddhism of Vietnam Institute in Ha Noi city and 1 person in Ho chi Minh city and 3 people in Intermediate school of Buddhism in Ha Noi city”

(Nun, Quynh Lam temple, Me Linh, Ha Noi)

Besides, the temples, monasteries, large and small throughout the country, with the professional activities related to Buddhism at the base in Vietnam, are a few institutions specialized in sectors related to Buddhism, specifically include:

-Vietnam Buddhist Institute: There are 3 Vietnam Buddhism Institute in Ha Noi City, Ho Chi Minh City, Hue, 1 Institute of Khmer Theravada Buddhism in Can Tho City. In terms VI (2007-2012), 2,210 nuns and monks graduated and 1,732 nuns are trained; as following:

Table 4: Number of graduated nuns in Vietnam Buddhism Institute in provinces in recent years⁷

<i>Educational Institutions</i>	<i>Term/School year</i>	<i>Number of students</i>
Vietnam Buddhism Church in Ha Noi	V (2006-2010)	276
	VI (2010-2014)	322
Vietnam Buddhism Church in Ha Noi combined with USSH	4/2012	82 (bachelor of phylosophy)
Vietnam Buddhism Church in Hue	III (2005-2009)	169
	IV (2007-2011)	57
	V (2009-2013)	167
	VI (2011-2015)	60
Vietnam Buddhism Church in HCMC	VI (2005-2009)	676
	VII (2007-2011)	974
	VIII (2009-2013)	506
	IX (2011-2015)	647
Vietnam Buddhism Khmer Church in Can Tho	I (2007-2011)	58
	II (2011-2015)	30

- College of Buddhism Studies: There are 8 classes at Buddhism College system that is operating, according to the Intermediate Buddhism. In the 5 years from 2007 to 2012, with 1,127 monks and nuns living, 814 graduate and is attending the College of Buddhist Studies class.

Table 5: Number of graduated nuns at the College of Buddhism Studies in the province (statistics as of 2012)⁸

⁷ Buddhist Church of Vietnam(2012), Document of Seventh National Buddhist Congress term(2012-2017)

⁸ Buddhist Church of Vietnam(2012), Document of Seventh National Buddhist Congress term(2012-2017)

<i>Educational Institutions</i>	<i>Term/School year</i>	<i>Number of students</i>
Hanoi	II (2006-2009)	49
	III (2010 -2013)	81
Ho Chi Minh City	IV (2005-2009)	648
	V (2009-2012)	381
Thua Thien Hue	III (2005-2009)	48
	IV	68
Quang Nam	I (2005-2008)	34
	II	36
Lam Dong	III (2004-2008)	36
	IV	37
Ba Ria Vung Tau	III (2004-2007)	143
	IV (2008-2011)	95
	V (2011-2014)	89
Bac Lieu	I (2005-2007)	30
	II (2008-2011)	44
	III (2011-2014)	32
Dong Nai	I (2010-2013)	90

- Intermediate Buddhism: Currently there are 01 national high school of Buddhism in Haiphong, 30 Buddhist secondary schools, 04 schools in the north, the south has 26 schools. In terms VI (2007-2012), 2,430 students has graduated.

Table 6: Number of graduated nuns in Hanoi, Ho Chi Minh City and Hue (statistics as of 2012)⁹

<i>Educational Institutions</i>	<i>Term/School year</i>	<i>Number of students</i>
Hanoi	V (2006-2010)	166
	VI (2010-2014)	196
	IV	94
Ho Chi Minh City	VI (2007-2011)	223
	VII (2009-2013)	424
	VIII (2011-2015)	316
Thua Thien Hue	V (2009-2013)	218
	VI (2011-2015)	153

These are three of the cities, provinces and cities nationwide that have training facilities of Intermediate Buddhism. In general, these institutions receive the attention of the authorities and the Board of Trustees of the province. Therefore, most of the Buddhist school facilities are spacious and fully equipped. Some schools have conditional residency training organization for students.

- Education of Khmer Theravada Buddhism

In areas where the Khmers live, classes of Khmer Theravada Buddhism are organized. With the help of the authorities, Front, Central Committee for Ethnic Minorities and local, hundreds of classes are open to youth ethnic Khmer and Khmer monks.

Table 7: Number of graduated nuns at school of Khmer Theravada Buddhism (statistics as of 2012)¹⁰

⁹ Buddhist Church of Vietnam(2012), Document of Seventh National Buddhist Congress term(2012-2017)

¹⁰ Buddhist Church of Vietnam(2012), Document of Seventh National Buddhist Congress term(2012-2017)

<i>Level of Education on Khmer Buddhism</i>	<i>Number of Students</i>
Elementary school of Khmer language 1-6	1.418 classes, 32.538 monks and adolescences
Pali, Vini, Buddhism	5.839 students
Secondary class of Buddhism	367 students
Kinh, Luan, Luat classes	1.371 students

- Study: Under the support of the State of Vietnam and foreign governments, the Church has introduced and sent the nuns students that have good qualification in studying to study abroad in order to improve the student quality. The number of students studying abroad includes: students in India (18), Taiwan (71), China (20), South Korea (01), Australia (01), United States (02),... There are 50 monks and nuns that have completed programs abroad and are currently working at the church level, the Central Board of the Institute, the Executive Board, Province societies of Catholic and Buddhist educational institutions.

2.2.3. The training of social work skills

As mentioned above, the training skills of social work has now become a necessity for Buddhism. Buddhism is increasingly participating in and contributing to the social activities so that the monks and nuns in the temple have more opportunities to participate and contribute to this.

In order to make charitable activities of the Vietnam Buddhism elevated and deepened so that they can help solve social problems, it is necessary to enhance the activity of social work. Unlike charitable activities that are simply material support, social workers promote social changes and resolutions of problems in the relationship among people, empowering and freeing people to bring peace to society. Therefore, the training of social work skills for monks and nuns should be specified and conducted as a basic training in Buddhist institutions.

Table 8: The typical activities of centers for counselling and nurturing people with HIV/AIDS from the Institute of Buddhism Vietnam, 2008¹¹

Activities	Achieved results/number of participants
Create care groups for people with HIV/AIDS	14 people
Home care training	25 people (7 monks, 18 nuns)
Behavior changing skill training	20 people (6 monks, 14 nuns)
Training on reducing bias and discriminations	23 people (6 monks, 7 nuns)
Training on project management	20 people (6 monks, 14 nuns)
Training on basic consulting skill	28 people (5 monks, 23 nuns)
Communication to change behaviors and methods for monks and nuns	21 sessions, 485 people (21 monks, 464 nuns)

Above is the typical operation of a counseling center under VBC. Although there is not much statistics about the operational skills training, social skills, especially for monks and nuns in the temple, however through this example, we can see the skills training activities about social work have gradually formed, though still unfocused and unorganized .

According to the data, each training session has average of 20-30 monks and nuns. Meanwhile, in order to increase the effective implementation of philanthropy, we need to have a big team of monks and nuns have knowledge and skills in social work

¹¹ Buddhist Church of Vietnam(2012), Document of Seventh National Buddhist Congress term(2012-2017)

3. Conclusions

The training of monks and nuns in Buddhist institutions has been focused, interested and implemented since the Vietnam Buddhist Church unify and stabilize its organization structure. Over the years, VBS gradually strengthen the structure of its Academies, expand both personnel and curriculum, as well as the scope of training in home country and abroad. The quality of the input and the output are gradually improved. However, in order to increase effectiveness of training for monks and nuns, there are many problems to be addressed:

- Firstly, there is still a lack of professional teaching staffs to convey pedagogical methods, the current are mostly taught by experiences. Therefore, the process of acquiring students sometimes has difficulties.
- Secondly, the Buddhist teachings are not uniformed across the country so that the difference exists between the levels of monks living in different facilities.
- Thirdly, though facilities and means of teaching are ensured at basic level but still simple, not diversified.

List of references

1. Buddhist Church of Vietnam(2012), Document of Seventh National Buddhist Congress term(2012-2017)
2. Nguyen Thi Minh Ngoc(2014), Buddhist Church of Vietnam from 1986, Published by Oriental Publishing

Compassion – The psychological background of Buddhist social work in Vietnam

Interpretation from Buddhism

Loan Hoi Nguyen, PhD

University of Social Sciences and Humanities, Vietnam National University

Abstract: *Buddhist doctrines aims to building a equal, justiciable, humane, and happy society that orients its members to doing good things and avoid bad things by awakening human compassion. Compassion brings to human power, peace, and strong will to overcome themselves in order to change their lives. Furthermore, Buddhist doctrines are core values of the country's tradition that we need to learn to develop the philosophical and practical background of social work in Vietnam. It is also a spiritual motivation for those who are working in the field of social work that will encourage their attachment to their job. Eventually, the professional practice of those social workers will enhance benefits of vulnerable people and improve social welfare.*

1. Buddhist perspective on compassion

Compassion is often described as deep understanding and sympathy toward everybody, as well as a willing to put self at position of others in order to understand and learn how to compassionate with others and support them. Thereby, people will understand better others' difficulties, grief, and disappointment, which they may have never experienced. In the process of becoming aware and helping others, people will broaden their mind and improve their gratitude to others.

According to Dalai Lama, "Love and compassion are essential components that without them, people will not exist. Our society will be better when each member has compassion with others. That will be a developed society. And then, an unending symphony of human development will sound in each breath of human and the universe. One of the most important things to pursue happiness is compassion, which means have feelings with people and life" (1, pg 15).

Joan Halifax, an anthropology and ecology researcher as well as a Buddhist Meditation Master said that "compassion bring to people power, peace, and their

willingness to change their lives. Hence, awake compassion in each person, give prominence to and spread compassion in order to help yourself pursue a happy life, and a better society.” (10).

2. Buddhism in Vietnamese life of culture and spirit

In the establishing and developing process, Vietnamese Buddhism have contributed significantly to socioeconomic development of the country in many fields, including education. It is worth stating that Buddhism is considered as a key factor of the establishment of perspectives, standards, and moral values in the society. In the system of Buddhist doctrines, it exists a solid ground of social ethics that lead people to the values of honesty, being good, and aesthetics. Any official religion contains ethical content, including values, standards, and moral ideals,... It is similar to Buddhism. In addition to religion believes, Buddhism has transfer many moral standards, such as be pious, honest, humane, good-oriented,... All of these values are summarized and expressed in the Buddhist doctrines at two different levels of consciousness, which are psychology and thinking pattern. These two levels are performed by a behavioral system toward the nature, society, other people, and self in usual life. Rooted from an agricultural country in a very tough condition, including many floods, drought, and others, Vietnamese people tend to keep in touch, build their network, and be solidarity to support and protect each other. It is one of the basic values that contribute to the national moral values. Besides, Buddhism transfers its social and moral values to individuals, and society. Religious ethics are rules, preventive and banned reminds. In other words, religion also help control people's behaviors, especially when people absorb those religious moral doctrines and interpret them into their perspectives.

From all of the mentioned reasons, Buddhism has demonstrated its core values and roles in the creating and protecting process of traditional values, such as being gentle, polite, forgivable, independent, and mutual support. As a religion, Buddhism contains great educated lessons that orient lifestyle and behaviors of each individual, each community as well as of each social work activities domestically. This characteristic build the identity of social work in Vietnam.

3. Logic of compassion in Buddhism and its expression in practice

Before Buddhism came to Vietnam, there were some indigenous believes, such as Great Mother worship, Village Protector worship, Land God worship, and Ancestor worship. By the time, Buddhism came to Vietnam and explained concerns related to human life that could not be found in the indigenous believes. To be specific, they are questions about human root, life meaning, good lucks or bad lucks in life, and so on. Explaining “impermanent, non-ego,” “compassion, sympathy, support, and forgiveness,” “karma, reborn,” “cause and effect.” Buddhism contributes to meet the spiritual demand and moral standard of community by adding new moral values, which are suitable for Vietnamese people’s psychological characteristics. Buddhism has been absorbed into national tradition, lifestyle, and behavior patterns of Vietnamese people. Vietnamese people not only learn Buddhist doctrines, they also practice those doctrines in their usual lives to solve their problems. Although a proportion of Vietnamese people do not understand fully and clearly Buddhist doctrines of impermanent, non-ego, twelve affinities, the great four truths, karma, and reborn, those people still consider themselves as Buddhist followers. They believe that if they live a good life, do good things, they will get good payback from life, and vice-versa. While most Vietnamese people do not remember Buddhist bible, they still feel peaceful when thinking of Buddha as a method to relieve their pains. Tran Van Giau demonstrated that: “Buddhist belief is popular to most Vietnamese people. They often do not understand much complicated Buddhist doctrines but just know something about praying, cause and effect, reborn. For a long time, Buddhist doctrines have become the moral study of compassion, humanity, mutual support and everyone can understand, unlike the complicated original Buddhist doctrines. Doing good things in this life is to get peace and good luck in the next life” (5, pg 290). Buddhism maintains its educational function that lead people to humane and positive values. Vietnamese people come to Buddhism not only for their spiritual need, but also for their social morality. For example, the theory of cause and effect of Buddhism points out that people must take responsibility for their happiness or suffering, which come from their behaviors, not their luck or any punishment of any Gods.

In usual life, Vietnamese people often practice by their conception that “you should support others like you support yourself”, consider affection highly, even

higher than reasoning in most situations. Affection plays an important role in Vietnamese life. It is not only about affection for family, neighbors, but also for enemies. In the history, there were cases of war prisoners being treated well with food and other support to help them come back to their home countries. The humane spirit was even pushed to a rule in the government law. It is an important base for Buddhist moral values to integrate into the country. In Buddhist doctrines, there is an idea that “Everybody has its own Buddhist characteristic,” meaning that everyone is equal in their the range of karma and rebirth that despite their races, status, people have an equal chance to reborn and go to “Nirvada” based on their own karma. According to Buddhist doctrines, in the self-training process to become good, people need to understand objective rules in order to act in a appropriate way. In Buddhist doctrines, “Rules/*Giới*” are means to free people from dull-witted, suffering, and rebirth to the Nirvada (the place of unsuffering and peace). The Big Five Rules of Buddhism include: No killing, no stealing, no unmoral sex, no lying, no drinking. These rules also aim to build a controllable and stable society by establishing secure communities with positive lifestyle. Therefore, Buddhism asserts its privilege as a tool to educate and shape behaviors of individuals and communities in social support activities. Applying The Big Five Rules, the Vietnamese Buddhism claims its role in orientation individuals and society to eliminate evils and bad things and come to Honest, Good, and Aesthetics.

Current social changes have directly impacted on and changed the value set and social value scale. The gap between rich and poor widen quickly, leading to a materialism lifestyle, which ignores spiritual values, focuses only on fame instead of personality completion and social responsibility. In practical life, people tend to come to Buddhism to balance their lives and secure their spirit when they face risks and bad incidents. To some extent, knowledge from Buddhism reflects recent psychological need of Vietnamese people. Thus, many lessons from Buddhism have been stored and spread for many families, communities, and societies until now. Its main ideas have still been acknowledged and developed in the condition of market economy. Many Buddhist rules, which are similar to current social values, are followed by many people. Moreover, along with the trend of “Buddhism with life, life with Buddhism”,

Buddhism nowadays develop more new knowledge and moral values that fit the modern society and the trend of secularizing Buddhism.

Vietnamese people think of Buddhism with their respect that contribute to their spiritual power, which support them in their way to overcome their obstacles in life. It is particularly true in the context of the market economy with many of negative sides. Buddhism doctrines impact considerably on the thought of Vietnamese people of moral order and a good society. That ideal guide people to practice good things, including charitable activities, as well as to act as people of compassion, forgiveness, and other good characteristics as described in Buddhist doctrines.

By the doctrine of good-oriented characteristics, Buddhism educates people and contribute to build a social welfare in order to reach a better society. In fact, Buddhism plays a significant role in charity in Vietnam, including building orphanages, elderly nursing homes, shelters, providing emergency aids to disaster areas, opening charitable classes for poor children, setting up free clinics for the poor, and so on. Those charitable activities are models for people to learn and practice their supportive activities to vulnerable and disadvantaged people, who are clients of social work. Charitable activities have been carried out mostly by Buddhist monks, who have good reputation of their characteristic and moral. Hence, people are willing to follow those monks to do charity.

In the complexible situation of globalization currently, the issues of moral and personality should be paid more attention to secure social order, social welfare, and social development. In the document of the 9th Vietnam Communist Party Annual Meeting, the Party (the only party in Vietnam) confirmed the national objective as “develop people in a comprehensive way, including enhancement of politic, intellectual, moral, physical, creative, community sense, compassionate, and other good characteristics. Citizens should train themselves with good tradition of antecedent generations to protect the country.” In other words, having been a part of Vietnam history for thousand years, Buddhism has maintained its positive values in the modern society.

Nowadays, in many places, especially in big cities, in Buddhist events, there are many people visiting Buddhist temples. Those visitors are in different background, ages, social classes. They may be elderly, young people, students, government officers,

workers, and so on. According to the estimation of the Government Office of Religion, 80% of Vietnamese people have Buddhist belief in different levels. Many people believe that they should obey official and unofficial rules based on Buddhist doctrines in order to get good lucks. Buddhist based beliefs have great influences on most Vietnamese people despite their background.

In the modern society, people have a better living condition, but on the other hand, they have to face many social problems. In Buddhist doctrines, there is The Big Five Rules (*Ngũ giới*) of Buddhism include: No killing, no stealing, no unmoral sex, no lying, no drinking) and the Ten Suggested Criteria (*Thập thiện*) (three of physical control: no stealing, no killing, no unmoral sex; three of mind control: no greed, no hatred, no deluded love; four of your speech control: no lie, no fabrication, no talk-back, no cruel speech). Besides religious meaning, these rules are appropriate behavioral standards in the human society, as well as the moral background to maintain family and social orders and security, especially in the industrialization and modernization period. The moral rules from the Buddhist doctrines, in fact, play an important role in the establishment of social moral in different political regimes and different historical period. The national security is based on moral behaviors of each individual. Thus, by guiding human moral behaviors, Buddhism contributes to a better moral human resource, and then a better society.

The most significant sign of moral lessons in Buddhism embedded in the Vietnamese tradition is about karma and rebirth. First of all, karma is a consequence of actions that people conduct in their lives and then, cumulative consequences contribute to the picture of their lives. Based on real life experiences and the Buddhist doctrines, seniors came to some conclusive proverbs of karma, such as: “We reap as we sow,” “One good turn deserves another,” “curses come home to roost,” etc. The moral quotes of karma teach people to act carefully in order to get a good consequence not only for their lives, but also for their next generations. For example, “the fathers have eaten sour grapes, and the children's teeth are set on edge.” In fact, in most communities, most grandparents and parents often believe that they should do good things in order to

leave good consequences to their children. If their children succeed, it comes partly from their blessings in the past¹.

In term of “reborn” and “life”, the contemporary life of each individual is the next of previous lives in the past, and it will be continued in the future, with the rebirth. Karma – Rebirth connect together to become a dual term, which demonstrates that the relationship between reborn lives are the outcome of karma: what you sow in your previous life will decide what you reap in the next life. Understanding this doctrine, people will try not to conduct bad things. This philosophical lesson was absorbed so strongly by people through education in family that it becomes a spiritual stimulus for people to act morally.

In the current Vietnamese society, there are many immoral problems revealed. In social media, there are always news of corruption, fall in medical and educational moral, domestic and school violence, and so on. Thus, it is useful to apply the four big words “love, compassion, joy, discharge” in order to gain a peaceful mind and life, not only of Buddhist followers but also of Vietnamese in general. By orienting and adjusting human behaviors, Buddhist morals have contributed to the development of human resources in order to improve social security and international integration.

In Vietna, Buddhism influences not only elderly but also young people. In highchools and youth organizations, there are always philanthropic campaigns, such as “Whole leaves protecting torn ones,” “The supportive fund of poor students,” and others. Each child has been educated the values of compassion and humanity since they were small. Those children learn how to help vulnerable and disadvantage people by their own capacity, not only depending on asking money from their parents. Their compassion and humanity drive them to take part in meaningful programs and projects, which aim to support the poor, unfortunate children, abandoned elderly, etc. A lot of young people have volunteered in many rural villages in Vietnam. Their compassion based awareness and actions partly come from Buddhist education in families and communities.

Despite limitations, it is undeniable that Buddhist based moral values have contributed to the Vietnamese society. With the self-oriented characteristic, Buddhism

¹ See more: Nguyen Hoi Loan (2014), The practical and spiritual characteristics of social work in Vietnam, The proceeding of the 16th Social Work Day Conference, Hanoi Education University).

guides people to reflect themselves (self-awareness). Hence, they have to think carefully before acting in order to avoid hurting others. Recently, in the market economy, Vietnamese people's lives have changed significantly. The more the society has developed, the more demanding people are. The individualism has been enhanced into a new level that cause more problems in family. The social connection also becomes looser. However, the Buddhist doctrines still have had its considerable impact on people lives. Many people are willing to help others. For instance, many citizens spend their pension, salary, and profit from their business to donate to charitable funds to build new schools, award scholarships, and aid patients in their surgeries. Some typical programs are "Fund for the poor," "Charitable bloods," "For the victims of dioxin," and so on.

Good and evil are two early terms in the human history and then, have become two common moral terms in every historical period. Good – evil are a contradictory term couple, and at the same time, are in a tight relationship with each other regarding to social morals, religious moral, and Buddhist morals. However, good and evil are described differently between in religions and in usual life. In religions, good and evil are exaggerated and holized by their doctrines and rules in order to lead people to follow them under the control of holy power. In Buddhism, good and evil are two core terms. "Good and evil in Buddhist morals are linked with the consequences of followers' behaviors; for a very strict rule of award and punishment by Gods, their educated influences are significantly effective" (4, pg.62).

Many theories maintain that human nature is good, and evils were rooted from the appearance of human community establishment, especially when classes differentiation exists. Until now, good and evil are still two sides of a human. However, in different ethnics and different periods, understandings of good and evil have changed a lot. The evil wins the good when an individual loses his/her control. According to Buddhism, the evil is a combination of human "greed, anger, stupidity" and bad habits, such as being haughty, obscence, over-consuming, jealous, etc. Buddhism always guide people to practice good things and avoid conducting bad behaviors by its doctrines of "The Big Five Rules" (*Ngũ giới*) and "The Ten Suggested Criteria" (*Thập thiện*). Those doctrines are also a mean to free people of suffering.

On the contrary of Heaven and Nirvada, Hell is a place of dead people who conduct crime and bad things when they were alive. Buddhism, however, does not consider the life in hell is forever. According to the rules of rebirth and karma, who pay enough for their crimes will be reborn in other lives that may be better, including human life. Buddhism indicates that there are many kinds of hell (in some Buddhist ancient documents, there are some notes of 18 levels of Hell and 10 Kings of Hells who rule the Hells by their extreme punishments). Depending on the level of crimes, people will be sent to the appropriate level based on the rule of karma. Buddhist followers believe that Hell is a scary place with fire and smoke, "...many tortures. In a place, sinners' tongues are stretched for buffaloes to plough. In another, sinners' hearts are taken out of their breasts for Devils' meals. In another, there are sinners' bodies in an extremely hot oil cauldron. In another, sinners have to hug burn bronze columns. In another, sinners are on fire. In another, there is full of ice. In another, there are full of dirty waste. In another, sinners are tortured by barbed wires. In another, there are full of fired arrows. In another, sinners are hit on their backs. In another, sinners' hands and legs are burn. In another, sinners are bitten by steel snakes. In another, sinners have to ride on steel donkeys..." (3, pg. 35). The hell, therefore, means a world where punishes to eliminate evils. The symbol of the hell supplements to orders and rules of reality's society.

4. Conclusion

According to Buddhist doctrines, "compassion" is unlimited love to people and need to be expressed by specific behaviors; for example, feed hungers, fulfill thirsty people, give clothes to those who do not have enough coverage, take care of ill people, elderly, treat people in lower social classes well, forgive sinners, advise those who lost, and teach stupid people. In overall, Buddhist doctrines focus on humanity, which guide people to love others, could be considered as a base of social work practice that fit the indigenous culture. Buddhism suggests people to help others, which is more meaningful than other kinds of worship.

Buddhism doctrines tend to build an equal and well-being society by teaching people to practice good things and avoid conducting bad behaviors based on human compassion. Buddhism doctrines are also quintessence of the national culture that are

ground of social work philosophy and practice in Vietnam. It is, at the same time, a motivation for social work practitioners.

References

1. Dalai Lama and Howard C.Cutler, *The Art of Happiness*, Publisher of Buddhism, 2004.
2. Phan Ngoc, *Vietnamese culture and new approaches*, Publisher of Culture and Information, 1994.
3. Thich Nu Tri Hai (translator), *What Buddha taught (The path to get free from suffering)*, Publisher of Religion, 2000.
4. Nguyen Tai Thu, *Influences of thoughts and religions on Vietnamese people nowadays*, Publisher of National Politics, Hanoi, 1997.
5. Tran Van Giau, *The traditional spiritual values of Vietnamese nation*, Publisher of Ho Chi Minh city, 1993.
6. Tran Ngoc Them, *On the way seeking Vietnamese traditional identity*, Publisher of Ho Chi Minh city, 1997.
7. Nguyen Hoi Loan, *Tiếp cận Phật giáo với công tác xã hội ở Việt Nam*, Kỷ yếu Hội thảo KH quốc tế: 20 năm KHXH, thành tựu và thách thức, NXB ĐHQGHN, 11/2011.
8. Nguyen Hoi Loan, *Cơ sở tâm lý học để tạo nên sự tương đồng của các hoạt động xã hội ở Phật giáo với công tác xã hội*, Tạp chí Tâm lý học xã hội, số 1, 2013.
9. Nguyen Hoi Loan, The practical and spiritual characteristics of social work in Vietnam, The proceeding of the Conference: Professional Improvement in Social Work: Social Work for development and integration, 10/2013, Publisher of Hanoi Education University.
10. (<http://tedvn.com/2014/02/joan-halifax-long-trac-an-va-y-nghia-dich-thuc-cuasuthau-cam/>)

Appendix

Akimoto, T. Hd. Sakamoto, E. Ed., *The Roles of Buddhism in Social Work—Vietnam and Japan [Sosharu Waku ni okeru Bukkyo no Yakuwari—Nihon-Betonamu Hikaku-kenkyu]*, Shukutoku University, Vietnam National University of Social Sciences and Humanities, Japan College of Social Work, and Asian and Pacific Association for Social Work Education (APASWE), 2014. [Revised on 14 March 2015]

[A contribution from “(Professional) Social Work and Its Functional Alternatives”,
2012-13 JCSW/APASWE 5 Country Research]

Professional Social Work and Buddhist Work as Its Functional Alternative Or Buddhist Work and Professional Social Work as Its Functional Alternative

Tatsuru Akimoto, DSW
Director and *Tokunin* Professor
Social Work Research Institute Asian Center for Welfare in Societies (ACWeIS)
Japan College of Social Work

The commonsense of the world is that ‘social work=“Professional Social Work”’, but there are many other entities and people that have carried out the same or similar functions as “Professional Social Work(ers)” in a society. We tentatively term them its Functional Alternatives. Some of what can be called Buddhist practices and activities of Buddhist monks, e.g. *Pin Weda*¹ in Sinhalese in Sri Lanka, is a case in point. Here, some of commonalities and differences between “Professional Social Work” and this kind of Buddhist work, which must be translated as “Buddhist social work” in English, are hypothetically presented. Given these differences, “Professional Social Work” nonetheless insists on its authenticity as the only kind of social work, and behaves as if to monopolize social work. Other “social works” seem to be expected to use it as a yardstick to which they are to conform. The difference is not in superiority, but “from which side do we discuss, “Professional Social Work” or “Buddhist social work?” It is my contention that, to

¹ *Pin Weda* means merit earning work. A sub-categorical term in *Pin Weda* should be given here as an example, if any. As such a term, however, does not seem to have existed in Sri Lankan Buddhism, *Pin Weda* is temporarily used in this paper just for discussion’s sake. Prof. H.M.D.R. Herath, University of Peradeniya, clarifies for the author: “According to the Buddhist perspective, reduction of suffering (*dukkha*) is the basic responsibility of the societal people. Therefore, people have to help to others; that activity is called “*pin weda*”=merit earning work. Help means work (*weda*) for others. What Lord Buddha said was ‘consider “your works” and others works are equal, and that help reduce other’s sufferings.’ In Sinhalese “*ath weda*” (my works) “*para weda*” (others work). For the Social Work subjects, we Peradeniya University produced a word “*samaja artha charya*”. “*Artha charya*” means meaningful works that include economic, social and moral service for the development of others. Again it is merit earnings (*pin weda*) activity. All Buddhist monks do *pin weda*, without any returns. Whole purpose is spiritual achievement. (e-mail letter addressed to the author dated 11 March 2015)

establish a global social work beyond Western countries and regions, both have to be placed within quotation marks—as it were—and be ascribed an equal position, and the concept of social work must be inductively defined from various “social works.”

1. Professional Social Work and Its Functional Alternatives

What are professional social workers doing in the world? They are working for and with the poor, children, the elderly, people with disabilities, offenders, refugees, migrants, disaster victims, people with mental health problems, and community/social development, all with the aim to alleviate or solve various problems and difficulties in lives of those people. To take a closer look, professional social workers are providing various services such as consultation and counseling, advice, referral, mediation, advocacy, networking and mobilization of social resources, organization, and enablement and empowerment. They are engaged in assessment, planning, execution and evaluation, waiting in offices and outreaching at micro, mezzo, and macro levels. “Macro levels” could be considered community and organization levels and policy and program levels (e.g. policy analysis, lobbying, social action, enactment, and institutionalization). According to the IASSW/IFSW’s International Definition of Social Work in 2001, these promote social change and problem solving in human relationships along with the empowerment and liberation of people to enhance well-being by intervening at the points where people interact with their environments. However, there is a problem. On this earth, there are 200 countries and regions, and the overwhelming majority of those countries and regions have no—or few—professional social workers while people there have essentially the same difficulties and problems in their lives as in social work “developed countries”. Those people cannot access social work services.

What should we do? There seem to be two ways to tackle this dilemma: (1) produce a huge number of professional social workers immediately or within several years by perhaps copying Western “Professional Social Work”; or (2) import “professional social workers” from the social work “developed” countries. The spontaneous response would be “It’s Impossible!” to the first proposal and “That’s social work colonialism!” to the second one. Social work cannot provide its services, or cannot serve all those people who have difficulties in their lives in almost all countries and regions in the world.

One need not worry. Someone is working to solve those difficulties and problems in lives of the people who are confronting these challenges. The same—or similar—functions of professional social workers have been carried out by certain

people or segments in each society; otherwise, the society could not sustain itself. Family and kin, neighbors, spiritual healers, village people and leaders, lords, kings, people of religion, humanists and philanthropists, well-meaning women, volunteers, governments, and NGOs are typical examples of this. We termed them functional alternatives in our 2012 JCSW/APASWE Research, *(Professional) Social Work and its Functional Alternatives*. (ACWelS/JCSW, 2013), in which researchers from Cambodia, Fiji, Indonesia, Malaysia, and Sri Lanka participated. Those kinds of people have worked or are working in almost all communities—in the past and today. The research team visited *Cancer Solution*, an NPO in Tokyo which supported those who have suffered from cancer, after the workshop on the above research in November 2012, and in 2011 and 2012, we also encountered various people, groups, and organizations which have supported disaster victims in the areas in *Tohoku* devastated by the tsunami. These people neither refer to themselves as social workers nor do they often even know what social workers are. Their achievements, however, are sometimes—or, actually—often more effective and satisfactory for clients or service receivers than those carried out by the so-called “professional social workers.” The Malaysian Chapter reports on such research results in the above publication. (ACWelS/JCSW, 2013: 96-100)

2. “Professional Social Work” and “Buddhist Work” —commonalities and differences—

In the above research, a Sri Lankan researcher identified the work of Buddhist monks as one of the functional alternatives to “Professional Social Work”. All social work history textbooks refer to works by people of religion—mostly Christianity but, also Buddhism—and describe “Professional Social Work” as an extension of their activities. There should be something in common; if not, we would not need to refer to people of religions and their works in social work today.

What are the commonalities and differences? What “professional social workers” and Buddhist monks are actually doing look alike, at least on the surface.

The fields of activities and jurisdiction/functions seem to be identical. Buddhist monks are actively working in fields of income generation and employment promotion, with orphans, the elderly without relatives, people with disabilities, war victims, disasters victims, community development, etc., all domains which are similar to those mentioned in the previous section regarding “professional social workers”. Both Buddhist monks and “professional social workers” support people who have various problems and difficulties in lives.

We have not yet investigated other commonalities beyond this elementary level, but we have come across several major differences between the two.

The argument which follows is a hypothetical one because of the author's ignorance about the efforts of Buddhist monks and Buddhism itself. His understanding is limited to brief observations on practices by Buddhist monks and discussions with them in two recent research projects in which he was engaged: Religion and Social Work—The Case of Buddhism (Vietnam and Japan), and the Sri Lankan case in the above Functional Alternative research. This led to a spinoff project to establish an institute of social work education for Buddhist monks in the latter country. (To test this hypothetical argument, practice research by monks and a university “Professional Social Work” researcher would be necessary and effective.)

One difference most commonly heard from non-Buddhist observers is that services by “Professional Social Work” tend to be more universal in nature, being institutionalized, systematized, and programmed, partly because of the government's involvement, while services by “Buddhist social work” tend to be more accidental and sporadic, attending to the immediate needs of “clients” who happen to come to monks/temples partly because of an understanding of *En* [pratyaya]. Less attention seems to be paid to the whole sub-populations within the society that confront the same problems. Another difference often mentioned by outside observers is the “viewpoint of the stance of service recipients” in “Professional Social Work” and the “viewpoint of the stance of service providers, or the top” in “Buddhist work”. These differences, however, may be just incidental phenomena and may not be essential. A *Buddhist Social Welfare Dictionary* defines *En* as “not accidental and sporadic but conditioned and woven” (cf. Japan Buddhist Social Welfare Association, 2006: 33), and a Japanese Buddhist monk and researcher, Ryoshin Hasegawa, once emphasized “not for him (the client) but together with him,” and the philosophical background was described as follows:

[Buddhist]² “social work could be possible on the rejection of a discriminating view on human beings—the superior for the inferior and the strong for the weak, which are one-sided—and the equality between the subject and the object—providers and receivers—must be the base.” (Hasegawa, 1994: 90)

“Professional social work”, too, actually had “viewpoint of stance” from the top in the past and even has today.

Secondly, “Professional Social Work” has its rather clear boundaries of field, activity,

² [Buddhist] was inserted by the current author.

and function, and within each of those boundaries, it has further limited territories and jurisdictions, while Buddhist work is more all-inclusive. “Professional social workers” do work as a whole within a limited boundary while monks do those works as part of a whole, or the broader mission.

Partly because of this limitedness, thirdly, “Professional Social Work” develops mindsets of intention, recognition, conceptualization, and theorization of what they are doing, for example, fields, activities, and functions, while Buddhist work does not do so necessarily.

Fourthly, this limitedness further leads professional social work toward science, which necessitates that it be empirical and objective,³ and emphasizes recording and documentation. “Buddhist social work” has been doing whatever monks think necessary from Buddhism doctrines and teachings,⁴ based on its wisdom and experience. Intermediate (operationalized) variables between fundamental concepts—which tend to be abstract—and concrete conducts may not receive much attention.

Fifthly--and contrarily, “Professional Social Work” seems to have lost interest in the inner aspect of workers and of the relation between workers and “clients” while Buddhist work respects the faith, heart, mind, and spirituality, and that the inner relation preexists before being involved in the service relation between that of providers and receivers. Altruism and compassion are cores of Buddhist work. “Professional Social Work” has forgotten those concepts which were once its cores, abandoning them somewhere in “Professional Social Work”—although there has been a self-reflection from the “post-modern” view.

The sixth difference is their roots. “Professional Social Work” is a product of industrialization, or Western modernism, to which the orientation towards science above also relates. Its core elements are rationalism, humanism (human-being-centeredness), individualism (individual- or self-centeredness), the separation of government and religion, and human rights and social justice. It is infused with the legacy of Christianity. Buddhist work has its roots in Buddhism doctrines and teachings, and the core elements are compassion (*karuṇā*), benevolence (*jihā*), charity (*maitrī*), *En* (*pratītya*; relationship), etc. (cf. Loan, 2011: 69)

The largest difference comes from the word, “professional”, itself. The work or service provided by “Professional Social Work” must be offered as an occupation or job, or for money, with various conditions. A profession is a major category of occupations in the

³ There has been self-reflection from the view of “post-modern”.

⁴ The question is easily raised, “If so, why do not all monks do thus?”

Standard Occupation Classification of each country as well as international organizations. That Buddhist work cannot be done as an occupation/job, or for money or compensation with various conditions, is its essence.

The term “professional” has multiple meanings. It sometimes means that the work or service provided must be 1) high enough in quality and 2) quality-assured or given by persons equipped with certain qualifications in training/education (e.g. degree, certification/license, and registration). Some people doing the same at the same level or even better and more satisfactorily are without these qualifications and criteria. The work and services provided by Buddhists could be inferior or superior to those by “Professional Social Work” in quality. Buddhist work has no qualification programs at this moment, for instance, in Vietnam and Sri Lanka, but could have them if it should want such.

Most of these above points were referred to in the introductory chapter of the most recent year’s report of our current project. (Akimoto, 2013: 2-3) Some other differences were also mentioned by the Sri Lankan author in his chapter of the above Functional Alternatives research report. (Wickramasinghe, et.al., 2013: 141)

3. Buddhist Work and Its Functional Alternatives

How do Buddhist monks name this Buddhist work? How should we term it in case they do not have their own naming? *Pin Wēda* in case of Sinhalese? If it must be translated for discussion in English, “Buddhist social work” would be the only plausible choice.

Having the above differences in the previous section, which social work should be the standard or yardstick? So far, we have used “Professional Social Work” for this purpose. “Professional Social Work” represents the main and “Buddhist social work” a subordinate. Thus, “Buddhist social work” is a Functional Alternative of “Professional Social Work”.

Why must “Buddhist social work” be subordinate to “Professional Social Work”? “Professional Social Work” is 100 years old or maybe 200 years at most. Buddhism is 2600 years old, and has been practicing “social work” or *Samāja Wēda* in case of Sri Lanka during this time.

From which side do you see matters, from Western “Professional Social Work” or “Buddhist social work”, i.e. “*Pin Wēda*.”? From the latter side, the title, “Professional Social Work and its Functional Alternatives” should be turned around to the subtitle, “Buddhist Social Work and its Functional Alternatives”. “Professional Social Work” is

a functional alternative of “Buddhist Social Work” or “*Pin Weda*”.

The matter is not to conform or fit one to the other--while of course adaptation would be necessary and may actually have happened between the two sides. Adaptation must be not one-way but two-way. “Professional Social Work” behaves as if it were the authentic one or even monopolizes social work insisting on the equation, social work=“Professional Social Work”. “Professional Social Work” must be the only social work, so it thinks. Using theirs as a yardstick, they assesses whether others are social work or not or how much others have deviated.

Partly, of course, it comes from the language issue. As long as we use English, it cannot be helped as the authenticity ultimately resides on the side of the language. Standing on the Sinhalese side, what we discuss would be *Pin Weda*, and social work in English is translated as *Pin Weda*.

The current thinking is all right as long as social work stays in the Western world where “Professional Social Work” was born and matured.⁵ However, once it goes beyond the territory, both “Professional Social Work” and “Buddhist *Pin Weda* [social work, being translated in English]” are equal in authenticity. Through abstraction and synthesis from among and on the base of both “Professional Social Work” and “Buddhist social work”, social work is to be defined inductively.

Western “Professional Social Work” is indeed one social work, but there are many other social works. “Buddhist Social Work” is one of them. If one wants social work to be a global one, it must be fundamentally reexamined. In the future, global social work should be constructed based on both “Professional Social Work” and many other social works. The true understanding of social work will come later.

⁵ More accurately speaking, this is applicable for “within the Western world” as there are many other functional alternatives as discussed in the first section.

- ACWels/JCSW. 2013. *(Professional) Social Work and its Functional Alternatives*. Japan College of Social Work.
- Akimoto, Tatsuru. 2013. "What can Buddhism contribute to the professional social work? An essential element it has somewhere lost." ACWels/JCSW. *In The Roles of Buddhism In Social Work—Vietnam and Japan*. Japan College of Social Work. pp.1-3
- Hasegawa, Masatoshi, ed. 1994. *Social Work of Modern Jodo Sect*, Aikawa-shobo,
- Japan Buddhist Social Welfare Association, ed. 2006. *Buddhist Social Welfare Dictionary*. Hosokan.
- Loan, Nguyen Hoi. 2011. The original research proposal, "The participation of Buddhism in social work." In ACWels/JCSW. 2013. *The Roles of Buddhism in Social Work*. Japan College of Social Work. pp. 66-71.
- Wicramasinghe, Anuradha, et.al. 2013. "Similarities and differences among professional social workers vs. functional social workers in the social work disciplines in Sri Lanka." In ACWels/JCSW. 2013. *(Professional) Social Work and its Functional Alternatives*. Japan College of Social Work. pp.116-145.

THE ROLES OF BUDDHISM IN SOCIAL WORK
Vietnam and Japan

ソーシャルワークにおける仏教の役割
—日本・ベトナム比較研究—

Vai trò của Phật giáo trong công tác xã hội
—Nghiên cứu so sánh Việt Nam và Nhật Bản—

Chapter I (Original Version in Japanese)

Report from Shukutoku University

淑徳大学報告

国際共同研究「ソーシャルワークにおける仏教の役割」の成果と意義
—3年間のまとめと今後の展望— 研究代表 田宮 仁

- 1 フィールド調査を通じて窺える現状・課題・提案 准教授 藤森 雄介
- 2 現代ベトナム社会における仏教寺院・僧侶が取り組む
社会福祉的実践形態類型化の試み(第3報)
—3年間の共同研究の成果から窺える現状・課題・提案— 大正大学総合仏教研究所
研 究 員 菊池結
博士後期課程 佐藤成道
- 3 インタビュー記録
じょうげんじ ティン ヴィンギエム えんこう
① 浄 厳寺運営・THINH NGHIEM (幼稚園)園長 圓光 (Vien Quang) 和尚
博士後期課程 佐藤 成道
② 妙法寺住職 釈慧徳 大正大学総合仏教研究所・研究員 菊池 結
③ 徳山寺住職 釈女明秀^{みんしゅう} 博士後期課程 梅原 芳江
④ 龍樹寺尼僧 釈女和厳 博士後期課程 梅原 芳江
<現地調査の記録>
第4回ベトナム現地調査(南部・ホーチミン②)
第5回ベトナム現地調査(中部・フエ/南部・ホーチミン③) 博士後期課程 佐藤成道
- 4 ワークショップ記録
第2回合同ワークショップ 博士後期課程 佐藤 成道
第3回合同ワークショップ 博士後期課程 梅原 芳江
博士後期課程 河本 秀樹

明らかな誤字脱字変換ミス等をのぞきすべて執筆者原文のまま掲載しています。ただし、テープを起こしたインタビュー記録については一部不適切な表現を修正しております。

国際共同研究「ソーシャルワークにおける仏教の役割」の成果と意義 — 3年間のまとめと今後の展望 —

淑徳大学チーム 研究代表 田宮 仁

(1) はじめに

本国際共同研究「ソーシャルワークにおける仏教の役割」は、ベトナム国立社会人文科学大学(USSH)および日本社会事業大学アジア福祉創造センターと淑徳大学の三者によって、3年間を目途として平成24年(2012年)4月から開始されたものであり、この度、本研究に一応の結果を示す時期を迎えた。

最初に、この3年間、本研究に多大なご支援とご協力をいただいたベトナム国立社会人文科学大学(USSH)チームの皆様、日本社会事業大学チームの皆様、そして淑徳チームの皆様に御礼を申し上げたい。

とりわけ、ベトナム国立社会人文科学大学(USSH) Nguyen Van Kim 副学長、Pham Quang Minh 副学長、社会学部の Nguyen Kim Hoa 先生、Nguyen Hoi Loan 先生、他、若手の研究者、大学院生の皆様に感謝の意を表したい。また、縁の下の力持ちとして牽引と調整を図っていただいた日本社会事業大学アジア福祉創造センター秋元樹先生とスタッフの坂本悦子様、松尾加奈様の格別のご配慮に感謝をささげたい。さらに淑徳大学の渋谷哲先生、藤森雄介先生、淑徳大学大学院大学博士後期課程院生の佐藤成道氏、大正大学研究員の菊池結氏、ベトナムからの国際仏教大学院大学博士後期課程留学生の尼僧グエン・ティ・ユウ師には、ベトナム国北部、中部、南部と5回にわたる聞き取り現地調査の労を謝したい。

長谷川匡俊理事長には研究資金等を含めたご配慮に深謝申し上げる次第である。

なお、秋元先生には平成26年(2014年)4月から淑徳大学長谷川仏教文化研究所アジア仏教社会福祉学術交流センター長として赴任していただいている。

(2) 本研究の研究結果について 淑徳大学チーム研究代表としての総括

- 1) 「ソーシャルワークにおける仏教の役割」という大変大きなテーマで始まった本研究は、テーマに基づく「何らかの提言を致す」という当初の目的は残念ながら、この3年間では達することはできなかった。
- 2) それは、ベトナム国における「ソーシャルワークにおける仏教の役割」について何らかの提言をするとしても、その根底となるベトナム僧侶・寺院の実態についての資料が無いことが解り、その実態概要の調査が急務の優先課題として浮上したためである。
- 3) したがって、淑徳チームは共同研究者間で共有できる資料の確保作成のため、3年間延べ5回に渡る訪問実態調査を行った。その結果、ベトナム国北部・中部・南部の僧侶・寺院の実態を概要ではあるが明らかにすることができた。その内容は別項で報告されている。
- 4) この当初の目的から、その目的追求の事前の作業として「ベトナム国における仏教寺院および僧侶の活動実態把握」に変更し、サンプルであっても実態調査して概要把握に努め、それを纏めることを当面の目的にした。この目的変更については、平成26年(2014年)3月淑徳大学開催のワークショップにおいて合意された。
- 5) その合意からすれば、一応の目的を達することができたといえる。しかし、「何らかの

提言を致す」という当初の目的においては、今後課題を残した。

(3) 本研究の研究結果について 研究に参加した一員としての総括

1) 本研究に参加した一員として、「ソーシャルワークにおける仏教の役割」について「何らかの提言を致す」という当初の目的は、時間がかかっても是非にも果たしたい。

2) 当初の目的の「何らかの提言を致す」という際に留意したいことがある。

① この提言という今後にかかる問題には、時の経過に伴う歴史的・社会的条件の変化と、ベトナム国民の方針と仏教僧侶・寺院の考え方の方向性の変化によっては、様々にその提言の内容が変わるということである。

② ベトナム国民が西欧的価値観に準拠した経済発展を望み、近代化・産業化、諸インフラ(医療や福祉施設等の施設および諸制度政策)の整備、高学歴化を進めるとしても、その近代化・産業化や諸インフラ整備、高学歴化がある段階に到達するまではベトナム国民と仏教僧侶・寺院の存在は極めて友好的な状態が続くと予想される。

③ しかし、それら経済発展や近代化・産業化、諸インフラ(殊に医療や福祉施設等の施設および諸制度政策)の整備、高学歴化が、ある段階に到達した時には、福祉の現場では僧侶や寺院であることよりも資格取得や基準の問題が優先して選択されるようになると思われる。そのような段階に至った時に、ベトナム国民と仏教僧侶・寺院の存在の間で生じるかもしれない不協和音の発生を恐れる。そのことは、日本の戦後が辿った道を振り返って見ての思いである。

④ 平成24年(2012年)3月に初めてUSSHを訪問した時に、太平洋戦争敗戦国の日本は戦後に政教分離政策を異常なまでに徹底したという話しをした。そのような政策と戦後教育が相俟って、さらには戦後日本の復興に際しての経済優先主義は、人間の欲望を優先させ目前の利益優先に躊躇することも忘れさせ、自分の権利主張を主として、他人を気遣う心が失われた。それは、言い換えれば、自身が責任を取るという気概よりも、資格や基準という最低限でしかないものを頼り・信用するという事に疑問を持たない社会の到来であり、日本の長い歴史のなかで培われた日本人の品性すらも失わせしめたといえる。

そのような日本社会は、人々が自分自身を知る(仏教徒ならば仏教の教えに照らして)ということから遠ざかり、信仰に基づいて自らを律することや倫理観も希薄化させる。当然、宗教の存在意義も薄れ、結果的に仏教僧侶や寺院の福祉活動の「やる気」をも失わせたと考えている。

(4) 本研究の今後に向けて

本研究の当初の目的遂行からすれば、研究継続は当然のことである。現地調査や相互に訪問してのワークショップ開催等は、経費の問題から縮小せざるをえないであろう。

これまでの3年間におこなった現地聞き取り調査資料の分析だけでも相当な時間とエネルギーを費やしてもやりとげなければならない。

今後に向けてということで、当面していることは、本年(平成27年10月9日)に開催予定の国際フォーラムおよび(同10日から11日)に開かれる日本仏教社会福祉学会第50回年次大会において本研究の成果を活かした企画を準備している。また、淑徳大学では開学50周年事業の一環として『アジア仏教社会福祉叢書』(仮称)の発行を計画しているが、その

第1巻に本研究を活かしたベトナム編を上梓したいと考えている。

本研究の今後ということでは、将来的に研究者および学生の交流を何とか実現したいという夢を持っている。とりわけ若手研究者同士、あるいは大学院生レベル、学部レベル、実務家養成ということでの専門学校レベル、等々、その環境作りの手伝いを何とか形にしたいと願っている。

ところで、本研究は数ある国際共同研究の一つではなく、今後の仏教とソーシャルワークに関する研究に対して、さらには仏教文化圏諸国に対して大きな影響を及ぼす可能性を持った研究と考えている。その理由の一つは、本研究のきっかけがベトナムという社会主義国のそれもハノイ国家大学の研究者から発せられたということである。社会主義国は宗教に対して否定的であるというイメージがあったが、そのイメージを超えたものであったからである。国家体制を超えて仏教の活用が意図されたという事実に注目するからである。

このソーシャルワークにおける仏教の役割期待ということでは、近年スリランカやネパール等で生じている、寺院や仏教僧の福祉の実践についての国家的計画的な取り組みとも通じるものがある。スリランカでは仏教僧侶を対象とした国立のソーシャルワーク教育機関が開学したという。本研究はベトナム国の限られた研究者の関心事に起因しているだけかもしれないが、スリランカでの具体的な動きを見るとソーシャルワークと仏教との関係に新たな潮流が生まれ始めたといえる。

この新たな潮流が日本に還流することを願い、本研究をその潮流の波頭の一つとしたい。

おわりに

本国際共同研究の当初の目的は、研究テーマ通りの「ソーシャルワークにおける仏教の役割」について、「何らかの提案を致す」というものであった。この目的追求は、皮肉な見方をすれば、国としては近代化や経済発展を優先して進めており、福祉のインフラ整備や人材確保まで手が回らない。ついては、現在実際に活動している仏教寺院や僧侶に期待したいというだけの、仏教による一時的補完が真の目的かも知れないと思うことがある。

仏教をソーシャルワークにおける何らかの役割・機能としか捉えない研究立場からすれば、それは当然のことであろう。たとえ、本研究が仏教による一時的補完が真の目的であったとしても、さらには、先述したように、近代化、産業化という国家目的がある段階に達し、資格取得や基準の問題が優先して選択されるようになった時には、福祉の現場では僧侶や寺院は不要といわれる日が来るかも知れない。そのような日が来るかも知れないということも承知の上で、本研究は当初の目的に沿って果たし遂げねばならぬものである。

しかし、研究者としてではなく一人の仏教徒としての立場に立てば、その研究成果を強調し、執着する必要もないと思っている。そのような日が来たら、僧は寺に戻り、寺は仏道修行の場に戻ればよいだけのことである。ただ、苦悩し求める人々がいるならば、その人たちを受け容れる寺が在り、傍らに僧が居ればよいだけのことと考えている。

追記：本研究に関して、『仏研ブックレット アップ・トゥー・デート』No.37、淑徳大学長谷川仏教文化研究所、2014年12月20日発行もご覧いただけると幸いである。

1. フィールド調査を通じて窺える現状・課題・提案

淑徳大学

国際コミュニケーション学部

准教授 藤森雄介

1. はじめに

2012年度から3年間の共同研究は、日頃は国内課題に目が向きがちであった我々日本側の研究者に新たな思索を促す刺激的な出会いの連続であった。

本稿は、基本的に3年間のベトナムでのフィールド調査全てで主たるインタビューを行わせて頂いた者として、先に触れた「類型化」した4つの分類のうち、より多くの情報を得ることができた次の2類型(モデル)について、そこから窺える現状・課題・提案を述べていきたい。

※3年間のフィールド調査は、日本側の研究チームとして筆者及び佐藤成道、菊池結の3名が中心となって問題意識を共有しつつ、グエン・ティ・ユの通訳の力を借りつつ実施してきた。その結果、先の佐藤、菊池報告と本稿の内容が一部重複している点について、事前にご了承頂きたい。

2. 「直接支援施設運営型Aモデル」を通じて見えてきたもの

現在ベトナムで行われている、寺院が関わる福祉的実践活動の中では最もベーシックなタイプであると考えられる。また、「仏教ソーシャルワーク」の事例として日本の研究者や寺院関係者にも説明し易いモデルであるといえる。

しかしその運営内容については一律ではなく、各寺院が時にユニークなアイディアを考案しながら、試行錯誤を経た運営方法を確立していた。(これは、各寺院とも運営資金や敷地の状況、あるいは創設者の運営イメージが様々であるので当然のことではある。)

この、各寺院の工夫を凝らした運営方法はそれぞれ学ぶべき点があるのだが、このモデルの調査を通して気づいた点は、その活動内容の共有が活動する寺院同士であまり行われていないのではないか、という事である。

インタビュー中も、ご住職から「ああ〇〇寺院の活動はしっているよ」といった発言はあったのだが、お互いの運営内容について、例えば研修会のような場を設けて報告し合ったり、処遇に関わる僧職者や職員レベルでの相互見学や勉強会といったような機会はほとんどないのではないだろうか。

この事については、単に「寺院同士」というばかりでなく、「寺院」と「公的施設」との関係についても同様の課題があると考えられる。我々が行ったフィールド調査に限って

ではあるが、福祉的実践活動を行っている寺院と公的な福祉施設との間で、何らかの相互交流を持っている様子は見られなかった。

たしかに信仰に根ざした慈善事業としての「寺院」と、制度施策に則った「公的機関」では、その目的意識や実務に関わる際のモチベーションも異なるであろう。しかし一方で、支援を受ける利用者側の立場に立って考えるならば、それが「寺院」であろうと「公的機関」であろうと、「出来るだけ安全安心な日常生活」を望んでいることに変わりはないのである。それが、たまたま出会った支援の「場」が「寺院」なのか「公的機関」かによってその処遇内容が著しく異なってしまう事を、「単なる運の良し悪し」ということで現状肯定してしまっても良いはずはない。

利用者視点に立った処遇の更なる改善という意味でも、同様な活動を行っている「寺院」相互、あるいは「寺院」と「公的施設」相互の研修会のような機会を、地域の行政機関や仏教会、あるいは教育機関が仲介役となって提供していくことを提案したい。

かつて、ソーシャルケースワークの先駆的な事業を展開したイギリスの慈善組織協会(C・O・S)は、「友愛訪問員活動～施しではなく友人を～」という活動を通じて、援助者が支援対象の貧困層と直接関わることで、当時のイギリス社会にあった「劣等処遇の原則」という常識にヒビを入れることができたという歴史がある。ただし、その「友愛訪問員活動」にも、支援対象の貧困者に直接出会った支援者が、個人の倫理的判断基準で「価値のあるケース」と「価値の無いケース」を仕分けてしまったという、当時の限界があったといわれている。

現在のベトナムにおけるソーシャルワークと仏教に関する現状は、当然当時のイギリス社会とは異なるものではあるが、あえて歴史に学ぶとすれば、「個人の倫理的判断基準の克服」、ということになるであろうか。

もちろん、今回調査を行わせて頂いた寺院や僧職者は実際に直接支援を行っており、その意味では十二分に支援対象と出会っている。また、その行動の主体的契機も、仏教的価値という共通の基盤を持っているであろう。しかし、その先の具体的な支援の方法や個別処遇に際してはどうであろうか。つまり、(あえて誤解を恐れずに言えば)独善に陥って「井の中の蛙」となってしまう、利用者視点に立ったより良い改善の機会を失ってはいないだろうか。

このような懸念を払拭するには、理想的には共通の専門知識や援助の方法論を学ぶことであるが、この点については既にベトナム国立社会人文科学大学(USSH)をはじめとするソーシャルワーク教育を展開する教育機関や研究者が仏教系の教育機関と連携して、部分的にはあるが僧職者に対してもソーシャルワークの専門的知識の提供を行っている。つまり、現代のベトナム社会には、僧職者がソーシャルワークの専門教育を受ける「学びの場」の基盤は既に用意されつつあるのである。そこで、更に有効な学びの機会として、実践活動を行っている寺院やその実践に直接携わっている者同士がそれぞれの取り組みを事例的に学び合うことが出来れば、相互に共通な処遇方法や新たな課題解決の糸口を見出す

ことも可能となってくるのではないだろうか。そして、その成果を積み上げることが出来れば、かつてアメリカ・ボルチモア C・O・S の職員としてそのキャリアをスタートしたメアリー・リッチモンドが、自身を含めた彼らの実践事例を足掛かりに「ソーシャルケースワーク」を体系化したように、実践事例に基づく「仏教ソーシャルワーク」の体系化も可能であろう。

3. 「寺院セトルメント(隣保事業)型Cモデル」を通じて見えてきたもの

「A モデル」同様に寺院の関わる福祉の実践活動としてポピュラーであり、かつ、「信者」という、「人的資源」を有効に活用できている点で、その活動内容や展開方法を、日本の仏教界により積極的に紹介していきたいモデルであるといえる。

現在の日本は、統計的には約 8470 万人の仏教徒、約 7 万 5000 の寺院、約 30 万人の僧侶がいるといわれる仏教国であるが、実際の社会は他の仏教を主たる宗教としているアジア諸国とは様相が異なり、「政教分離」という日本固有の課題もあって宗教的な色彩が見えづらい社会となっている。そしてその延長線上の現象として寺院や僧職者が取り組む社会福祉事業も、社会からは分かりづらい構図となっている。また、実際に活動に関わっている寺院や僧職者も、全体に対する比率としてはわずかな数に留まっている現状でもある。

しかし、日本の僧職者の全てが福祉の実践活動に関心かというわけではない。

以前、日本の伝統仏教 13 宗のうち、6 つの宗(天台宗、融通念仏宗、浄土宗、時宗、日蓮宗、臨済・黄檗宗)に、共通の質問項目で、仏教社会福祉事業に関する悉皆調査を行ったが、その中で「個人として社会福祉には関心があるが、社会福祉実践を行うまでには至っていない」という質問について、各宗とも 60～70%と非常に高い集計結果がでている(拙著『淑徳選書 3 仏教福祉実践の轍』 淑徳大学 長谷川仏教文化研究所 2104 等、参照)。

つまり、現在の日本仏教には、潜在的な福祉の実践活動の担い手と成り得る僧職者は多数いるものの、実際には「何をすれば良いか」という方法がわからないために、具体的に実践には至っていない層が数多く存在しているのである。そして、これらの層に対しては具体的な取組や成功事例を示すことが有効であるが、そのモデルとして「Cモデル」は、日本の寺院・僧職者はより興味関心を引くのではないかと考えられるのである。

日本の寺院は、ベトナムの「信者」の仕組みとは異なるが「檀信徒」という寺院を支える「人的資源」を持っており、この「人的資源」との繋がりや強弱が、寺院の運営や地域社会との関係等に強い影響を与えている。

また一方で、現在の日本の社会福祉は制度としての体系化が図られている分、新たに「Aモデル」のような、いわゆる施設福祉事業を展開しようとする、様々な規制を乗り越えないとならないため、寺院が新たに取り組む活動としてはハードルが高い。それに対して、寺院を拠点として、「人的資源」を募って、地域社会にあった福祉ニーズに応える事業を行うモデルとなるような成功事例を示すことができれば、興味を示す日本の寺院や僧職者は多いと考えられるからである。

そのような観点から、「C モデル」のような事例を、今後どのような形で日本仏教界に伝えていくことができるか、これは我々の今後の課題の一つである。

4. ソーシャルワーク教育に仏教の福祉的実践活動をどう活かしていくのか

続いて、3年間のフィールド調査全体を通じて考えていた、この共同研究のテーマにも通じる「ソーシャルワーク教育に仏教の福祉的実践活動をどう活かしていくのか」という点について、若干述べておきたい。

繰り返しになるが、これまでのフィールド調査を通じて、ベトナムの寺院や僧侶、信者ボランティアの方々が非常に熱心に活動をしていることに対して、大変感銘を受けるとともに、これらの現場は、これから対人援助(ソーシャルワーク)を志す者にとって非常に多くの学びを提供してくれる実習施設になり得ると確信した。しかし実際には、ほとんどの寺院にソーシャルワーカーやそれを学ぶ学生が関わっていない状況も知ることができた。これは非常に「もったいない」ことであり、改善すべき課題である。

同時に、この課題を改善することができれば、まず実習生個人が現場体験を通じて、

- ① 仏教のどのような教えに基づいて実践が行われているのか理解できる
 - ② 仏教者が、利用者に対して仏教的な「思いやり」や「利他」というような行為を日常の中でどのように実施しているのかを実際に見て、感じて、理解できる
 - ③ その中から、仏教が利用者からなぜ信頼されるのかを考える事ができる
- といった、ソーシャルワーク教育のための貴重な「学びの場」をベトナム全土に複数確保することができるということでもある。

しかし一方で、仮に仏教寺院を「学びの場」として確保したとしても、実習生個人がこれらのことを体験的に感じただけでは、あくまで「個人の体験と学び」に留まってしまうであろう。

つまり、「学びの場」の確保と同時に、実習生の「個人体験の経験化」を、意図的に行う必要があるのである。(「個人体験の経験化」とは、言い換えれば「体験の抽象化」、より具体的に言えば、「体験の言語化」である。)

「個人の体験」に留まっている、実践現場で体で感じたことを言語化することができれば、それを体験していない他者も理解可能となる。そして、その言語化された様々な経験の記録から共通の要素を抽出することができれば、それは普遍的な理論を構築する際のコア(核心)になっていくはずである。

そしてそれが「寺院での実習体験」を出発点としているのであれば、当然、仏教の理念や教義に基づいた対人援助の場面の中から抽出されるので、その抽出され普遍化された内容には、仏教とソーシャルワークのエッセンスが多分に含まれていると仮定できるのである。

なお、ここで提案している「ベトナム寺院を活用したソーシャルワーク実習プログラム開発」の対象学年は、大学 2～3 年を考慮しており、既にハノイ国家大学等で行われている、卒業テーマや修士論文を控えた学生達ではないという点に留意しておいてほしい。つまり、

専門的な研究テーマとしてではなく、ソーシャルワークを学ぶ学生の「専門基礎」的な実践科目として、ベトナム寺院が行っている福祉的实践の場を学部生共通の学びの場とするための教育プログラム作りの提案ということである。

限られた期間で複数の学生を実践の場に出すという教育プログラムの開発には様々な課題が予想されるが、その実例モデルとしては、日本の「社会福祉士」や「精神保健福祉士」といった国家資格に関わる実習教育プログラムが応用可能であろう。今後のベトナムと日本の次の研究課題として検討する価値があると考えている。

5 残された諸課題

この3年間は寺院という「場」を前提としたフィールド調査を行わせて頂いてきたが、その過程で、例えば施設の設置運営のような大規模なものではなくても、実は僧職者個人が孤児を預かるというような実践が数多くあることを知った。我々の理解ではこれらの活動も福祉的实践として同等に評価したいと考えており、機会があればこの調査もぜひ行っていきたい。

また多くの僧職者にインタビューを行わせて頂いたが、その際に必ずお聞きした「なぜ、このような活動を始めたのか」という動機に関わる質問には、どの方からも「仏教者として当然」というような回答以上の、より明確な答えを得ることができなかったと考えている。これはインタビュアーの力量不足ということもあるが、今後これらの活動の先に「仏教ソーシャルワーク」というような体系化を考える際には、克服すべき課題であると考えている。

仏教では、いわゆる慈善事業のような活動は当然のこととして受け止め、言語化(抽象化)にはあまり熱心ではなかったのではないだろうか。また例えば、日本仏教には「陰徳」という言葉があるが、こういった活動をあまり積極的に伝えることをしてこなかったのではないだろうか。これは、仏教の内側(ドメスティック)の領域で解釈される限りでは有効だが、対外的に、また国を超えて理解する際の妨げとなってしまう弱点であると考えている。

仏教が福祉的实践活動を行う際の、共通の經典、智慧、方法論といったものを導き出し、国境や海を越えて、仏教をキーワードに「共通の価値」を見出すことは、ソーシャルワークと仏教の双方に関心を持つものとして、重要な課題である。今後、日本、ベトナム以外の仏教を主たる宗教とした諸国を巻き込んだ更なる共同研究の必要性を感じている。

6 おわりに

本共同研究関係者には既に周知の事ではあるが、現在、ソーシャルワークに関する定義や現状認識について一国を超えた国際機関の俎上において新たな揺らぎや問題提起がなされている。具体的には、2014年7月に行われた、国際社会福祉教育学校連盟(IASSW)及国際SW連盟(IFSW)の総会において改定が承認されたソーシャルワーク専門職のグローバル定義では、を「ソーシャルワーク社会変革と社会開発、社会的束、および人々のエンパワメ

ントと解放を促進する、実践に基づいた専門職であり学問ある」と定めているが、現実の国際社会を見渡した時、より切実な社会問題や生活上のストレスを抱えた人々に対してソーシャルワークが「専門職」として機能している国は極めて限られており、実際には「専門職」として成立すらしていない国が多数を占めているといっても過言ではない。

この問題提起は、日本の社会福祉においても同様である。いわゆる「社会福祉」あるいは「ソーシャルワーク」とは、各国の文化・価値観・歴史・習俗・習慣やその背景に存在する宗教との関係の中で発達してきたが、21世紀を迎えて14年余り、この間の当初の予想を超える社会構造の変化や東日本大震災等による新たな社会的弱者を前に、単なる制度的な改正ばかりでなくその前提となる思想・理念も含めて、前例に縛られない柔軟な発想で臨むことが求められている。

本共同研究は、多くの社会問題に対応するSWが求められる一方で、現実にはソーシャルワークの代替的な機能を担ってきたベトナムの寺院や僧職者の福祉的实践活動を事例として検討することを通じて、ソーシャルワークにおける「価値」や「社会資源」としての仏教の可能性の探究を主たる目的として3年という時間をかけて行ってきたが、まだその成果を十分に咀嚼しきれていないという日本側の率直な反省がある。しかし、その反省を踏まえつつも、ソーシャルワークにおける仏教の可能性の一端に触れることができたことに、仏教と社会福祉の両輪を学ぶ研究者としての「縁」を感じずにはいられない。

USSHの諸先生をはじめとする、本共同研究に関係した全ての皆様との出会いに感謝するとともに、本研究テーマの延長線上には、日本を含めたアジア諸国のソーシャルワークの在り方に新たな視点の提供や教育プログラムの開発が期待できると考えて、今後も関連的な研究を継続的に行っていきたいと考えている。

2. 現代ベトナム社会における仏教寺院・僧侶
が取り組む社会福祉的実践形態類型化の試み(第3報)
— 3年間の共同研究の成果から窺える現状・課題・提案 —

構成・文責

大正大学総合仏教研究所 研究員 菊池 結

淑徳大学大学院 博士後期課程 佐藤 成道

I. 本研究について

◆本研究は、「ソーシャルワークにおける仏教の役割」をテーマにした、ベトナム国立社会人文科学大学(USSH)、日本社会事業大学/APASWE、淑徳大学の国際共同研究である。
これまでにベトナムで行った調査は、以下の通りである。

2012年度

第1回 ハノイ現地調査研究

第2回 ハノイ現地調査研究

2013年度

第1回 ホーチミン現地調査研究

第2回 ホーチミン現地調査研究

2014年度

第1回 フェ現地調査研究

これまでの調査について(まとめ)

◆これまでのベトナムで行った調査一覧及び、2012年度合同ワークショップ日程

◆ベトナム仏教寺院の社会実践類型化の試み

◆対象グループごとの分類表

(①子ども②高齢者③エイズ HIV④精神障害者⑤障害者)

1. これまでのベトナムで行った調査一覧

- ・ これまでに、仏教寺院だけではなく、公的と私立の施設も調査している。
- ・ これまでに調査した、寺院・公的施設数は、寺院：23、公的施設：7、私立施設：1である。
- ・ 仏教寺院の施設には、以下の類型化の整理のためにアルファベットをふっている。

- ・ 類型化の図表は、ベトナム仏教寺院の社会実践類型化の試みのため、仏教寺院の施設のみをいれている。
- ・ また、ベトナム国立社会人文科学大学(USSH)が提示した5つのグループのうち、どれに対応しているかを、寺院名の後にカッコ書きのなかで数字で示した。
(①子ども②高齢者③エイズ HIV④精神障害者⑤障害者)
- ・ なお、上記の5つのグループ別に、表としてまとめた。

第1回ハノイ現地調査

- ・ 日程：2012年7月20日（金）～26日（木）
- ・ A 菩提寺（①②③④⑤）
- ・ B 仏跡寺（①）
- ・ C 法雲寺（③）
- ・ D 洪福禅寺（その他〈ボランティア〉）

合同ワークショップ

- ・ 日程：2012年8月18日（土）～22日（水）

第2回ハノイ現地調査

- ・ 日程：2012年11月21日（水）～27日（火）
- ・ E 博母寺（及びネン寺）（その他〈ボランティア〉）
- ・ F 霊山寺（その他〈診療所〉）
- ・ 退役軍人保養施設（公的）
- ・ 平和村（公的）
- ・ BIRLA（公的）

第1回ホーチミン現地調査

- ・ 日程：2013年6月10日（月）～16日（日）
- ・ G 法雨古寺（①）
- ・ H 祈光寺Ⅱ（①②④⑤、その他〈診療所〉）
- ・ I 霊光寺（⑤）
- ・ J 光林寺（②）
- ・ K 竹村（①②）
- ・ L 円覚禅寺（①②）
- ・ M 明泉寺（①）

- 華嚴寺（前 ベトナム仏教慈善会長の釋智光住職へインタビュー）
- 補助静養センター（公的）

第2回ホーチミン現地調査

- 日程：2014年3月18日（火）～24日（月）
- N 浄嚴寺（①）
- O 善縁家（⑤）
- P 葉寺（①）
- Q 妙法寺（①⑤）

第1回フエ現地調査

- 日程 2014年8月2日（土）～9日（土）
- R 徳山寺（①）
- S 浄徳寺（②）
- T 龍樹寺（⑤）
- U 妙圓寺（①②）
- 浄竹家（私立）
- フエ補助センター（公的）
- ティーゲ障害児・孤児養護施設（公的）
- チャンプーホア社会養護センター（公的）

2. ベトナム仏教寺院の社会実践類型化の試み

以下の図表は、藤森雄介淑徳大学准教授作成の類型化をもとに、これまでに調査した全仏教寺院施設を追加したものである。

○「直接支援施設運営型」→ 支援が必要な利用者に対して、寺院及び僧職者が、施設(場)の提供も含めて直接運営に関わる。	○寺院セツルメント(隣保事業)型→ 寺院を拠点として、僧職者だけではなく信者や当事者の方々も巻き込みながら、当該地域で暮らす人々の福祉ニーズに答える諸サービスを展開する。
Aモデル:「初めに利用者ありき」であり、支援を求めてきた利用者のニーズに応じて施設の機能を対応させつつ事業を展開。	Cモデル:上記の記述に、日本でいうコミュニティケアの要素も併せ持った事業を展開中と考えられる。
A菩提寺/H祈光寺Ⅱ/J林光寺/K竹村/M明泉寺/P葉寺/Q妙法寺/R徳山寺/S浄徳寺/T龍樹寺/U妙圓寺	C法雲寺/F靈山寺/I靈光寺/L円覚禪寺
Bモデル:綿密な運営計画に基づき、予め想定した利用者に対して、ハードとソフトの両面とも充実させた事業を展開。	Dモデル:地域社会における寺院の伝統と信頼をベースに、実際の事業は信者中心のボランティアグループが展開。
B仏跡寺/G法雨古寺/N浄厳寺	D洪福禪寺/E博母寺(及びネン寺)/O善縁家

3. 対象グループごとの分類表

以下の図表は、ベトナム国立社会人文科学大学(USSH)が提示した 5 つのグループをもとに、これまでに調査した全仏教寺院施設を表化したものである。

①子ども	A菩提寺/B仏跡寺/G法雨古寺/H祈光寺Ⅱ/K竹村/L円覚禅寺/M明泉寺/N浄厳寺/P葉寺/Q妙法寺/R徳山寺/U妙圓寺
②高齢者	A菩提寺/H祈光寺Ⅱ/J光林寺/K竹村/L円覚禅寺/S浄徳寺/U妙圓寺
③エイズ/HIV	A菩提寺/C法雲寺
④精神障がい者	A菩提寺/H祈光寺Ⅱ
⑤障がい者	A菩提寺/H祈光寺Ⅱ/I靈光寺/O善縁家/Q妙法寺/T龍樹寺
その他	D洪福禅寺/E博母寺(及びネン寺)/F靈山寺/H祈光寺Ⅱ

Ⅱ. Aモデルの寺院施設の考察から見てきたこと

1. Aモデルとは

本題名にある A モデルとは、調査研究を行ったベトナムの 21 の寺院施設を A～D の 4 モデルに分類化したものである。また、A・B の両モデルは、「直接支援施設運営型」の下位概念であり、C・D の両モデルは、「寺院セトルメント(隣保事業)型」の下位概念である。

「直接支援施設運営型」とは、支援が必要な人に対して、寺院や仏教者が、施設(場)の提供も含めて直接運営に関わることである。

一方で、「寺院セトルメント(隣保事業)型」とは、寺院を拠点として、仏教者だけではなく信者や当事者も巻き込みながら、当該地域で暮らす人々の福祉ニーズに答える諸サービスを展開することである。つまり、A モデルは、「直接支援施設運営型」の下位概念に B モデルと共に属するものである。

その特徴として「初めに利用者ありき」で、支援を求めてきた利用者のニーズに応じて施設の機能を対応させつつ事業を展開している。一方、B モデルは、綿密な運営計画に基づき、予め想定した利用者に対して、ハードとソフトの両面とも充実させた事業を展開し

ている。

Bモデルとの違いでAモデルに言えことは大きく2つある。それは、対象者を当初から限定していないことと、当初から福祉の実践を行うということ自体を必ずしも計画して行ってきたわけではない、ということである。これらの「はじまり」に特徴を以て、ベトナム仏教の福祉の実践が展開されてきた歴史にAモデルの固有性がある。A～Dモデルのいずれにしても、ベトナム戦争終結(1975年)以降に開始された施設がほとんどであり、施設を開始されたご住職も現役であることが多い。

Aモデルを取り上げる理由は、今回の現地調査から、ベトナムを代表する寺院施設運営のモデルであり、Aモデルを知ることが、ベトナム寺院施設の全体像を知るため不可欠だからである。本項では、ベトナム寺院施設の特徴をまとめながら、Aモデルの位置づけを行い、3年間の調査地であるハノイ(北部)・ホーチミン(南部)・フエ(中部)の各地域における代表的なAモデルの寺院施設の概要を報告する。そして、Aモデルから見えてきたことを分析し、このモデルが国全体の福祉の実践において有する意味や課題、将来的な存在意義についてまとめる。

2. ベトナム仏教の福祉の実践におけるAモデルの位置づけ

ベトナムの寺院施設の特徴を把握するために、A～Dモデルへの分類が行われ、Aモデルが、ベトナムの寺院施設の福祉の実践の代表的なモデルであることが判明した。Aモデルは、モデル分類を行った調査寺院施設21のうち11(約52%)と半数を占めている。これは、Bモデルが2(約14%)、Cモデルが4(約19%)、Dモデルが3(約14%)であることを考えれば、Aモデルの寺院施設の多さがわかる。つまり、Aモデルがベトナム寺院施設の代表的なモデルであり、ベトナム仏教の福祉の実践の特徴を知るためには、このモデルを考察することが不可欠である。

Aモデルの特徴は、主として5つ挙げることができる。

- ① 経済的理由や子ども・高齢者などを対象者に限定せず、基本的に求められれば可能な限り受け入れ、誰にでも門戸を開いている
- ② 基本的に無料で行われている
- ③ 各種メディアで寺院の福祉の実践が取り上げられる場合には、遠方からも寺院を頼みに集まってくる
- ④ 寺院施設周辺の住民を中心に、多くの人が福祉の実践に参加している

⑤ 母体寺院のご住職が女性である場合が比較的多く、施設を尼僧が担っていることも多い

この中でも、①・②を主たる特徴として挙げることができる。日本では、制度や施設形態により、子どもや障害者、高齢者など、当初から対象者が定められていることがほとんどである。しかし、A モデルでは、開始当初から、そもそも活動を始めることすらも想定していなかったこともしばしばである。ご住職(あるいは先代のご住職やお師匠様)や施設責任者が、仏教の福祉の実践を始めようと思うに至るご縁によるところが大きい。そのため、当初から子どもや高齢者などと、予め対象を限定して活動を始めるというわけではない。

対象者は多様であるが、経済的理由により入所を断ることは基本的にない。しかし、施設規模には必然の限界があるため、可能な限り受け入れられるが、目一杯の場合には仕方なしに断ることもある。一方で、これが機縁となり、施設規模を拡大するために、土地を確保し、建物の増改築などの対策を講じることもある。それにもかかわらず、基本的には完全に無料で施設を運営しているところが多い。資金に関しては、施設ごとの様々な捻出方法の創意工夫を基本としながら、信者さんの寄付金やお布施、国内外で成功しているベトナム人実業家などの支援によっている。

寺院施設の中には、③にあるように施設やご住職が各種のメディアに取り上げられると、周辺地域ではなく遠く離れた地域からも施設を頼る場合も見受けられる。メディアへの露出は、長年の福祉の実践に対する地元政府や省政府からの表彰や施設の戦略など、様々な場合がある。これが影響して、遠方から訪れる人の中には、朝方に子どもを本堂の前に残して立ち去るなどの事態が起こっている。

実際には、メディアに露出していない寺院施設がほとんどだが、その福祉の実践は噂によって周辺地域の住人の多くが知るところとなっている。そのため、困っている場合には、寺院を頼り、地元ではない地域から寺院の活動の話を人づてに聞いてきた人を寺院へ案内することもしばしばだという。これは、④にあるように地元住民が、時間がある時に自主的に施設を手伝ったり、食材や必要な物を持ち込んだりするなどの活動を日常生活の一部として行っている。D モデルと似ているが、洪福禅寺モデルは、寺院の信者であっても周辺住民が中心でないことや、寺院施設における運営や活動というよりも寺院が施設周辺で行っている福祉の実践や定期的に遠方へ出かけて行う活動であることなど、両者には違いがある。

最後の⑤は、尼寺が運営している施設も多く、日本と比較しても、女性のご住職が寺院・施設を運営し、その弟子もすべて尼僧であることも多い。そのため、尼寺施設として、女性だけの入所の場合も見受けられ(基本的には女性のみだが、男性も柔軟に受け入れている場合もある)、普段は尼僧が施設責任者を任され、各処の管理や現場で活動を行っている。

3. Aモデルの寺院施設調査報告

ベトナムにおける調査では、Aモデルが半数を占め、ベトナム寺院施設の中心的モデルであることは間違いない。本項では、3年間で北部・南部・中部の各都市で行ってきた調査をもとに、各都市における以下のAモデルの3寺院施設の調査報告を簡単にまとめる。

- (1) 菩提寺^{ぼだいじ} (ハノイ[北部] / 2012年度)
- (2) 玄莊寺^{げんしょうじ}【通称：葉寺】(ホーチミン[南部] / 2013年度)
- (3) 妙圓寺^{みょうえんじ} (フエ[南部] / 2014年度)

なお、現地での研究方法は、ベトナムの福祉活動について、寺院運営・公的・私的の施設視察や住職・施設長などへのインタビューによる聞き取り調査や施設視察を基本としている。インタビュー項目は、例えば次のようなものである。

- ・施設(設立年月及び経緯・設立当時の状況・年代順の状況の変化・現在の状況など)
- ・寺院の概要(設立年月・地域との交流・歴代住職の逸話・他の団体・仏教者との連携など)
- ・仏教的要素の抽出(日課・年間行事・職員・運営経費・福祉の実践の発心や教えなど)

ここでは、施設形態・インタビュー対象者・寺院施設(仏教の福祉の実践)の「はじまり」・対象者・費用・人数・職員・信者・公的な支援を示し、簡単に施設概要をまとめる。なお、内容は、調査当時のものである。

菩提寺 (ハノイ)

- ・日本の「児童養護施設」と「養護老人ホーム」などが併設されている複合施設
- ・インタビュー対象者：釈曇蘭(Thich Dam Lan)住職(56歳)
- ・「はじまり」：1989年、釈住職の御師匠が慈善活動を始めた。有名なご住職で、寺院に多くの人が訪れ、政府や仏教会などと相談するなどする中で施設が始まった。当初は50人程度だった。1989年～96年には、活動に大きな変化はなかったが、96年に、ロンビエン省から賞を受けてから、新聞やテレビに出て有名になり、多くの人が寺院を訪れるようになった。一方で、子どもを置いていく人が非常に増えた。

- ・対象：病気・エイズ・重症心身障害児・孤児・先天性障害児・浮浪児・家庭の貧困・子どもを儲けた若者・子どもに棄てられた親・DVを受けた女性の妊娠・出産など
- ・費用：無料【信者さんのお布施】
- ・人数：約250名【0～20歳（約140人）、70～80歳（39人）、80～100歳（20人）、100歳以上（2、3人）】
- ・職員：47名（利用者でもある）
 - 【倉庫管理・お金管理・施設環境管理・薬管理・外部の公人対応など、給料(1ヶ月):200万ドン[約8,000円]】
 - 【子どもの面倒を見る、お母さん、給料(1ヶ月)：60万ドン[約2,500円]】
 - 【外部からのガードマン、給料(1ヶ月)：800万ドン[約35,000円]】
 - ※他に、建築関係者5名(通常期)へ月2万円など
- ・信者：4,000～5,000名
- ・公的な支援：なし

玄荘寺【通称：葉寺】（ホーチミン）

- ・日本の「児童養護施設」と「養護老人ホーム」とが併設された複合施設
- ・インタビュー対象者：釋伝四（Thick Truyen Tu）住職（60歳）
- ・「はじまり」：もともと孤児で、親がいなかった。親のいない子どもの心がわかる。
 - 1996年にこの寺に入り、同時に施設を創った。親のいない子どもに縁があるのか、子どもが集まり数人と生活を始める。
- ・対象：親のいない子ども・高齢者
- ・費用：無料【信者さんのお布施】
- ・人数：約60名【親がいない子ども（40名）、高齢者（20名）】
- ・職員：10名【ボランティアとしてだが、約5,000円】
 - ⇒他に、建築関係者5名(通常期)へ月2万円など
- ・施設の経費（1ヶ月）：約15万円（職員の給料を除く）
- ・公的な支援：なし
- ・御住職は、赤十字の職員・仏教慈善会の副会長であり、福祉の実践は広くメディアで取り上げられている。

妙圓寺 (フエ)

- ・日本の「幼稚園」「養護老人ホーム」に相当する
- ・インタビュー：なし【施設視察のみ釈女妙忠 (Thich Nu Dieu Trung) 和尚のご案内】
- ・「はじまり」：活動は、40 年前から行っており、「はじまり」として、子どもの施設は 1992 年、高齢者の施設は 2000 年に設立された。
- ・対象：3 歳～5 歳 (幼稚園)
- ・費用：保育所、1 万ドン (約 50 円／1 日)
- ・時間：7:00 ～17:00
- ・人数：125 名 (幼稚園)
23 名 (老人ホーム・50 代～最高齢 96 歳)
- ・職員：8 名【保育士・1 万 5 千円】、3 名【図書館(コンピュータ)】、
40 名の尼さんが交代で担当【老人ホーム】
- ・施設の経費 (1 ヶ月)：不明
- ・公的な支援：不明

4. A モデルの寺院施設から見えてくるベトナム仏教の福祉の実践の実態と課題

本項では、前項の 3 都市の寺院施設をもとに、A モデルの寺院施設から見えてくるベトナム仏教の福祉の実践の実態や今後の課題、そして将来的な在り方への提言をまとめる。

前項の 3 都市における A モデルの代表的な各寺院施設の概要を見ると、共通点や課題を見出せる。A モデルの特徴として取り上げてあったように、対象者を限定しないということがわかる。施設形態として、同じ施設に子どもや高齢者が共に生活していることは珍しくない。菩提寺では、0 歳の赤ん坊から 100 歳の高齢者までが、同じ施設内に暮らしており、施設内を動けば様々な年齢の人と接することが日常である。菩提寺や玄莊寺のように同じ施設内で異なる年齢の入所者が共同で生活したり、妙圓寺のように同じ寺院敷地内に対象者を限定した施設があったりする。A モデルにおいては、前者が一般的である。

そして、A モデルの主な特徴であり、ベトナム仏教の福祉の実践における特徴でもあるが、施設や何らかの実践の「はじまり」においては、活動を何かしようとして始めているわけでは必ずしもない。そこには、活動を始める契機となる子どもとのご縁や、様々な逸話が存在しており、福祉の実践を開始する「はじまり」も創始者の数だけあるといっても

過言ではない。そのため、当初の対象者は一様ではなく、まさにご縁によるところが大きい。そして、子どもを対象とした施設を開始しても、その後に障害者や高齢者とのご縁があれば可能な限り受け入れ、施設が狭くなれば土地を確保し、建物を大きくする。それができないときでも、工夫して限られた施設規模で対応している。ベトナムでは、まさに一切衆生を対象とした仏教の福祉の実践が展開されている。

インタビューの中で、多くのご住職が、実践をするにあたって大切にしている仏教の教えを「慈悲」と説かれていたことは、「はじまり」に共通している思いである。ベトナム仏教は、仏教者に限らず、国民の多くは輪廻転生を信じるなど、仏教が共通の社会的背景となっている。活動を開始した理由について、多くのご住職が、「当たり前のことをしているだけ」とさりとってのけるのも、ベトナムが仏教国であり、仏教や僧侶、寺院への信頼が篤い環境があつてこそ可能である。だからこそ、子どもたちが、出家して僧侶になることを夢見る現実がある。施設を視察しているときには、たくさんのお米やお野菜、日用品を信者さんが寺院へ届けている光景を何度か目にした。そんな社会的背景があつてこそ、ベトナム仏教の福祉の実践は可能だといえる。

しかし、課題も同時に見えてくる。多くの寺院では、資金調達に苦労しているようである。資金や物資を確保する手段としては、手作りのお香や蠟燭、お野菜やお菓子、手芸品などの様々な物販や、信者さんからのお金や物資のお布施が基本である。その他に、近隣の寺院同士の交流による日常の支え合い、富裕層からの多額のお布施などがある。そのため、必ずしも資金面で安定しているというわけではない。

しかし、多くのご住職が、こればかりはご縁で仏様がついておられるから何とかなる、と常に前向きである。ここには、長年に亘り施設を運営してきた事実やご縁に裏打ちされ、多くの人との確かな繋がりを育んできた歴史があり、施設が長年運営されていること自体に、継続できている方法論や資金提供者の存在など、確かな根拠がある。そうでなければ、施設を数十年に亘って継続することなどできないはずである。これも、ベトナム仏教が日常に根付き、寺院への信頼が篤いことの証でもあると言える。

最後に、将来的な A モデルの在り方を提言としてまとめる。A モデルは、確かにベトナム仏教の福祉の実践の基本モデルである。しかし、近代化やグローバル化の中で、今後のベトナム社会が急速に変化していく中で、その在り方も問われてくるかもしれない。これまで、A モデルは、ベトナムの 80%以上を占める仏教徒の存在や、仏教を社会的背景とした環境によって成り立っていることに言及してきた。日本でも、太平洋戦争後のしばらく

は、仏教と現在でいうところの社会福祉との関係性は密接だった。仏教と社会福祉とは、日本への仏教伝来から 1500 年近くも密接な関係があり、ベトナムのように様々な活動が寺院施設で展開されていた。

しかし、現代日本の社会福祉学研究の場を見ても、仏教との関係は、極めて希薄で、密接な関係があった事実すら忘れ去られているかのようである。ベトナムが、日本と同じような道を辿れば、A モデルのみならず、寺院施設が激減する可能性を否定できない。その事態が、近代化の象徴であり、当然のこととする意見もあるだろう。だが、辿ってきた歴史すらも忘れ去られてしまっているような近代化でいいのだろうか。その国の独自性や大切にしてきたことが、自然発生的に開始された A モデルには、あるように思えてならない。

先に、A モデルには、活動を始めるにあたり、開始当時のご住職の逸話があることに触れた。これは、多くのご住職が言われているように、ご縁や仏様に依ることかもしれないが、ここで対象となる人や支援の形態は、寺院周辺地域のニーズを反映しているといえる。ご縁や慈悲など語ってはいても、そこに支援を必要としている人がいたからこそ「はじまり」もあったはずである。そして、A モデルにおいて、対象者を限定しないという特徴は、時代変化に応じたニーズの変化に臨機応変に対応できる柔軟性にある。その結果、ホーチミンの玄莊寺のように、当初は子どもだけを対象としてはじめた施設でも、後には高齢者をも対象としている。最初は寺院周辺のニーズから開始しても、時代の変化に応じた仏教の福祉の活動を展開できるのである。

以上のことから、A モデルの寺院施設を考察することで見えてくる将来的なベトナム仏教の福祉の実践の在り方の手掛かりを以下のようにまとめることができる。

- ① A モデルを調査することが、全国各地の地域ニーズを把握することにつながる。各寺院の福祉の実践内容を見れば、現在の寺院周辺の地域ニーズだけでなく、活動の「はじまり」から今日までのニーズ変化をも知ることができる。これをもとにすれば、地域ごとの特徴を把握し、現在に必要な支援や今後予想される支援を知る重要な手掛かりとなる。
- ② 長年に亘る対象者を限定しない施設運営により、各寺院における独自の法論や日常的な取り組みが確立されていることが多く、そこにはベトナム的な福祉の在り方や各地域独自の秘訣を発見でき、今後の福祉の展開への全国的、地域的という双方における応用が期待できる。
- ③ 公的な支援に頼らないため、たくさんの人がお布施で資金や物資を支援している。こ

のことから、ベトナム国の人々が寺院を頼り支えている理由や、仏教が福祉の実践を積極的に行い、長年に亘り継続できる理由、という Loan 先生が、共同研究を提案されるにあたって抱いていた疑問に対する回答が、A モデルに存在しているはずである。

- ④ 現代日本の社会福祉領域が仏教不在へ至ったり、仏教園（仏教系の幼稚園・保育所）のほとんどが社会福祉法人化してきたり等々の歴史を反面教師的参考としなければならぬ。その上で、ベトナム仏教の福祉の実践を国の政策にも結び付け、全国的にも最低限の基準を満たすベトナムらしい福祉展開をはかるためには、ベトナムの代表的モデルで、全国的に展開され地域に根付いている A モデル以上に参考となる事例はない。

A モデルの寺院施設は、仏教の教えが、現代に具現化されている好例だといえる。それらの「はじまり」は、逸話で語られるように様々である。開始の形態が同じでなくとも、インタビューの中で、多くのご住職が、仏教の福祉の実践を行うにあたり、大切にしている仏教の教えを「慈悲」などと説かれていたことは、「はじまり」に共通した思いである。大切なことは、仏教の教えによる言葉だけでなく、仏教の歴史や寺院施設の「はじまり」を知り、創始者の思いに真剣に耳を傾けることである。

今後のベトナムにおけるソーシャルワーク展開は、A モデルを大切にしながら、如何に密接な協力関係を築けるかにかかっている。現在の日本の社会福祉領域における実態を鑑みて、ベトナムにおいても仏教に対して無関心へ至るような事態は避けなければならない。そのためにも、A モデルにおける寺院施設における福祉の実践をどう未来へ繋げ展開していくべきか、を真剣に考える必要がある。そして、これが成功すれば、日本がベトナムに学びたくなる仏教の福祉の実践となり、日本へ逆輸入される雛形となるに違いない。

3. インタビュー記録

じょうげんじ ティン ヴィンギェム
① 浄 厳寺運営・THINH NGHIEM[浄厳] (幼稚園)

構成・文責

淑徳大学・大学院

博士後期課程 佐藤 成道

■園長 (Phat tu 住職の 15 番目のお弟子さん) : 圓光 (Vien Quang) 和尚

■聞き手: 秋元樹 (日本社会事業大学・Asia and Pacific Association for Social Work Education)

藤森雄介 (淑徳大学・准教授)、

菊池結 (大正大学総合仏教研究所・研究員)

佐藤成道 (淑徳大学大学院)

■通訳・聞き手: Nguyen Thi Du (以下グエンニあるいはグエン)

インタビュー日時

3 月 19 日 (水) 11 時 00 分～12 時 00 分

インタビュー録

インタビューシートに基づいてインタビュー開始

全編、ビデオカメラ・ボイスレコーダーにて録画・録音。

一つの質問に、数分間話され、次に通訳をし、その後、確認事項や気になる点をいくつか短く質問・返答の形をとる。

浄厳寺の施設概要と「はじまり」

圓光和尚: 施設全体の子どもは、240 人くらいで、施設は 2 ヶ所あり、1 つは 219 人。2 つ目は、21 名。2 番目は、設立したばかりです。全く新しい。それから、施設は持っていますが、前に 4 区の子どもセンターと同じように、このお寺は、寺子屋をつくっていますが、子どもたちを預けて、朝から夕方まで教えてあげる。夜は、帰る。困っている子どもや学校へ行けない子どもを中心としてやっています。

藤森: 日中預かっている。共働きの家とか。

圓光和尚: 皆さん、必要質問をして、終わったら昼ご飯を出したいです。

藤森：有難うございます。ちゃんと紹介をします。日本の淑徳大学という所からきました藤森です。お願いします。ちょっと、僕らに聞き漏らしがあつてはいけないので、録音とか録画とかさせてください。お願いします。

圓光和尚：はい。

藤森：有難うございます。宜しくお願いします。そうしましたら、早速、いま子どもたちの人数を聞かせてもらったのですが、特に最初の 1 番目の施設というのは、施設としてはじめられたのは、いつからでしょうか。

圓光和尚：2006 年です。

藤森：2006 年に始まる前から、子ども支援を寺子屋のような形で以前からずっと預かっていたのですか。

圓光和尚：以前から運営しているんですが、ミトー省の政府が認めていなかった。なぜなら、我々は精進料理を食べているから、子どもたちには、身体がちゃんとできないから、許可が下りなかった。2006 年から 2008 年まで、ほぼ 2 年間活動して運営して、いい効果となったから、2008 年に許可が下りました。

藤森：2006 年に申請をして、2008 年から許可。

圓光和尚：2 番目の施設は、2013 年に設立しました。2 番目の施設が、なぜ設立したか、このきっかけがあります。淨厳寺の住職は、現在、3 つのお寺の住職ですが、ある日、檀家さんが、自分の子どもを連れてお寺へ参りました。その背景を見て、住職は、その子どもに質問をしました。「学校へ行っていますか？」と。そしたら、子どもは「いえ、言っていない」と。「なぜですか？」と聞いたら、「貧乏だからいけない」と。それで、住職は、そのお寺で 2 番目の施設を開いてみんなを勉強をさせたいと。

藤森：そうすると、そもそも 219 人というか、21 人というのは、子どもたちを預かって暮らしている。それとも、通わせている。どちらでしょうか？

圓光和尚：寺子屋ですが、預からない。朝から夕方まで勉強するときも、お坊さん、檀家さんがご飯を食べさせて、学費も無料。そういう活動をしている。

藤森：この 219 人、21 人は、菩提寺のように、身寄りのない子どもが生活をしているのではなくて、地域に家がある。でも、貧しくて学校に行けなかったりする子どもたちを無料で預かって勉強を教えたり、食べさせたりしている施設ですか？

圓光和尚：そうです。もし、学費を払うと、その家庭はできないから、子どもたちは学校で勉強しないで、宝くじを売りにいく仕事をして、勉強できない。国の発展を考えれば、ま

ずは教育が大事。

藤森：どちらかというと、自分たちがやっている学校のようなイメージ？施設というよりは。

圓光和尚：そうです。

菊池：国が言っている小学校は、払えないようなお金をとっているのですか？

ゲン：日本は義務教育で、高校からですが、ベトナムは、小学校から全部払います。教科書やら学費やら、親が払います。

藤森：さっきの認められたということは、ここで無料で勉強を教えてもらっている子どもも小学校の勉強をしているという機関として認められているのですか？

圓光和尚：2歳から5歳までが中心です。

藤森：2歳から5歳？

圓光和尚：先生の質問は、みんながやっているいい結果だから、政府の許可が下りて、いま本格的に運営しています。やはり、これは幼稚園みたいな感じです。小学校ではなくて。6歳からは、小学校へ行きます。ベトナムは、幼稚園もすごく高いから、それで、このように無料の所は、ほとんどないので、ここしかないです。だから、2歳から5歳までの4年間、親がいっぱいためて、小学校に行かせます。

藤森：2006年から申請を始めた。2008年に認められたということですが、その無認可の時代は、そもそも活動を始めたのは、どれくらい前からですか？

圓光和尚：住職は、永長寺が近いので、その観光地となった有名なお寺だから、外国人のお客さんが多い。その時に、親たちも洋服や宝くじ、おみやげを売りに行くときは、子どもたちもついていく。手伝うために。そういう風に見ると、「子どもたちはかわいそう」。「子どもの幸せは、学校へ行くこと」。「なぜ、幼い子どもも幼稚園でゆっくり勉強できないんだろう」。そこから始まっているのは、だいぶ前ですが、始まっているのは2006年。でも、ずっと前から、そのような願望を持っていた。

藤森：思いは昔から持っていたけれども、実際に預かるようになったのは、2006年から？

圓光和尚：そうです。私のお師匠さんは、ここに来たのは33年前ですが、33年間の中で、ほぼ20年間、慈善活動をしています。

藤森：33年間のなかの20年間？それとも、33年間の前の20年間？

圓光和尚：33年間のなかの20年間です。やはり、困っている人、貧しい人に物をあげたり助けたり、また、橋をつくる、道をつくる、そういうすごく有名ですけども、だんだん幼い子どもを見たら、これは、ベトナムの将来のことだから、育てないといけない。

そこから、幼稚園が始まっているんです。

寺院の活動状況

藤森：こういった子どもの施設を創る前に、困っている人を助けたり、橋とか道をつくるとき、どのように関わったのでしょうか？ ご住職が中心となって、橋や道をつくった？

圓光和尚：やはり慈善活動をやっているお師匠さんは、古い昔のことです。お師匠さんは仲介していました。金持ちの人からお金を預かって、そのお金を出して橋をつくったり道をつくったりしていたんです。

藤森：信者さんから？

圓光和尚：そうです。お金も外国から。外国に住んでいるベトナム人から。信者さんの友達からも集まりました。

藤森：そうやって、単発というか、お金があるときに橋をつくる。道が必要だからお金を集める。それはやってこられたのですが、こうやって施設をちゃんとつくって、子どもたちに毎日の食事をつくって提供して、無料でということになると、今までの事業とは違って、毎月お金が必要だったり、施設を運営していくために、色んな苦勞をしなければならないと思うのですが、それは、お弟子さんから見て、お師匠さんが始めたいと言ったときに、ちょっとびっくりしたり、心配になりませんでしたか？

圓光和尚：心配ではないですけど大変です。何が大変かという、すべてお師匠さんは信頼されて、全部私がお師匠さんの代わりに覚えているから、もちろん上からは、お師匠さんが指導して、指導に従って動いているのですけれども、何でもかんでも自分が負担だからすごく大変。でも心配はしない。これは、全部お師匠さんが準備をしているから、私、弟子としては、心配ない。ただ、この淨嚴寺の運営費は、入っているお金は、お店をやっているから。「菩提」という店。精進料理をやっているので収入としています。その他は、信者さんの供養です。でも、皆さん仏法の仕事をしたら、自然にお金が入ってくるので大丈夫です。あとで、「菩提」という店で皆様も食べます。お師匠さんから教わるのは、「隨縁」です。縁に従ってやる。すべて縁によります。この「隨縁」というのは、皆様に新しい情報を教えたいです。ベトナム政府が新しい決定書を出しました。規則というか、ベトナムの法律というか、2020年までは各幼稚園の運営ですが、2020年からは、学費を免除されます。今まではお金を払っていたが、2020年からは免除される。だから、いい施設も段々できている。子どもたちが、いい施設へ行ったら、ここへも来なくなってしまう。その縁によってやっています。

藤森：そうならばそれでいいと？

圓光和尚：そうです。今この2つの施設の土地は、お寺のものではない。1つは、住職のお弟子さんのものです。「どうぞ、自由に使ってください」と。完全にはくれないけど、自由に使って下さい、と。無制限だ、と。もう1つは、信者さんの土地です。お寺も小さい。施設も小さいですから、あとで見学したらわかると思いますが、このミトーは貧しい人、貧乏な人がたくさんいます。だから、人数はすごく一杯ですので、大体6月に皆さんは願書を出してもらって、我々が一人ずつチェックする。本当に貧しい願書を特別に受け取って、7月頃に決めます。どんな書類を受けるか。8月の真ん中くらいに、新しい子どもをまず先生との交流との交流、友達となるように。でも、本格的には、9月から学校が始まります。

藤森：いくつか質問したいです。まず、圓光さんご自身ですが、おいくつで、いつからお師匠さんについて修行されているのですか？

圓光和尚：ベトナムは、年齢が2つあります。西暦を計算すると、41歳。陰暦にすると、40歳。1997年に出家しました。このお寺のお弟子さんは、15番目となります。全部計算すると、お弟子さんは、60人くらいいます。

藤森：このお寺としても15番目？

圓光和尚：そうです。すべて信頼されている仕事は、学校についてです。幼稚園です。

グエン：日本では、保育園と言ったほうがいいですかね。

職員さんと施設運営費

藤森：保育園・・・それで今、実質この学校の責任者ということですが、圓光さんの他に何人くらいの方が、さっき言った願書のチェックなども含めて、主に保育園、学校の業務にかかわっている、日本で言えば、職員さんは何人くらいでしょうか？

圓光和尚：まだ一般人は計算していないけれど、尼さんだけで担当は6人います。住職は、学校の持ち主となっています。園長先生は、私。台所の担当は、1人尼さん。副学長は、1人。図書館の設備は1人。オフィスが1人。全部で6人です。住職入れて6人です。願書の書類をチェックするのは、この6人プラス地域の政府も、皆さんの書類が貧しいかを記録してくれる。

藤森：願書は、200人は言っているうちの例えば、どのくらいくるのでしょうか。倍率。今年は、20人しかとれないうちに、どれくらい来るのですか？多いときは。

圓光和尚：もちろん、慈善活動は困ってるから、どんな場面でも預かるけど、これは教育だから、

誰でも預かると、教育の順序がいけないので、そうでない場合は預からない。大体、30%くらい。このクラスは30人預かります。でも、ちょっと多い場合は、1人2人くらい入れるけど、50人は入れない。

藤森：そうすると、どれくらいだろう。100人来て、入れるのが30人くらい？

圓光和尚：年齢によってです。8つのクラスがあります。その年齢によって倍率は違います。例えば、1つのクラスで、30人まで。1人の先生が15人くらい担当。そしたら、2人の先生は30人くらいを面倒見るので、できるだけ1人か2人だけ増やす。なぜならば、安全を保障するため。

藤森：1人の先生が15人くらい？

圓光和尚：そうです。10～15人。

藤森：この先生というのは、ボランティアですか？

圓光和尚：いいえ。給料を払います。尼さんたちは給料もらえないけど、先生は、給料をもらっています。

藤森：そうすると、お金の話ですが、先ほど、寄付や食堂の売り上げで何とかなっていると言っていましたが、1ヵ月の売り上げで、食費や色んな教材みたいなものをあげなきゃいけないでしょうし、今言った先生の給料も払わないといけませんでしょうし、1ヵ月どのくらい運営する費用が掛かっていますか。

圓光和尚：1,500万ドンくらい（約75万円）です。学校は、2006年にできて、その学校の中に、補助金の係りがあります。この係りは、金持ちのグループが入って、会費を出して、お金を出して、学校の運営を支えてくれる。でも、だんだん皆さんが不景気だから、だんだんお金出せないで、ある方は、「お寺の近くで、魚、肉の店は、汚いというか、臭いも出て、お寺の近くにはよくない」と。「その店をやめて、住職にどうぞ使ってください」と。そしたら住職が、それを見て、何をやればいいのか考えて、「精進料理の店をしよう」と。精進料理を開いたのが、2007年。そこから運営に入っています。ベトナム人は、1ヵ月、必ず人によって違うけど、2日間、4日間、6日間、8日間、食べないといけない。そういう仏教の戒律があるので、精進料理をやれば、必ず儲かるのです。

藤森：必ず利用するのですね。

圓光和尚：そうです。他の先生方、質問ありますか？

藤森：もし、あればいいですよ。

菊池：施設を見せて頂いてからお願いします。

藤森：それで、もしお願いできれば、先程の施設の願書の見本とか、もしこの施設の日課ですね。

1日の子どものやる事とか、ご家族の方に見せる日本のパンフレットとか、あるいは、行政に提出する施設の書類みたいなものをコピーできればお願いをしたいのですが。

圓光和尚：あるものを提供します。例えば、入学願書とか、設立規約書、設立から5年間で1回まとめて報告やら何が運営する、それを皆さんが読んだら全部わかります。

藤森：有難うございます。

圓光和尚：それで、お師匠さんは、できれば5年間ずつ1回その紀要書をやるので、間もなく10年になるんですね。今年は7年目だから、10年目になったら、紀要集をやって、皆さんにあげます。

藤森：有難うございます。

圓光和尚：それで、10年経ったら、やっぱり経験ある5年間まではあんまり経験がなかった。それから、私は、3年前に園長になったばかりなので、その前の園長さんは違う人ですから、その前はわからないですが、今のところはすごく順調に行っています。

仏教の活動に対する呼称

秋元：質問2つあるのですが、1つは、先ほど住職さんが、貧しい人に色々なことをやっていたり、道路をつくったり、今度、こういうことをやったりしている。そういう仕事、サービスというかな、活動、はベトナム語では何というのですか？

圓光和尚：「ラントオウティン」。「ラン」は、すること。「トオウ」は、慈。「ティン」は、善。人によって、それぞれの言葉ですけれども、4つ書きます。でも、大体同じ意味です。大体、みんな慈善のことです。「ヴィトオウティン」。「ラントオウティン」。「フォクロイトウオティン」「トオウティンサーホイ」。

秋元：有難うございます。お坊さんたちが、自分たちで自分たちの活動をこのように呼ぶんですね。

圓光和尚：そうです。

ミトーにおける活動の普及

秋元：もう1つの質問は、2020年から政府が、保育園をつくって、すべての地域の子どもが入れるようになる。今は、こちらみたいにすごく一所懸命やっている、あるサービスがあるわけけれども、今のミトーなら、この全体で、どのくらいの地域、というか、どのくらいのパーセンテージの子どもたちがいいサービスを受ける、カバーされているのですか？

圓光和尚：それは、政府のあくまでも計画です。でも、事実は、また違うと思う。ですから、いまベトナム全国で、無料で保育園をやっているのは、1カ所ここだけです。他のお寺もやっているけど、何%を取るとか、学費は例えば30%。Aさんは、貧しいけれど、全部無料じゃないです。1カ月は、1万ドン(約50円)払ってくださいとか、そういうところは取っています。でも、完全に無料なのは、ここだけです。

秋元：ここでは、2歳から5歳までの子どもが預けられています。ミトーで、子どもを預けたい人たちの中で、実際に預けることができているのは、どのくらいの割合ですか？

圓光和尚：何%は、ベトナム政府は統計できません。政府がやっている保育園も、完全に何%かはまだ出していないからわからない。お寺自体やっても、みんなどのくらいかわからない。

藤森：あとで、紀要書を頂ければわかると思うのですが、現在、219人、21人の男女の比率はどのくらいですか？

圓光和尚：覚えていないです。あとで、人数分と性別をあげます。

藤森：有難うございます。

圓光和尚：男性の方が多いです。

藤森：わかりました。

住職の子どもへの思い

圓光和尚：お師匠さんは、誓願、願いを誓います。無料で預かって、また昼ご飯は必ず精進料理。

夜と朝、自分の家で何でも食べていいですけども、学校の中では精進料理をできれば、子どもたちにも、仏教の種を蒔いてあげたいから、それが、今成功になっています。ある檀家さんも、信者さんも、みんな文句言われました。「いま、ベトナム不景気だから、全面的に免除じゃなくて、半分くらい学費を取ればいいのに」と言って。住職は、「ダメです」と。今頃は全部免除、ずっと免除。

藤森：それは、住職の誓願ですね。

佐藤：精進料理を提供して、うまくいっている。仏教の種を蒔いているということが、うまくいっていることをどのように実感しているのか、を教えてください。

圓光和尚：もちろん、すごくうまくいっています。なぜならば、学校の中にいつも私たち、お坊さんの姿を見させているから、子どもの心の中に、すごくイメージが残っているし、精進料理は、魚、肉じゃない。全部野菜。これは、人のいのち、物のいのちの大切さを子どもたちに教えられています。大きくなっても、今の小さい頃のことを覚えている。

これが、うまくいっています。もちろん、お寺を運営しているのですが、教育のカリキュラムも政府から出したものに従ってやっています。仏教の教えは、ほとんど入れていない。せいぜい「南無阿弥陀仏」。それから、仏教の歌を歌うだけで、お経とかは全くしません。

佐藤：花祭りとか、仏教の行事はやっているのではないですか。

圓光和尚：学校では、ほとんどできない。だから、花祭りとか、それで大きなクラスを連れてお寺で、お線香のやり方とかをやらせます。

藤森：また、菊池さんは、見学をしてから質問をしたいので、もし、お願いが出来ればと思います。

圓光和尚：いま、食事して、終わったら学校の見学をしましょう。

12 時 00 分：昼食 「菩薩」（精進料理店・浄厳寺が運営）にて

13 時 00 分：寺院運営施設（幼児学校[幼稚園]・TINH NGHIEM[ティン ヴィンギェム]）

視察 寺院から徒歩にて 5 分

14 時 00 分：園内にて、圓光園長にインタビュー 再開

障害児・病児への対応

藤森：1つ2つ質問をしてもいいですか。お預かりしている子どもたちの中に、障害を持った子はいいますか？

圓光和尚：前は預かりました。軽い障害の子ども。でも、重い障害の子どもは受け取っていません。専門家が必要だから、もし受け取ったらしっかり面倒を見なければいけません。保育園で目一杯なので、障害者は別のところで面倒見てもらってます。

藤森：先ほどいた、お医者さんと看護婦さんは、預かっている時に具合が悪くなったり、病気に対応するためにいらっしゃる？

圓光和尚：熱、お腹痛い、鼻水が出る、転んで怪我をするときに診てくれます。医者が診て、ここで治せば治しますが、心配な場合には、すぐに病院に向かいます。この学校の先生たちが、親に連絡して、病院に行きます。ベトナムでは、最近も、免疫が落ちる方が多いので、病気がうつる人が多いです。ウイルスの感染とか。医者がいると安心です。もう定年ですけど、ここでやってくれます。

ソーシャルワークについて

藤森：お医者さんがいるのは、部屋があってわかったのですが、僕らが今調べているソーシャルワーカー、福祉の専門家の方は、こちらにボランティアでもいいのですけれども、何

かの形で、福祉を学んでいた学生さんや専門家がお手伝いに入ったり、関わったりする、
したことはありますか。

圓光和尚：今まではないです。ただ、あるグループ、先生みたい、自分の論文を書くために、こ
こへ訪問したことはあります。ソーシャルワーカーの方はまだいません。

藤森：論文を書きに来たのは、よその国の人？ベトナムの先生？

圓光和尚：詳しい専門家ではないです。例えば、自分のボランティアの実績にするために、ここ
へきて、子どもも小さいから会話ができないので、子どもと庭で遊んでもらって、彼
らが歌を教えたり、踊ったりして記念撮影して、それから紙を出して、このグループ
は、この日に来ましたよと、尼さんがサインしました。そのグループは最初だけです。

2 番目は、皆さんのグループです。あとは、団体だとみんな応援をするためにお金と
物資を持ってきます。

藤森：僕らは、ハノイでも施設を見させてもらって、ホーチミンは 2 回目なのですが、比べる
わけではないですけども、ホーチミンで見させてもらった施設を見れば、きちっと建物
をつくって、清潔にしていたり、あるいは、利用者をさらに優先して色んな事を考えてい
る、と少ない数ですが、理解しています。僕の知識だと、ハノイの北のベトナムよりも、
南のベトナムの方が、実はソーシャルワークの教育がありました。何かそういう知識があ
って、施設をつくるのだったら立派にしようとか、子どもたちや利用者のことを考えたり、
何かそういう伝統があるのでしょうか？それとも、それとはまったく関係なく、御住職の
考えでやられているのでしょうか。

圓光和尚：ハノイ、南どちらが早いかなんて言えないですけども、おそらく慈善活動も残った成果は
南の方が多いんじゃないかと思います。また、今までこんな施設で育ったのも、伝統
的よりも、私の中に学んだことは、やはりお師匠さんですね。お師匠さんの考え方が、
他の僧侶と違って、ベトナムのことわざがあります。「僧侶は、社会の寄生昆虫」と
いわれるくらい。というのは、自分の力で生きるのではなくて、檀家さんの供養によ
って頼って生きるお坊さんは、何もしない。弱い部分、社会の中で、誰かに言われま
す。お師匠さんは、その言葉が大嫌いで、仏教は、社会の中で重要な部分です。だか
ら、このようにやっているのも、この社会の負担を背負っていく。

藤森：寄生の昆虫、これであってはいけないと。分かりました。

圓光和尚：ティンザン省、金の商売する店、金持ちです。でも、みんな噂で浄厳寺は、金の店よ
り金持ちだと言われました。そしたら、お師匠さんは、もちろん私、金持ちです。大

勢の人を面倒見て、私の子どもだから、みんな生かしている、金持ちだから。浄厳寺では、毎日昼ごはん、宝くじ売る方、お年寄り、200人無料で食べさせています。今日、我々が話している間に、表でみんな食べました。

藤森：毎日 200 人、無料で？

圓光和尚：そうです。なぜ、ここを知っているのですか？なぜ、私たちはインタビューするのですか？

グエン：円覚禅寺さんが、慈善活動をやって、ここを知っているから紹介してもらいました。

APASWE の秋元会長は、淑徳大学と Loan 先生を紹介して、淑徳大学は、社会福祉、仏教福祉について研究することで有名だから、架け橋でいますごいテーマを研究中です。

藤森：すごく正確です。

施設運営資金

圓光和尚：皆さんも疑問を持っていますね。お金はどこから入っているのか私たちもあんまり信じないです。お坊さんは、お金ないです。例えば今日はないですが、突然、夕方か夜、仏が誰かに言って、「ここへ持ってくるように」と。自然に持ってきてくれて、困っている時は、直前にすごい人、いい檀家さんがあらわれる。例えば、この学校も、前に全部田んぼだったのが、住職が埋めて、この位置までなりました。これは、お坊さんが修行を積んだ功德です。お師匠さんは、色々な形の慈善活動をやっているけれども、この施設は、すごく心血を注いでいます。この道、この土地は、全部、檀家さんのものです。

藤森：新しいところは、だいぶ離れているのですか。

圓光和尚：7 km くらい。

住職のプロフィール

藤森：1 つ質問いいですか？ご住職のお名前とか、年齢とか伺っていいですか？

圓光和尚：62 歳です。1952 年生まれです。

藤森：33 年、20 代の終わりからずっと、預かっているのですね。

家庭への支援

菊池：ここの保育園の子どもたちは、貧しい家庭の子どもが多いですが、ここの保育園のお父さん、お母さんから色々な相談を受けたり、支援をしたりということは、こちらのお寺ではやっていますか？

圓光和尚：年間で 4 回くらい親たちと面会をしています。それぞれの親がたくさん集まってく

るのが年間で 2 回くらい。あとは、クラスだけの親たちは、年間 2 回くらいです。それで、支援金もそうですが、親たちは、基本的に困っているから呼びかけません。お金を下さいなど呼びかけません。それから、みなさんは農家なので、果物を植える人なので、収穫する時は、果物を少し持ってくる時は、このオフィスでみんな受け取って、クラスに分けたり、このクラスは特別で、あげないとかではないです。みんな不幸な子どもだから、平等に見てもらいたいのがお師匠さんの意見です。特にお正月もやって困っているのに、油、砂糖を持ってきて来てくれたら、お師匠さんは、返します。「困っているから、自分で食べなさい」と。訪問するお客さんからは受け取るが、親達からは受け取らない。みんなの心次第、大勢の。みんな心、絆がつながっている。このティンザン省の主な生産、収入は果物です。全国に配っています。果樹園が、いっぱいあります。マンゴー、リンゴ、ライチ、ドラゴンフルーツ、リュウガン、いっぱいあります。特に、例えば、先生の日があります。11 月 20 日。その日に、親たちは、自分自身で花を買って、子どもに渡して、子どもから先生に渡します。また、6 月 1 日、世界こども祭り。その時は、子どもを連れて、遊園地に遊びに行く。夏休みは、学校の先生たちは、どこか休暇します。そういう時、親たちは、1 万ドンから 2 万ドンを出して、先生たちに旅をさせます。お師匠さんも、人のことを読んでいるから、先生たちの家庭の境遇についても時々調べるから、困っている先生には、逆に応援してあげます。この前、3 月 8 日、ベトナムは女性の日、午前中だけ勉強して、教えて、午後は、学生たちと、ここで遊びました。なわとびや、ご飯を炊きながら走って、誰が先に完成するかの試合をしました。スライドを見せたいけど、機械が壊れているから、また次回に。文部省から要求されて、できれば各教室にスライド、プロジェクターを付けてくださいと言われたけど、高いから、ここに 1 台しかない。教室へ運んでいます。

菊池：前の園長さんは、尼さんではなさそうでしたが、どこか別のところで働いていたのですか。

圓光和尚：政府の保育園です。ベトナム女性は、55 歳までです。もう 8 年経ったから、いまは 60 歳です。年齢ですが、年俸はすごいです。

先生・保母について

佐藤：先生方は、どのように募集して、探しているのですか。

圓光和尚：免許持っている先生は、クラスで 1 人だけ。残り 2 人は、保母です。

菊池：教員の免許を持っているのが 1 人で、保母さんが 2 人ですか？

圓光和尚：保母さんは、(教員の)資格を持っていません。人から紹介してもらって、募集しています。

佐藤：募集するのは、大学とか学校を出た先生ですか？

圓光和尚：大学でも募集をしたけれども、ここで働きたくない人が多い。ここは私立です。公立で働きたい人が多い。それは、定年の時、退職金があるとか、年金とかあるのですが、こちらはありません。しかし、この学校も、先生方の将来のために、社会貢献のお金も払っているし、定年だったらちゃんと年金も、もらえると書類で契約したんだけど、みんなここで働きたくない。

佐藤：どこから探してきますか？

圓光和尚：紹介されたりとか。また、定年とか、他の学校を退職された方です。だから、先生方、年齢が高いです。先生たちも尼さんの服を着ています。1年間で、2枚、洋服をあげています。それから、アオザイもあります。お寺をお参りするアオザイです。

保育者養成機関について

佐藤：あと1つ、仏教の大学などで、就学前の子どもたちを教える先生を育てる大学でのコースはありますか？

圓光和尚：ないです。仏教学はありますが、保育はありません。慈善活動の方で、3ヵ月の期間で訓練するクラスがあります。それだけです。そこへ、研修には行きます。去年、ある尼さんは、ホーチミンでクラスを開きたかったのですが、お坊さん尼さんの人数が少なかったのをやめてしまいました。大体、みんな大学の先生で、立派な尼さんが多いです。

政府への要望

藤森：最後、1つだけ。誤解がある質問かもしれませんが、2020年から新しい仕組みになると言いながら、いまなかなか学校に行けない子どもたちに、こういう活動をされています。ベトナムの政府が、ある意味、政府がやらなければならないことをやられていると思うのですが、ベトナムの政府へ文句ではないですが、何か要望、お寺がやるこういう活動についてお考えがあれば教えてください。

圓光和尚：ベトナムの政府も、言うばかりで何も応援しないです。応援してくれても、(グエン：日本では海老を出してタイを釣る)少し応援して大きなことを要求されるから、それをももらえません。ただ、個人的に例えば、ティンザン省も秘書、偉い方はお師匠さんに自分のお金で寄付することもあります。でも、ティンザン省のお金からの寄付はな

いです。なので、政府から文句も言わないし、政府からもないです。また、世界のボランティアセンターがあって、ベトナムでボランティアがしたいとき、政府が中間に入って、政府から紹介があります。だまされる団体もあります。例えば、この施設に1トンのお米の寄付をしますからお金を出して1トンのお米を買ってくださいとして、お米を買いました。それを結局、お米を出さないことがあります。お金を渡さない団体もあります。大体ここに訪問している団体は、信者さんからの紹介。知り合いからの紹介です。毎月、先生に払う給料は全部で、6,000 万ドン（30 万円）で、それは、精進料理の店から出ています。店では、毎晩、お金を出して、お寺の尼さんが決算をします。その人から預かります。私たちが計算して払います。子どもの食べるものも、私食べます。入学者のリストです。これは、戸籍。出生届。健康診断書です。

藤森：写真を撮らせてください。

圓光和尚：どうぞ。

藤森：有難うございます。

② 妙法寺 住職インタビュー記録

構成・文責

大正大学総合仏教研究所

研究員 菊池 結

■住職：釈慧徳

円覚禅寺住職

■聞き手：藤森雄介（淑徳大学・准教授）

秋元樹（日本社会事業大学 Asia and Pacific for Social Work Education）

佐藤成道（淑徳大学大学院）

菊池結（大正大学総合仏教研究所・研究員）

■通訳・聞き手：Nguyen Thi Du（以下グエンニあるいはグエン）

インタビュー日時

○2013年3月22日（土）

・10時45分：施設見学

・11時30分：ご住職にインタビュー開始、円覚禅寺住職同席

・13時05分：終了

藤森：エイトクさん？

グエンニ：智慧の慧、人徳の徳。はい、先生、どうぞ。

藤森：はい、それで、えっと、もう時間がないので先に行きますが、今おいくつで、何年からこの、こういった活動をされていますか？

住職：66歳、10歳に出家しました。あの、ホーチミンで、1983年にホーチミンに行きました。

藤森：それで、えっと、こういったお年寄りや子供たちを預かることを始めたのは？

住職：あの、先生、そこに行動書いているように、1983年10月の16日、わたし、ここに来た記念です。

グエンニ：先生、学校、子どもたち帰ってきた。

住職：あの、このゴクピックさんという一般人が…。

藤森：一般人？信者さん？

住職：信者さん、彼女は、ここのジャングルの土地を持ってきて、その土地は、この辺りはジャングルだと言われるくらい、電気もなかった、水道もなかった、まっくらで。わたしのお師匠さん、ミョウクさん、女を書いて、少ない書いて、空のく、妙空さんという方がもらいました。あの、5人お坊さん、尼さん、ここに来ましたが、縁が

なかったので、みんな住職にならなかった。やっとわたしのお師匠さん、妙空さんが、縁があって、ここに来ました。

住職：それで、わたしのお師匠さん、妙空さん、これすごく有名な方、妙空さんはフエですけど、フエにもお寺あるんですよ、たまたま、このゴクピックさんと会って、この土地をもらいました。

藤森：信者さんのお名前はピッツさん？

グエン尼：ゴクピック、壁を書いてピック。壁という方。

藤森：ピックさんは女性？

グエン尼：女性。

藤森：この土地の持ち主？

グエン尼：そうです。あとで（彼女の名前）書いてあげます。

藤森：ここに、まず慧徳さんではなく、お師匠さんがここに？

グエン尼：お師匠さんがここらって、慧徳さんのお姉さん、まあ仏教関係ですけどね、お姉さんは最初こっちに来ました。でも、お姉さんは、あんまりつらいからできないと、それで、お師匠さんは、慧徳さんならここできると、ですから、慧徳さんをフエから、呼んで、10月くらいここにきました。お姉さんは8月来ました。

藤森：1983年の10月16日に来たのは慧徳さん？

グエン尼：慧徳さん。

藤森：その前に妙空さんがここらっていた？

グエン尼：はい。

藤森：最初は8月にお姉さん、でも続かなくて？

住職：はい、つらいから。

藤森：えっと、ピックさんから、妙空さんにこのお寺を受けたのは、もっとまえ？もう1983年に……、でもそのあと10月には……？

グエン尼：先生、子どもたちと、ちょっと、記念撮影だって。

藤森：ああ、そうですか。

住職：先生、1983年8月にもらって、お姉さんに渡したんだけど、お姉さんは嫌になってしまっ、それで2か月間（後）、お姉さんは苦しいから、じゃあわたしに……。

〔記念撮影〕

藤森：10月にこちらに来て、すぐご住職になられたんですか。

住職：そのころわたし、副住職だった。

藤森：こうやって子どもたちを預かるようになったのはいつからですか？

住職：あの、先生、えっと、10月わたしここに来て、11月この地域ではとても暑いんで、〔写真を説明しながら〕仲人、ここで結婚式する、これ医学卒業した子もいるし、病院で働いている子もいると、それは卒業式、それでお坊さんなった子、農林大学卒業した子、修士課程でた子、日本の博士とってきた子もいる、日本語、英語（学校）

も卒業した、これはまた、神父・シスターをやっている子もいる。全部名前覚えている。この子は、夜中に置いていかれた子で、犬が食べていたところを助けたから、名前「犬」ちゃんという子。

先生、11月このへんすごく暑いので、わたしは庭の仕事できないので、自分で請願して、1週間座禅、誰も会わないと、請願しました。でも自分のお弟子さん、名前は、トイさん、水という意味ですけど、トイさんは、お師匠さん、お師匠さんと呼んで、赤ちゃんの泣き声が聞こえたから、どうしますかって、ベトナムの修行のルールは1週間誰にも会わないから、絶対外にでない、でも、このことは緊急だから、わたしは、ルールを破っておもてでて、赤ちゃんをみまして、それで、11月に受け取りました。

藤森：それは捨てられた子？

住職：捨てられた子、1983年11月に受け取って、それから毎年毎年、赤ちゃんを受けたので、1999年に26人、子どもをもらいました。それで、いままで300人くらい育てました。で、300人のなかで、いまわたしが紹介した58人がちゃんと仕事をしています。12人が出家しました。12人がお坊さん、尼さんになっています。1人は神父になっています。44名が結婚しています。今現在わたしは、102名を育てています。

グエンニ：今、男女聞いてみる？

藤森：それと、障がいの有無も（聞いてください）。

住職：102人のなかに、今リストださないと覚えてないけど、女性より男性の方が多い、脳障害は、5人くらい、亡くなったのは50人以上、いままで。それで近隣のお寺、福山禅院のお寺の庭のなかに、妙法寺の子どものお墓をいっぱいおいてある。福山寺は有名ですよ。

藤森：ちょっと確認します。男女は男の方が多いと、今は5人が障がい児と、それからいままで、50人以上が亡くなっている。あとそれと、その子どもたちの他に、お年寄りや妊娠して逃げてきた若い女性は、今何人くらいいるんですか？

住職：先生、去年は多かったけど、今年は1人だけ妊娠、今いるんですが、2013年は16人が妊娠で、もう産みました。あの、お年寄りは12人、車イスのお年寄りも12人、全部で24名。

藤森：子どもやお年寄り、妊婦というのは、どんなかたちでこちらにはいつてくるんでしょうか？子どもはみんな……。

グエンニ：だいたい紹介が多い。

藤森：紹介とか、直接置いていかれている。それをあるいは、なにか自分で行政に訪ねてなど、どんなルートがあるのか、それを聞きたいです。

住職：だいたい置いていかれた子が多い。姑の関係で、親が嫌いだから、お嫁さんは親を追い出す。

藤森：妊婦さんの場合はどうなるのでしょうか？なにかうわさを聞いてここに来る？

住職：2000 年からずっと、(子どもを) 育てるんで有名になって、口から口に噂になって。
わたしは、皆さん子ども自身がつらいですから、絶対悪い子を叩いたり、罰したり
しないです。

藤森：職員さんは、ボランティアなんですよ。弟子 4 名は手伝い？

グエン尼：弟子は本当は 14 名いたんだけど、ホーチミンで修行させて、帰ってこない。今
4 名だけ。

藤森：それから、職員さん 25 名いるんだけど、基本的にボランティア？

住職：ボランティアで、みんな。

藤森：そうすると、(職員は) ボランティアですが、子どもたちの学費や食費は、1 ヶ月ど
れくらいかかっていますか。

住職：1 ヶ月ごと計算してないですけど、夏休みとかもあるんでだいたい 1 年間で、日本円
でいえば、1,050 万円くらい。2,100 億ドン。1 ヶ月 100 万円くらい。学費とか、電
気代、食事代、洋服。

藤森：これはみんな寄付でまかなっているのでしょうか。

住職：ここはジャングルみたいだから、寄付はあまりない。全部わたしが畑をやっている。
信者さんの土地を安く借りて田んぼとか、野菜を植えたりして、収入にしている。

藤森：田んぼや畑の収入で、100 万円くらいはある？

住職：はい。前は 100 万円で足りたけど、現在は足りない。例えば、収穫した野菜、檀家
さんに頼んで市場で売ります、そうじゃないものはこっちで子どもたちが食べます。
また慈善活動でみなこっちでわたします。7 月お盆とお正月は、檀家さんいっぱい来
るんです。祭りとか。

藤森：そんなにお金も今足りないくらいだけど、何十年も続けているのは何故ですか？し
ないお坊さんもいるのに。

住職：あの、先生、これは、わたしも理解できないですけど、たぶん心に、唯識の関係で、
一切唯心造、すべて心のみつくる、ほとんどこの仕事を忍耐しないと、失敗になっ
てします。例えば、学費を払う時期も、100 万くらい必要だけど、このお寺のなかに
ほとんどお金ない。だから知り合いのお坊さんたちからお金借りる、それで祭りの
日に檀家さんお金もってきて、それで返すとか、自然に続けていると。

藤森：一切唯心？心造？

グエン尼：これ唯識の関係。

藤森：一切唯心造。この心というのは、1983 年 11 月に子どもの泣き声が聞こえて、その
最初の子を預かってから、ずっと変わらずに持ち続けているお考えですか？

住職：わたしは 30 年間かわることは、まったくない。大変なこともありますけど、わたしは
これを発願したボランティアだから、そんなに大変だと思わない。

藤森：でも、ここまで大きくなって、このお寺を頼っている子どもたちや地域の人もいる

と思いますが。でも、このご住職のあとを継ぐ方は、後継者はいらっしゃるんですか？

住職：あの、先生、わたしは、後継者なんですけど、お弟子さんはたくさんいるんですが、これは随縁ですね、ベトナム語はよく知っている随縁、縁に随って、もちろん選んだ人いるんです、彼女の名前はシンケンさん、心書いて、賢い。心賢さんは、——わたしのよう、忍耐力、頑張り屋さんの——、いるんだけど、亡くなった人の死体をみたらすごく怖いから逃げてしまう。だから、心賢さんはまだまだです。

藤森：では、いずれは頼みたいけど、まだ、ちゃんと正式に知っているわけではない。

住職：はい。

藤森：心賢さんもお弟子さんですか？

住職：弟子で優秀なのは、心賢さん。それから、ギョウアダンさん、ギョウゼンさん、セイシンさん、シンリンさん、だいたい5人くらい。このなかの1人はお坊さん、セイシンさんはお坊さん。

藤森：大変な思いをして、地域の信頼もあると思うんですが、ここの行政は、お金の支援や、お金以外でもこちらのことをなにかサポートしてくれていますか。

住職：あの、ベトナムの政府、特に行政、なにも協力してくれない。でも、ここは法人として認めてくれました。妙法…、中心…、孤児妙法寺という看板でしたので、これはすごくいいこと。

藤森：看板がでるとというのがすごくいいことなんですね。妙法寺が経営している親のいない子どもの施設なんですと、認めるかどうかで……。認めるかどうかすごく大事？

グエン尼：そうです。昨日の葉寺はまだ。

住職：ハンコもできました。

円覚寺住職：分かりやすいために説明します。お寺のなかに施設をひらいたお坊さん、尼さん、すべて経済、財政はすべて（お寺で）担当する。ベトナム政府は、行政…、書類だけ手伝ってくれる。100パーセントなにも協力してくれない。政府は、そのお坊さん、尼さんをみて、いい仕事をやっている、仕事をやった効果もいい、高い効果、信頼も高い、それでやっとならば政府は、お寺の書類を手伝ってくれる。

藤森：日本は、まったく方針がちがうのは、日本は活動…、施設をつくるにあたって、まず許可をとらなければいけない。でも聞いていると、こちらはまずやってみる、無認可でやって、その実績がいいと、国があとから認めてくれる？

住職：この地域の行政も最近しょっちゅうこっちに来て、褒めてくれて、表彰状ももらいました。そのとき、行政こっち来た時に、ご飯だしたときもよくわかった、子どもたちがどんなものを食べたりするのか。それでわたしも幼い子に教育、あなたたち自分が親がいない、ここの施設で勉強しているんだけど、ほかの子より、頭良くなって、よく勉強しなさい、頭よくなったら、将来いい仕事あって、いい給料がある

んで、その給料で自分でおいしいもの食べなさいと教えます。

藤森：あの、成績がよかったり希望があったら大学まで、学費までみてあげたり。

住職：そうです。大学生にもなった。

藤森：ちなみに、これはちょっと興味本位ですけど、そうやって、お寺で育った子が神父になりました。それは、なにかエピソードがありますか。

住職：わたし育てる責任だけで、本人の人生は本人が決めるので、それは発願のことですから、それを子どもたちが、それを自分の人生を決めれば、それはわたしはすごく嬉しい。それは思想だから、信仰も自由。

藤森：じゃあ、僕以外にも聞きたいことあると思うので。

グエン尼：どうぞ。

菊池：ちょっとこれは確認なんですけど、ここの置いていかれたりした子にどんな重い障がいがあっても受け入れますか。基本的には誰でも受け入れますか。

住職：わたしが小さいときに、セイジ和尚、この方はすごく有名、今 96 歳ですけど、セイジ和尚から、教えてくれました。お寺の門のおもては何も分からないですけど、お寺の門の裏でなにか起きたら、対応する。だから、どんな境遇でもお寺のところにいたら、わたし受け取って、わたし育てます。

菊池：2 つ目の質問ですが、赤ちゃんがいたり、障がいをもっている子がいたりすると、24 時間面倒をみなければいけないと思うんですが、ボランティアの職員さんたちの勤務体系というか、何曜日に何時間働くというのは決まっているんですか。

住職：あの、それは交代でやっている方がいる。わたしが分けて 1 人の保母さんは 3 人の子どもを面倒する。それで、新しい拾った子は、1 人だけ面倒する。はいったばかりは 1 人保母さんは 1 人子どもを育てる。慣れたら、1 人は 3 人を面倒する。

藤森：ちょっとごめんなさい。今の質問で 2 つ聞きたいのですが、急に病気になったらかかる病院はあるのかと、このボランティアでやってくれている保母さんたちは、信者さんですか。その人たちの生活は？

住職：先生、この職員のみなさんも、ボランティアだから、専門ではない。だから、でもベトナム政府が、1 回 3 ヶ月間訓練クラスがあるので、それを各の施設から何人か訓練行ってくださいと。

藤森：保母さんの？

住職：そう、保母さん。保母さんの（訓練クラスの）募集があって、それでここの施設も時々中央から手紙来て、訓練クラスに行かせる、それで、その方行って、経験してわかって、こっちにまた伝えてくれる。

藤森：それで、ボランティアということは、この人たちは信者さん。

グエン尼：信者さん。

住職：それから病院はまったく普通の人と同じに払います。

藤森：このボランティアをしてきている信者さんは、その、給料もらわなくても生活の

心配はない？

住職：先生、この 25 名の職員は、まったく尼さんと同じような生活、お寺で生活する暮らしで、時々自分の家に帰るときに、わたしは少しお小遣いあげる。5 年か 10 年いっぺん家に帰る時に、わたしはあげる。

藤森：じゃあ、住み込みみたいなかたち。

住職：住み込み。要求はされない。わたしがその職員の境遇をみて、（お小遣いを）あげる。（職員に）余裕があれば少しあげる。わたしもすごく心配なんで、25 人も保険にはいつている。

佐藤：行政に許可されると、お金とかもらわないですけど、なにかいいことがありますか。

住職：あの、それは認可されたあとも、自分が自由に活動できるし、また、報告書をだして、この（行政の許可があるという）名前があれば、どんどんみんなやって来てくれる。

グエンニ：ベトナムはね、共産党なんですけど、仏教は自由に活動できますが、やる前に、あの、許可だすんですよ。報告書も。先生、後でこの印鑑参考のために、行政に認められた証明。

住職：先生、この 1983 年からずっと活動して、やっと 2007 年に法人を登録されて、行政、政府、この地域の行政は 1 年間 2 回子どもたちにお土産をあげる。一つの人のお土産の価値は、千円くらい。これだけです。

佐藤：このお寺も円覚禅寺さんとかとすごい関係があるんですが、こうやって結構ネットワークというか、ほかのお寺と、ネットワークとか、その規模とか教えてください。

住職：いまのところこの地域は、ゼンカク禅院と、円覚禅寺と、福山禅寺、これ、今この地域、3 ヲ所が協力してくれた。この福山禅寺はお墓、こっちは食べ物とかやっている。

佐藤：こういうのは他の地域でもあるのか、あるいはこれをもっと大きくしようと思っていますか。

グエンニ：だいたいみんな支えている。

佐藤：これをもっと大きく地域に広げようと考えている？

グエンニ：この妙法寺さんを？たぶんフエまで協力してくれるんじゃないかな。

住職：お金さえあれば、わたし増やしたい。例えば、ここ子ども沢山いるんで、外の別のところもやりたい。いまのところはお金ないです。

秋元：仏教慈善協会…、仏教会慈善協会がありますが、そことの関係はどういう関係になりますか。

住職：まったく関係ないです。先生、逆に、ここの場所も慈善会にお金払う。1 年間協力する（お金を）。

秋元：会費を払うということなの？

住職：ベトナム仏教会慈善会のなかは、名前だけを登録されて、あの、各お寺を呼び掛け

て、お金を集めて、社会に慈善活動をする。こういう施設にあげるじゃなくて、社会慈善活動費のためです。だから、会費みたいですよ。別に値段決まっていないですけど、余裕があればこの値段だと。ただ、でかいお寺は、でかいお金だと、そういうイメージがあります。随喜だけど、そのお寺の条件、随喜ですね。喜んで、随って、だす。お金でしたらもったいないじゃなくて、でしたら喜ぶ。それで、仏教中央慈善会のメンバー、ときどきこういう施設へ訪問ですけど、ただ訪問だけ。支援金だすじゃない。

秋元：それじゃあ、その集めたお金は仏教会は、慈善会は、なにに使っているんですか。

住職：先生、あの、例えば、ベトナムは、あの、氾濫、大洪水の時に急にお金を集めなければいけない場合、そこからだしていく。あの、仏教会のなかの内部が集めて、おもての困っている人にあげる。

秋元：おもてってよその国？

グエンニ：ううん、ベトナムの国。日本とかもあるの。

住職：日本の大地震の時ももっていった。600万円あげたんです。フィリピンのこの前の台風の時も。こういう施設にあげない。

秋元：彼女の1日の生活を知りたい。外にどれくらいでていくとかね。それは言わないで、1日の生活ね。

住職：先生、畑と学費を払う以外、どこにも行かない、ほとんどお寺にいる。

秋元：畑とどこ？

グエンニ：畑と学費を払いに行く以外、子どもたちの学費。

住職：アメリカ行きました。ハノイはまだ行っていない。

藤森：長く施設をやっていて、まあ、最近と思います。最近でいいんですが、ベトナムのソーシャルワーカー、または福祉の専門家がここにきて、ボランティアやあるいは、専門家としてなにかやったりしたことがありますか。

住職：ない。

藤森：あの、ベトナムでも最近、ソーシャルワークを学ぶ学生…、学べる学校も増えてきて、学んでいる学生もたくさん増えてきていると思うんですが、まだ全然来ていない。

住職：ない…。

藤森：ない。分かりました。

グエンニ：例えば国立大学、例えばUSSHやら、そのなかに、いま彼（円覚禅寺住職）がいったことですが、社会学、ソーシャルワーク学、それは、ベトナム政府、わざと、その学部を開いて、赤十字とか、大学がもっといいイメージのために開いただけで、本来はまだよくない。

藤森：なるほど。

グエンニ：社会福祉だけど、その人たちの枠だけ。こういう施設になにも調査に行ってい

ない。ベトナム仏教、各お寺がこういう施設をやっている僧侶たちもまったく赤字とか、社会福祉費もほとんど受けてない。ハノイから、まあ北部から南までも関係ないですが。

住職：1998 年からはほとんど信者さんのおかげです。

円覚禅寺住職：例えば日本政府は、社会福祉費をベトナム政府に、協力してあげても、ベトナム政府は、そのお金を受け取って、（国の）社会福祉のみにあげる。こういうお寺がやっている施設までに、お金ははいってこない。あの、日本だけではなく、アメリカから、韓国から、シンガポールから、支援金はいっても、ベトナム政府は受け取って、国がやっている施設のみにあげる。だから、お坊さんたちは、例えば、今日、あなたたちは国の施設行くはずですけど、許可下りない。もし行ったら、情報もれちゃうから、あんまりは行ってほしくない。みなさんは、なにか汚職のグループみたいな感じで、外国のお金からはベトナム政府が国の施設のみあげて、お寺の施設にはあげていない。

藤森：そういう現実があるんですね。お約束の時間すぎるくらい聞かせてもらって、でも、聞きたいこともたくさんありますが、時間もきてますので、もし報告書や、いまのリストなどを、コピーとかいただければ、すごく助かるんですが、お願いできませんか。

グエンニ：先生これは内部の情報だけど、ベトナムの仏教会は、ベトナム政府と同じように、お金があってもこういうのを応援しない、例えば、仏教会のなかに経済係りある。経済係り、慈善係り、慈善会、経済会、そういう会もあるの。お金あるんだけど、例えば、円覚禅寺さんが、お寺を建てて、お金を借りる。10 年間貸してあげて、10 年後お金返します。そういうやり方がまったくないから、経済会は、あっても何が活動動いているのか、みなさん分からない。

秋元：いまのお寺に中央仏教会が、その 10 年間融資するというのはないわけ？

グエンニ：ないです。ないです。あの、中央仏教会、中央会のなかに、経済会、慈善会、信者会、青年会、いろいろ会があるわけ。そのなかあるんですよお金、でもださない。先生、経済、財政会。これは各お寺はこの会にお金をおさめる。お金たくさんある。でも逆にお寺に協力しない。で、この会はお金はいって、ほかの中央会にお金出して、サービス、例えばなにか行事を行なうとか、そのお金を使うだけで、困っているお寺にあげない。今、円覚禅寺の住職は（言いました）、各ほかの宗教のなかはすごく強い、強いから、おもてで助ける。ベトナム仏教は、逆です。なかは弱い。そとに助けたいけどない。

佐藤：（中央仏教会がもっている）お金はどのくらいかも分からないんですか。

グエンニ：分からない。公開しない。これは 1981 年ベトナム仏教会が誕生して、この会は誕生した。

秋元：何年？

グエン尼：1981年。これもたぶん（お金は）あんまりないと思う。これは、仏教大学とか、尼さん、お坊さんを育てる（お金）。それ、この会のお金は、各所、例えば、田舎で仏教会もある、そこで学校をつくるとか。同じように、あの、お寺は仏教会に登録して、施設は国の登録する。これです、孤児ハウス妙法寺、これ認めたのは政府。

（すべてのお寺は）仏教会はいつている。お寺の看板はベトナム仏教会円覚禅寺、妙法寺とか。まずお寺の名前だすまえに、上はベトナム仏教会いれないと。必ずはいつている。宗派は関係ない。（日本と）同じ、それで総本山はお金出して印刷物とか、そういうお金使っているでしょ。

佐藤：（日本も）毎月会報はくれる。

円覚禅寺住職：ベトナム何ももらえない。買っている。

グエン尼：では、みなさんインタビューは終了して、お昼をどうぞ…。

③ 徳山寺 住職インタビュー記録

構成・文責

淑徳大学大学院

博士後期課程 梅原 芳江

■徳山寺 (Chua Duc Son) 住職：釈女明秀 (Thick Nu Minh Tu)

■聞き手：

秋元樹 (日本社会事業大学大学・Asia and Pacific Association for Social Work Education)

藤森雄介 (淑徳大学・准教授)、

菊池結 (大正大学総合仏教研究所・研究員)

佐藤成道 (淑徳大学大学院)

梅原芳江 (淑徳大学大学院)

Nguyen Kim Hoa (ベトナム国立社会人文科学大学・准教授)

Nguyen Hoi Loan (ベトナム国立社会人文科学大学・准教授)

Phuong (ベトナム国立社会人文科学大学・教員)

■通訳：

① Nguyen Thi Du (日新窟・尼僧 以下グエンニあるいはグエン)

② Nguyen THi Ly (ベトナム在住・来日経験あり)

インタビュー日時

2014年8月3日 (日)

午前の部

藤森：記録用に録音や録画をさせていただきをお願いいたします。

住職：今日は、ホア先生と皆さん日本から来る研究者はこっちへ調査することを聴いてとても嬉しいです。なぜかという、日本人はとても大好き親切です。とくに、大震災のときも、日本人の精神は強い。日本人は仏教を大事にして仏教の教えを勉強して、精神状態も静かにして冷静にして日本人の文化を見てとても感動しています。人類世界ではみな戦争ばかりで戦いがすごく激しいですけども、日本人は平和の運動をやっているすごく大事です。世界はそういう精神状態を勉強しないといけない。そういう意味で私も、現在色んな困難にぶつかってもできれば皆さん子どもたち不幸な人生を仏陀の弟子になりたいから活動しています。そういう意味で徳山寺、看板見たように寺小屋とか貧しい人のためとか書いていません。私と子ども一緒に修行している存在感を持っています。それで、“波羅密”という仏教の言葉がありま

すけれども、“六波羅密”ですが、その中に慈悲・智慧・喜捨・忍辱などがあって、我々は慈善活動としても、“貧しい子ども”、“困っている子ども”とか言わないです。だから他の慈善活動と違った形だと思います。人生に“行く来る”、「如来」と言いますけれども、“行くも行く”、“来るも来る”お互い様にやっていくことですね。如来の意味は…。それと孤児ということですよ。ね。“親がいない子ども”その子ども自体もとても辛いことなのに、また看板出して、遺児と書いて出したら子どもに対してもっと可哀そうだから出さないです。子どもの面倒を見て、我々を必要としているから今ここまで存在しています。残り時間、皆さん調査してください。

藤森：いくつか質問大丈夫ですか。今お話を聴いて、179 人の子どもたちがこちらにいらっしゃるんですよね。子どもたちを預かった、つまり、この施設を始めたのはいつからですか。

住職：1986 年から。このことをやっているのは、1986 年からだけでなく、戦争の前にやっているんで、全部歴史を計算したら 47 年です。

藤森：と、ご住職の前のお師匠さんの時代からやっている。

住職：つまり、1964 年に住職のお師匠さんは中部で大氾濫によって亡くなりまして、その頃 500 人の子どもを支援しました。その中部で大氾濫だったから面倒をみる人がいなかったから、年経ってこのお寺を受け取ったのは 1975 年に住職となって、本格的にやっているのは、1986 年からやっています。

藤森：ちょっと、今、整理をすると、1964 年のときにお師匠さんが亡くなった。そのとき既に、お寺として 500 人子どもを預かっていた。今のご住職は 1975 年から。この 1964 年に前の師匠が亡くなってとき 500 人の子ども達、それから 1975 年のときに 10 年程度は、この間はこのお寺は子ども達預かりながらどんなふうに運営されていたのですか。

住職：つまり、約 9 年間のなかにベトナム人と一緒に戦争中だったから、それで戦後にも皆さんがグループに戻りたい。今は南から北部までまだ連絡とっている。“水元に帰る”そういうグループの名前です。“源泉へ振り向ける”ということです。

藤森：1964 年からその 9 年間まだ戦争の混乱の状況だったんだ。で、1975 年にご住職から引き受けたときには、何人位子どもさんがいたのですか。

住職：その頃、住職と仏教の関係、姉妹（本当の姉妹ではなく、お師匠さんの弟子にあたるひと）4 人と力を合わせてやっていきました。そのお姉さんは、この仕事をやって丁度 50 年間、私は 47 年間、もう一つ近くにお寺があります。2 か所持っています。戦争中で貧乏だから皆で力を支えてやってきた。私たち出家者は、鍵のような存在だと思っていました。なぜ、“鍵”かかというと、身体はお寺のなかに心は社会の中に貢献しています。その頃、フエの郊外にある 10 か所で 100 人に授業していました。お金は全く無いですけれども、勉強しないとこの社会に貢献できないから子どもたちに勉強させた。そうですね、私たちの信心はやはり仏陀から与えてくれた力があ

と思う。いつも念仏して、この人生は苦しんでいるから修行すればその苦しみが無くなると信じています。それでその頃、私たちは、電話も無い、携帯電話も無い、でもいつもあろうあろう仏の電波繋がっていてくれる。仏陀はすごい偉大な力だから、それを受け取って現在まで活動しています。我々今持っている電話は、水の中に落とすとダメになってしまう。電源が無かったらやるけれども、それはいくらダメになるけど、信心は阿弥陀仏の力があります。

また、ベトナム共産党はいつも会議ばかり、私たち出家者は共産党ではないですけど、この会議は農民の皆さんと毎日打ち合わせして子どものためでした。その時も、とくに子どもを産んだ女性といつも打ち合わせしました。子どもを産んでも学校に行けなかったから、私たちは無料で教えました。でもその時も失敗だったの。子どもは学校に行かなかった。無料だから皆さんはダメになっちゃうんですね。だからこの皆さんとコウジエン作ってやっています。もっと大きい幸せの私たち最初、4人、仏教の姉妹関係のお姉さん、住職、妹、4人ですけれども、当時、フエは100人の尼さんいましたんで、その尼さんから力をいただいて私今度万が一亡くなっても代々の尼さん引き継いで活動できる。これは私の大きな幸せです。今、皆さんに話して半分笑って半分泣いた。嬉しい涙です。尼さんは出家者なので結婚ことしたことないのに、朝起きたら両手は子ども二人を抱っこして面倒している姿をみて、私はこの世のなかに菩薩はいると…。

皆さんも10年間、つまり1986年からずっとやってきて、私たちは慈悲心があるからこそそれをすごく信じている。でもベトナムの仏教者共産党は、その愛する心その頃まだ理解してくれなかった。でも10年後共産党は、理解できてくれて徳山寺に1,000㎡土地を提供してくれました。それは1997年でした。2年後、大きな台風で氾濫しました。台風によって大氾濫になったときにも、我々と子どもが2階までに逃げた。この1階は全部水だったんですね。ベトナム共産党は平均として一人は10㎡で住む計算して「100人まで育てなさい」と。1,000㎡だから100人でちょうどいい計算でした。でもこの周りの農民たちがお坊さん、尼さん育てる200人だからそれで6か所位提供してくれた。それで住職は、子ども・男・女分けてやったんです。その一番大変なのはプロジェクトの尼さんと住職。でも逆に子どもたちはいつも幸せ、いつも笑っている。子どもたちは勉強の場所もできて、それから友達もできて幸せでした。その頃、我々の経済面はとても幸せでした。何故かという、共産党は建築法律上おりなかった。

藤森：へー。土地はくれたのに建物はだめだったんだ。

住職：最初は許可おりなかったのは、この近くユネスコによってその土地が歴史上ついていた。

藤森：ユネスコの世界遺産。なるほど。

ゲン：世界遺産じゃなくて、重要文化財の土地だったから。

ロアン先生、質問。

Loan：住職は子どもを受け取って、子どもたちに仏教の教えを教えていますか。その教えを受け取ったら、将来大きくなって社会に介入できますか。入り込むことできるか。

住職：一番目の質問の徳山寺の教育目的は、皆さんの要望によってそれを対応します。私たちが“必ずこういうふうにやりなさい”って言うことを全く言わないです。例えば色々な色を出して、これで青色、黄色、赤色、子どもたちに「自分が好きな色を選んでください」と子どもが選んだ色を渡します。例えば、“青色を私から子どもにあげる”そういう恣意的な教育ではない。自由に本人が選んでいく。だからそのような教育も今度社会に入り込むとき、自分もあっている人生、自分のあっている将来に選んで行ってください。そういう教育を私たちはやっています。

2 番目質問ですが、徳山寺では 18 歳まで育てます。本人が表に出ます。普通の幼稚園に通って行くんです。つまり、全部教育は表に行かせる。このお寺の四つの壁のなかの教えではない。小学校はちゃんとバス送ります。中学校も。で、高校と大学は自分の自転車、バイク乗れるのであれば本人が使って通っています。特に、アメリカ枯れ葉剤影響された子ども、支援を必要とする人、死ぬことを待っているのですけれども、住職はちゃんと 20 年間その子を育てて、今、やっと、幼稚園のレベルくらいできるようになった。認識できた。

ロアン先生、つまりこれで大きいファミリーで、179 人お母さんと子ども姉妹、家庭の水準の形の理解でいいですか。頭優れた人は、大学まで行かせる。20 年間枯れ葉剤された子は、幼稚園レベルまで勉強している。

枯れ葉剤とか、人見知りの病気、他の施設だと死ぬことを待っているけど、ここで住職がこういう子と接するときには色々勉強になった。つまり、彼らは何もわからない表情だけれども、頭のなかに知能が解っている、と。何か住職に対して、ありがたい表現で、“歌を歌いたいですが歌えない”そういう表情をしてくれた。それで、私たちは才能、色・形、金持ちをそれをいつも重視して重くみている。逆に、貧困者、容貌の良くない人などを軽視しますけれども、我々が仏陀の子どもだから平等心に持っていけないとダメ。

もう一つのこの社会、文明社会ですので、妊娠のときには機械で検査すれば、丈夫な子、障害の子、病気な子が判るんですね。ある事件があって、ある夫婦はお父さんが傷兵者で戦争場へ行ったら奥さんはこっちにいて、二人が交際だったので子ども産んだら奇形の状態で産まれた子どもでした。その夫婦はすごく悩んで、この徳山寺行ったら相談で、子ども見る際でも見られない怖くて。それで、子どもと家族夫婦と一緒に自殺しようと思った。そしたら、住職は色々説法してあげました。「あなたは仏様に対して何を礼拝しますか」って。「自分が良い人生を生活するために礼拝だ」と答えました。そしたら、住職は「じゃあ、あなた良い人生になりたい、い

い生活なりたい場合、まず自分が産んだ子どもを愛してあげてください。毎日、愛する心あれば怖い子どもからかわいい子どもを見られます」と。それで、脳に障害がある子どもですけれども、今はすごく可愛い子で、幼稚園に通っています。

もっと幸せの“幸福”を住職よくつかっているんですね。幸せの概念。あのその子は奇形なので怖く見えてしまうけど可愛いくなったときに、家族はその子連れて徳山寺に三宝帰依をさせました。住職が名前つけました。“広善（コウゼン）”。その夫婦は、その子の名前“チン・ソン・チュウザン”、ザンは徳山の山。「山のように良いことを作ってください」と、今、その子はすごくいいことをやっている。

もっと幸せなのは、私、2001年からほぼ10年位この木で木材を買って会社で作りました。この遺児の子どもは、職業訓練できるためにこの会社を作って、大きな木を買ってまた小さい木を切ってものを作って売り出す、本当に経済は大変だった。我々もできれば職業訓練をすれば商品を作って表送ることできて、その中に両足が無い子はすごく優れた子に彫刻勉強させた。それで才能があって、教えた先生よりあの子はりっぱな商品できた。だから今その子に全部任せて、障害者の皆さんにも教えてあげているんです。商品のこれはやっぱり彫刻上手な子は、私に教えてくれました。両足が無くても、頭さえ、心さえ、忍耐力を教えてくれた。忍耐力と頑張さ。後で、皆さんも見学できると。

藤森：今の確認なんですが、このテーブルなんかも要は、ご住職がお寺が会社を作って商売している。

Loan：このベトナム社会では、だんだん貧乏とか子ども産んでも育てない、特に、大学生さん若いうちに交際してうっかり子どもできしてしまいまして、そしたら両親も認めない場合、皆さんは徳山寺みたい子どもを預けちゃう、これはお寺を利用して住職はどうおもいますか。これはうそをついちゃうと、自分の責任持てないで全てお寺に任せるのもこれは良くないだんだん社会が広まっているけど、住職はどう思いますか。

住職：特に徳山寺の施設では、ちゃんと仏様がいます。うそをついたら、その日にも表に逃げちゃいます。本当の境遇だったら、今みたい皆さんずっと私と生活していると、だから私は真実のことを教えています。子どもに。それで自分が今、愛情が足りない、愛されることも足りない。だから、皆さんは真実の生活をすれば真実な愛情受けられます。ここに面倒している子どもは、戦争で爆弾によって障害者になった、大氾濫で精神状態パニックになった人もいます。それから癌でもうそろそろ亡くなった子どもいる。今、もっと災難、事故ですね、もっと怖い事故は、昔戦争だったら爆弾で怖いでした。でも、今、怖いな災難が、つまり、知恵が足りない恋愛のとき、“恋愛がある”、“恋がある”でも、それで爆発すると、自分が責任できない。例えば失業もそうです。愛情は無くならない。でも、失業がありますね。ですからその愛情に大事にしていきたいと。学生さんたちによく教えている。だから、ここに

受けている人ほとんどは、利用されない。本当に大変な困っている境遇だから受けています。例えば、交通事故の災難もそう。交通事故は、運転不足・確認不足・免許もってない・荒っぽい運転だったらそれ交通事故になる。そのように、愛情もそう、恋愛もそう。恋愛のときは、“ちゃんと知恵を整えてください”と、それ教えています。

(障害児の写真を見せながら…) えっと、皆さん、この状態でこの子は妊娠中絶でもう死んだ状態でしたね。ちょうど 7 か月くらい。妊娠中絶だったけれども、やっとこの子を産んで、900 グラムだったの…。ふつうだとみんな 2,800 から 3,400 グラムですけど、900 グラムだからすごく弱い状態だった。もう、親も諦めて“看護系入れて産めよ”と思っていた。で、住職が受け取って面倒して、それは 8 か月住職面倒して 1,100 グラムなった。歯は 8 本ありました。熱なったから、心配だったから病院に連れて、熱下げるため病院連れて行った。病院で看護婦さんがお湯をこぼれてそれをひどくなった。今、その状態で本人がこれでした（障害児の現在の写真を見せる）。今は結婚して子ども産んで、住職のお師匠さんに花束あげた役割でした。今、23 歳です。結婚して子どもいて。それで、だから私も徳山寺で 18 歳まで面倒する責任して、だから成長時代だから本人によって、ここから出たいときだから行かせます。彼女の名前は、“明釈です”。

今は見学して、笑って休んだら昼ごはん。

藤森：ご住職、今日お話し聴けるんですね。ちょっとしたら、それこそ、施設が 1986 年にできたときに何人子ども受けたとか、いくつか基本的なところを聴いていきたい。それから、ソーシャルワークっていうことと、ご住職のやっていることなんかについてでも少しお聴きしたいことがあるので…。引き続き、インタビュー。

グエン：でも、感動な話ばかりでしたね。子どもの境遇。

藤森：インタビューやる方と混線しますね。

住職：尼僧さんは、肉を買いに行ったら、その市場の人たちに変な顔で誤解されちゃう。“何故、尼僧さんなのに肉を買いにいっているとか…。”、自分たちが食べると見られちゃうから…。

～施設内見学・昼食・休憩～

午後の部

藤森：ちょっと、でも事実の確認で、質問を少し細かく切って。よろしくお願いします。

午前中お話し聴いてその確認からなんですが、1986 年にこちらの施設を本格的にスタートしたというのはここから子どもたちをきちっと預かるようになったという理解でよろしいでしょうか。

住職：最初は 1986 年、20 人から…。彼女が一生懸命やってきたからこの地域の政府も成果を認めたから色々賞をいただいている。皆さんもわかるように政府も認めてくれたので、子どもの出産届け、戸籍など書類も全部政府がやってくれています。

藤森：それでその後、土地を寄付されたことも聴かせていただきました。それでも建物とか立派なものが建っていますが、こういったものは基本的に信者さんからの寄付で賄えているのでしょうか、それとも事業を行うことでこういった資金を生み出しているのでしょうか。

住職：先ほど、住職まだ説明できなかったけど、1,000 m²を提供して建築許可おりない政府ではなくユネスコに許可おりなかった。ここの辺は世界遺産多いので、建物よりここに高いと周りの美しさ無くなっちゃうからダメになった。最初、徳山寺の計算では1階男住む、2階が女住む、3階は皆全て集まるところ、万が一台風で氾濫したら2階・3階で逃げるそういう計画しました。でもユネスコ駄目だって言うことで、みんなすごくがっかりしました。でも政府も地域政府もすごく遠慮してる。何故かという、徳山寺はすごく貢献しているのに、そういう計画を反対のはすごくはずかしい。だから、政府は頑張ってやっと2階まで許可おりました。許可おいたら信者さん、それから近所の人、みんな自分で一つのレンガ、一つのセメント持ってきて、みんな合わせて作った。

藤森：は〜ん。それが、この建物が何年のときですか。

住職：あの、1997年から着工して、ちょくちょく今も現在もやっている。部屋まで完成していない。現在も建てています。

藤森：信者さんの数はだいたいどの位いらっしゃいますか。

住職：信者さんの数は、ベトナムどの位いるか計算できないですね。みんなまわしてお参り行く特にこのフエですね、あの3月間、4月から7月までのアンゴウのときに、みんな各お寺にお参りに行って、お坊さん、尼さん、集まって修行している場所に、だいたい物をもって寄付するんですね。だから皆さん、今日みたいお客さん入ったり出たりすること多い。

だから、信者さん計算できない。ただ、特に、フエにあるお寺・徳山寺は、遺児の子どもを育てるから、皆さんよくわかっている、あの支援はよく来るんですよ。お金ではなく、物、食糧、洋服、死んだ人の白い布を捨てて皆さん拾って、白い布まで持って来て、私もその布まで使います。物事すごい大事です。葬式の布は皆さんも嫌がっているけれども、私も大事にして工夫して子どもに洋服も作っています。また、その他には観光ツアー来て、皆さん先ほど見たステンベッド・ステン机・ステン椅子・ステン洋服ダンス、あ〜いうのも、徳山寺が作ったんじゃない、あの、外国から来た団体を見て、これはやっぱり必要だと、それで、ヨーロッパ団体・アメリカ団体、みんな自分作って送ってくれたの。

藤森：要は、ステンレスのベッドとか、机とか…。

住職：おもちゃだと皆さん見たらあのさっぱりですけど、この家ぐらいおもちゃもいっぱいあります。特に、ヨーロッパ人が子どもにたくさんおもちゃで遊ぶと習慣あるか

ら、たくさん持って来て遊んだりしているんです。だから、この徳山寺に持って来て、お米・洋服・物・お金などを全部大事にして、その中に私とお弟子さんが、お金に入ったら例えば 100 円（1 万ドン）頂いたら、自分がアイデア出してこの 100 円はどうやって活かせるか、あの野菜植えるために種を買います。その種を蒔いたらやっぱり肥料が必要です。肥料買ってきれいな野菜を作って売る。それ 100 円からまた 1000 円になる。だから、倍位計算しないと、今日まで存在できないから、そういう経営をやっている。だから、信者さんの数全く数えない。

藤森：ゲェンさん、一つひとつの方がいい。質問変えて。それでも子どもたちにお揃いの制服を着たりとか、ご飯もしっかり食べさせてあげたり、だいたい一か月にかかる施設の食事や教育費、運営の経費はいくら位かかっていますか？

住職：1 日 5 万円位かかる。食べ物・ミルク・電気・水道・生活を入れて 1 日 5 万円。1 か月だと 150 万円になる。

藤森：これはけっこうな金額ですよ。これは、正確な数はわからないけど、皆さんからの寄付や品物を作ったりでやりくりしているという理解でよろしいですか。

住職：例えば、今日だけで肉を 10kg と誕生日ケーキ、我々と他の団体たくさん来て皆さんを喜ばせるためにパーティーをやるから今日だけでも 5 万円かかっちゃう。一番好きな食べ物は、日本のタピオカと流しそうめんと肉が好き。

藤森：お金のことわかりました。普段それを運営している尼さんとか職員の方々は何人位でやっていますか。

住職：全部で 30 人の職人です。その他に一週間 3 回位ボランティア団体来てやってくれて 15 人です。医者是一人です。尼さんは 20 人、その他は 10 人のうち一人運転手バスで見送ったり出迎えしたりして、3 人が庭と野菜植えたりそれから薪を割ってご飯する、これ 3 人は男、残り 6 人は保母さん。

（他の団体が見学に来たため一時中断）

藤森：ゲェンさん、次、ご住職座ったら、こうやって関わってくれているなかに“ソーシャルワークを専門とする人いるか”聴いてください。今、関わっている人がいたのか、以前いたのか。

住職：あの、先生ね、ソーシャルワーク学んでいる団体ここに来て、我々の団体見たり質問したり研究したり調査したりするの今までない。我々が本格的に調査しています。ただ、その他に宗教部・ベトナム宗教あるんですよ。宗教部はあの各団体を連れてここにこのモデルを勉強するこのモデルは“オープンモデル”といいます。いつも開いています。開く意味は、“私に質問じゃなくて子ども自体にも質問する”とする嘘を答えない。それから皆さんもこれわかるように、私の立場もとても混乱した。子ども自体も精進料理食べたい、精進料理食べたくない子もいますね。まだ小さい

だから勿論、魚・肉美味しいもの食べたいですので、そういうのも私、魚・肉を買わせて食べさせる。色々批判されています。お坊さん・尼さんなのに魚・肉を食べさせると戒律を認めないと批判されているけど、でも、それは私の愛情をもって、子どもに対してやっている。団体に入って、子どもを抱っこしてもそれで置いて帰る。その子の親にも抱っこして置いて帰ります。私は子どもと一緒に生活しているから、愛を支えていかないとみんな付いて来ないから、私はそのくらい昼間ここに居て夜は徳山に寝ます。昼間はこっちに子ども一緒に生活して、夜は向こう（もう一つのお寺）尼さん 40 人、今、安居中だから朝 3 時半起きて色々教えています。教え終わったらこっちに行く。2 か所で通っています。私も医学人ではないですけど、子ども育てて子どもが肥ったり健康なったりするのも嬉しいです。

～住職は、他団体が見学に来たため対応するため一時退席する～

藤森：ゲンさん、この“宗教部”って何、どこの部署なんですか。

ゲン：ベトナム政府の中に「宗教部」というのがあって、「宗教部」のなかに「人民課」があって、46 宗教がある。キリスト教・イスラム教・大乘仏教・小乗仏教…ある。

藤森：先生たち教えているソーシャルワークのところは、宗教部ではないところですよ。

Hoa：宗教に関する学会を開くときには、宗教部の許可が必要。

藤森：視点を変えて、先ほどソーシャルワークの人が来たのは、「調査を含めてこんなにちゃんと話しを聴いたのは我々が初めてだ」と言っていました、一番長く遺児を預ける活動をしている。先生方個人的にはここを知っている。ある種、ソーシャルワークを実践している現場だと思うのですが、それがなかなか教育の機会、あるいはインタビューしたり学んだりする場になってないのは何でなのでしょう。どんな事情なのでしょう。

Hoa：ベトナムの研究者は、みんなバラバラ。行くのも一人二人、こんな多い団体無いんです。また、日本・ベトナム、我々今国際共同調査初めてです。それでフエにある我々の国立大学もこっちに分校あるんで、今学生たち勉強しているんですがその中に“歴史科”があります。歴史科に関する各お寺の歴史・仏教の歴史を研究している学生もいます。ただその学生も個人的にお寺へ調査している。こういうソーシャルワークじゃなくて、お寺の歴史・仏教などを調査している学生います。

あの去年、私とロアン先生頑張って、“援助金”、仏教に関するソーシャルワーク、「ソーシャルワークにおける仏教の役割」というテーマ、皆さんと一緒に研究しているテーマを提出したんですよ。補助金、断れちゃった。はずれちゃった。当らなかった。何故かという、科学発見基金に出したんですよ。ベトナムよくあるの。もっと、正しい名前だと“工芸発展科学基金会”に出したわけ。で、こっちに断った。

その理由は、今まで仏教がやっていることあくまで慈善活動プロ的なソーシャルワーカーじゃないから断れちゃった。

でも、国立大学なかにロアン先生が研究していることを認めているから、ロアン先生に勧めて『ソーシャルワークにおける仏教の役割』の論文を出版しなさい」と、言われたんで間もなく出版するからそれは大きな成果あると思う。

ロアン先生が調査した数字は、我々調査したお寺じゃなくて他のところだったから、我々国際共同研究調査結ぶ前にロアン先生調査した。

Loan：私たちこれみたいな研究はじめて…。

藤森：間違いがあつてはいけないので少し丁寧に。先ほど、要は“ファンド”基金に助成金を申し込んだけどダメだった。それは仏教の慈善活動で、プロのソーシャルワークではないから。でも、“ベトナムにはまだプロの専門的なソーシャルワークというのはなかなかおこなわれていない”という理解でいいですね。

Hoa：ベトナム今ソーシャルワークというものはごく新しい。なので、修行者・出家者たちも、こういうやっているんだけど、本格的に学んでない。

藤森：と、するならば、その理解を前提にすると、えっと、実は今こうやって既に何十年も活動している寺院や僧侶のお坊さんやの活動が専門的なソーシャルワークを要請するすごく大切な教育を学ぶ実践の現場ということになりませんか。

Hoa：実際の現場まだ行っていない。

藤森：学生の学びの場として、こういった場所であるプログラムを作って学ぶというのはプロフェッショナルソーシャルワーカーを要請するためにもすごく大切な教育の場になりませんか。

Hoa：なります。昨日タイ先生、今博士課程ですけど、学生さん連れてここに調査しました。だから、この場をタイ先生から教えてくれた。このファンド、基金、チェックする団体、そのグループは実際論文をチェックだけ。紙上チェックだけ。実際行っていないから、行ったら許可おりるはず。今、私、論文チェックだけじゃなくて、現場へ調査行くから私はファンド基金ならば我々のプロジェクトを認めちゃいます。

藤森：それ以上に日本では社会福祉士という一応プロのソーシャルワークの専門家を養成するのに、この現場で学ぶ実習ということが非常に重要なファクター要素となっています。

Hoa：その実習プログラムの中に、私とロアン先生が作っていてそれは2回位調査しに行くんです。あの現場へ。一回は一週間。

藤森：じゃあ、この話また後で…。

～住職、他団体見学者への対応を終えてインタビュー場所に戻ってくる～

住職：皆さん、すみません。各団体来て私挨拶しないと皆さんに挨拶しないと怒られちゃう。

藤森：大丈夫です。大切なことです。はい。そしたら、ちょっと話題を変えて。ご住職本人のことを聴かせてください。

失礼ですが、生年月日と出家をされたのは何歳の頃でしょう。

住職：1969年9月19日に出家、生まれたのは答えない。今67歳この施設47年間。自分で計算してください。

藤森：この施設はえっと47年間はもうその最初ときから関わられている。

住職：えっと、その頃私は戦争中なので、両親に「儒教を勉強させてください」って言われて…。

藤森：孔子・孟子の…。

グエン：そうです。

住職：儒教は難しい。あの儒教のお経も覚えて、“漢字も書いてください”とか、難しいこそ私も難しいもの大好きだから勉強しました。

藤森：最初は儒教学びたかったの。

住職：儒教で勉強させた。両親がさせた。本人は嫌がっているけど…。でも、親から言うこと聞かないと親不幸ならざるをえないので、それで儒教勉強して、儒教勉強すればするほどあんまり納得いかないの、仏教の子ども団体やっぱり仏教の信者会が介入して一緒に活動しました。その頃私がグレー洋服着てシスターみたい、お姉さんみたい面倒できてとても喜んでました。でも戦争中だから住職の家の前にしょっちゅう死んだ車を走っていて、その死体を見ました。アメリカ人軍隊・韓国人軍隊・台湾・フランス・南北部の死んだ死体を見て、世のなかに辛いと、戦争嫌だと。だから、「お母さん・お父さん、私、お寺に入りたい」とお願いしますとそれは住職の夢でした。それやっと許可おりて、彼女の家（住職の実家のこと）はそんな貴族家族ではない、普通の家族。ただ住職のお師匠さんは二人いました。吉祥尼さん・体観尼さん。特に、吉祥尼さんは貴族の家族から生まれたから金持ちの方です。その頃、吉祥先生はフエの慈善会長でした。それで、お寺入った途端、その二人のお師匠さんに影響されて今日まで活動が続いています。

この二人、お師匠さんだけとお寺に住んでいる。体観先生はお姉さん、吉祥先生は妹の関係で。

藤森：このお二人のお師匠さんから影響受けたということは、この当時のお寺の住職500人とか預かっていたご住職はどちらか…。

住職：当時このお寺はまだ無かった。皇梅寺こうばいじですね。

藤森：このお寺は何時できた。

住職：私、出家したのは皇梅寺。その頃はもう一つ話します。この「徳山寺」を誕生した

きっかけ。1964 年、ベトナムは戦争中この徳山寺もともとあった場所は“ナントウ”という場所。ここから約 40 km 位・45 km 位かな“南東”といいます。勿論、フエ市南東村ですがその所は戦争現場です。アメリカ弾圧するときにここに来て。もう一つ話さないといけないのは、1964 年ベトナムとキリスト教の宗教戦争だったの。政府とキリスト教を結んで仏教弾圧されました。その頃、彼女（住職のこと）も弾圧を抵抗するために“モウデ軍隊”に入ってそれを耐えています。そのなかに、“ヒン”という人、“大将”軍隊の一番偉い。今彼は、アメリカに住んでいるけれども彼は農民の皆さん呼んで「じゃあ、徳山寺に逃げましょう」と。徳山寺にみんな逃げた。でも、その頃はベトナム共和人民と人民会と共産も 3 つでベトコン・ベトキュウですよね。争いで人は私のところだと戦争なったわけ。でも、ヒン大将はどこへも行かないでお寺入るのが一番平和だと、そこにお寺皆さん逃げると危ないところから逃げるために、徳山寺に入ったのです。で、ヘリコプター来たわけ。ヘリコプターは壊された仏像を積んで農民のみんな乗ってここまで逃げた。逃げた人たくさんいるけど、面積は狭いからそれで戦争からずっと壊れた仏も大事にしていた。でも、1975 年もう崩壊されたので誰でも喜びますから、政府はこの場所永住権みたいなテイキョウクウ（定居空）、こういうところに電気・家・お寺、村の出来あがる組織を作って、「皆さん、ここでもお寺やりましょう」と。それで、徳山寺はここになったわけ。

藤森：ももとは 45 km 離れたところにあった。南東村にあったところが戦争に巻き込まれて、で、その後 1975 年に戦争終わってこの定住区のところに移転して来た。

住職：それから、フエの仏教会彼女の名前メイシュウさん・メイトクジさん、二人がここにやってきた。

藤森：その移転に合わせて住職を迎えられた。

住職：これ、メイトクジさんは優秀でこの活動も二人力合わせてやってきた。来月で、ちょうど二年目の命日です。

藤森：もう亡くなられたの。

住職：亡くなられた。ごく最近。今まで子ども何人か死んだから徳山寺の近くまたこの農民から場所提供されたのでそこで土葬しました。メイトクジさんも塔作って埋めました。亡くなった子どもは必ず 3 日間置いてみんな全体祈願します。

藤森：今まで何人位の子が亡くなられた。

住職：10 人位。

藤森：あの経緯はよく分かりました。でもお坊さんのなかにはこういう活動を全然しないお坊さんも少なくないたくさんいると思います。なんで、こんなに長く続けてこられたんでしょう。やらないお坊さんもいるのに…。

住職：全てのあらゆるものは“やるやるやらない”それは関係なく、我々人生生活のなか

にあの因縁を満たす足りないといけないね。これも全て縁です。因縁です。今日私たち会うのも因縁。

藤森：ご住職がずっとこの活動をしているのも理屈ではなくて縁起の導いたところという理解ですね。

秋元：ロアン先生、ベトナムには 40 校位ソーシャルワークの大学あるけど、その学生はどこで実習しているんでしょうか。アメリカ流のソーシャルワークだから実習はすごく重視しているはずなの。でも、我々回ってもお寺行っても全然ない、何処に行っているんですか。

Loan：40 校の中に 20 校位、訓練学校があつて、残りは高等学校、中級学校（日本でいう専門学校みたい）ですね。それが 20 校あります。各大学各専門学校によってあの調査する方法は違います。時々、橋の下に調査する学生もいる。キリストやっているシスターの調査もいる。我々の調査はこの「徳山寺」とハノイの「菩提寺」も、そこ、ソーシャルワーク学んでいる学生さんも調査したことがありました。

藤森：リサーチですね。

秋元：リサーチとはちょっと違って。

Loan：調査は私たち。実習はここへ長く来て、保母さんと同じようにやっている。

藤森：やっている？！

秋元：でも彼女は全然その認識ないよね。

Loan：あります、あります。

秋元：来ていたんだ。ありがとうございます。

グエン：でも、答え違うからわからない。こっちある、こっちない。どっちが正しいかわからない。

Loan：お寺もごく小さい場所。これはソーシャルワークの場所ではない。地方・地域、みんなも行っているんです。この大都会だけでなく。

Hoa：これもよくわかんないベトナムでは。だから、ソーシャルワークではよく言っているけど…。やっぱ、成果までやっているか私もわからない。

藤森：お寺に行くソーシャルワークを養成するための実習のプログラム、お寺を活用した実習のプログラムはもう持っている？

Loan：学生によってですね。実習プログラムのなかにはお寺とか色々書いてないですけど、その学生はその先生と相談して例えば“宗教に関するものを実習したい”ときに、色々指導してあげる。どこへ行ったらいいかアドバイスして…。

藤森：個人的な繋がりで場所を紹介している。教育機関プログラムとして、何か持っているわけではない。例えば日本だと必ず 4 週間必ず現場で実習出ないといけない。そのために、実習の前に学ぶこと、終わってから学ぶことが個別ではなくて全体のプログラムとしてできている。

Loan：実習の形式を 3 つ分けます。特に、エイズ病罹っていてそのエイズ病を治療する患

者さんを研究は中心しているわけ。論文として大学で教える授業の内容もエイズ病罹ってあの感染病なって治療中の人々を中心として実習しに行く。それで、3種類分けています。一つ種類は、学問実習・学問実行いいです。これは、短いですね（グエン：日にち聴いても答えない“短い”だって）。2番目は専門グループ実行、これは2か月間実習へ行きます。行く前に先生の指導を受けて終わったらレポートを書きます。3番目は、卒業実習です。大学卒業論文の実習ですね。これは4か月間行きます。指導のもとに論文のテーマによって例えばソーシャルワーク中心だったら、ソーシャルワーカーの人と行く場合もあります。

秋元：さっき聴いた40の大学の20は専門学校ですよね。あとの20は大学4年生の大学。

グエン：教育訓練大学。

秋元：だいたい学士になるよね。ありがとう。

Loan：最初短い時間、2か月・4か月。さっき申し上げた4つ実習のなかに、2番目2か月間実習、私は8月15日に第2回目学生さん連れて実習しに行く。“ワンミンショー”。ワンミンショー公的なセンターに今もやっているのは、親がいない子ども、お年寄り、神経に疾患がある。

藤森：例えば僕がお寺での実習プログラムの話しをしたのは、例えばこのお寺で保母さんのお手伝い等しながら、定期的に先ほどのご住職のお話しを聴いたり、そこで一緒に仏教の勤行や何かに参加をしながら子どもたちの生活を支えるという仕事を一緒にするという事は、ソーシャルワークを実践して仕事にしようとする学生の気持ちにもすごく強い影響を与えるんじゃないのかと思ったからです。それを教育のプログラムとして作ればそれは仏教がソーシャルワーク・ソーシャルワーカーを養成するのに仏教っていうものも非常に役立つのではないかと考えて話しをしました。

Loan：先生がそれ仏教でかかわって例えばお寺で保母さんたちも本格的なソーシャルワーカー勉強になってない保母さんにも皆さん住職のもとに色々指導受けてこの慈善活動すごく本格的にやっています。ただ、それは本格的やってもあくまでもお寺では慈善活動、ソーシャルワーク活動ではない。で、それで、私たちの専門のなかでも慈善活動やっている人はソーシャルワーク・ソーシャルワーカーといえない。何人が提供されたんですね、あのヨーロッパもそうなんですけど、だから、私と秋元ともう一度、ソーシャルワーカーという定義をあのもう一度話し合って概念を出さないといけない。もっと、話しわかるように例えばこのお寺の179人の子どもを面倒見て、彼らがやっていることは浮浪の専門ではない。まあ浮浪っていうか専門ではないけれども179人を助けている。もしこの徳山寺がなかったら、179人が社会へ入ってもっと社会に悪くなってしまう。あの色々犯罪を起こしたりして。だからそれは徳山の意味なんですけど、それもソーシャルワークではないですが、この社会のなかにソーシャルワークと慈善活動は一人のなかに二つ存在感持つ。

Hoa：あのまあ、皆さんも聴いたことあるけど、32プロジェクト。これは政府から出して

2020 年までに、6 万人ソーシャルワーク・ソーシャルワーカー学んでいる人を訓練、まあ育てるっていうか教えるんですね。それは 3 万 5 千人もう一度、教育訓練させる。残り、2 万 5 千人はこれから新しいものを教える。これは、2020 年まで…。

藤森：慈善活動とソーシャルワークはどう違いますか。

Loan：この質問を僧侶に聴かない方がいい。出家者はソーシャルワーカーじゃない。だから、出家者は自分の心でやるからこれ心であれば慈善活動やっているんで、ソーシャルワークと違うとか質問おかしい。

住職：皆さん何をやっているかわからないけど、本人（住職）が菩薩会を受けたんで菩薩会は仏教のなかにちゃんと印鑑を押した両方あるから、菩薩会のなかには菩薩実践あるんですよ。それで困っている人さえあればそこに助けていく。これはお布施。布施ですね。私、それしかない。思っていない。慈善活動とかソーシャルワークとか全く関係ない。

藤森：菩薩行としての布施をおこなっている。

住職：あの～これはさっき私真実、午前中言った真実あの子どもたち本当に泣いているから私も本当の心で支えてあげないと両方真実言ってくる。向こうも真実こっちも真実な行動すれば二つの力で真実強い。

Hoa：仏教大学の中にもソーシャルワークという授業もあるのでだんだん出家者たちが慈善活動だけでなくソーシャルワークを学んで行ってもらうそのように授業出してる。ただ、宗教係りと政府の係りにまだ解っていないからこの 32 番のプロジェクト。

住職：徳山寺施設は、ごく最近、政府宗教係り団体こっちへ訪問来たときに、「住職、何か政府から必要あれば言ってください」と。彼女（住職）自体が何も求めてないですけど。ここから、ワンチーショーまで近いですが、アメリカ戦争中爆弾出して枯れ葉剤を受け取って、毒が入った身体のお患者さんたくさんいるの。15,000 人のなかに最近までは 2,500 人亡くなった。で、アメリカは戦争の賠償のために援助金があるんですよ。これからそのことをわかったんで、政府宗教係りに話しました。「ただ単にお金を頂いてその患者さんにご飯食べさせるよりもちゃんと建物作って、教育も彼らに毎日楽しく教育を作った方がいい」と。あの、絵をかいたり歌を歌ったり。そういうのをやった方がいい。あの、政府の人が明るく熱心少しやれば海外の国皆さん同じレベルなるかも知れない。（グエン：つまり、汚職のことね。今、それ住職はそれ言わなかったけど、だいたいそれで…。）

それから、この辺の患者さんは、みんな鍵をかけています。いたずらをするので、今、紐で結んで絞ってあるの。そういう人が、もし、外出したらいたずらで人のものを壊したりする。だから、紐で縛って可哀そう。

藤森：あんまり行政とか国に対してこの施設や今の活動でもっとこんな援助をして欲しいとか、あるいはまあこういった子どもたち全体にもっと国や行政は積極的にこんなふうにかかわった方がいいという要望はあまりない？

住職：今、行政に要望色々援助金とか全く望んでない。ただ望んでいるのはこういう施設の養育が必要な遺児、皆さん親がいないからその事態でも苦しんでいるので、可哀そうなんで、ちゃんと大学卒業して施設から産まれた遺児に、ちゃんと仕事をさせてあげたい。皆さんも普通の人ように幸せ家庭、良い仕事あるようにそれだけ望んでいるんです。で、あの政府行政は親、人民の親だから私は人民だから、親はたくさんやらないといけない仕事あるんで、私何も要望しない。だから、今 10 か所のこの村に 100 人の暮らす人を育てて、ちゃんとあの先生たちにも給料払っている。これら行政が認めてくれたので嬉しいです。

藤森：ずっと、聴きっぱなしの人たちもいるので、何か質問もあると思うので若い人たちに聴いてください。

菊池：じゃあ、いくつか質問させてもらいます。えっと、障害をもった子どもをあの持つてる親たちご両親やその失業してしまった人とかまたは高齢になって働けなくなったよう人たちが日常的にこのお寺に相談に来るっていうことはありますか。

住職：たくさんいます。先ほど住職が 10 か所、村に 100 人暮らしているので、手紙はたくさん持っている。感謝の手紙・質問の手紙・精神のケアの手紙などたくさんあって、時々、彼女（住職）はおこなって、皆さん集まって説法聴かせたりお金をあげたりする活動もあるんです。

最初、この児童養護施設では人数が少ないとき住職が自転車に乗って 70km まで、毎日まいにち、その困っている人のところまで相談をしに行っていたときもあったんです。

Loan：ベトナムで僧侶は人民の精神のあの指導者だから大きな存在。何かあったらお坊さんに相談しに来る。日本も江戸時代同じ。

住職：一つ村はベトナムで必ず 1 件お寺があります。そこで、僧侶たちは周りの農村の人たちにあの精神的ケアをやらないといけない。で、その村は困ったらじゃあこっちまで来る人もいます。

今、子ども皆礼拝、可愛いから見ますか。はい。最後、子どもたちのパフォーマンスのイベント皆さん見せる。

藤森：ちょっと休憩入れましょう。

これで、「徳山寺」ご住職のインタビューを終わるが、特に印象に残ったこととして、ご住職は勿論であるが、ご住職以外の尼僧の方々もとても澄んだ瞳で生き活きと修行しているように感じられた。また、少しの時間子どもたちと過ごさせて頂いた。子どもたちの心の奥まではわからないが、大きい子どもが小さい子どもの面倒を見ている様子は兄弟（姉妹）のように接しており印象的だった。そして、ご住職が「私たちは家族です」と話されていたが、子どもたちからも「大家族」として生活している様子が伝わってきた。最後に、長期間に及ぶインタビューにも、気持ちよく答えて頂いたご住職の釈女明秀様、心より感

謝申し上げます。

フエの地域特性

今回のインタビュー調査では、ベトナムのフエにあるお寺の住職から話を伺った。そこで、簡単に、フエの地域特性を紹介する。インタビューの内容を聴く際に参考として欲しい。

フエは、ベトナム中部に位置し、フエ市内を香江（Huong Giang、フオンザン）が流れ、南シナ海までは約 15 キロメートルとなっている。19 世紀に栄えたベトナム王朝（阮朝）の首都であった。中国の影響を受けた王宮、寺院、皇帝廟と風格のある建造物が多く残っており、そのいくつかは世界遺産となっている。

フエの気候は、熱帯モンスーン気候（ケッペン気候区分：Am）となっている。フエでの年間平均気温は 28 度である。季節は 3 つに分けられ、乾季と雨季および春がある。3 月から 8 月までが乾季となり、最高気温が 35℃から 40℃まで上昇し暑くなる季節で、最も暑くなる 6 月と 7 月には月間最高気温が 34℃となる。8 月後半から翌年 1 月までが雨季となり、9 月から 12 月までモンスーンの影響が大きく、特に 10 月の雨が凄く月間降水量が 680 ミリメートル（11 月も 640mm）にもなる。雨季は、大量の雨と冬場の温度低下により気温が下がり、雨季の平均気温は 20℃となり、時々最低気温が 9℃になることがある。最も涼しくなる 1 月には平均最低気温が 17℃になります。1 月下旬から 2 月下旬までが、雨が少なく気温も涼しい過ごし易い春である。

④ 龍樹寺 インタビュー記録

構成・文責

淑徳大学大学院

博士後期課程 梅原 芳江

■話し手：

龍樹寺の尼僧：釈女和巖（住職不在のため、7番目の弟子 Thich Nu Thoai Nghiem）尼
龍樹寺が運営する施設職員（師範学校卒業）：カンさん（女性）

■聞き手：

秋元樹（日本社会事業大・Asia and Pacific Association for Social Work Education）

藤森雄介（淑徳大学・准教授）、

菊池結（大正大学総合仏教研究所・研究員）

佐藤成道（淑徳大学大学院）

梅原芳江（淑徳大学大学院）

Nguyen Kim Hoa（ベトナム国立社会人文科学大学・准教授）、

Nguyen Hoi Loan（ベトナム国立社会人文科学大学・准教授）

Phuong（ベトナム国立社会人文科学大学・教員）

■通訳：

Nguyen Thi Du（日新窟・尼僧 以下グエンニあるいはグエン）

Ly Nguyen（ベトナム在住・来日経験あり）

インタビュー日時

2014年8月5日

藤森：今日は宜しくお願い致します。また、記録のために録音や録画をすることをご理解下さい。早速ですが、子どもたちはどんな障害をもっているのか。また、何人なのか。教えてください。

和巖尼：現在 74 名です。あの 74 名のなかに 7 名が家にいます。通って。ここに来られないので家に毎月 10 万ドンあげます。実際には来られていない。ダウン症・知的な障害・脳に疾患がある人、話せない聞こえない、人見知り、運動機能障害、動きが弱い。

藤森：男女の数、何歳から何歳までですか。一番上は何歳ですか。

和巖尼：5 歳から死ぬまで。一番上は 46 歳の人がありました。

藤森：この施設をはじめたのは 2000 年。どのようなきっかけで始めたのですか。

和蔵尼：最初、彼女のお師匠さんはフエにある各家に行つて物を配る活動をしていました。そのなかに障害の子どもがいて、皆さん遊ぶ方法がなかった。フエでは公的な施設もなかった。お師匠さんは障害者のために施設を創ろうと思った。公的施設よりも先にやった。障害者の施設では一番古い。お師匠の名前は明性和尚。現在、69 歳。30 歳から活動をはじめている。

藤森：インタビューに答えてくださっている方のお名前は。

グエン：^{げん}蔵さん。蔵さんは 39 歳。

藤森：この施設がはじまったときは修行をされていたか。障害をもった子どもたちを預かると聞いたときはどう思われたか。

和蔵尼：この世の中に役に立つなら嬉しいと思った。何も考えていない。

藤森：実際には前例がないので子どもたちの生活費などご苦労があったのではないですか。

和蔵尼：昨日、我々がスイス人夫婦の施設に行った。もともとフランスにいる先生の弟子だからここの住職も同じ弟子だから、「今、フエは大変な状態だから施設作りたい」と言ったらスイス夫婦は施設を助けてくれた。

藤森：スイス人夫婦と繋がっている。支援の中身を聴きたい、費用を聴きたい。援助していただいたのでしょうか。

和蔵尼：最初 3 年間援助してくれました。3 年間終わったら、ポーランド人の方は、70 パーセント支援してくれています。2003 年から現在までポーランド人が援助してくれている、女性です。30 パーセントはお寺で運営している。

藤森：経費はどのくらいですか。生活費も援助してもらっていたのでしょうか。

和蔵尼：だいたい、1 ヶ月日本円で 30 万円位（職員 12 名分の給料込み）。ここで生活する子どもは 30 人、家に帰る子は 44 人です。

藤森：その 30 万円のうちの 10 万円はお寺で作っているのか、そのお金はどこからですか。信者さんからの寄付なのか施設で何かを作ったりどちらか。入所はどういうかたちからですか。

和蔵尼：子どもまだ小さい障害重いだから仕事はしない。運営の形は違います。ここは第 2 の家だから楽しく過ごしてもらいたい。

藤森：要するに、10 万円は寄付ですか。それでは入所はどんなかたちですか。行政からの紹介なのか、親が連れてくるのか。

和蔵尼：最初、この村に 200 人の障害のある子どもいました。なぜ、自分の村だけやっているのか、他の村の子どもも見て全部で 300 人以上みました。成長して外に働きに行っている人もいます。

藤森：行政の紹介があるのか。

和蔵尼：各家に物資配る活動していたから、オープンしたとき知らせたら親が連れてきました。設立した後、他の場所にも 3 年後オープンしました。

Loan：何年後、オープンしたのですか。

和蔵尼：戦争する前はお寺の土地でした。戦争後は地域政府が権利書をとってしまった。
住職は、障害者施設を設立したいといったら、許可おりたけど権利書は返してくれない。

藤森：土地についてはお金かかっていない。戸籍とか遺児だと大変だと聴きましたが行政との手続きやトラブルは無いですか。

和蔵尼：最初はうるさかったけど、今は全然問題ない。国からも援助金が出て家族がもらっている。重い人で1ヶ月28万ドン貰っている。日本円で1,300円位。

Loan：最近、ベトナムでは障害者に対して新しい法律出して、援助金出します。1か月50万ドン、6歳以下だと医療費はかからない。その人の家族が援助金をもらってくる。お寺はその援助金をとる責任はない。お寺は保険を管理している。その地域によって援助金が違う。1か月90万ドンもらっている障害者の人もいます。その人によって違います。

藤森：こういった施設に職員さんのほかにボランティアは来ますか。

和蔵尼：大学の学生のボランティアは来ます。時々、遊びに来る学生はいます。ソーシャルワークの調査行うことじたいないです。ほとんどの学生さんは、ご飯は家で食べます。学生は午前中子どもと遊んで食事はしない。子どもたちに食べさせて家で食べる。

藤森：行政に対しての要望はありますか。

和蔵尼：施設はお寺が運営だから、行政からは多分お金をくれないと思うから要望もしない。

Loan：この村に要望を提出しても行政見てくれないから、上まで見てくれないから出す意味ない。

和蔵尼：行政の団体見にきてくれる。最近は関心をもっている行政います。尼さん言いたいの権利書を戻して欲しい。空いている土地に施設作りたい。世の中に役立つ仕事なのに許可おりないのは寂しい。ホア先生・ロアン先生は国家大学の先生だから要望出して手伝ってください。

藤森：世の中のためになることだからやって当然、やらないお坊さんもいます。仏教の教えのどんところが支えになって活動していますか。

和蔵尼：仏教の慈悲に基づいてやっている。ここにいる障害者の人数74名、男48名・女26名。泊まっている人数は30人、外来44人。ダウン症20人、知的障害者33人、運動機能弱い人4人、大脳に疾患若しくは障害のある人4人、話せない・聞こえない人9人、人見知りの人4人。この資料は、子どもたちのお父さん、お母さんの名前が載っています。

藤森：一緒に来た仲間からの質問をお願いします。

菊池：もしポーランドからの援助金が無くなったらどういうふうに運営していくのか。

和蔵尼：日本人には信じられないと思うけど、これは縁だからもし無くなったら、また違

う人が現れると思う。

菊池：この子どもは幸せですけど、全国には困っている人はいると思うけど、その人たちに対して呼びかけをしたりすることを考えていたりしますか。

和巖尼：自分がやっていること、仏教やっていることは宣伝しない。お師匠さんも宣伝しない。ここを壊して2階3階建てにしたい。先生たち増やしたい。ほとんど宣伝はしていない。

梅原：子どもさんたちとはどういう思いで向き合っていますか。

和巖尼：子どもの思いとの向き合いは、話しをすれば聴く、言いたいこと話せないこどもは、最近はイメージ見せたり、話せない子とは手話で話します。1年間、他に研修や訓練に行つて向き合っています。

梅原：一人ひとりの子どもさん達の記録をとっていますか。

和巖尼：とっています。先生たちがとっています。今日、Aレベル、Bレベルとか取っています。

藤森：その形式、フェースシートはありますか。

和巖尼：一週間に一回会議があります。子どもたちについて話し合います。名前、社会機能、知的能力、運動機能、言語、何か好きだとか記録します。

藤森：1ヶ月単位ってことかな。秋元先生何かありますか。

秋元：研修に行っていると言っていたけど、どういう研修で誰がスポンサーでどんな研修ですか。どの位の期間ですか。

和巖尼：ホーチミン市のホーチミンセンターに研修に行きました。障害者を対象とした研修です。最初、6か月。1999年に最初6ヶ月行きました。そのあと、毎晩、フエの師範大学に1年間夜通いました。ここにいる先生は全員受けました。他に昨日、行った「浄竹家」^{じょうちくいえ}に、スイスやポーランドから来た先生が研修します。障害者との向き合いは、障害者の管理・障害者の教育などの訓練クラスで学びます。

秋元：彼女たちから行政に要望は無いそうですが、逆に向こうからフエの仏教会から相談に來たり、相談を求められたりとかありましたか。

和巖尼：今まで、地域行政とフエの仏教会から相談を受けたり質問受けたりしていない。

グエン：カン先生は施設がはじまったときからいて一番古い。

藤森：実際に研修を受けた方、簡単でいいので、どんな研修を受けたのか、わかる範囲でお願いします。

カン：最初、フランス人の先生は、ニシ先生とベトナム人のフォン先生とアイレン先生外国人、何を勉強したかというと1.子どもの心理、2.読み・書き・運動の難しさ、3.動^{どう}経^{けい}6) となった子どもを助ける方法、4.食の回復、5.生きるための技能と遊びです。

Loan：あなたここで一番長いいから給料高いじゃないの。

カン：給料、日本円で1万2500円。

藤森：1999年から2000年、その後の研修とかできていますか。

カン：できていない。

藤森：その後の研修を受けたりしていますか。

カン：あります。他の研修に行って新しい先生にも教えている。

カン：場所違うけど内容同じ。浄竹家で研修は4日間・5日間のとき一週間のときもある。

Hoa：32プロジェクトを出したとき、研修を知らせている。インターネットに載っているから調べて行かせている。

藤森：もう一度、名前教えてください。こちらのかた、

グエン：トン・ニュージュウ・カンさん、こちらの車椅子の人、運動障害。レイさん。

レイ：皆さん、こんにちは。

佐藤：施設は最大何人までは入れますか。つまり、誰かが亡くならないと次の人は入れないのか。待っていれば入れるのですか。

和巖尼：目標は80人まで。いっぱい断っている。その人の境遇によって…。

グエン：「徳山寺」は親・親戚がいない人、ここは、親がいて、親と契約して全部親が責任持ちます。お寺は支援だけ。

これでインタビューは終わる。ここの施設の特徴は、お寺が運営しているが、子どもたちへの直接支援は尼僧さんだけでなく、「先生」と呼ばれる職員の方もおこなっていた。職員の方は、研修なども受けており専門職として働いている。子どもたちの様子は、見学したときは、食事中だったのであまり触れ合う時間は無かったが、帰り際にたくさんの笑顔で近づいてきてくれた。子ども達と支援者との関わりがよいということが伝わってきた。

最後に、和巖尼僧様、職員の方々、気持ちよくインタビューに答えて頂き、様々な資料も見せて頂きとても感謝しております。

おわりに

今回、第5回目の実態調査を通して感じたことは、中部のフエと南部のホーチミンの全部で約8か所の施設を見学した。見学した施設は、お寺が運営する私営施設と公的な施設を見学した。見学した限りにおいて明らかであったことは、お寺が運営する私営施設は、清掃面に関して隅々まで綺麗になっていた。また、肝心の子どもたちの笑顔が多く見られたのもお寺の私営施設の方であった。お話を伺い見学させていただいただけなので、具体的な支援方法の違いはわからないが、公的な施設は清掃が行き届いていない箇所もあり（特にトイレは汚かった）、職員や利用者の表情は多少硬かったように思う。そういったところからも、何か違いがあるように思われた。したがって、「ソーシャルワークにおける仏教の役割」を明らかにする意味があるように思われる。

4. 研究・調査の活動

第4回 ベトナム現地調査（南部・ホーチミン②）報告書

構成・文責

淑徳大学・大学院

博士後期課程 佐藤 成道

調査日程概要

◎ 参加者（敬称略）

淑徳大学チーム

藤森雄介・菊池結・Nugyen Thi Du(グエンニ)・佐藤成道

社会事業大学／Asia and Pacific Association for Social Work Education (APASWE)

秋元樹

◎ 調査日程

・2014(平成26)年3月18日(火)～24日(月)【5泊7日(機内1泊)】

※時間表記は、ベトナム現地時間（日本より2時間遅い）

月日	事項	備考
3/18(火)	成田空港9:30 発 ⇒ホーチミン・タンソンニャット国際空港 14:20 着 (VN301) ロイヤル ロータス ホテル サイゴン (Royal Lotus Hotel Saigon) 泊	グエンニ 午後便にて
19(水)	終日：浄厳寺（ミトー） 幼稚園：ティン・グイ・ンギエム 夜：慶隆寺（ホーチミン4区） ロイヤル ロータス ホテル サイゴン 泊	
20(木)	午前：善縁家（クチ）【私・複】 午後：クチトンネル（地下道）見学 ロイヤル ロータス ホテル サイゴン 泊	

21(金)	午前：玄 ^{げん} 莊 ^{しやう} 寺（ニャベール県、通称：葉 ^は 寺） 【寺・私・複】 ロイヤル ロータス ホテル サイゴン 泊	
22(土)	午前：妙法寺（ドンナイ省） 【寺・私・複】 午後：福山禅院 円覚禅寺 禅安寺 ロイヤル ロータス ホテル サイゴン 泊	
23(日)	午後：華嚴寺 明泉寺 夜：ホーチミン・タンソンニャット国際空港 機中泊	
24(月)	夜中：ホーチミン・タンソンニャット国際空港 1：30 発 ⇒成田空港 8：00 着（VN300）	

※ 【寺】：寺院運営

【公】：公立

【私】：私立

【複】：複合施設。子どもから高齢者までを隔てなく対象としている。

※ 犯罪者・遺児・高齢者など、約 3,000 人が生活している国立施設（名称不明・ビンヅン省）は、外国人という懸念から、今回は中止に。

3月19日(水)

10時50分：浄^{じやうげん}厳寺（ミトー） 到着

11時00分：Phat tu 住職の15番目のお弟子さんで保育所の圓^{えん}光^{こう}（Vien Quang）園長にインタビュー開始 →詳細はインタビュー記録に掲載

- ・施設概要：前回調査時に視察した永長寺の山門にある寺院で、住職に師事したのが、1981年。最初の13年間は、橋や道を造っていたが、ここ20年間は、慈善活動を行なっている。日本の保育園にあたる施設は、2歳～5歳の公立の施設に行けないミトーのあるティエンザン省の貧しい家庭を対象としており、朝の通園は6時45分～7時15分、夕方のお迎えは16時～16時30

分、と日中に子どもを無料で保育している。2006 年に申請をして、2008 年にティエンザン省から許可が下りた。2013 年には、7 km離れた場所に、2 番目となる施設を設立。子どもの人数は、前者が 219 人、後者が 21 人である。

- ・ 13 時 00 分：寺院運営施設（幼稚園・TINH NGHIEM[浄厳]）視察
- ・ 14 時 00 分：園内にて、圓光園長にインタビュー 開始
- ・ 15 時 10 分：浄厳寺 出発
- ・ 15 時 30 分：浄厳（第 2 幼稚園）視察
- ・ 16 時 00 分：浄厳（第 2 幼稚園）出発 車にて移動
- ・ 18 時 30 分：慶隆寺（ホーチミン 4 区） 到着
観世音菩薩 御命日法要
- ・ 19 時 00 分：グエンニ 説法開始
- ・ 19 時 20 分：夕食 精進料理を御馳走になる
- ・ 21 時 00 分：慶隆寺 出発

3 月 20 日(木)

- ・ 11 時 00 分：善縁家（クチ） 到着
施設視察
- ・ 11 時 15 分：陳氏■江（施設長）にインタビュー 開始
 - ・施設概要：竹村の釈照普大徳和尚が、以前にいたところで、施設院長は、以前は行政に勤めていた一般の方。「暖かい家」という意味の善縁家は、50 歳の時に病気にかかったことを期に退職。「人を助けたい」という思いが、根底にある仏教信仰と結びつき、1988 年に自身が所有する土地に施設を設立。今年で 26 年目を迎え、15 名が亡くなったが、施設内に祭壇があることに特徴がある。125 名が入所しており、内訳は、73 名が重症心身障害児・者、15 名が知的障害、22 名が学校に通学、10 名が高齢者、3 人が仕事、2 人が入院で、遺児や障害児と暮らしている。
- ・ 12 時 45 分：休憩
- ・ 13 時 10 分：善縁家 出発
- ・ 14 時 30 分：クチの地下トンネル・ベンユオック地下トンネルエリア 到着

サイゴン — ジャディン地区党委員会基地 視察

- ・ 16 時 30 分：ベンユオック寺

クチの地下トンネル近くにあるベトナム戦争戦没者慰霊寺院

- ・ 17 時 10 分：ベンユオック寺 出発 車にて移動

- ・ 19 時 30 分：グエン尼の信者、洋国泰 (DUONG QUOC THAI) 氏の自宅訪問

同氏は、サイゴンプラスチック包装株式会社の会長を務めており、
今年 2 月 21 日、ホーチミン市駐在パキスタン総領事館の名誉総領事に任
命された

- ・ 20 時 45 分：洋国泰 (DUONG QUOC THAI) 氏 別邸 到着

グエン尼 開眼供養

- ・ 21 時 20 分：洋国泰 (DUONG QUOC THAI) 氏 別邸 出発

3 月 21 日(金)

- ・ 10 時 00 分：玄^{げんしょう}莊寺 (ニャベール県、通称：葉寺) 到着

施設視察

- ・ 10 時 50 分：釋伝四 (Phog Uan Chua La T-T) 御住職にインタビュー 開始

- ・ 施設概要：1996 年から本寺院にて、子どもを中心に預かる活動を始め、
現在、40 名と生活されており、お年寄りも 20 人が暮らしている。
御住職は、赤十字の職員や仏教慈善会の副会長をしており、慈善
活動は広くメディアで取り上げられている。2 月の慈善活動への
支出は 510 万円で、多くの人や住職の健康チェック、漢方や健康
食品を提供するなど、アジア各国で幅広い活動を行なっている。
現在、60 歳（西暦）で、1986 年の改革開放までは良医（鍼灸医）と
して活動をしていた。その後に出家し、本寺院に入り、現在、
お布施だけで、寺院での修行と慈善活動を行なっている。

- ・ 13 時 00 分：昼食

- ・ 14 時 00 分：玄莊寺 出発

- ・ 14 時 30 分：ホテル到着

打ち合わせ、資料整理

3月22日(土)

- ・10時40分：妙法寺（ドンナイ省） 到着

施設視察

- ・11時20分：慧徳（Hue Duc）住職にインタビュー→詳細はインタビュー記録に掲載

・施設概要：女信者である壁^{びつく}さんが、この地を師匠の妙空^{みょうく}和尚に寄進。1983年10月16日に、ジャングル同然のこの地に入って副住職を務める。施設は、11月、坐禅修行中の戒律を破り、置き去りにされた赤ちゃんを預かったことが始まりである。現在は、子どもが中心に高齢者や妊婦など、約200人が生活している。

- ・13時10分：昼食

- ・13時50分：妙法寺 出発

- ・14時00分：福山禅院 到着

境内視察 妙法寺で亡くなった子どもたちを中心としたお墓がある

- ・14時50分：福山禅院 出発

- ・15時00分：円覚禅寺 到着

前回、調査した歌手を中心とした芸能人の皆さんが活動されている寺院

境内視察

- ・16時20分：円覚禅寺 出発 車にて移動

- ・16時40分：禅安寺 到着

ゲン尼の姉の寺院

夕食を御馳走になる

- ・17時30分：禅安寺 出発

- ・18時50分：円覚禅寺の釈覚孝和尚^{しゃくかくこう}・著名な信者さん(歌手・俳優・司会者)の皆さん、
およそ10名と会食

3月23日(日)

- ・11時00分：ホテル チェックアウト

- ・11時30分：ドンコイ市場見学

- ・12時30分：ドンコイ市場 出発 車にて移動

- ・13時00分：14区 タイさん宅訪問

- ・13時45分：タイさん宅 出発

- ・ 14 時 10 分：華嚴寺 到着
- ・ 14 時 30 分：華嚴寺 出発
- ・ 15 時 00 分：明泉寺 到着
- ・ 19 時 00 分：明泉寺 出発
- ・ 22 時 00 分：ホーチミン・タンソンニャット国際空港 到着

○ 3 月 24 日(月)

- ・ 1 時 30 分：ホーチミン・タンソンニャット国際空港 発 (VN300)
- ・ 8 時 00 分(日本時間)：成田空港 着
- ・ 8 時 30 分(日本時間)：解散

第5回 ベトナム現地調査（中部・フエ／南部・ホーチミン③）報告書

構成・文責

淑徳大学・大学院

博士後期課程 佐藤 成道

調査日程概要

◎ 参加者（敬称略）

淑徳大学チーム

藤森雄介・菊池結・Nugyen Thi Du(グエンニ)・梅原芳江・佐藤成道

日本社会事業大学／Asia and Pacific Association for Social Work Education(APASWE)

秋元樹

ベトナム国立社会人文科学大学 (USSH チーム)

Nguyen Kim Hoa・Nguyen Hoi Loan

◎ 調査日程

・2014(平成26)年8月2日(土)～9日(土)【6泊8日(機内1泊)】

※時間表記は、ベトナム現地時間（日本より2時間遅い）

月日	事項	備考
8/2(土)	成田空港9:30発(VN301) ⇒ ホーチミン・タンソンニャット空港(国際線)13:30着 ⇒ タンソンニャット空港(国内線)15:50発(VN1374) ⇒ フエ・フーバイ国際空港17:10着 ムオン タン フエ ホテル (Muong Thanh Hue Hotel) 泊	グエンニ、ホーチ ミン・タンソンニ ャット空港(国内 線)にて合流 Hoa 先生・Loan 先生 ホテルに て合流
3(日)	終日：徳山寺 ^{どくそんじ} （フエ・Chua Duc Son）【寺・私】 ムオン タン フエ ホテル 泊	基本的に18歳ま での子どもたちが 生活

4(月)	午前：浄徳寺（フエ・Chua Tinh Duc）【寺・私】 午後：浄竹家（フエ・Tinh Truc Gia）【私】 ムオン タン フエ ホテル 泊	養護老人ホーム 知的障害児入所 施設
5(火)	午前：龍樹寺（フエ・Chua Long Tho）【寺・私】 午後：フエ省の保助センター （フエ・Trung Tam Bao Tro Thua Thien Hue）【公】 ムオン タン フエ ホテル 泊	障害児・者施設 児童養護施設
6(水)	午前：妙圓寺（フエ・Chua Dieu Vien）【寺・私・準複】 ※ 施設視察のみで、インタビュー調査なし 午後：フエ・フーバイ国際空港 11:15 発 (VN1373) ⇒ ホーチミン・タンソンニャット空港（国内線）12:35 着 ：淑徳チーム 打ち合わせ ロイヤル ロータス ホテル サイゴン （Royal Lotus Hotel Saigon）泊	保育所（託児所）・ 養護老人ホーム
7(木)	午前：ティーグ障害児・孤児養護施設（ホーチミン・Trung Tam Bao Tro Tre Tan Tat Mo Coi Thi Nghe）【公】 午後：チャンプーホア社会養護センター（ビンズオン省・Trung Bao Tro Xa Hoi Chanh Phu Hoa／英：The Chanh Phu Hoa Social Protection Center）【公・複】 ロイヤル ロータス ホテル サイゴン 泊	児童養護施設 （保育所・障害児の 通所施設でもある） 児童養護施設 養護老人ホーム
8(金)	午前：ベトナムチームと打ち合わせ 午後：ホーチミン市内 視察 機中 泊	
9(土)	夜中：ホーチミン・タンソンニャット国際空港 0:10 発 ⇒ 成田空港 8:00 着 (VN300)	

※【寺】：寺院運営

【公】：公立

【私】：私立

【複】：複合施設。子どもから高齢者までを隔てなく対象としている。

【準複】：子ども・高齢者など、2施設以上を敷地内に有しているが、施設ごとに独立運営されている。

※ 日本では、施設により対象者の別があるが、ベトナムの施設では、公立・私立によらず対象者を限定する

8月2日(土)

- ・ 9 時 30 分（日本時間）：成田国際空港 出発（VN301・Airbus A330-200）
- ・ 13 時 20 分：ホーチミン・タンソンニャット国際空港 到着
- ・ 15 時 50 分：ホーチミン・タンソンニャット空港 出発（VN1374・Airbus A321）
- ・ 17 時 30 分：フエ・フーバイ国際空港 到着
- ・ 17 時 45 分：フエ・フーバイ国際空港 出発
- ・ 18 時 10 分：ホテル 到着

Nguyen Kim Hoa 先生・Nguyen Hoi Loan 先生 合流

8月3日(日)

- ・ 9 時 10 分：徳山寺（フエ・Chua Duc Son）到着
- ・ 9 時 15 分：釈女明秀（Thick Nu Minh Tu）住職にインタビュー 開始

→詳細はインタビュー記録に掲載

・施設概要：日本で言えば、「児童養護施設」に相当する。「はじまり」は、かつての寺院が南へ約 45 km離れた南東村にあったが、1964 年に住職の師匠が亡くなり、ベトナム戦争が村でも開始されたことを受け、1975 年にこの地へ移転し住職となる。この頃から子どもたちに勉強を教えるなどの活動をしていたが、施設を開始したのは 1986 年で、当時は 20 人が生活していた。1997 年、約 1,000 m²の土地を共産党が提供してくれ、1 人 10 m²で 100 人まで許可が出たが、当時、約 200 人いたため、他に地域の土地を用意してもらい子ども・男・女それぞれ分かれて生活した。ユネスコの重要文化財地域という影響で建物建設の許可が一時下りなかったが、1997 年に着工し、徐々に作業を行っており、現在も建設中である。本尊はお釈迦様。現在は、孤児を中心に 179 名（男：83 名／女：96 名）が生活しており、基本的に 18 歳までの子どもたちが生活をしている。

- ・ 10 時 20 分：休憩 施設視察

・ 11 時 30 分：子どもたちと勤行

・ 12 時 00 分：休憩

・ 13 時 15 分：釈女^{みんしゅう}明秀 (Thich Nu Minh Tu) 住職にインタビュー 再開

※ 日曜日ということもあるのか、信者さんや参拝者が途切れることなくやってくるため、住職は度々の中座ながら、熱心にインタビューに応じて頂いた。

・ 15 時 15 分：日曜学校の活動を視察

終了後、若干のインタビューを行なった

・ 15 時 50 分：子どもたちの遊戯・ダンス・歌を鑑賞

・ 17 時 20 分：徳山寺 出発

・ 17 時 25 分：寺院運営の精進料理店や農作地を視察

・ 17 時 50 分：鴻恩寺^{こうおんじ} (尼寺) 到着

・ 18 時 30 分：鴻恩寺 出発

・ 20 時 40 分：ホテル 到着

8 月 4 日(月)

・ 9 時 05 分：浄徳寺^{じょうとくじ} (フエ・Chua Tinh Duc) 到着

・ 9 時 15 分：釈女^{れんしゅう}蓮修 (Thich Nu Lien Tu) 住職にインタビュー 開始

・ 施設概要：日本で言えば、「養護老人ホーム」に相当する。「はじまり」

は、1996 年に施設が設立され、現在は女性だけの 29 名が生活している。規則としては、70 歳以上を対象としているが、身体障害者はこれより手前の年齢でも例外として受け入れており、55 歳の女性がいる。施設開始以前、住職は師匠である妙誠 (Dieu Thanh) 大老僧 (現在 81 歳) の一番弟子として、遠い田舎で高齢者に物資を配るなど慈善活動を行っていた。そこで、師匠が家のない高齢者を連れて帰り自坊に住ませたことが施設を始める端緒となった。その後、路で生活する高齢者、配偶者や子どものいない高齢者を受け入れ、現在は師匠から住職を引き継いで活動している。

- ・ 10 時 30 分：施設視察
- ・ 11 時 40 分：食堂にて、住職に急遽インタビュー
夏安居で、午後は説法などがあるため短時間で行った
- ・ 11 時 55 分：浄徳寺 出発 徒歩にて移動
- ・ 12 時 30 分：ベトナム仏教学院フエ校（フエ仏教大学） 到着
- ・ 12 時 40 分：フエ仏教大学 出発 マイクロバスにて移動
- ・ 12 時 50 分：浄^{じょう}竹^{ちく}家（フエ・Tinh Truc Gia） 到着
- ・ 12 時 55 分：マネージャーの^{フ ム バン トゥ}Pham Van Tuさん・^{フ ン トゥ ティン}Phan To Trinh夫人、
にインタビュー 開始
 - ・ 施設概要：浄徳寺を 2012 年頃から支援しているスイス在住の大学教授
ハービン(Ha Vinh Tho) 夫妻が実質的に運営している知的
障害児の入所施設。「はじまり」は、2000 年に施設が設立さ
れ、タオ氏と出会いフランスでの専門教育を受けたり、2005
年に土地を購入したりすることによって、マネージャーとし
て運営を任せられる。当時、アジアでは初とされるカムフィ
ルモデル（Compill movement）という社会全体が圧縮され
たコミュニティーモデルを導入し、現在、15 歳以上の方、28
名(男性：10 名／女性：18 名)が生活をしており、線香・お香・
野菜・クッキー・ジャム・絵画などをつくって売っており、
全員が仕事をしながら生活をしている。
- ・ 13 時 20 分：施設視察
- ・ 14 時 25 分：浄竹家 出発
- ・ 14 時 30 分：トゥドゥック帝廟（自徳帝廟・Lang Tu Duc） 到着
^{グエン}阮 朝第 4 代皇帝の帝廟 視察
- ・ 16 時 10 分：トゥドゥック帝廟 出発
- ・ 16 時 20 分：国学高校（Quoc Hocーホーチミン氏の母校） 到着
- ・ 16 時 30 分：国学高校 出発
- ・ 16 時 40 分：ドンバ市場（Cho Dong Ba） 視察
- ・ 17 時 30 分：ドンバ市場 出発
- ・ 19 時 40 分：リエン日本語クラス 到着

約 40 名の小・中の生徒さんと交流

- ・ 20 時 00 分：リエン日本語クラス 出発
- ・ 20 時 05 分：ホテル 到着

8 月 5 日(火)

- ・ 8 時 30 分：ロビー 集合・出発 マイクロバスにて移動
- ・ 8 時 50 分：龍樹寺 (Chua Long Tho) 到着
- ・ 9 時 00 分：釈女話嚴 (住職の 7 番目の弟子 Thich Nu Thoai Nghiem) 尼にインタビュー 開始
→詳細はインタビュー記録に掲載

- ・ 施設概要：日本で言えば、「障害児・者施設」に相当する。ダウン症・知的・脳症・視覚障害・聴覚障害・自閉症・運動機能障害などの 5 歳から亡くなるまでの 74 名(男：48 名／女：26 名、入所：30 名／通所：44 名[7 名が自宅で寝たきりで通所困難])が、入所や通所している。釈女明性 (Thich Nu Minh Tanh) 住職が、20 年前頃からフエの各地に物資を配るうちに障害者の存在に気づき、障害者のための施設を始めることを決意。「はじまり」は、2000 年の施設設立で、フエにおける障害者施設としては一番古い。住職の 7 番目の弟子である釈女話嚴尼が、担当者である。

- ・ 10 時 30 分：施設視察
- ・ 11 時 15 分：龍樹寺 出発
- ・ 12 時 20 分：ホテル 到着、休憩
- ・ 13 時 55 分：フエ省の保助センター (Trung Tam Bao Tro Thua Thien Hue) 到着
- ・ 14 時 00 分：Nguyen Van Hau ^{グエンバンハオ} 所長にインタビュー 開始

- ・ 施設概要：日本で言う「児童養護施設」に相当する。公的施設で、国から全面的に補助を受けている。孤児を中心とした施設で、調査時、36 名が入所していた。1 年間を平均すると、40～45 名の変動がある。基本的に 0～16 歳まで入所できるが、高校や大学も国からの援助によって通うことができ、大学 2 年生が 2 人、大学受験を今夏終えた人が 1 名。「はじまり」としては、1993 年 12

月 30 日に青年会などの働きかけもあって「ストリートチルドレンファミリー会」が組織された。フエの中心にある人民センターに部屋を借りていたが、人数が多く、騒がしいためオーナーに追い出され、現在の施設近くの家で暮らし、2008 年に当センターが設立され、2009 年に建物が完成し、2010 年に移転してきた。

- ・ 15 時 15 分：施設視察
- ・ 15 時 45 分：フエ省の保助センター 出発
- ・ 16 時 15 分：カイディン帝廟（阮朝第 12 代皇帝・Lang Khai Dinh） 視察
- ・ 17 時 05 分：カイディン帝廟 出発
- ・ 17 時 10 分：観音菩薩立像（Phat Dai Quan Am） 参拝
台風のために建立し、止んだ
- ・ 17 時 30 分：観音菩薩立像 出発
- ・ 19 時 50 分：ムオン タン フエ ホテル 到着

8 月 6 日(水)

- ・ 9 時 05 分：妙圓寺（Chua Dieu Vien）^{みょうえんじ} 到着
施設視察のみで、インタビュー調査なし
※尼師釈女妙曇（NiSu Thich Nu Dieu Dam）尼師のお弟子さん、
釈女妙忠（Thich Nu Dieu Trung）和尚のご案内で施設視察の中でお話を伺った。
 - ・ 施設概要：日本で言う「保育所」「養護老人ホーム」に相当する。活動は 40 年前から行っており、「はじまり」として、子どもの施設は 1992 年、高齢者の施設は 2000 年に設立された。現在、子どもの施設は 125 名(3～5 歳)、高齢者の施設は 23 名(50 代～最高齢 96 歳)、が通い、生活している。仏教会の看板を掲げて、寺院を記して施設を運営しているが、このようなケースは珍しいという。
- ・ 9 時 40 分：妙圓寺 出発
- ・ 10 時 05 分：フエ・フ(一)バイ国際空港 到着

- ・ 11 時 45 分：フエ・フ(一)バイ国際空港 出発 (VN1373・Airbus A321)
- ・ 13 時 05 分：ホーチミン・タンソンニャット空港 到着
- ・ 13 時 30 分：タンソンニャット空港 出発
- ・ 14 時 00 分：ホテル 到着
- ・ 15 時 00 分：淑徳チーム打ち合わせ
 - ・ 平成 26 年度 報告書について(掲載内容など)
 - ・ トヨタ財団への助成申請について
 - ・ 平成 26 年度 ハノイでのワークショップについて
 - ・ 本研究を通じての「論点」とは・・・～ フリーディスカッション ～
 - ・ 8 月 8 日(金) 打ち合わせ議題について
- ・ 17 時 10 分：打ち合わせ 終了

8 月 7 日(木)

- ・ 8 時 40 分：ティーグ障害児・孤児養護施設

(Trung Tam Bao Tro Tre Tan Tat Mo Coi Thi Nghe) 到着

- ・ 8 時 45 分：^グ ^{エン} ^{ティ} ^{キム} ^{トゥイ} NGUYEN THI KIM THUY 副センター長にインタビュー 開始
 - ・ 施設概要：日本で言う「児童養護施設」に相当する公的施設だが、保育所・障害児の通所施設、身体障害児の機能回復施設でもある。調査時、360 名の障害児が入所し、約 200 名が通所しており、合計の人数は約 560 名である。なお、当地から車で 7 時間の所にあるバウロウシティにも別に施設を有し、約 75 名（前出の入所者人数に含む）が入所して成人としての自立へ向けて、職業訓練を行なっている。「はじまり」は、1975 年頃に開始された「ブーメイ孤児院」である。当初は、教会所有の施設だったが戦後、政府へ引き継がれた。その後、1995 年 9 月 16 日、他の施設と合併して、現在の施設名となった。年齢は、生まれてから 16 歳までを基本とするが、自立できない場合、16 歳以降でも入所している。施設内には、保育所だけでなく学校もある。
- ・ 10 時 35 分：施設視察
- ・ 11 時 20 分：ティーグ障害児・孤児養護施設 出発

- ・ 14 時 25 分 : チャンプーホア社会養護センター（ビンズオン省 : Trung Bao Tro Xa Hoi Chanh Phu Hoa / 英 : The Chanh Phu Hoa Social Protection Center)

到着

- ・ 14 時 30 分 : Pham Dac Tinh 施設長にインタビュー 開始
 - ・ 施設概要 : 日本で言う「児童養護施設」と「養護老人ホーム」に相当する公的な複合施設である。ビンズオン省にあるが、ホーチミン所属の施設である。主要対象者は、路上生活者や孤児である。調査時、子どもから 100 歳以上の高齢者まで、合計で約 1,090 名が生活をしている。敷地は、40ha あり、そのうちの内が 18ha を占め、施設内には、病院を有する。最大収容人数は、1,200 人で、理想の人数は 800 人だという。施設の「はじまり」は、1976 年にカンボジア人などが生活する家で、その後、1995 年にコンクリートで再建され、現在、さらにリニューアル工事を施設全体で進めている。入所者がなくなれば、火葬され、敷地内にある住職在住の寺院に納骨され、供養される。

- ・ 16 時 15 分 : 施設視察

- ・ 17 時 00 分 : チャンプーホア社会養護センター 出発

8 月 8 日(金)

- ・ 8 時 40 分 : ロビー 集合・出発 徒歩にて移動

- ・ 9 時 00 分 : LUALA MILANO 事務所 到着

淑徳チーム・ベトナムチームによる打ち合わせ

(「ソーシャルワーク、教育および社会開発に関する合同世界会議 2014」

秋元先生よご報告・最終年度として今後の予定)

- ・ 11 時 00 分 : 打ち合わせ 終了
- ・ 13 時 20 分 : ベンタイン市場 到着、見学
- ・ 14 時 30 分 : 歴史博物館 到着、見学
- ・ 16 時 10 分 : 統一教会 (旧大統領官邸) 到着・
- ・ 18 時 40 分 : 洋国泰 (DUONG QUOC THAI) 氏の自宅訪問
- ・ 22 時 30 分 : ホーチミン・タンソンニャット国際空港 到着

8月9日(土)

- ・0時10分：ホーチミン・タンソンニャット国際空港 発 (VN300)
- ・8時00分(日本時間)：成田空港 着
- ・8時30分(日本時間)：解散

4. ワークショップ記録

第2回 合同ワークショップ

構成・文責

淑徳大学・大学院

博士後期課程 佐藤 成道

日 時：2014年3月28日～29日

開催場所：淑徳大学 千葉キャンパス

■参加者（敬称略）

○ベトナム国立社会人文科学大学（USSH）チーム

Nguyen Kim Hoa・Nguyen Hoi Loan

○淑徳大学チーム

長谷川 匡俊・田宮 仁・渋谷 哲・藤森 雄介・古宇田 亮修・南野 奈津子・

菊池 結（28日のみ参加）・グエン・ティ・ユウ（兼通訳）・梅原 芳江・

河本 秀樹・佐藤 成道・石田 とよみ（事務方）・

グエン・クオック・タン（通訳補助 長岡技術科学大学院生）

○社会事業大学／Asia and Pacific Association for Social Work Education (APASWE)

秋元 樹・坂本 悦子

○3月28日

【会場】淑徳大学 千葉キャンパス 15号館 506教室

※ 報告・全体討論の内容要旨は、発表者の発言通りの記載ではない。意味内容を把握する表記であるが、全体討論に関しては、討論の性格上「です・ます」調の記載とした。

13時00分：開会の挨拶（各チームの参加者紹介と挨拶）

・開会挨拶兼紹介：田宮 仁 氏（淑徳大学）

本日のプログラム紹介・各チームメンバー紹介

13時10分：「これまでのベトナム実態調査研究概要報告」

・淑徳大学チーム

菊池 結 氏（大正大学 研究生）

佐藤 成道 氏（淑徳大学 大学院）

「第4回 実態調査研究（南部・ホーチミン②）を中心に」と副題を付し、まず、これまでの「ベトナム実態調査研究概要」として、調査時期・調査寺院等の施設・調査方法など

を説明。その後、「現代ベトナム社会における仏教寺院・僧侶が取り組む社会福祉的实践形態類型化の試み（第2報）～2012年度第2回ハノイ訪問調査、2013年度第1回ホーチミン訪問調査を中心として～」において、これまでベトナムで実態調査を行なってきた寺院や施設を類型化する試みとして分類を行なった結果を報告。最後に、2014年3月に行われた「第4回 ベトナム実態調査研究」の概要と、実態調査研究の最新の報告として、ミトーにある浄厳寺^{じようげんじ}が運営する幼稚園あるいは幼児学校である「TINH NGHIEM」での調査報告が行われた。

14時20分：休憩

14時35分：「本研究のまとめに向けたベトナム国立社会人文科学大学チームの方針」

(安生社会について)

・ベトナム国立社会人文科学大学チーム

Nguyen Hoi Loan 氏（ベトナム国立社会人文科学大学）

共同研究における4つのモデルが参考になり、これは、社会のモデルとして必要。そして、研究結果をベトナム政府、文部省に提出して報告した。調査から、実践性と心霊性という結果を導き、これらがソーシャルワークにどのように役に立つのか、について報告。

ベトナムにおけるソーシャルワークは、社会実践活動である。スライドで、科学・実践・効果に分類し、4つの分類は科学に属するが、私は、3つに分類した。それは、個人的なソーシャルワーク・グループ的なソーシャルワーク・コミュニティへの発展であり、ベトナムの仏教の教理に求めて発展するものである。1つのお寺は、各村や各文化を顕わしています。寺院は、近隣のコミュニティを発展させるもので、地域のレベルを上げるために教育をする役割もある。そのため、4つのグループは、ベトナム各地の特徴を顕わしているはず。寺院は、弱いものを助ける役割がある。今後は、残っている中部・フエや山奥に行ってみると、また違ったことが見えてくるはず。2006年～2012年の報告書で見ると、重要なのは、実践性と実際性と心霊性であると考え。個人的に、理論から実践へ、親がいない子ども・宝くじを売っている子どもなどであって、さらに、実践から理論へ戻っていくことが必要である。ベトナムの実践活動を発展させるために、研究結果を出さなければならない。3年後には、理論から実践・実践から理論について書かれた本を一緒に出したい。本として、日本とベトナムで普遍的な内容として、両国の国民に理解してもらい、我々が仲介役となる必要がある。書籍の中の材料は、同じ質問と答えである必要があり、各寺院の住職は、社会活動が成功しているという答えとなるに違いない。

なぜ、ベトナムの住職が成功しているかということ、ソーシャルワークの専門教育を受けなくても、温かい慈悲の心によるものだと言えるでしょう。4つモデルをもう一度話し

合って、1～2 のモデルに絞って研究して本を出したらよいと思う。そして、住職にプロ的な教育を受けてもらえば、我々の研究の役割もあるし、住職だけでなく、熱心な信者さんも訓練をすれば、プロジェクターとしてのソーシャルワーカーとなれるのではないか。欲張りかもしれないが、前回の訪問での淑徳経営の保育園や老人ホームの職員をベトナムに派遣して、ベトナムの僧侶や信者さんに教えられれば良いと思う。1～2 つのモデルとして、親のいない子ども・子どものいない親、をモデルとして取り上げてみてはどうか。このモデルの調査を行なった淑徳チームの研究で、できるだけ僧侶の慈善活動をソーシャルワーク活動にすべくやっていってもよいのでは。1 つのモデルが成功したら、北部・中部・南部へ広げたい。もう一つの質問として、なぜ、困っているベトナムの国の中で仏教の慈善活動が成功しているのかについての調査で、なぜ仏教が成功しているのか、と質問してみれば、ラオス・カンボジア・ミャンマー・スリランカの国でも、どのようにやっているのかの研究もやる必要がある。発展途上における仏教の存在は、とても強く成功している。他の国を研究すれば、比較研究もできる。「寺院—ソーシャルワーク」としては、如何だろうか。仏教の教えを信じることで、慈善活動をやっているのではないか。「涅槃・地獄を信じる」「因果応報・輪廻を信じる」といったことをしているベトナム人が、全体の 8 割を超える。ベトナムでは、輪廻転生をすごく信じている。

以上が、6 年間やっている「ソーシャルワークにおける仏教の役割」における背景である。寺院の中に、4 つの種類の活動に分けている。「親のいない子ども・抛り所のないお年寄り・社会から軽蔑される患者」「病院・学校・戦争で障害を持った人・天災を受けた人」「家庭があっても信頼できない人」「ベトナムの■の問題」。4 つのモデルから、4 つの活動もモデルを組み立ててみましょう。このような内容で、仏教会が呼びかけて、130 億円くらいを 2007 年～2012 年で集めた。例えば、ハノイの洪福禅寺では、発願で活動しているが、知識を教えてレベルを上げたい。これまでの調査の蓄積があるから、これを活かすために、実践から進んで理論の研究をしたい。住職から、「日本人は、何のために調査しているか」と質問された。私は、「調査して、住職と信者さんがこれからプロ的なやり方を助けるため」と答えた。この研究が成功すれば、両国だけの作品ではなく、東南アジアの作品となる。

質問 【藤森 氏】

・ソーシャルワークを学んでいる学生は何名？

— 新入生が 80 名。合計で、320 名。仕事をして受講している人も、300 名～400 名いる。また、修士は、235 名。

・現場へ向かうようなカリキュラムはあるか。

— 実習は、1 年生は 2 週間。2・3 年生は 2 ヶ月。4 年生は半年。施設で実習を行う。 学生

は専門家として、実習ではなく神経科・健康科や、障害者施設へ行く。寺院との関係では、ハノイ・菩提寺へ行っている。

・仕事へ結びついている学生は、どのくらいいるか。

ー 割合は不明だが、修士課程を出た2人と1人の博士を出た人は、政治学院大学に勤め、仏教大学でも教えている。学部卒は、施設やオフィスに勤めるが、割合は不明。

エイズ病患者の面倒を見ている人もいて、成功している。

Hoa 氏：2010年に出した報告では、2010年～2020年の間に6万人をもう一度訓練する必要があると政府が出した。ベトナムのソーシャルワークは、1つの仕事という考え方。1つの村、1つの所には、ソーシャルワークを学んだ人がいないといけない。大きな街には、ソーシャルワークセンターを設立しないとけない。ベトナムでは、「健康管理精神」が流行り、自分の健康に不満があるため、健康心理センターをつくるところが多い。政府も、センターへソーシャルワーカーを行かせている。

Loan 氏：このようなセンターで、仏教の心をコントロールする方法について教えている。

Hoa 氏：ベトナムは、全体的に仏教の教えを信じている。伝統的に、正月には多くの会社が社長から社員まで、寺院にお参りして、精進料理を食べている。お寺の屋根の下では、貧富や老若男女などの別はなく平等である。

15時45分：「本研究のまとめに向けた淑徳大学チームの方針」

・淑徳大学チーム

田宮 仁 氏（淑徳大学）

これまでの研究経過や目的としては、「ソーシャルワークにおける仏教の役割 日本・ベトナム比較研究」であり、研究結果を受けて、提案としてまとめていかなければならない。当初、ベトナムでの調査をしなければならなくなり、ベトナムで、仏教者がソーシャルワークの活動をどのように行っているのかについての資料が見つからなかったため。そして、両国を同じテーブルで比較するための資料が必要になったため。調査は、両国でも使える、検証するための資料としたい。最後、3年目にまとめていくものは、日本および日本仏教の辿ってきたソーシャルワークの理論と実践の歴史を踏まえて、ベトナムという国、ベトナム仏教に対して、期待を込めて提案したいと考えている。中身としては、実態調査研究の報告書であるとともに、思想・方法・技術論・教育問題等に分かれていくと思う。

淑徳大学が今後予定していることとして、2015年秋、国際フォーラムを開催するため参加して頂きたい。この研究の報告書が、来年の3月に出る予定だが、これとは別に『アジア仏教福祉叢書・第1巻・ベトナム編』を来年の5月に出版予定で、原稿締切は2015年1月。東洋学部のザーン先生にも参加して頂きたいと考えている。

日本・ベトナムだけでなく、アジア全体に共通するものをつくっていききたい。必ずしも、欧米で現在化し発達・発展してきたソーシャルワーク理論に収斂させる必要はないと考えている。さらに、新たな用語の提示も含めて、アジアにおける仏教福祉の標準を提示したらどうか、と考えている。仏教と福祉の実践という言葉で、アジアをまとめられる理論と実践の報告書を作成したい。3年間やってきた調査研究の報告と、これを下敷きにした理論の提案をまとめに向かってやっていく。私たちは、種をまく畑を耕すような仕事をしている。ベトナムの花は蓮だが、アジアでの花を咲かせる仕事をしたい。これからも、ご協力を頂きたい。

16 時 10 分：休憩

16 時 25 分：「プロフェッショナルソーシャルワークとその代替機能としての仏教、あるいは仏教とその代替機能としてのプロフェッショナルソーシャルワーク」

・日本社会事業大学チーム

秋元 樹 氏（日本社会事業大学/APASWE）

「プロフェッショナルソーシャルワークとその代替機能」として、プロフェッショナルソーシャルワーカーは、貧困者・子ども・高齢者等々、種々の生活上の困難、問題及びこれを抱える人々を対象に、相談・助言・送致などの援助を行なっている。そのためには、アセスメントやアウトリーチを行なう必要がある。また、現在のソーシャルワークの国際定義や、プロフェッショナルソーシャルワーカーのいる国がほとんどないことを紹介。だが、社会が成り立つために、家族・隣人・村長・宗教者などの誰かが、困難、問題及びこれを抱える人々のために働き、同じ機能を果たしている。困難を抱える人々は、地域や時代を問わず存在し、仮に機能代替は、時にはプロフェッショナルソーシャルワーカーによるものよりも、効果的でかつサービスを受けるものにとって満足のいくものである。

次に、「プロフェッショナルソーシャルワークと仏教 — その異同—（仮説的議論）」として、プロフェッショナルソーシャルワークと仏教実践とを対比させて、それぞれの類似点や相違点についてまとめた。そして、「仏教とその代替機能」として、仏教実践の呼称やプロフェッショナルソーシャルワークと仏教実践の双方からの見方を提示し、両者の関係性についてまとめた。また、言語問題について、英語（ソーシャルワーク）とシンハラ語（サマージャヴェーダ）を取り上げた。

最後に、「ソーシャルワークの第 3 ステージへ」として、プロフェッショナルソーシャルワークと仏教サマージャヴェーダの関係を通して、ソーシャルワークが帰納的に定義されるべきであるとした。

17 時 30 分：終了

○ 3月29日

10時00分：全体討論

・司会 田宮 仁 氏（淑徳大学）

秋元 樹 氏（日本社会事業大学／APASWE）

- ・Loan 氏：現在の実態調査研究は、非常に参考となる資料で、調査結果を報告書や書籍で、ベトナムや日本だけではなく、アジアのための報告書としたい。個人的には、4つのモデルのうち、1～2つを取り出して深く研究し、中部や南部、さらには、ラオス・カンボジア・スリランカなども研究することで、アジア全体に研究のモデルを広げることができるのではないのでしょうか。日本はリーダーとして、ベトナムの僧侶に専門的に教えてほしい。そして、アジアソーシャルワークセンターを寺院の中に設立すれば、安生社会を実現できると考えています。
- ・田宮 氏：来年度、この研究は一応の研究結果を見ます。成果を書籍にすることについては同じ考えで、目次や内容は連絡を取り合って決めます。その前提となるのが報告書で、また費用の問題もありますが、科研を含め検討していきます。その中で、4つのモデルの内、どれかを研究するか、あるいはすべてを研究するか、はもう少し考えさせてほしい。1年後の本研究の報告書でも、1～2つに絞ることも一つの案だと思います。共同研究が、新しいモデルとなることや両国だけでなく東南アジア諸国に影響していくことを期待しています。淑徳大学は、来年50周年を迎えるが、次の新しい50年のために東南アジアに期待しています。
- ・秋元 氏：APASWEの本研究における位置づけは、両者の研究を後援することです。日本社会事業大学を辞めて、淑徳大学に籍を置きますが、3年の約束があるので、社会事業大学として、しっかり取り組んでいきます。これまで研究をしてきて、3つの貢献・層があると考えています。第1は、具体的なスキルや技術、例えば、カウンセリングに見合うもの、相談、内面の援助。第2は、教育や、政策の部分、例えば、政府のソーシャルサービスが不十分だった場合に、社会サービスの配給の道が何本かあって、仏教のチャンネルが極めて重要になるかもしれません。第3は、もっと概念レベルでソーシャルワークとは何だろうか、と考えることが大切で、ヨーロッパで生まれ、世界のものにするには、生まれでないそれ以外地域にインプットしないといけません。伝播させても、社会のものになり得ない。ソーシャルワークが生まれていない地域か

らのインプットがないと社会のものにならない。もちろん、3つする必要はない。意識的にどれに落とし込むかを考えないといけない。次に、「プロフェッショナルソーシャルワークに対する仏教の貢献」「ソーシャルワークというベーシックに対する仏教の貢献」「ベトナムのソーシャルワークに対するベトナムの仏教の貢献」「ベトナムの政府の政策や施策や教育に、ベトナムの仏教界がどのように貢献するか」「ソーシャルワークの方から仏教界にどういう貢献ができるか」を考えることで、ソーシャルワーク的な活動や議論が豊かになるでしょう。全部をやる必要は毛頭なくて、どれをやるかを意識すればよいと思います。

- ・田宮 氏：日本で、ここ 200～300 年程悩んできたことが、この構図の中にあります。残された 1 年ですべては無理だが、優先順位をつけて、どのようにやっていけるかを今日具体的に話していきたいが、他に参加されている先生方や、大学院の皆さんから意見を頂きたい。

- ・藤森 氏：Loan 先生の「実践の理論化」という提案は、非常に魅力的だと思います。また、必ずしも近代西洋型のソーシャルワーク概念に縛られない仏教的アジア的实践理論の確立、という田宮先生のお考えと目指すべき頂は同じだと考えております。両先生の提案を実現することに、幾つか心配事があります。Loan 先生に対しては、両国の間で、きちんと押さえておかなければならない言葉があって、定義に相違があると思います。例えば、日本の「社会福祉」「ソーシャルワーク」「ソーシャルウェルフェア」「ウェルビーイング」「社会福祉士」「ソーシャルワーカー」等々様々な言い方がありますが、仏教と福祉実践の用語は「菩薩行」「報恩」「通途・別途」などの問題などがあります。これは、日本とベトナムとの違いでもあります。重視する経典や、思想、因果律などの考え方によっても違うと思います。これを十分に整理しないまま進めると、議論がかみ合わず、上滑りしてしまうのではないのでしょうか。そうならず、より具体的な議論をするために、より共通の素材作り(場の確保)が必要ではないか、と考えます。時間も手間もが掛かりますが、より正確な理論化が可能だと思います。次に、田宮先生の提案に対する懸念ですが、日本の社会福祉学の世界の中では、このような意見は極めて少数派であり、この考えを日本の社会福祉学の世界に問うことは、その世界に喧嘩を売ることだと考えます。喧嘩を売る以上は、勝たなければ意味がない。勝つためには、戦略(勝つための見通し)と戦術(それを実現するための具体的な方法)が必要です。そのためには、我々には、もう

少し「理論武装」が必要ではないでしょうか。そうでないと、日本の学术界でも勝つことはできないと思います。両先生の提案を踏まえて、これから日本・ベトナムが共同で行えることは、ベトナムで、様々な実践を行なっている寺院を、ソーシャルワークを学ぶ学生の実習先として、より最適に活用していく方法を探る試みです。タイトルを言えば、「ベトナム人を活用したソーシャルワーク実習プログラムの開発」です。これまでのベトナム実態調査研究で、僧侶の皆さんが熱心に活動されていることに感銘を受けました。その現場は、(僧侶の皆さんは、ソーシャルワークと表現はしておりませんでした)、これから対人援助を志す者にとって、非常にたくさんの学びを提供してくれる実習施設になり得ると確信しました。しかし、実際には、ほとんどの寺院にソーシャルワーカーやそれを学ぶ学生さんが関わっていない現状も知ることができました。菩提寺さんとの関係は密ですが、これだけでは非常にもったいないことです。同時に、これをクリアすることができれば、まず実習生個人が現場体験を通じて、① 仏教のどのような教えに基づいて実践が行われているのかを理解できます ② 仏教者が、利用者に対して仏教的な「思いやり」や「利他」というような行為を日常の中でどのように実践しているかを実際に見て、感じて、考えて、理解できます ③ その中から、仏教が利用者からなぜ信頼されているのかを体験と通じて考えることができます。ただ、実習生個人がこれを体験的に理解しただけでは、あくまで「個人の体験と学び」に止まっています。次のステップとして、「個人体験の経験化」とは、言い換えれば「体験の抽象化」、より具体的に言えば、「体験の言語化」までしなければならないと考えております。「個人の体験」に止まっている実践現場の体験で理解したことや感じたことを言語化することができれば、それを体験していない第三者も理解可能となります。そして、言語化された様々な経験の記録から共通の要素を抽出することができれば、それは普遍的な理論を構築する際のコアになると考えます。それが、「寺院での実習体験」を出発点としていけば、仏教の理念や教義に基づいた対人援助の場面から抽出されるため、普遍化された内容は、仏教とソーシャルワークのエッセンスが多分に含まれている、と仮定することができるのではないのでしょうか。ベトナムの USSH のソーシャルワーク養成では、非常に多くの実習時間が確保されていると理解しました。一方、日本では、国家資格である「社会福祉士」を養成するために必要な実習時間は、4 週間しかない。限られた時間の中で、いかに効率的に学ぶかという「実習プログラム」を開発すれば、日本で

それなりの効果があるのではないのでしょうか。「ベトナムの寺院を活用したソーシャルワーク実習プログラム」を開発できれば、ハノイ国家大学のソーシャルワーク教育に活かせると思います。日本にも、自分たちの実習教育の課題や改善点を見出す良い機会になるはずです。本来の「ソーシャルワークにおける仏教の役割」という目的を、ソーシャルワーク養成の成果を言語化していく過程で抽出していくことが可能ではないのでしょうか。ベトナムの僧侶の皆さんにも、ソーシャルワークを学んでいただく機会になると考えております。それが、よいプログラムであれば、ラオスやカンボジアに対しても提供できるし、アレンジしたり、共同で研究したりすることが可能ではないのでしょうか。昨日の秋元先生のレクチャーの中でもありましたが、我々が直面している課題は、「言語」の問題であると強く印象に残りました。それが事実であれば、「言語の問題」は言語によってしか乗り越えられないと思います。それは、「英語」という主流の言語に対して、「英語以外」の言語を用いて、何度でも何度でも働きかけるプロセスを通して「英語以外」の言語のより正確な「言語化」を実現することですか、言語の問題を乗り越えられないのではないかと思います。これは個人の意見ですので、日本側の総意ではありませんが、これがたたき台になればと思います。

- ・田宮 氏：実務的なところでの提案がございましたが、他にご意見はございますでしょうか。
- ・南野 氏：実習について質問ですが、ベトナムでは4年生が6ヵ月の実習とありますが、月曜日～金曜日ですか？ それとも、週に1～2日ですか？
- ・Loan 氏：指導者のもとについて、論文を書きながら実習をするため、平日全部ではなく、週2日くらい実習に行っています。
- ・田宮 氏：ありがとうございました。ここで、昼休みにしたいと思います。

11時50分：昼食

13時00分：全体討論

- ・Hoa 氏：これまでの研究や調査を踏まえて、改めてこの研究をする意味についてお話しします。報告書156頁に書いてある内容です。連続調査で、なぜここまでやらなければならないのかについて、実習生が、なるべく寺院の良さを知り、実習生のプログラムを行なうならば、寺院においても僧侶の養成をしなければ、実習生は勉強できません。また、ベトナム政府がやっている公的な施設は、全国で500ヵ所あります。それでも足りないから、寺院が慈善活動でやっています。

私たちの学生は、500 カ所のセンターや、NGO などのセンターも同じくらいの数があるので、それらへ調査に行っています。寺院に調査に行っていないのは、500 カ所に行っているため、まだ寺院まで行けていないはずで。ベトナム行政は、寺院に支援しているかといえば、現在でも全く支援金などの協力はしていません。だから、信者さんに呼び掛けるなどして、支援をしてもらっています。そのため、一人の人間には、3 つの役割があります。学生さんには、① 訓練を教える ② 研究する ③ 政府の政策に参加する。仏教は、この中でソーシャルワークの中に大切なグループだと認めなければなりません。ベトナムでは、現在でも、ソーシャルワークではなく、ボランティアをやっていると理解されています。昨日の秋元先生のスライドで、ソーシャルワークの歴史は、100～200 年くらいしかない。仏教は、2600 年あるから、研究者は、ソーシャルワークと仏教を結合させなければなりません。仏教は、プロフェッショナルのソーシャルワークではないが、評価されている。だから、私たちが、仏教はソーシャルワークの中に一つの大事なメンバーのように考えなければなりません。だから、2010 年に政府が出した、32 の提案として、10 年間で補助センターをなるべく設立して、3 ヶ月～半年くらいは、大学レベルまで訓練させて、プロ的なものとしてやってほしいと、政府に提案をしました。このようなプロジェクトを成功させるために、寺院の住職や信者さんなどに、政府の補助センターに参加してほしい。それで、3 ヶ月後や半年後に免許証を交付することができるになれば、成功だと考えます。各寺院の住職も仏教大学の中で、4 年間勉強しているお坊さんも尼さんもいます。そのプログラムの中に、ソーシャルワークもあります。それを選んでいる僧侶もいます。我々の大学にも、ソーシャルワークの教科を学んでいる僧侶もいます。その人たちは免許を持っているので、自身の寺院で施設を開けば、実習生も調査に安心して行けます。Loan 先生が言ったように、書籍を出したい。10 年後は、どうなるかわからないが、ベトナムで応用させれば、役に立つかもしれません。これからのことを考えれば、今しっかりとやっておかなければならない。ベトナムでは、全国で 50 カ所の学校で職業訓練の中学校・専門学校・高等学校などでセンターがあります。私たちは、できればソーシャルワークの学会を組み込んで、今年の 4 月から「ソーシャルワークの育成」という学会を開いて、各学校で学会を開く予定です。4 月からの学会を開き、私たちがなるべくこの学会で、「ソーシャルワークにおける仏教の役割」について言及して、多くの人に広め、そうすれば実

習生が寺院に調査に行けるはずです。ソーシャルワークについて、私たちは、ベトナム仏教界と社会労働招聘部と協力して、ソーシャルワークを学んでいく訓練に参加させることをベトナムに帰って行います。皆さんに分かってほしいことは、仏教それ自身が、自分の地位を高めないとはいけません。仏教界だけに協力を政府がしたら、他の宗教が怒ってしまう。そのため、10年後、20年後には、テーマがどのような目標を持ってやっているかを考えなければなりません。

・田宮 氏：ありがとうございました。ところで、ベトナムに限らず、仏教に対する税制はどのようなになっているのでしょうか。

・Hoa 氏：ベトナムは、僧侶が給料をもらっていないため、寺院も僧侶も税金を払っていない。学生は、ほとんどが給料の高い公的な500カ所のセンターを選んで行っている。寺院の施設では給料が安いので、信者さんが働いていることがほとんどです。大都会では、給料はほとんどないため、お布施に頼るしかない。僧侶は家庭がないから、自分の生活は、自分で何とかしないとはいけません。田舎は周りも貧しいから、僧侶も自給自足で、米も自分の田んぼで作ります。一方、教会では、働かなくてもパリの教会から、お金が贈られてくるが、仏教はそんなことがない。

・田宮 氏：ありがとうございます。ベトナム政府が、公的に足りない部分を仏教に求めているとのことですが、間違いないですね。

・Hoa 氏：そのように理解してもいいです。ベトナム政府、中央、省、郡、県、村、はみんな同じシステムで、各センターでは、国に決められた給料をもらっています。寺院が、なぜ、施設を田舎で創めたかという、利用者が、公的な施設が遠いから、家の近くの施設を利用しているということです。もっと例を挙げると、先進国で親がいない子どもがいると、国のセンターは面倒見がよく、孤児だから温かい心で、その子を支えます。子どもたちは、充分応援してもらっています。同じ孤児でも、ベトナムでは、充分に面倒を見られていません。なぜならば、公的な施設では、本当に貧しいか判断されるなど書類審査が厳しく、なかなか施設に入れません。地域の行政は、手続きも面倒だから菩提寺さんに行くのであり、お年寄りも、寺院に行きます。

・田宮 氏：ソーシャルワークを勉強していない寺院が開いている施設には、学生を実習に出せないということでしょうか？

・Hoa 氏：その通りです。

- ・田宮 氏：足りない部分を宗教に求めるが、実習では寺院の施設に行かない。このやり方は、昨日から話題になっている問題の本質だと思います。仏教僧侶から見れば、僧侶としてプロフェッショナルであって、わざわざまたソーシャルワークのプロフェッショナルにならなくてもいいのではないかと、そういった問題があると思います。
- ・Hoa 氏：私たちが成功するための役割は、2 つあります。1 つは、「ソーシャルワークにおける仏教の役割」という題目を出して、学会を開いて、僧侶と信者さんを招いて、そこで、寺院の活動を「ソーシャルワークですよ」と知らせる必要があります。2 つ目は、学会を通して、僧侶や信者さんに、私たちが研究した文章などを読んで、プロフェッショナルソーシャルワークを学んで知ること、僧侶のプロフェッショナルとなるはずで、このテーマを出す前に、学会を開きたい。以前からアイデアがあって、2011 年 11 月に学会を開きたかったが、経費などの問題で、実行できていませんでした。私たちは、ただ研究者として、住職や信者さんの調査を記録すれば、私たちだけではなくて、政府の人達、地域の行政が理解するためには、私たちは、行政を仲介する中間の役割を果たす必要があります。「葉寺」は、1 ヶ月 500 万円やっても、行政は、印鑑を未だにくれていません。行政は、お金などの支援は必要ないから、印鑑など、書類の協力だけしてくれればいいのです。私たちの研究は、ベトナムにとって新しく、大切な研究成果になるので、今年、ベトナムに行くときには、調査する前に、「ソーシャルワークにおける仏教の役割」というテーマで、フエでも学会を開いて、寺の住職や信者さんが話を聞けば、もっといい活動ができると思います。
- ・田宮 氏：有難うございます。もう一つお聞きしますが、ベトナムで僧侶が衣を着て病院に行くことに抵抗はないでしょうか？
- ・Hoa 氏：国によって、仏教の文化は違うと思います。日本では、衣を着ていくと死ぬ人だと思われるが、ベトナムでは、普通です。ベトナムの僧侶は、どもへ行っても尊敬されていますし、どこへでも衣を着て行きます。また、葬式もみんな僧侶にお願いしています。だから、ベトナムの僧侶は大変に忙しい。決まったスケジュール通りにはいかないが、人の都合によって動いて、急に予定が入っても対応します。私の友達の学校の女性の先生は、旦那さんと喧嘩すると、夏休み、子どもを連れて、寺院へ連れて行き、心を休めて帰ります。ベトナムでは家庭の暴力が多いですが、旦那さんは奥さんが寺院にいる、と聞くと安心しま

す。

- ・田宮 氏：私からすれば、ソーシャルワーカーのプロトタイプが僧侶ではないのでしょうか。
- ・河本 氏：ソーシャルワーカーは、何かあるときに駆けつけてくれると思っていましたが、関係ができておらず、つらいときに頼れる人がいなかった。仏教との関係も同じだったかな、と思います。本当につらい時にだれもいなかった。他の人も同じようです。
- ・Loan 氏：少しお話ししたいことがあります。寺院は税金ですが、お金はほとんど信者からのお布施ですので、調べられることはありません。寺院は、信者さんからもらうお金を他の目的に使っていることもあります。日本は、わざわざ寺院を4種類に分けていましたが、もっと詳しく目的によって分けたほうがいいと思います。高齢者、孤児、教誨師、などに対するサービスなどたくさんあります。寺院は、政府からの支援がほとんどありません。信者からお金をもらって、それを収入とすれば、それをどのように使うかは、ベトナムでも違う目的に使うこともあるので、報告書にも入色々と入れた方がいいのではないのでしょうか。
- ・田宮 氏：有難うございます。経過措置として、調査終了後にどういう分け方がよいかを検討するはずです。ここで、一度休みましょう。最後の残された時間で、各チームでまとめの話し合いが出来ればと思います。

14 時 10 分：休憩 チームごとの話し合い

14 時 30 分：全体討論（まとめ）

- ・田宮 氏：休みをもらいまして、淑徳チームで、3 年間の研究のまとめについて話し合いました。そもそも、研究のきっかけになったのが、Loan 先生からのご提案で、「公的な施設を運営しても、多くの弱い人が寺院に飛び込んでくる理由は何なぜか」ということだったと思います。そのような問題提起から、私たちは、ハノイ国立大学を訪問し、その結果、根拠となる資料作成からせざるを得なくなったところから、研究が始まりました。3 年間という短い期間で、一定の結果を出すということから考えると、調査の結果を報告するということが出てきます。出てきた調査報告書は、事実に基づいた淑徳チームとしてのコメントは書けます。その内容を新たにハノイ国立大学側が、分析して頂きたい。その意味では、4 つの分類に関して、Loan 先生なりの分類も可能となります。また、共同研究ですから、もう少しお互いが同じ作業をしたい。しかし、残

された時間があと 1 年しかないため、多くのことができません。それで、今日話題になっていました「実習のプログラム」、ベトナムの寺院における学生等の実習プログラムの内容、メニューの内容などを、現在の活動をよりよくするために共同で作業をしたい。

・藤森 氏：寺院での実習プログラムの内容、新しいメニューを開発することを提案したいのですが、共同で進めていくことでよろしいでしょうか。それとも、プログラムについては、あまり考えてはおられないでしょうか。ベトナムで、ソーシャルワークを学んでいる人たちが、寺院で実習をするものですが、これをベトナムの社会背景を踏まえてプログラムを作成したいのですが、1 年では無理ですので、今後もお付き合いできれば、次の機会に行くことは可能でしょうか。

・Loan 氏：プログラムを出したことは、我々のプロジェクトに主なものではないですが、ベトナムにとって重要です。担当している学生が実習に行く前に紹介文を作成するが、エイズ病患者についても、学生が調査したいと言って私たちが施設を紹介しました。プロジェクトにエイズについても入れたい。そうすれば、実習生も勉強できます。

・藤森 氏：プログラムの提案ということを考えて頂くことは可能ですね。

・Loan 氏：可能です。1 人博士の学生がおりますが、テーマを「仏教の信心を道徳へ向ける」としておりますが、困っています。逆に、方法論と、接近論を先生方に教えてもらいたいです。

・藤森 氏：プログラム開発を一緒にやっていくようなことになれば、次の何年かの提案ができるかもしれません。もう一つ、Hoa 先生が提案された学会の件ですが、こちらの事情をお話します。今回のホーチミンでの調査で時間が足りず、施設が 2 ヵ所、子どもたちのインタビューが 10 名程度あります。中部も行きたいですが、もう一度、ホーチミンに入りたいと思っています。あとは、宝くじの行方次第です。ただ重要なことは、できればハノイで、まとめのワークショップをしなければならない、と考えています。そのような限られたチャンスがあつて、タイミングが合えば、学会などに協力したいと考えています。できるだけ早くスケジュールを決めて、ご相談するようにします。

・田宮 氏：メンバーが個々の興味関心でまとめることもあってもよいですが、チームとして進めて、より具体的なものをベトナム政府に、実習プログラム構築が、政府に提案できる可能性があるのではないかと考えております。

- ・秋元 氏：淑徳側から、このようにまとめたいとお話がありました。淑徳側への質問は、実習プログラムの提案もありましたが、1 番目のものとしては、5～6 回の訪問の中で、調査結果がどのような形で出て来るか、1 つの興味があります。ハノイ側は、どのように研究を収めていくのか、お聞かせ頂きたい。
- ・Loan 氏：現地調査した材料から、何かを抽出して利用したい。「ソーシャルワークにおける仏教の役割」の私の論文に調査の材料を頂いて報告書としたい。まず書籍の目録を両チームが一致させて、基礎を踏まえて、大きな展開をしたい。
- ・秋元 氏：書籍を出す話はひとまず置いておいて、3 年間のまとめについてお聞きしたい。
- ・Loan 氏：3 年間の総合的な報告書を作成したいです。
- ・秋元 氏：具体的にどのような報告書の内容にしたいのでしょうか。
- ・Hoa 氏：私と Loan 先生は、いつも意見が一致して討論しています。ベトナムチームは、次の段階として、2 つあります。ベトナムのソーシャルワークの形式についての報告。2 番目は、ベトナムのソーシャルワークの形式の中に、仏教の役割はどのように発展しているのか、を日本側の調査の材料を基に参考にして書きます。書く方法として、4 つのモデルで書くか、などは、統一するなどしてこれから決めます。秋元先生は、3 年間まとめた報告書を出してから、本を出した方がいいとおっしゃいますが、できればすぐにでも、目次を統一した方がいいと思います。その方が、報告書にも参考になります。
- ・秋元 氏：趣旨は分かりました。もちろん、書籍の出版に反対は致しません。
- ・Hoa 氏：このプロジェクトは、2 年経ちましたが、ベトナムでは学会を何回か開いています。主な内容は、ソーシャルワークや安生社会など、幾つかあります。ただ、日本チームが何を書きたいのか、何が必要か、を知りたい。これが分かれば、同じ方向を向いて進めるし、ベトナムで情報を集めやすくなり、学会も開きやすくなると思います。
- ・グエン 氏：Hoa 先生が、私に頼んできましたが、私たちの調査をすぐに知りたい、と言っています。ベトナム語で「調査結果を下さい」と言いました。難しいと思います。
- ・藤森 氏：我々が理解したことは、ベトナムで学んだことは、必ずお返しします。少し時間をください。
- ・秋元 氏：ベトナムチームが、あと 1 年でどういう形でまとめれば満足なのかを知りたい。
- ・Hoa 氏：2 つあります。1 つは、日本では、できない事ですが、ベトナムの仏教会の慈

善活動会で調べて、全国の寺院の施設数を把握します。また、フエの日程がすぐに分かれば、一緒に行って調査や議論をしたい。もう一つも、日本はできないが、北部・中部・南部の寺院が経営している施設が抱えている困難が順調にいくにはどうしたらよいかを詳しく調べて見出したい。また、地域による違いも比較したい。

・グエン 氏：少数民族もやったらどうでしょうか。54 族います。宝くじが当たったらやってほしい。

・田宮 氏：終わりの時間になると、話は弾んで参ります。研究代表の私が代表となっております。独断を致します。残された時間があと 1 年ですので、3 年間の報告書をまとめなければなりません。全国の仏教寺院での福祉施設の数の把握や、全国のお寺での困難・困っていることの把握、はベトナム側でないとできないということですが、間違いございませんでしょうか。

・Hoa 氏：そうです。

・田宮 氏：3 年間の調査活動をしております。調査報告の内容について秋元先生からございましたが、① 調査の実態記録 ② 藤森班の分析・考察、が必要な内容かと思いますが、1 年間で出来ることは、「ソーシャルワークにおける仏教の役割」ということで、ベトナムチームは、ベトナムの寺院で僧侶が実践している実態の総体をベトナムがまとめる。淑徳チームは、各地域の具体的な内容を抽出してまとめる。調査報告という形でまとめることくらいしかできないのではないかと、思います。そして、各先生方がそれぞれの興味で論文を追加すれば、印刷費を考慮すると、構わないと思います。現在進んでいる共同研究について、3 年間のまとめとして、今まで申してきました内容でよろしいでしょうか。

・Loan 氏：はい

・Hoa 氏：それでよろしいです。私たちも、ソーシャルワークの研究だから、自分の研究のために書いておいた方がいいと思います。

・田宮 氏：仲介役としては、如何でしょうか。もう少し色を付けろ、ということはございますでしょうか。

・秋元 氏：敬意を表します。ベトナムで、自分たちの周りで、おもしろいぞ、というものがあれば、もし求められれば、次のステップに行くことになるのではないかと、思います。感謝いたします。

・田宮 氏：あまり目標を大きくしても、実現しないと思いますので、実習プログラムは、次の宿題としたいと思います。調査報告書として出したいと思います。これ

で終わりですと不十分ですので、皆さんの論文が必要となってきます。皆さんお願い致します。今淑徳チームが行っている調査の中間報告でも、出来たものはお送りいたします。同じように、ハノイチームが、ベトナム全国の寺院における活動の調査結果が出ましたら送ってください。

- ・ Hoa 氏：わかりました
- ・ 田宮 氏：ここまでは、事務的な話です。「ソーシャルワークにおける仏教の役割」あるいは「仏教におけるソーシャルワークの役割」は、非常に大きな問題を持っております。昨日の秋元先生の講義の内容は、私が新たな言葉の提示と申しましたが、氷山の下に潜んでいる非常に大きな問題です。そのことについては、注意して準備をしなさい、と藤森先生は言ってくれました。私たちは、そういう問題があるんだ、ということに気がついてしまったのです。気がつかなかったら、幸いだったかもしれません。気がついてしまったから、頭の隅において、これから研究を進めていかなければなりません。そういう姿勢で、これからも研究を続けたいと思っております。日本の伝統的なお菓子で、最中とおまんじゅうがありますが、真ん中のあんこは、仏教でも、ソーシャルワークでも、弱い人にとって見ればどっちでもいいのではないかと、乱暴ですが、そう思っております。時間がオーバーしているので、参加している皆さんから一言ずつ頂きたいと思います。
- ・ 藤森 氏：ご縁があって、5 回行かせていただいております。この回数が増えて、結果が出せるように努力したいと思います。
- ・ 古宇田 氏：2 日間、大きな問題に取り組んでいることに気づかされました。自分にどのようなことができるか、考えていきたいと思います。
- ・ 坂本 氏：2 年間編集を担当しておりました。今回も原稿を楽しみにしております。
来年は、1 月 15 日が原稿の締め切りとなっております。宜しくお願い致します。
- ・ 南野 氏：参加させていただいて、仏教がベトナムの人の生き方に与えている影響がすべてとても勉強になりました。ありがとうございました。
- ・ 渋谷 氏：ありがとうございました。今年こそは、必ずお邪魔したいと思います。
- ・ 河本 氏：次回のベトナム調査に参加したく、お願い致します。暑いところは苦手ですが、精一杯やらせていただきます。
- ・ 佐藤 氏：先日も調査に伺いましたが、蒸し暑いホーチミンから、久しぶりにハノイへ帰れば、と思います。
- ・ 梅原 氏：2 日間、有難うございました。去年から、研究チームに参加しておりますが、

3年目の今年は、是非、ベトナムに行かせて頂きたいと思いますので、よろしくお願い致します。

・タン 氏：通訳を担当して、ワークショップに参加させて頂いて、仏教とかソーシャルワークとか、色々と勉強になりました。これから、研究が発展していくように心から願っております。

・グエン 氏：古宇田先生のお蔭で、淑徳大学で研究に参加できましたが、これまでミスがあったら許して下さい。私は、専門は違いますが、小さいころから慈善活動に興味があって、日本で勉強や仏教活動が忙しいので、ベトナムで直接できませんので、お姉さんが代わりをしていますが、淑徳大学で、皆さんと一緒にベトナムの寺院で調査し、在日ベトナム仏教会の代表として、少しでも貢献できることが嬉しいです。研究を続けたいですが、参加できないことがあるかもしれませんが、お許してください。

・Hoa 氏：私は、縁があって、研究プロジェクトに参加できて本当によかったです。ワークショップを通して、約束します。ベトナムでの調査をすぐに行います。終わりましたら、データをお送りいたします。来月、4月25日に3年間やっている学会を開くので、僧侶やベトナム政府の研究者、NGOなどが集まるので、新しい情報が分かったら皆さんにお知らせいたします。大学の代表として、学会に出ますので、これまでの研究で役に立ったことなどをまとめたいと思います。われわれも報告者として発表しますが、ソーシャルワークを学んだ学生が、現在何をしているのかの報告や、仏教がソーシャルワークでやっていることについて、それが素晴らしいことであるといった報告書を出します。

・Loan 氏：ベトナムの国花は、蓮の花です。日本は、サクラの花です。この研究にはつきり表れています。つまり、弱い人を助けるプロジェクトです。私は、幸せです。感動します。日本と一緒に研究ができて、いい成果になっていると思います。

・秋元 氏：改めて、ベトナムからおいでいただきました両先生に感謝いたします。プロポーザルの Loan 先生、それを受け入れて動いて頂いた Hoa 先生、ありがとうございます。残念ながらお越しいただけなかった副学長 Kim 先生、それから、チャンさんによろしくお伝えください。長谷川先生のお蔭で、このように研究が実現したと思っております。このプロジェクトを進めて下さった皆様、ありがとうございます。このような年度末に、ワークショップを開いていただき、心から御礼申し上げます。ありがとうございました。そして、私の夢

は、2つです。今回初めて座って頂きました方々が、おられますが、ここから逃げにくくなったら嬉しく思います。もう一つは、あと1年終わったら、みんなでにっこりと笑って乾杯できたら嬉しく思います。2日間、ありがとうございました。

- ・田宮 氏：皆さま、ありがとうございます。時間をオーバーしておりますので終わりたいと思います。ありがとうございました。

16時15分：終了

第3回 合同ワークショップ

構成・文責

淑徳大学大学院 博士後期課程

河本 秀樹・梅原 芳江

日 時：2014年12月8日(月)～9日(火)

開催場所：ベトナム国立社会人文科学大学（USSH）

■概 要

淑徳大学のベトナム研究グループがUSSHを訪問。3年間の研究成果を淑徳大学とUSSHとで、発表・討論をおこなった。

淑徳大学からはベトナムのいくつかの寺院でのフィールドワークを基にした調査報告、及び前回、淑徳大学にて開催したWSでの問題点、双方の意見などを踏まえた上での発表であった。一方、USSH側は様々な実数のデータを中心にした報告であった。現地の大学及び研究機関、政府調査機関等でなければ得られない内容であった。

ワークショップの終盤では、仏教に基づくソーシャルワークについて、淑徳大学とUSSH双方の意見交換があり、特に淑徳大学からは仏教に重点を置いた発表であった。

■参加者：

○日本チーム

① 秋元 樹（日本社会事業大学・

Asia and Pacific Association for Social Work Education 以下 APASWE）

② 田宮 仁（淑徳大学：教授）＋【郷堀 ヨゼフ（崇徳大学設立準備委員会・上越教育大学大学院・新潟県立看護大学：講師）】

③ 渋谷 哲（淑徳大学：教授）

④ 藤森 雄介（淑徳大学：准教授）

⑤ 菊池 結（大正大学総合仏教研究所：研究員）

⑥ 佐藤成道（淑徳大学大学院博士後期課程）

⑦ 河本秀樹（淑徳大学大学院博士後期課程）

⑧ 梅原 芳江（淑徳大学大学院博士後期課程）

○通訳

⑨ Nguyen Thi Du（日新窟・尼僧）

○ベトナムチーム

① Phan Quang Minh（ベトナム国立社会人文科学大学：副学長）

② Nguyen Thu Kim Hoa（ベトナム国立社会人文科学大学：准教授）

③ Nguyen Hoi Loan（ベトナム国立社会人文科学大学：准教授）

④ Trinh Van Tung（ベトナム国立社会人文科学大学：教員）社会学

- ⑤ Nguyen Thi Thu Ha (ベトナム国立社会人文科学大学：教員) 社会学
- ⑥ Nguyen Thi Nhu Trang (ベトナム国立社会人文科学大学：教員) 社会学
- ⑦ Hoang Thu Huong (ベトナム国立社会人文科学大学)
- ⑧ Dang Kim Khanh Ly (ベトナム国立社会人文科学大学大学院博士課程)
- ⑨ Luong Thi Bich Thuy (ベトナム国立社会人文科学大学大学院修士課程)
- ⑩ Bui Thank Mink (ベトナム国立社会人文科学大学：助手)
- ⑪ Nguyen Huu Qua (ベトナム国立社会人文科学大学：助手)
- ⑫ Nguyen Thi Kim Nhung (学長の娘)

*ベトナムチームは以上の方以外にも参加されているが、授業の関係等の理由により入退出されている。

○12月8日(月)

9時15分 日本・ベトナムの双方による挨拶

USSH

Phan Quang Minh : こんな大人数の団体で来てくれて喜んでます。日本とベトナムは友好関係を結んでいます。淑徳大学は社会福祉で有名だと知ったので一緒にやらないといけなかったと思います。先生たちから導くことがあれば教えてください。信頼関係と研究成果を出せますようにお祈りいたします。

淑徳大学

田宮 仁：淑徳大学は、来年、開学 50 周年。仏教 SW の先駆けの大学であり、私立ですが社会福祉の研究では誇りを持っている。一つの成果を出したいと思い、やってまいりました。若い人を連れてきました。次の世代を考えています。

淑徳大学報告：

- ①調査した施設の一覧 ②調査した寺院を類型化し「表」にする ③USSHより、5つのグループ分類して欲しいとの要望があり、それらを淑徳大学チームで「表」にした。
- ・仏教寺院の分類：「直接支援分類型」・・・Aモデル、Bモデル。
 - ・「寺院セツルメント隣保事業型」・・・Cモデル、Dモデル
 - ・「ベトナムにおける仏教の可能性」という視点から、提案・課題を述べる。
 - ・Aモデルの教化中の特徴、その各A施設をやや詳しく報告。費用、地域のニーズに合わせた活動等。
 - ・テーマに合わせた現状、課題、提案の報告。Aモデルは、仏教SWとしてわかりやすい。
- 利用者の視点で、寺院・公的機関だろうと、安全安心が大事。支援を受ける機関で処遇内容が異なることは良くない。ベトナムは、個人の倫理規範基準の克服に学ぶ事が必要を指摘。利用者目線に立つこと。

- ・ 共通の専門知識や方法を学び、欧米型の SW のスキルを学ぶ必要がある。
- ・ 日本は、潜在的な福祉活動の担い手の僧職者が何をすればいいのかわからない。
- ・ 「檀信徒」という人的資源を使うことが有効。

12時00分 昼食後、淑徳側引き続き発表～。

・ 寺院は、対人援助 SW を志すものにとっての実習施設になり得る。「listener」から「feel」、「feel」の上での「think」です。実践現場の理解、感じたことを言語化すると、普遍的な理論の core になり、教育、実習プログラムへ。

・ 課題は、「なぜこのような活動は始めたか」というインタビューで、「仏教者として当然」という回答しか得られない。仏教 SW を体系化する際の克服する課題。言葉がキリスト教との違いで、言語化のないのが武侠の弱点。仏教の実践活動を言語化し、共通の価値を見出すことは非常に重要な課題。

USSH報告

・ ベトナムは、スケジュールを立てない。キリスト教はパーティー等、毎週実行。科学的に整理整頓されたプログラムで活動している。

■発表者：グエン トウ キム ホア Nguyen Thu Kim Hoa (USH : 准教授)

■タイトル：「CHARITABLE AND SOCIAL WORK ACTIVITIES OF BUDDHISM ORGANIZATIONS IN VIETNAM NAM」(タイトルは配布資料のまま)

■内容：慈善から SW の活動で、僧侶もプロ的な SW へ。

慈善と SW、病室のシステム、寺院への往診、子どものケアと教育、養生、エイズ、職業訓練について。

(筆者注：通訳時の日本語訳の内容を理解できず。短時間で何らかの「表」を、多数、説明しているものの、「表」のタイトル、行、列、単位等がベトナム語のために、理解出来ず)

課題について、

- ① プロ的 SW ではなく、専門的なことは行わない。
- ② 外国の薬について。
- ③ 慈善活動の際に、地域と政府の連携が必要。
- ④ 職業訓練の際の商品の品質。最後にお金がほしい。

■発表者：グエン トウ キム ホア Nguyen Thu Kim Hoa (USH : 准教授)

■タイトル「THE TRAINING AND EDUCATION FOR MONKS AND NUNS IN BUDDHISM BASES IN VIETNAM」(タイトルは配布資料のまま)

■内容：仏教の専門科目がある大学では、仏教の基礎的内容を僧・尼僧に教育的活動させている。私は、その大学で社会学の概要を教えている。プログラムの中に、社会学、心理学、SW という科目がある。

ハノイ国家大学には哲学があり、その中に宗教学部があり、東洋学がある。そこで学んでいる僧・尼僧は慈善活動を出来るのではないか。

■ディスカッション：

Hoa：我々、社会学の専門は、慈善活動と SW 活動の言葉を使っています。

秋元：教えていらっしゃる SW は、チャリティー、SW と慈善は同じですか。

Hoa：SW の概念には、半分くらい、慈善の概念が混ざっている。インタビューとか訪問自体も SW と考えている。

秋元：SW で教えているのは、アメリカで使っているものと同じ意味ですか。また、チャリティーの言葉の意味は…。

Loan：アメリカで定義された SW の意味を SW として教えている。かわいそうだからものをあげる、愛をあげるそれが慈善です。だから、利用者のニーズは毒されない。

田宮：尼さんの慈善の意味ではなく、貴方が使っているサンスクリット語、パーリー語など…。

グエン：仏教学の歴史の問題や研究があまりされていない。「慈済会」の概念がそのまま入った。慈善と慈悲は、慈善が活動、慈悲は修行です。

田宮：わりと新しい考えですね。

16時30分 終了

○12月9日

9時10分

研究発表：

■発表者：^{グエン フウ クアン} Nguyen Huu Qua (USH：助手)

■タイトル：「**Một số hoạt động xã hội của Phật giáo với người khuyết tật hiện nay**」

Activities of Vietnamese Buddhism for supporting people with disabilitycurrently (タイトルは資料のまま)

- 内容：1. ベトナムにおける障害者の状態（現状）について
2. 障害者の両親について
3. 仏教の活動とは、障害者に何を援助したのか
4. 仏教活動のなかでソーシャルワークの役割について

10時00分

■発表者：^{ブイ タン ミン} Bui Thanh Mink (USH：助手)

■タイトル：「**PHẬT GIÁO TRONG TRỢ GIÚP NGƯỜI NHIỄM HIV/AIDS**」

(タイトルは資料のまま)

■内容：・2013年に発表したものを再発表した。

ソーシャルワークの立場から仏教がエイズに罹っている患者さんをどのように理解しているのかについて

10 時 40 分

■発表者：Nguyen Hoi Loan ^{グエン ホイ ロアン}（U S S H：准教授）

■内容：「仏教ソーシャルワーク」について。仏教が道を開いていく。

質疑応答

Hoa：このタイトルだと、他の宗教はどうなるのか。

Loan：タイトルに関しては、今後、考えさせてください。

Trang：淑徳大学の寺院調査報告は、良いことばかりを報告していたけれども、事件をおこした僧侶もいたので、客観的な報告をして欲しい。写真も顔を隠さなければいけない。東南アジアとか東洋のソーシャルワークを出したらどうですか。将来的に大きくなる可能性がある。タイトルは気になっている。

秋元：他の国とも「仏教ソーシャルワーク」を進めています。相対化されてきます。他にもまだソーシャルワークがあるかもしれません。そういうことを全部みると、今あるソーシャルワークが世界のものになると思います。西洋のソーシャルワークは、世界のソーシャルワークにならない。やっと、一歩進みはじめた。

12 時 00 分～14 時 00 分 昼食・休憩

14 時 00 分

■発表者：田宮 仁（淑徳大学：教授）

■タイトル：「ソーシャルワークにおける仏教の役割」

■内容：一つめに、共同研究代表としての立場から、二つめに個人の考えから「ソーシャルワークにおける仏教の役割」について

15 時 30 分

質疑応答

Trang：仏教の本質は、なかなかわかりづらい点がある。ベトナムの慈善活動の特徴は、2つある。一つは自発性、もう一つは継続性です。日本みたいになって欲しくない。慈善活動の動機についても考えていかないといけない。

田宮：教育ということだと、テストの成績を上げるのが勉強ではなく、「学仏大悲心」といって、仏の慈悲心を学ぶのが勉強だと父から教えられました。

Hoa：今後の確認をしますが、一つめ、今後の研究、二つめ、報告書、三つめ、出版の予定はどうなっているか、日本とベトナムだけでなくアジアに広げるのは良いと思います。

田宮：今後については予算もありますのでご相談していきます。3 月までに出す報告書は、予定どおり出す義務があります。本につきましては、うちの理事長がアジアの仏教ソーシャルワークに関して、1 か国ずつ追っていきたいという思いがありますが、細かいところまでは進んでおりません。

・16時00分

感想

秋元先生から、「今までに一言も話していない人感想を一言」ということで…

○河本秀樹：様々な視点から改めて学びました。

○梅原芳江：ソーシャルワークが専門でして、仏教の方はあまりわかりませんでしたが、改めて勉強しなおす機会となりました。また、2日間では当事者と支援者がともに作っていくという視点が感じられなかったことが残念でした。

○郷堀ヨゼフ：ヨーロッパソーシャルワーク圏の生まれでして、文化人類学が専門で「とても小さな物語」がありますけれども、見えないものが隠れている。各寺院の仏教社会福祉に提言できるような課題がたくさん隠れているように思いました。関心いたしました。

○渋谷哲：3年経ってようやくベトナムの状況がわかってきた。研究を継続するのであれば資金集めを頑張りますが、ワークショップを頻繁に開いて、歴史・用語の使いかたをしっかり理解しなければ、成果とか到達点がまとまっていけないと思いました。

○秋元樹：APASWE チームからのお願いは2点、1点は形式的なこと、2点めは心からの御礼でございます。形式的なこと、1月11日が原稿の締め切りですのでお忘れなく。できたら英語で出して欲しい。もし、それぞれの言語で書くならば、それぞれの言語と英語で出してください。難しいようであれば、Aチームにご相談ください。努力して良い報告書を創りたい。内容は、西洋的ソーシャルワークの理論に基づけば、目的に照らして評価は出せるべきものであるというふうに教えます。目的というのは、一番はじめにロアン先生がプロポーズを出して下さった中に書いてある。その内容に収斂するように、報告書を出していただきたい。今回の発表のままだでもいいかもしれないし、何らかの変様があってもいいかもしれない。ベトナム国立社会人文科学大学の先生の皆様、淑徳大学の諸先生方にお礼申し上げます。タム・チーさんに特別の感謝を申し上げます。

○Hoa:最後に、学校の対応として、皆さんにプレゼントを差し上げたいと思います。

○Loan:皆さんの仕事の態度に感謝しています。日本チームに愛情を持っています。田宮先生と秋元先生と3人兄弟と思っています。

17:00 終了

謝辞：ハノイ国家大学の Hoa 先生、Loan 先生をはじめ、諸先生方、院生の皆様、ワークショップ開催にあたってご準備いただいたこと感謝致します。そして、食事の案内をしてくださった Linh Dinh Phuong さん、ありがとうございました。皆様のご尽力により有意義な時間を過ごすことができましたことを深く感謝致しております。今後の皆様の研究のご発展とご健勝を祈念致します。

THE ROLES OF BUDDHISM IN SOCIAL WORK
Vietnam and Japan

ソーシャルワークにおける仏教の役割
—日本・ベトナム比較研究—

Vai trò của Phật giáo trong công tác xã hội
—Nghiên cứu so sánh Việt Nam và Nhật Bản—

Chapter II (Original version in Vietnamese)

Report from University of Social Sciences and Humanities, VNU Hanoi

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội

**1. HOẠT ĐỘNG TỪ THIỆN VÀ CÔNG TÁC XÃ HỘI CỦA CÁC TỔ CHỨC
PHẬT GIÁO TẠI VIỆT NAM**

PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Hoa
ThS. Đinh Phương Linh
NCS. Đào Thúy Hằng

2. Các hoạt động từ thiện và công tác xã hội của các chùa tại thành phố Hà Nội

PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Hoa
ThS. Đinh Phương Linh
NCS. Đào Thúy Hằng

**3. CÔNG TÁC ĐÀO TẠO, GIÁO DỤC TĂNG, NI HIỆN NAY TRONG CÁC CƠ SỞ PHẬT
GIÁO Ở VIỆT NAM**

PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Hoa
ThS. Đinh Phương Linh
NCS. Đào Thúy Hằng

4. Trắc ẩn – Cơ sở tâm lý của Phật giáo Công tác xã hội ở Việt Nam
Lý giải từ Phật giáo

PGS.TS. Nguyễn Hồi Loan

HOẠT ĐỘNG TỪ THIỆN VÀ CÔNG TÁC XÃ HỘI CỦA CÁC TỔ CHỨC PHẬT GIÁO TẠI VIỆT NAM

PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Hoa¹

ThS. Đinh Phương Linh²

NCS. Đào Thúy Hằng³

1. Dẫn nhập

Với truyền thống từ bi cứu khổ, vị tha, hành đạo của Phật giáo, hoạt động từ thiện và CTXH là một hình thức thiết thực, gắn với sứ mệnh và các tôn chỉ, giáo lý nhà Phật. Hoạt động từ thiện và CTXH không chỉ là sự thể hiện tinh thần từ bi, cứu khổ cứu nạn của tín đồ Phật giáo mà còn là một biểu hiện quan trọng chức năng hỗ trợ xã hội của Phật giáo. Ở đây, chức năng này của tôn giáo không chỉ dừng lại ở sự giúp đỡ con người bằng các liệu pháp tinh thần như cúng bái, cầu nguyện, tin tưởng,..., mà còn biểu hiện thông qua những hành động mang tính thực tiễn, nổi bật là sự hỗ trợ vật chất của các tôn giáo trong hoạt động hành đạo. Như vậy, những hoạt động từ thiện và CTXH của Phật giáo mang đến cho con người sự hỗ trợ vật chất trong lúc cần thiết, đồng thời cũng là một niềm an ủi tinh thần lớn lao cho những ai được tiếp cận, thụ hưởng. Ngoài ra, đây còn được xem là một trong những nguồn vốn xã hội, vốn cộng đồng quan trọng. Vốn xã hội là một khái niệm mới dùng để chỉ một loại tài sản phi vật chất của mỗi cá nhân, mỗi gia đình, cộng đồng hay một quốc gia được tạo dựng qua quá trình thực hiện giữa các chủ thể xã hội (cá nhân, gia đình, nhóm người, cộng đồng, nhà nước). Ở đây, vốn xã hội được biểu hiện rõ nhất với các hoạt động an sinh xã hội ngay trong bản thân từng cộng đồng, thông qua việc giúp đỡ những người nghèo khó, góp phần duy trì mạng lưới xã hội, gắn kết và góp phần lớn trong việc nâng cao chất lượng sống của họ. Phật giáo, một tổ chức xã hội lớn và có uy tín ở Việt Nam, trước nay đã là nguồn vốn xã hội quan trọng,

¹ Nguyễn Thị Kim Hoa, Chủ nhiệm khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN

² Đinh Phương Linh, Giảng viên khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN

³ Đào Thúy Hằng, Nghiên cứu sinh khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN

đồng cùng nhà nước và các tổ chức khác trong các hoạt động từ thiện và CTXH để hỗ trợ người dân, góp phần lớn cho việc xây dựng hệ thống an sinh xã hội của nước ta.

Những năm gần đây, Ban Trị sự Giáo hội Phật giáo các tỉnh, thành đã chú trọng đến công tác xây dựng các cơ sở từ thiện xã hội, tổ chức các hoạt động từ thiện và CTXH với quy mô tương đối lớn và tần xuất đều đặn. Các hoạt động này không chỉ ngày một gia tăng về số lượng mà chất lượng của cơ sở vật chất và nguồn nhân lực cũng ngày một được cải thiện.

Về phía Nhà nước, từ sau Pháp lệnh tín ngưỡng tôn giáo (2004), các hoạt động từ thiện và CTXH của các tổ chức Phật giáo đã được khuyến khích và tạo điều kiện hơn. Pháp lệnh cho tạo điều kiện cho các tổ chức này tham gia nuôi dạy trẻ em mồ côi, chăm sóc người nghèo, người nhiễm HIV/AIDS, người nhiễm bệnh phong, phát triển các cơ sở giáo dục mầm non,... Trên tinh thần nhân ái vị tha, cứu khổ cứu nạn, tuân thủ luật pháp của Nhà nước và các Pháp lệnh, các mô hình từ thiện của các tổ chức Phật giáo đã được nhân rộng trên toàn quốc.

Đối với việc thực hiện công tác xã hội và công tác từ thiện do Phật giáo đảm nhiệm, số lượng Tăng, Ni, Phật tử ngày càng đông đảo cũng góp phần mở rộng quy mô của các hoạt động này.

Bảng 1: Số lượng Tăng, Ni và số chùa hiện có trên cả nước và tại các tỉnh thành lớn (Số liệu thống kê năm 2012)

	Số lượng Tăng, Ni (người)	Số chùa (ngôi)
Cả nước ⁴	46.699	17.287
TP. Hà Nội ⁵	1.802	1.765
TP. Hồ Chí Minh ⁶	8.737	1.162
Tỉnh Thừa Thiên Huế ⁷	1525	215

Bài viết này sử dụng phương pháp phân tích tài liệu, số liệu thống kê của Giáo hội Phật giáo Việt Nam và phương pháp phỏng vấn sâu 40 nữ sư tại các chùa tại TP Hà

⁴ Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Hội đồng Trị sự (2012), Thông cáo báo chí Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII

⁵ Thành hội Phật giáo thành phố Hà Nội (2012), Báo cáo tổng kết công tác Phật sự năm 2012

⁶ Thành hội Phật giáo thành phố Hồ Chí Minh (2012), Báo cáo tổng kết công tác Phật sự năm 2012

⁷ Thành hội Phật giáo tỉnh Thừa Thiên Huế (2012), Báo cáo tổng kết công tác Phật sự năm 2012

Nội và và các tỉnh phía Bắc như Vĩnh Phúc, Nam Định và Bắc Ninh nhằm bổ sung những thông tin định tính đa dạng cho bài viết.

2. Các hoạt động từ thiện và CTXH của các tổ chức Phật giáo

Như đã đề cập ở trên các hoạt động từ thiện và CTXH hiện nay rất đa dạng về cả hình thức và nội dung cũng như các nhóm xã hội nhận được sự giúp đỡ. Sự giúp đỡ, hỗ trợ từ phía các tổ chức Phật giáo bao gồm cả sự giúp đỡ về vật chất lẫn tinh thần hoặc qua các hình thức giáo dục, đào tạo. Bài viết này sẽ đề cập tới một vài mô hình từ thiện phổ biến và được diễn ra đều đặn, thường xuyên nhất của các cơ sở Phật giáo.

2.1 Hệ thống khám chữa bệnh (bệnh viện, trung tâm y tế, phòng khám, nơi cấp thuốc)

Phật giáo có hệ thống Tuệ Tĩnh Đường, kế thừa và phát huy truyền thống lương y của Thiền sư Tuệ Tĩnh và chủ trương của Trung ương Giáo hội Phật giáo (GHPG), hệ thống này được thành lập trên cả nước nhằm phục vụ việc khám chữa bệnh cho chúng sinh trên khắp cả nước. Hệ thống này khám chữa bệnh miễn phí cho đồng bào bằng cả phương pháp y học dân tộc và y học hiện đại; mô hình này đặc biệt tạo ra nhiều thuận lợi với các nhóm xã hội yếu thế. Số liệu dưới đây sẽ phân nào cho thấy quy mô của của hệ thống Tuệ Tĩnh Đường trên toàn quốc

Bảng 2: Quy mô của hệ thống Tuệ Tĩnh Đường trên toàn quốc trong 3 nhiệm kỳ III, IV, V⁸, VI⁹

<i>Hệ thống khám chữa bệnh</i>	<i>Số lượng</i>	<i>Nhiệm kỳ</i>	<i>Kinh phí</i>
Tuệ Tĩnh Đường	25	III (1992-1997)	Trên 9 tỷ đồng (khám và phát thuốc)
Phòng thuốc y học dân tộc	655		
Tuệ Tĩnh Đường	126	IV (1997-2002)	Trên 9 tỷ đồng (khám và phát thuốc)
Phòng thuốc y học dân tộc	115		

⁸ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (1999), Kỷ yếu Đại hội đại biểu toàn quốc Giáo hội Phật giáo Việt Nam lần thứ IV, NXB Thành phố Hồ Chí Minh

⁹ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)

Tuệ Tĩnh Đường	126	V (2002-2007)	Trên 35 tỷ đồng (khám và phát thuốc)
Phòng thuốc y học dân tộc	115		
Tuệ Tĩnh Đường	165	VI (2007-2012)	Hàng chục tỷ đồng (khám và phát thuốc)
Phòng khám Đông – Tây y kết hợp	10		

Bên cạnh đó, ban Từ thiện Xã hội Trung ương thuộc GHPGVN đã đào tạo 250 tăng ni có trình độ Sơ cấp y tế và 98 Lương y Tuệ Tĩnh Đường để tăng cường hiệu quả của hoạt động y tế và chia sẻ gánh nặng xã hội với các tổ chức, cơ sở y tế khác thuộc nhà nước và tư nhân.

“Trong 6 tháng qua, chùa đã đi khám được 93.000 bệnh nhân tại 6 xã trong huyện. Theo quan sát thì đa số là người nghèo, có hoàn cảnh khó khăn chiếm tới 60% tổng số người đến khám. Người già chiếm khoảng 20%, còn lại là người bình thường và những Phật tử từ xa đến. Tổng chi phí cho việc khám chữa bệnh là khoảng 500.000.000 VNĐ”.

(Sư nữ, Chùa Non Nước, Sóc Sơn, Hà Nội)

Hệ thống Tuệ Tĩnh Đường của các tổ chức Phật giáo, cùng các hệ thống có vai trò tương tự thuộc các tổ chức tôn giáo khác, hiện đang đóng vai trò quan trọng trong việc chăm sóc sức khỏe và cung cấp dịch vụ y tế miễn phí cho người dân, đặc biệt là những người thu nhập thấp hoặc có hoàn cảnh khó khăn.

2.2 Hệ thống nhà dưỡng lão

Chăm lo cho người già đặc biệt là những người già cô đơn không nơi nương tựa là một trong những hoạt động từ thiện và CTXH quan trọng của các Giáo hội. Việc dân số ngày càng già hoá ở các nước trên thế giới và ở Việt Nam ngày càng gia tăng gánh nặng đối với việc chăm sóc sức khỏe thể chất và tinh thần cho người già. Với đặc điểm của người già ở Việt Nam là muốn ở gần con cháu để được chăm sóc và giúp đỡ việc chăm sóc, dạy dỗ các cháu cho các con, hệ thống nhà dưỡng lão tại Việt Nam chưa phát huy được vai trò và hiệu quả của mình trong công tác chăm sóc người cao tuổi. Trước nhu cầu ngày càng cao của xã hội, hệ thống nhà dưỡng lão của các tôn giáo đã kịp tới

đáp ứng được và giảm bớt gánh nặng xã hội cho nhà nước và các gia đình không có điều kiện chăm sóc cha mẹ già.

Năm 2007, toàn quốc có trên 20 cơ sở nhà dưỡng lão, nuôi dưỡng trên 1.000 cụ già. Tại Tp.HCM có các nhà dưỡng lão thuộc các chùa Pháp Quang, Pháp Lâm, quận 8; Kỳ Quang 2, quận Gò Vấp; Diệu Pháp, Q.Bình Thạnh; Hoàng Pháp huyện Hóc môn... nuôi dưỡng trên 500 cụ. Thừa Thiên - Huế có nhà dưỡng lão Tịnh Đức (60 cụ); Diệu Viên (25 cụ)... Trung tâm nuôi dạy trẻ mồ côi và người cao tuổi cô đơn Bồ Đề tỉnh Bình Dương vừa thành lập và đang đi vào hoạt động¹⁰. Một số chùa tuy không thành lập nhà dưỡng lão nhưng vẫn đón nhận, chăm sóc các cụ già có nhu cầu nương thân cửa Phật như chùa Bồ Đề, Gia Lâm, Hà Nội.

2.3 Hệ thống giáo dục và chăm sóc trẻ em

Bên cạnh những sự giúp đỡ cho các nhóm yếu thế như: người già, người có hoàn cảnh khó khăn về kinh tế, không thể không nói tới hoạt động chăm sóc và giáo dục trẻ em thông qua nhiều hình thức của các tổ chức Phật giáo.

2.3.1 Cô nhi viện

Một trong những hoạt động của GHPGVN nhằm thể hiện tình thương yêu con người được thể hiện cụ thể qua các hoạt động từ thiện và CTXH là việc xây dựng và đưa vào hoạt động các Cô nhi viện. Thầy Thích Phước Ngọc, Trụ trì chùa Phước Quang (Vĩnh Long)-người sáng lập Trung tâm Cô nhi viện Phật giáo Suối nguồn tình thương – cô nhi viện Phật giáo đầu tiên của Việt Nam.

¹⁰ Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Hội đồng Trị sự (2007), Báo cáo tổng kết hoạt động Phật sự nhiệm kỳ V (2002-2007) của Giáo hội Phật giáo Việt Nam

Bảng 3: Quy mô của các Cô nhi viện trên toàn quốc trong 3 nhiệm kỳ III, IV, V¹¹

<i>Nhiệm kỳ</i>	<i>Số lượng Cô nhi viện (CNV)</i>	<i>Số trẻ em được nuôi dưỡng</i>
III (1992-1997)	116	6.467
IV, V (1997-2002, 2002-2007)	35	20.000
CNV Đức Sơn [*]	-	210
CNV Ưu Đàm [*]	-	34
Chùa Diệu Giác [*]	-	100
Chùa Kỳ Quang 2 [*]	-	120
Chùa Long Hoa [*]	-	100
Chùa Pháp Võ [*]	-	160

(Chú thích: (*)) là các chùa/cô nhi viện có hoạt động tiêu biểu, nổi trội về chăm sóc và nuôi dạy trẻ em; (-) là chưa có số liệu thống kê)

Mặc dù so với nhiệm kỳ thứ III, số Cô nhi viện còn tồn tại và hoạt động trong nhiệm kỳ IV, V giảm hẳn, tuy nhiên có thể thấy rằng quy mô của mỗi quy mô lại tăng lên. Do đó, về số lượng trẻ em mồ côi hoặc khuyết tật được nuôi dưỡng tại 35 cơ sở này lớn gấp khoảng 3 lần số trẻ em được nuôi dưỡng trong nhiệm kỳ trước đó. Giống như với các Tuệ Tĩnh Đường và viện dưỡng lão, mặc dù số lượng các Cô nhi viện ít đi nhưng chất lượng cán bộ, cơ sở vật chất và quy mô của mỗi một cơ sở đều được cải thiện lên rất nhiều - chứng tỏ sự quan tâm của GHPGVN đến vấn đề hành thiện, tích đức thông qua các hoạt động thiết thực như chăm sóc trẻ em có hoàn cảnh khó khăn.

¹¹ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (1999), Kỷ yếu Đại hội đại biểu toàn quốc giáo hội Phật giáo Việt Nam lần thứ IV, NXB thành phố Hồ Chí Minh
Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2003), Kỷ yếu Đại hội đại biểu toàn quốc giáo hội Phật giáo Việt Nam lần thứ V, NXB thành phố Hồ Chí Minh
Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Hội đồng Trị sự (2007), Báo cáo tổng kết hoạt động Phật sự nhiệm kỳ V(2002-2007) của giáo hội Phật giáo Việt Nam

2.3.2 Các lớp mẫu giáo và lớp học tình thương

Bảng 4: Quy mô của các lớp mẫu giáo và lớp học tình thương từ năm 1997-2012 trên toàn quốc

Lớp học	Số lớp		
	1997 ¹²	2002 ¹³	2012 ¹⁴
Lớp học tình thương	196	1.500	Trên 1.000
Lớp mẫu giáo	116	-	36
Tổng số học sinh	6.000	-	Trên 20.000

(Chú thích: (-) Chưa có số liệu thống kê)

Từ năm 1997 đến năm 2012, số lớp học tình thương đã tăng từ 196 lên tới hơn 1000 lớp. Mặc dù số lớp mẫu giáo giảm nhưng quy mô của lớp và cơ sở tăng lên do đó, số em được nuôi dưỡng và dạy dỗ tăng từ 6.000 lên trên 20.000 em - tính riêng trong năm 2012. Con số này là một dấu hiệu đáng mừng khi số trẻ em được đến lớp, được nuôi dạy tại các cơ sở Phật giáo ngày càng tăng, đáp ứng phần nào nhu cầu rất lớn của xã hội.

“Chùa nuôi trẻ mồ côi từ năm 1990, ban đầu chỉ có 10 phòng với 70 cụ già và cả trẻ em. Đến năm 2004, Thầy trụ trì phải xây thêm 6 phòng. Năm 2010 số trẻ em và người già được nuôi dưỡng lên tới 200 nên chùa đã phải thuê thêm một khu đất với 20 phòng cạnh chùa. Chùa Bồ Đề hiện nuôi dưỡng 75 bé từ sơ sinh đến 10 tuổi, 37 em từ 11-18 tuổi, 46 cụ già neo đơn.

(Sư nữ, Chùa Bồ Đề, Hà Nội)

“Nhìn thấy rõ những cảnh đời bất hạnh, đau khổ, Thầy trụ trì đã từ bi nuôi 2 cháu, bị mẹ bỏ rơi lúc còn 3 tháng tuổi từ năm 2006. Sau đó chùa nhận thêm nhiều cháu nữa có

¹² Giáo hội Phật giáo Việt Nam (1999), Kỷ yếu đại hội đại biểu toàn quốc Giáo hội Phật giáo Việt Nam lần thứ IV, NXB TP.Hồ Chí Minh, trg 24

¹³ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2003), Kỷ yếu đại hội đại biểu toàn quốc Giáo hội Phật giáo Việt Nam lần thứ V, NXB TP.Hồ Chí Minh, trg 39

¹⁴ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017), trg 40

hoàn cảnh đặc biệt. Hiện nay có 11 cháu (từ 5-18 tuổi) đang được nuôi dưỡng, cho đi học văn hoá và tu học Phật pháp, sinh hoạt tại chùa, rèn luyện tu dưỡng tại chùa”.

(Sư nữ, chùa Hưng Kí, Hà Nội)

Những hành động vừa mang tính từ thiện, vừa mang một phần tính chất CTXH của nhà chùa trong việc nuôi dưỡng và giáo dục trẻ em vừa thể hiện tinh thần Phật pháp, vừa là một nghĩa cử cao đẹp, đóng góp cho lợi ích chung của xã hội.

2.4 Hệ thống trung tâm tư vấn, nuôi dưỡng người nhiễm HIV/AIDS

Nhóm người bị nhiễm HIV/AIDS là một trong những nhóm thường có hoàn cảnh sống rất khó khăn vì họ thường có sức khoẻ suy yếu (đặc biệt là trong những giai đoạn phát bệnh sau cuối), điều kiện kinh tế khó khăn, khó kiếm được việc làm ổn định do định kiến xã hội còn tồn tại,... Các trung tâm tư vấn và nuôi dưỡng người nhiễm HIV/AIDS thuộc các tổ chức Phật giáo hiện nay là một trong những địa điểm tin cậy cho những người nhiễm bệnh đến sinh hoạt và được tư vấn.

Tại các tỉnh, thành phố lớn như: Hà Nội, TP Hồ Chí Minh, Thừa Thiên -Huế, Đà Nẵng, Cần Thơ, Đồng Nai, Tiền Giang, Bình Dương, Vĩnh Long, Long An, Thanh Hoá,... đều đã có những cơ sở trợ giúp cho người nhiễm HIV. Đáng chú ý là, tại TP Hồ Chí Minh, Học viện Phật Giáo Việt Nam trở thành một trong những địa chỉ trung tâm tư vấn HIV/AIDS có nhiều nội dung hoạt động có hiệu quả cao. Đây là mô hình trung tâm tư vấn có kết nguồn tài trợ từ nước ngoài. Trung tâm giúp người mắc bệnh hiểu rõ về bệnh của mình và tự tìm cách hoà nhập với cộng đồng. Đồng thời, các hoạt động truyền thông của trung tâm cũng giúp cho cộng đồng xóa bỏ sự kì thị, định kiến đối với người nhiễm HIV. Những kết quả đạt được trong năm 2008 của trung tâm này là một ví dụ điển hình về những hoạt động từ thiện và CTXH tích cực của các tổ chức Phật giáo nhằm hỗ trợ người mắc HIV/AIDS.

Bảng 5: Các hoạt động điển hình của Trung tâm tư vấn và nuôi dưỡng người nhiễm HIV/AIDS thuộc Học viện Phật giáo Việt Nam, năm 2008¹⁵

Hoạt động/sự kiện	Kết quả đạt được/ số người tham gia
Xây dựng Ban tiếp nhận và Điều phối	5 người
Xây dựng nhóm truyền thông	12 người
Thành lập nhóm chăm sóc người nhiễm HIV/AIDS	14 người
Tổ chức tập huấn kỹ năng chăm sóc tại nhà	25 người (7 Tăng, 18 Ni)
Tổ chức tập huấn kỹ năng thay đổi hành vi	20 người (6 Tăng, 14 Ni)
Tập huấn giảm kỳ thị và phân biệt đối xử	23 người (6 Tăng, 7 Ni)
Tập huấn kỹ năng quản lý dự án	20 người (6 Tăng, 14 Ni)
Tập huấn kỹ năng tư vấn cơ bản	28 người (5 Tăng, 23 Ni)
Truyền thông thay đổi hành vi và phương pháp cho Tăng Ni	21 cuộc, 485 người (21 Tăng, 464 Ni)
Truyền thông thay đổi hành vi và phương pháp cho cộng đồng	87 cuộc, 2.266 người (998 nam, 1.268 nữ)
Tổ chức thăm hỏi tại nhà và tư vấn tại nhà 1 lần/1 tuần/gia đình	107 người được tư vấn
Hỗ trợ dinh dưỡng	100 người (1 người nhận liên tục 4 tháng)
Hỗ trợ điều kiện vệ sinh (dụng cụ y tế, xà phòng...)	60 người
Hỗ trợ đi lại cho việc xét nghiệm CD4	1 người
Hỗ trợ khâm liệm, mai tang	5 gia đình có người nhiễm HIV qua đời
Chăm sóc trẻ nhiễm HIV/AIDS và trẻ bị kỳ thị do HIV (VOC)	97 em
Hỗ trợ học hè	45 em

¹⁵ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)

Hỗ trợ mua bảo hiểm	16 em
Tổ chức vui chơi Tết Trung Thu cho trẻ VOC	50 em tham gia
<i>Tổng chi phí hoạt động năm 2008</i>	<i>612.738.737 VNĐ</i>

Có thể thấy rằng, những hoạt động, công tác đa dạng nói trên của Học viện Phật giáo Việt Nam vừa mang tính chất hỗ trợ, từ thiện xã hội, vừa mang tính chất CTXH. Đặc biệt là Học viện Phật giáo đã và đang tổ chức các lớp tập huấn CTXH bán chuyên nghiệp cho các Tăng, Ni sinh trong đơn vị, nhằm tăng hiệu quả của hoạt động hỗ trợ cộng đồng nói chung.

2.5 Câu lạc bộ dưỡng sinh

Đây là một hình thức hỗ trợ chưa phải là phổ biến tại nhiều cơ sở trên cả nước. Một trong những trường hợp điển hình đã áp dụng mô hình này và đạt được nhiều thành công đó là chùa Kỳ Quang II. Câu lạc bộ dưỡng sinh là một tổ chức trong hệ thống cơ sở từ thiện xã hội của chùa. Các đối tượng tham gia sinh hoạt chủ yếu là những người có hoàn cảnh khó khăn cơ nhỡ, gia đình thân nhân có người cai nghiện, chị em lâm lờ, các anh chị em mãn hạn tù, anh chị em có HIV/AIDS.

Các nội dung chủ yếu trong câu lạc bộ dưỡng sinh này bao gồm: tập dưỡng sinh, tham gia các buổi đối thoại, giúp đỡ vượt qua khó khăn giữa các thành viên trong câu lạc bộ.

2.6 Hệ thống trung tâm nuôi dưỡng, chăm sóc người nhiễm chất độc màu da cam

Với đặc điểm của một nước vượt qua giai đoạn chiến tranh và bước vào giai đoạn phát triển kinh tế - xã hội chưa bao lâu, rất nhiều gia đình có thương binh hoặc liệt sỹ từng tham gia chiến tranh còn gặp rất nhiều khó khăn về kinh tế hoặc trong việc chăm sóc thương binh và người thân bị nhiễm chất độc màu da cam. Đảng và Nhà nước đã hết sức quan tâm tới các đối tượng này; thông qua các hoạt động trợ cấp, các chính sách an sinh xã hội, phúc lợi xã hội cũng đã phần nào hỗ trợ được gia đình của những người tham gia chiến tranh. Tuy vậy, cần khẳng định rằng, sự trợ giúp này đối với nhiều gia đình chỉ là phần nhỏ và chưa thể giúp họ vượt qua khó khăn. Đóng góp sức mình, giảm bớt gánh nặng này cho Nhà nước, các tổ chức Phật giáo đã nhận nuôi dưỡng, chăm sóc các đối tượng nhiễm chất độc màu da cam do di chứng chiến tranh để lại.

Một trong những ví dụ điển hình về mô hình trung tâm nuôi dưỡng và chăm sóc người nhiễm chất độc màu da cam ở miền Bắc là trung tâm nhân đạo Hồng Đức tại chùa Ngòi, huyện Lương Tài, Bắc Ninh. Đây là nơi đón tiếp, chăm sóc, nuôi dưỡng và phục hồi chức năng cho hơn 120 trẻ em, 30 người lớn là nạn nhân của chất độc màu da cam. Hằng tháng, trung tâm tổ chức khám chữa bệnh miễn phí, tổ chức tặng quà, giao lưu cho các nạn nhân bị di chứng của chất độc Dioxin. Ngoài điều trị bằng thuốc, trung tâm còn thực hành các điều trị tâm lý cho nạn nhân hoặc kết hợp điều trị vật lý trị liệu. Hiện tại khi sự trợ giúp của chùa phối hợp với hội Chữ Thập Đỏ huyện Lương Tài xây dựng thêm khu nhà chữa bệnh 100 phòng hoàn toàn cách biệt với cảnh chùa. Sau khi được hoàn thiện, khu nhà này sẽ giúp các em có điều kiện sống tốt đẹp hơn.

2.7 Cơ sở dạy nghề

Ban trị sự, Thành hội Phật giáo không chỉ có những hoạt động giúp đỡ về vật chất và tinh thần trực tiếp cho gia đình Phật tử mà gần đây, các hoạt động dạy nghề miễn phí cho con em các gia đình này cũng đã trở thành một hoạt động thường xuyên của các tổ chức Phật giáo các tỉnh. Hiện có khoảng 10 trường dạy nghề trên toàn quốc, dạy các nghề: may, điện gia dụng, tin học, sửa xe, cắt tóc,... Các cơ sở tiêu biểu hiện đang tổ chức các cơ sở dạy nghề này bao gồm: chùa Tây Ninh (Huế) và chùa Long Thọ (Huế). Mỗi năm tại 2 chùa này tổ chức 2 khoá học, mỗi khoá 6 tháng và có từ 130-160 em theo học. Từ khi thành lập, các cơ sở này đã đào tạo được khoảng 1.000 em theo học các nghề thêu, đan, may vá, vi tính văn phòng. Tốt nghiệp các khoá học này, tùy theo nghề đã được đào tạo, các em được giới thiệu làm việc tại các cơ sở khác nhau, ví dụ như: công ty may tại thành phố Hồ Chí Minh, công ty dệt hoặc xí nghiệp thêu, nhận làm gia công tại nhà.

2.8 Các hoạt động từ thiện và CTXH, cứu trợ khác

Ngoài những hình thức trợ giúp, các mô hình như đã phân tích ở trên, Ban trị sự các tỉnh cũng có những hỗ trợ xã hội cho các nhóm yếu thế vào từng thời điểm và sự kiện nhất định trong năm. Ví dụ như, vào các đợt thiên tai, bão lũ, Ban trị sự các tỉnh và các Tăng Ni Phật tử đã nỗ lực vận động cộng đồng và cũng trực tiếp góp sức, góp của để giúp đỡ nạn nhân thiên tai.

“Hằng năm, vào mùa mưa bão, Thầy trụ trì giáo hóa Phật tử và cùng chính quyền địa phương tổ chức các buổi đi làm từ thiện, cứu trợ đồng bào miền Trung bị lũ lụt và các tỉnh miền núi xa xôi như Hà Giang với gạo, mì tôm và quần áo. Vào dịp Tết, Thầy tổ chức phát quà cho các hộ nghèo khó khăn – mỗi suất là 200 nghìn đồng, một gói đường, một gói mì chính, một hộp mứt, một thùng mì và 10 cân gạo”

(Sư nữ, Chùa Trát Cầu, Tiên Phong, Thường Tín, Hà Nội)

“Mọi năm, đến đợt thiên tai, lũ lụt, nhà chùa lại cùng Ban Phật giáo tỉnh Bắc Ninh quyên góp, hỗ trợ, giúp đỡ bà con miền Trung. Mỗi suất trị giá 450.000VNĐ, 300 suất với các nhu yếu phẩm cần thiết cho đời sống bà con như: gia vị, mì,...Sự hỗ trợ này tuy nhỏ nhưng rất cần thiết cho bà con trong lúc khó khăn”

(Sư nữ, chùa Hồng Ân, Bắc Ninh)

Các hoạt động từ thiện và CTXH khác cụ thể, điển hình như:

- Xây dựng nhà tình nghĩa, xây dựng cầu đường

“Năm 2010, chùa đã cùng với các cấp chính quyền xây dựng 3 ngôi nhà tình nghĩa tặng bà mẹ Việt Nam anh hùng trị giá 35 triệu đồng mỗi căn”

(Sư nữ, Chùa Vị Lương, Nam Định)

- Nuôi dưỡng bà mẹ Việt Nam anh hùng, trợ cấp cho các gia đình liệt sỹ, người có công với cách mạng.

“Hằng năm, chùa tặng 20 suất quà, mỗi suất trị giá 300.000 VNĐ cho các gia đình thương bệnh binh. Đây là một hành động giúp đỡ những gia đình có thương binh liệt sỹ và cũng là một hành động ghi nhận và tri ân công hiến của các gia đình này”

(Sư nữ, chùa Vị Lương, Nam Định)

- Trợ cấp học bổng cho học sinh, sinh viên nghèo hiếu học

“Chùa cung cấp 1000 suất cơm chay miễn phí cho sĩ tử trong kỳ thi đại học năm 2013. Việc làm này đã tác động tích cực đến tâm lý các em trong những ngày thi nóng bức và làm vơi đi sự căng thẳng qua những hộp cơm chay và lời chúc tốt lành”

(Sư nữ, chùa Văn Trì, Minh Khai, Từ Liêm, Hà Nội)

“Với tâm niệm người con của Phật, Tăng, Ni và Phật tử trong chùa đã tổ chức chuyến đi từ thiện lên vùng cao Hà Giang để phát quà ủng hộ cho các em học sinh vùng cao có nỗ lực, cố gắng trong học tập. Bao gồm: áo ấm 800 chiếc, chăn bông 100 chiếc, màn 50

chiếc, xoong, xô, thùng, đồ dùng cá nhân, sách vở cùng tiền mặt với tổng trị giá 257.526.000 VND”

(Sư nữ, chùa Hưng Kí, Hà Nội)

- Hướng ứng các phong trào đền ơn đáp nghĩa như mở trường học, ủng hộ các chiến sỹ biên phòng, hải đảo, thăm hỏi và động viên thương bệnh binh, trại phong, trại tâm thần, nhà dưỡng lão,...

“Trong 4 năm qua, hàng năm cứ tới ngày 27/7 là chư Ni chùa Bảo Sơn cùng quý Phật tử tại địa phương cũng như Phật tử gần xa đều huy động quyên góp tài vật để tặng quà cho các gia đình thương binh liệt sỹ trong thôn và xã. Số phần quà được phát mỗi năm từ 20-400, với tổng giá trị khoảng 10.000.000VND”

(Sư nữ, chùa Bảo Sơn, Vĩnh Phúc)

“Mỗi năm nhà chùa cùng tổ tu Thiền của chùa tặng từ 100 đến 150 xuất quà cho các bệnh nhân khó khăn mắc bệnh hiểm nghèo trong viện. Mỗi xuất quà trị giá từ 200.000 đến 300.000đ. Năm nào nhà chùa cũng đều nhận được thư cảm ơn của bệnh viện”

(Sư nữ, chùa Văn Trì, Từ Liêm, Hà Nội)

“Tại trại phong Thái Bình, nhà Chùa đã động viên, tặng quà cho 400 bệnh nhân gồm mì gói, đường, gia vị, đồ dùng, tiền mặt với tổng giá trị là 55 triệu đồng”

(Sư nữ, chùa Hưng Kí, Hà Nội)

Bảng 6: Các hoạt động từ thiện và CTXH của Ban Từ thiện xã hội (GHPGVN), năm 2008¹⁶

<i>Hoạt động từ thiện và CTXH</i>	<i>Kết quả đạt được/Chi phí cho hoạt động</i>
Tặng quà Trung Thu cho các em học sinh nghèo tại các tỉnh	4.725 em 100.881.000 đồng
Tặng quà cho người mù huyện Thống Nhất, Đà Nẵng	150 người 23.470.000 đồng
Chi hỗ trợ người mù, xe lăn cho người tàn tật, học	661 bệnh nhân mù loà

¹⁶ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)

bổng cho học sinh giỏi, làm giếng nước, phát thuốc cho bệnh nhân nghèo	506.240.000 đồng
Tổng	630.591.000 đồng

Chỉ tính riêng năm 2008, chi phí cho các hoạt động từ thiện và CTXH do Ban Từ thiện Xã hội – Giáo hội Phật giáo Việt Nam lên tới 630.591.000 đồng.

Bảng 7: Số liệu thống kê về tình hình hoạt động từ thiện và CTXH của Giáo hội Phật giáo Việt Nam và các của Hà Nội, TP Hồ Chí Minh và Huế, năm 2012¹⁷

<i>Hoạt động từ thiện và CTXH</i>	<i>Kết quả đạt được</i>
Hỗ trợ mổ đục thủy tinh thể cho người mù	22.028 ca
Xây nhà tình nghĩa	200 căn
Xây nhà tình thương	1876 căn
Xây nhà đại đoàn kết	422 căn
Tổ chức lớp học tình thương	30 lớp
Mở trường mẫu giáo	3 trường
Nuôi dưỡng bà mẹ Việt Nam anh hùng	Trên 100 người
Xây cầu	250 cây cầu
Làm đường xi măng	27.000m đường
Cung cấp phương tiện đi lại	370 chiếc xuồng, 1.326 chiếc xe lăn, 165 xe lắc, 100 xe trợ đi, 1000 xe đạp
Khoan giếng nước sạch	1.510 giếng
Trợ cấp máy tính, tặng học bổng, nuôi cô nhi, trợ cấp lương cho giáo viên lớp học tình thương...	180 máy tính
Hỗ trợ tang lễ cho các gia đình	Xây 2 lò hỏa táng, hỏa táng 2.300 ca

¹⁷ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017), trg 41-43

<i>Đơn vị</i>	<i>Tổng số tiền dành cho các hoạt động từ thiện và CTXH nhiệm kỳ VI (2007-2012)</i>
Ban Từ thiện xã hội Trung ương	251.200.000.000 đ
Ban Trị sự Thành hội Phật giáo TP Hà Nội	34.294.415.000 đ
Ban Trị sự Thành hội Phật giáo TP Hồ Chí Minh	786.182.827.000 đ
Ban Trị sự Thành hội Phật giáo tỉnh Thừa Thiên Huế	84.863.448.000 đ
Tổng (GHPGVN nhiệm kỳ VI)	2.879.432.062.000 đ

Trong nhiệm kỳ VI, tổng số tiền chi cho các hoạt động này lên tới 2.879.432.062.000 đồng¹⁸. Đây là một khoản chi tương đối lớn cho các hoạt động từ thiện và CTXH và các mục chi hằng năm vẫn ổn định và mở rộng quy mô. Những con số này đã cho thấy mức độ quan tâm của các tổ chức Phật giáo tới các hoạt động từ thiện và CTXH, hỗ trợ cộng đồng và thực hành giáo lý nhà Phật.

3. Kết luận

Các hoạt động từ thiện và CTXH phù hợp với tôn chỉ, giáo lý của tôn giáo, cụ thể là đạo Phật. Phật giáo đã tham gia vào các công tác từ thiện, các công tác xã hội như một cách thiết thực để thể hiện tinh thần cứu khổ cứu nạn của Phật giáo và thể hiện tinh thần tương trợ của dân tộc. Thực tế cho thấy, các hoạt động từ thiện và CTXH của GHPGVN có ảnh hưởng rất đáng kể tới xã hội và các hoạt động do Giáo hội đại diện cũng nhận được sự quan tâm và ủng hộ của đông đảo đồng bào. Do đó, các hoạt động này cần được điều chỉnh và quản lý bởi Nhà nước và có sự tham gia của các ban ngành chức năng thực hiện các chức năng quản lý Nhà nước về Giáo dục, Y tế, Lao động thương binh và Xã hội... Việc Phật giáo tổ chức các hoạt động từ thiện và CTXH cũng có một vài thuận lợi nhất định. Các chức sắc Phật giáo bằng tinh thần tự nguyện, nhiệt tình không tư lợi, trí tuệ và sức lực của mình đã cống hiến cho xã hội thông qua các hoạt động thiết thực

¹⁸ Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII nhiệm kỳ 2012-2017, NXB Hải Phòng, 2012.

như từ thiện và công tác xã hội. Thêm vào đó, Phật giáo là một tôn giáo có ảnh hưởng rất lớn trong đời sống tín ngưỡng, tôn giáo của người Việt Nam, do đó hoạt động xã hội do Phật giáo tổ chức thường có được sự ủng hộ nhiệt tình và rộng rãi từ phía cộng đồng và các cơ quan chức năng. Các hoạt động từ thiện và CTXH của Phật giáo có nhiều mặt tích cực cũng như những mặt hạn chế cần nhìn nhận và khắc phục.

Về mặt tích cực

Đối với y tế: Hệ thống Tuệ Tĩnh Đường, hệ thống các trung tâm tư vấn, hỗ trợ cho người bị nhiễm HIV/AIDS và các hoạt động khám chữa bệnh miễn phí đã góp phần chăm sóc sức khỏe cho những người có hoàn cảnh khó khăn, các nhóm yếu thế, hỗ trợ công tác chăm sóc sức khỏe cộng đồng cùng với Nhà nước. Đặc biệt là, các hoạt động hỗ trợ sức khỏe này hoàn toàn miễn phí, tạo điều kiện thuận lợi cho người dân tiếp cận các dịch vụ chăm sóc y tế, giảm bớt sự quá tải đối với các bệnh viện công. Các hoạt động y tế này cũng góp phần tôn vinh nét đẹp trong giáo lý Phật giáo và truyền thống yêu thương con người của người Việt Nam.

Đối với giáo dục: Các trung tâm dạy nghề, Cô nhi viện, các lớp mẫu giáo, các lớp học tình thương do các Ban Trị sự và GHPGVN tổ chức là một việc làm hết sức thiết thực trong điều kiện ngân sách nhà nước còn eo hẹp như hiện nay. Mặc dù Nhà nước hằng năm luôn dành khoảng 25% ngân sách cho giáo dục nhưng khoản ngân sách này vẫn chưa đủ so với nhu cầu của xã hội. Việc các tổ chức Phật giáo mở các lớp học dành cho trẻ mẫu giáo và trẻ có hoàn cảnh cơ nhỡ đã phần nào giải quyết được vấn đề về số trẻ em được đến trường, cũng như hỗ trợ phần nào vai trò của các nhà tình thương, cô nhi viện do Nhà nước mở ra. Đối với các cơ sở bảo trợ và dạy nghề, các học viên sau khi được đào tạo, đảm bảo được các kỹ năng nghề nghiệp và có thể kiếm được việc làm phù hợp để tự nuôi sống bản thân và gia đình. Tại các cơ sở này, nguồn kinh phí nuôi dưỡng các em thường cao hơn so với các cơ sở bảo trợ của Nhà nước, có cơ sở còn có thể mua, cấp bảo hiểm y tế cho các em còn đang đi học. Nhìn chung, các cơ sở giáo dục mầm non và dạy nghề do Phật giáo thành lập đều có cơ sở vật khá tốt, môi trường giáo dục và sinh hoạt lành mạnh. Các em trưởng thành từ các cơ sở này có văn hoá và trình độ tương đối tốt, có lối sống lành mạnh và có khả năng hoà nhập với cộng đồng.

Tóm lại, công tác từ thiện xã hội, công tác xã hội của các tổ chức Phật giáo qua các công tác trong các mảng về giáo dục, chăm sóc y tế, an sinh xã hội đã đem lại những tác động tích cực cho xã hội. Những đóng góp này cũng đồng thời là sự hưởng ứng và thực hiện các chủ trương, chính sách của Nhà nước về xã hội hoá giáo dục và y tế và giải quyết các vấn đề về an sinh xã hội.

Bên cạnh những mặt tích cực nêu trên, công tác từ thiện này còn một số mặt tồn tại sau:

Một số cơ sở trong quá trình hoạt động chưa thực hiện tốt các công tác chuyên môn trong việc đảm bảo vệ sinh, an toàn trong y tế và báo cáo hoạt động định kỳ.

Một số thuốc có nguồn là từ viện trợ nước ngoài do đó có thể không đảm bảo về chất lượng (quá hạn dùng) hoặc nguồn thuốc có thể không đủ để đáp ứng thường xuyên.

Sự phối hợp với cơ quan chức năng, chính quyền và các ban ngành địa phương để thực hiện các công tác khám chữa bệnh ở vùng sâu, vùng xa chưa thực sự chặt chẽ.

Một số cơ sở dạy nghề còn tổ chức phân tán, nhỏ lẻ về quy mô, nghèo nàn về cơ sở vật chất, giáo viên còn hạn chế về trình độ nghiệp vụ chuyên môn. Do đó nhìn chung, học viên từ một vài cơ sở dạy nghề chưa có đủ sức cạnh tranh trên thị trường lao động.

Để thực hiện công tác từ thiện xã hội một cách hiệu quả hơn, GHPGVN cần chấn chỉnh công tác lãnh đạo - tổ chức thực hiện của mình, cụ thể:

Tập trung vào các hoạt động từ thiện và CTXH mang tính dài hạn như: xây dựng cầu đường, giếng nước, nhà tình nghĩa, mở các lớp học tình thương, lớp dạy nghề. Giảm bớt các hoạt động mang tính nhỏ lẻ và hỗ trợ tạm thời.

Mở rộng các hoạt động đào tạo, giáo dục để tạo kiến thức và kỹ năng nghề cho người học, nhằm cung cấp cho họ những nền tảng để họ có khả năng tự chủ về kinh tế và cuộc sống.

Cần kết hợp chặt chẽ với các ban ngành, các cấp chính quyền có liên quan để được hướng dẫn về chuyên môn nghiệp vụ, thực hiện các hoạt động này dựa trên cơ sở của pháp luật. Hơn nữa sự kết hợp này sẽ góp phần mở rộng tầm ảnh hưởng của các hoạt động từ thiện và CTXH đến nhiều đối tượng hơn trong cộng đồng.

Để hoạt động từ thiện và CTXH của Phật giáo Việt Nam nâng tầm và đi vào chiều sâu nhằm gắn kết giải quyết các vấn đề xã hội đang đặt ra thì nhất thiết phải nâng hoạt

động này thành công tác xã hội. Khác với hoạt động từ thiện và CTXH với ý nghĩa hỗ trợ vật chất mang tính nhất thời, công tác xã hội thúc đẩy sự thay đổi trong xã hội, thúc đẩy việc giải quyết các vấn đề trong quan hệ giữa con người, trao quyền và giải phóng con người đem lại sự bình yên cho xã hội.

Để nâng cao hiệu quả của công tác quản lý các hoạt động từ thiện và CTXH Phật giáo, các Ban Trị sự các tỉnh cần chú trọng hơn nữa việc thu thập số liệu thống kê có tính cập nhật về các hoạt động này.

Danh mục tài liệu tham khảo

1. Giáo hội Phật giáo Việt Nam (1999), Kỷ yếu Đại hội đại biểu toàn quốc Giáo hội Phật giáo Việt Nam lần thứ IV, NXB Thành phố Hồ Chí Minh
2. Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2003), Kỷ yếu Đại hội đại biểu toàn quốc giáo hội Phật giáo Việt Nam lần thứ V, NXB thành phố Hồ Chí Minh
3. Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)
4. Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Hội đồng Trị sự (2007), Báo cáo tổng kết hoạt động Phật sự nhiệm kỳ V (2002-2007) của Giáo hội Phật giáo Việt Nam
5. Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Hội đồng Trị sự (2012), Thông cáo báo chí Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII
6. Thành hội Phật giáo thành phố Hà Nội (2012), Báo cáo tổng kết công tác Phật sự năm 2012
7. Thành hội Phật giáo thành phố Hồ Chí Minh (2012), Báo cáo tổng kết công tác Phật sự năm 2012
8. Thành hội Phật giáo tỉnh Thừa Thiên Huế (2012), Báo cáo tổng kết công tác Phật sự năm 2012

Các hoạt động từ thiện và công tác xã hội của các chùa tại thành phố Hà Nội

PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Hoa¹

ThS. Đinh Phương Linh²

NCS. Đào Thúy Hằng³

1. Dẫn nhập

Hà Nội là một trong số 2 thành phố lớn nhất của Việt Nam, cùng với TP Hồ Chí Minh. TP Hà Nội là trung tâm kinh tế, chính trị, văn hoá, xã hội của cả nước. Ngày 29 tháng 5 năm 2008, Quốc hội Việt Nam đã thông qua nghị quyết điều chỉnh địa giới hành chính thủ đô Hà Nội và các tỉnh, có hiệu lực từ 1 tháng 8 cùng năm. Theo nghị quyết, toàn bộ tỉnh Hà Tây, huyện Mê Linh của tỉnh Vĩnh Phúc và 4 xã thuộc huyện Lương Sơn, tỉnh Hòa Bình được sáp nhập về Hà Nội. Từ diện tích gần 1.000 km² và dân số khoảng 3,4 triệu người, Hà Nội sau khi mở rộng có diện tích 3.324,92 km² [4] và dân số 6.336.9 [5] nghìn người, nằm trong 17 thủ đô lớn nhất thế giới. Với vị thế đi đầu này, TP Hà Nội cũng tổ chức nhiều hoạt động từ thiện xã hội với quy mô lớn, hỗ trợ nhiều đối tượng có hoàn cảnh khó khăn tại địa bàn thành phố và trên cả nước. Hà Nội hiện có 1.765 ngôi chùa lớn nhỏ [2], là nơi tập trung số chùa đông thứ 2 cả nước. Ngoài các hoạt động Phật pháp, nhà chùa còn là một trong những cơ sở xã hội, cùng với các tổ chức nhà nước và phi nhà nước đóng góp rất nhiều công sức và của cải cho xã hội thông qua các hoạt động từ thiện.

Vai trò của Phật giáo thủ đô hết sức quan trọng trong việc xây dựng và phát triển Giáo hội, gồm: (1) Phật giáo thủ đô thể hiện trí tuệ và tầm nhìn của Phật giáo,

¹ Nguyễn Thị Kim Hoa, Chủ nhiệm khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN

² Đinh Phương Linh, Giảng viên khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN

³ Đào Thúy Hằng, Nghiên cứu sinh khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN

(2) Phật giáo Thủ đô luôn đồng hành cùng dân tộc với truyền thống "Hộ quốc an dân", (3) Phật giáo Thủ đô gắn liền với tri thức, văn hóa của thời đại. (4) Phật giáo Thủ đô đại diện cho Phật giáo cả nước và (5) Phật giáo Thủ đô gắn liền với các sự kiện lớn của Phật giáo cả nước. Do vậy vị thế của Phật giáo thủ đô trong bất cứ thời kỳ nào cũng đặc biệt quan trọng. Ngoài ra Phật giáo thủ đô cũng tổ chức nhiều hoạt động từ thiện và công tác xã hội đóng góp cho sự phát triển chung của xã hội.

Theo thống kê, hiện có 77 trên 1765 ngôi chùa tại Hà Nội đang chăm sóc và nuôi dưỡng rất nhiều đối tượng, bao gồm: trẻ mồ côi, người cao tuổi, người khuyết tật, người tâm thần, người nhiễm HIV, người lang thang và nhiều đối tượng khác. Đối với nhiều cá nhân có hoàn cảnh khó khăn, chùa không chỉ là nơi cầu an bình, giải toả tâm lý mà còn là nơi để họ nương tựa và có những dịch vụ chăm sóc cơ bản nhất. Xuất phát từ sự hỗ trợ của chùa, nhiều cá nhân đã và đang có khả năng tự nuôi sống bản thân, gia đình và hơn thế nữa là đóng góp sức mình cho xã hội.

**Bảng 1: Số đối tượng đang được chăm sóc và nuôi dưỡng
tại các cơ sở Thành phố Hà Nội**

STT	Loại hình cơ sở	Tổng số cơ sở	Tổng số đối tượng	TRONG ĐÓ						
				Trẻ mồ côi, bị bỏ rơi	Người cao tuổi	Người khuyết tật	Người tâm thần	Người nhiễm HIV	Người lang thang	Đối tượng khác
1	Cơ sở BTXH công lập	17	2.754	511	198	797	734	75	383	56
2	Cơ sở BTXH ngoài công lập	10	634	109	0	491	0	0	0	20
3	Cơ sở tư	10	392	18	303	52	0	0	8	11

	nhân, tư nhân tự phát									
4	Cơ sở của tôn giáo khác	83	321	180	17	49	3	1	15	70
4*	<i>Cơ sở của Phật giáo</i>	77	313	164	16	38	1	0	13	0
	Tổng	120	4.101	818	518	1.389	737	76	406	157

(Nguồn: Thống kê của Sở Lao động Thương binh và Xã hội, năm 2014)

Chú thích: (4) là số lượng các đối tượng đang được chăm sóc và nuôi dưỡng bởi các cơ sở tôn giáo *nói chung*, (4*) là số lượng đối tượng đang được chăm sóc và nuôi dưỡng bởi các cơ sở Phật giáo *nói riêng*.

Qua bảng số liệu trên, số đối tượng đang được chăm sóc và nuôi dưỡng tại các cơ sở TP Hà Nội là 4.101 người, chủ yếu là trẻ em mồ côi, người cao tuổi (NCT), người khuyết tật (NKT) và người tâm thần. Trong số 4 loại hình cơ sở nói trên, gồm: cơ sở công lập, ngoài công lập, tư nhân và tư nhân tự phát, cơ sở của Phật giáo, các cơ sở BTXH công lập đang chăm sóc và nuôi dưỡng số lượng lớn nhất các đối tượng có hoàn cảnh khó khăn, 2.754 đối tượng – trong đó chủ yếu là người khuyết tật và người tâm thần. So với hai loại hình cơ sở BTXH ngoài công lập và tư nhân, các cơ sở Phật giáo nuôi dưỡng nhiều trẻ mồ côi, người tâm thần, người nhiễm HIV, người lang thang và các đối tượng khác hơn. Xét trên tổng số đối tượng đang được nuôi dưỡng tại đây, các cơ sở của Phật giáo chỉ chiếm khoảng 1/12 trên tổng số đối tượng đang được nuôi dưỡng, tuy vậy con số này cũng đã thể hiện phần nào vai trò hỗ trợ của các cơ sở Phật giáo này trong hệ thống dịch vụ xã hội.

Nhìn chung, các hoạt động hỗ trợ này của nhà Chùa đang thực sự đóng một vai trò to lớn trong công cuộc đảm bảo an sinh xã hội ở Việt Nam. Bên cạnh đó,

thông qua những hoạt động từ thiện và công tác xã hội này, vai trò của Phật giáo ở Việt Nam càng trở nên quan trọng và cần thiết trong bối cảnh hiện nay.

Bài viết này sử dụng phương pháp phân tích tài liệu, số liệu thống kê của Giáo hội Phật giáo Việt Nam và phương pháp phỏng vấn sâu 40 nữ sư tại các chùa của TP Hà Nội vào tháng 7/2014 nhằm bổ sung những thông tin định tính cho bài viết.

2. Các hoạt động từ thiện và CTXH chủ yếu tại các chùa Phật giáo tại địa bàn TP Hà Nội

Bên cạnh các hoạt động tự tổ chức, các chùa Phật giáo tại TP Hà Nội còn kết hợp với các tổ chức xã hội khác như: các CLB tại các trường đại học, các Hội Chữ Thập Đỏ địa phương, các cấp chính quyền của các quận, huyện... để tăng hiệu quả, phạm vi ảnh hưởng của các hoạt động này.

2.1 Hoạt động khám chữa bệnh và hỗ trợ bệnh nhân tại các bệnh viện

Một trong những điển hình của mô hình hoạt động từ thiện và CTXH tại các cơ sở Phật giáo là các phòng khám chữa bệnh miễn phí và nhà thuốc miễn phí dành cho người già, người nghèo, người có hoàn cảnh khó khăn. Bên cạnh các hoạt động thường xuyên của phòng khám và nhà thuốc, các cơ sở Phật giáo tại TP Hà Nội cũng thường xuyên thăm hỏi, hỗ trợ tiền và quà cho các bệnh nhân tại các viện lớn ở Hà Nội. Thông qua hoạt động này, những tư tưởng, giáo lý của nhà Phật như “cứu khổ cứu nạn”, “từ bi”,... được thể hiện vô cùng sâu sắc.

“Chương trình nấu cháo từ thiện cho hai bệnh viện Thanh Nhàn và Ung Bướu được chùa Vua duy trì đến nay đã 10 năm. Vào các ngày thứ hai đến thứ 7, nhà chùa tổ chức nấu 600 suất cháo, các Phật tử cùng sinh viên các trường Kinh tế Quốc dân, ĐH Lao động Xã hội dùng xe chở xuống bệnh viện để phát cho các bệnh nhân. Để chuẩn bị cho việc nấu cháo, từ tối hôm trước, nhà chùa đã phải chuẩn bị gạo từ 4h sáng, 6h là có cháo đi phát. Hoạt động này đã kết nối được các nhà hảo tâm, sự tham gia rất tích cực của Phật tử và sinh viên”

(Sư nữ, Chùa Vua, Quận Hai Bà Trưng, Hà Nội)

“Tại trại tâm thần Ba Vì, nhà chùa đến thăm các bệnh nhân và tặng quà gồm: bánh mì, mì tôm, gia vị, bánh quy. Tại trại dưỡng lão, đoàn của chùa đã tặng quà cho các cụ già với tổng giá trị trên 50 triệu đồng. Để có được 500 suất cháo mỗi ngày, nhà chùa phải dùng tới 20 kg gạo và 15 kg đậu xanh. Kinh phí huy động phần lớn là từ các doanh nghiệp, các Phật tử và bản thân nhà chùa đóng góp”.

(Sư nữ, Chùa Hưng Ký, Hà Nội)

“Được sự hỗ trợ của các tổ chức từ thiện quốc tế, ban trị sự thành hội đã thành lập các trung tâm chăm sóc, tư vấn sức khỏe cho nhân dân và những người bị nhiễm HIV/AIDS tại các chùa Pháp Vân - quận Hoàng Mai, chùa Thị Cấm - huyện Từ Liêm, chùa Am Cửa Bắc - quận Ba Đình và phòng khám chữa bệnh miễn phí tại chùa Trăm Gian - huyện Chương Mỹ, Hà Nội. Hoạt động của các Trung tâm này được triển khai tốt, người dân tin tưởng và tham gia đến khám và tư vấn khá đông

(Sư nữ, Học viện Phật giáo Việt Nam tại Hà Nội)

“Cứ vào chủ nhật hàng tuần, các Tăng, Ni, Sư sãi trong chùa lại đi thăm, phát quà, phát cơm tại bệnh viện thần kinh Thường Tín – Hà Nội, với số lượng là 700 suất, phát cơm tại bệnh viện K và phát cháo tại bệnh viện Bạch Mai với số lượng 200 suất vào thứ 5 hằng tuần. Đây là hoạt động ý nghĩa mà nhà chùa thực hiện thường xuyên với mong muốn luôn động viên tinh thần của những bệnh nhân mắc bệnh hiểm nghèo, để họ có thêm niềm tin chiến đấu với bệnh tật của mình”

(Sư nữ, chùa Linh Ứng, Huyện Thanh Trì, Hà Nội)

“Mỗi năm nhà chùa tặng từ 100-150 suất quà cho các em mắc bệnh hiểm nghèo trong bệnh viện Nhi trung ương. Mỗi suất trị giá từ 200.000-300.000 đồng. Mỗi năm nhà chùa đều nhận được thư cảm ơn của bệnh viện, của các em và gia đình. Số tiền này tuy không nhiều nhưng giúp gia đình trang trải chút ít tiền mua hoa quả, bánh kẹo cho các em và giúp các em có niềm tin hơn vào cuộc sống, cha mẹ

các em thấy rằng vẫn còn có nhiều người, nhiều tổ chức quan tâm đến hoàn cảnh gia đình mình”

(Sư nữ, chùa Văn Trì, Huyện Từ Liêm, Hà Nội)

Có thể thấy, các chùa tại TP Hà Nội hiện đang hỗ trợ cho rất nhiều bệnh viện lớn trong thành phố. Sự hỗ trợ này góp phần làm giảm chi phí chăm sóc người bệnh cho người nhà bệnh nhân. Nhiều chùa đã và đang thực hiện hoạt động này một cách tích cực, thường xuyên và có hiệu quả hỗ trợ phần nào cho các gia đình, đối tượng có hoàn cảnh khó khăn và cho những người nhà đi chăm sóc bệnh nhân. Đặc biệt các sư trong chùa đóng vai trò kết nối của nhân viên CTXH, kết nối giữa các nhà hảo tâm, các doanh nghiệp hỗ trợ tiền, các Phật tử, sinh viên góp công và thông qua hoạt động các sư tuyên truyền về đạo lý.

2.2 Hoạt động hỗ trợ học sinh, sinh viên

Hoạt động hỗ trợ học sinh, sinh viên của các cơ sở Phật giáo diễn ra khá thường xuyên ở cả 3 cấp độ: các hoạt động hướng nghiệp và hỗ trợ cho học sinh, hoạt động hỗ trợ sĩ tử trong kỳ thi đại học và hoạt động hỗ trợ cho sinh viên khi họ đang theo học trong trường đại học, cao đẳng.

Hiện nay một số chùa ở Hà Nội thường xuyên tổ chức các khóa hướng nghiệp cho con em Phật tử hoặc con em các gia đình trong địa phương. Tại các khóa học này, nhà chùa mời các chuyên gia về giáo dục, các giảng viên, giáo viên có kinh nghiệm chia sẻ những thông tin cần thiết với các em học sinh, giúp các em xác định được phương hướng học tập, định hướng nghề nghiệp và lựa chọn đăng ký thi vào các trường cao đẳng, đại học phù hợp với năng lực, sở trường và điều kiện gia đình của các em.

Hằng năm cứ đến mùa thi đại học, không chỉ đội sinh viên tình nguyện của các trường đại học, các chùa lớn nhỏ không chỉ ở TP Hà Nội mà trên mọi tỉnh thành – nơi tập trung các trường đại học đều có những hoạt động thiết thực, hỗ trợ tinh thần và vật chất cho các thí sinh trong đợt thi đại học cao điểm. Đây không

chỉ là sự giúp đỡ về nơi ăn, chốn ở mà còn là sự động viên tinh thần – giúp cho các thí sinh và người nhà an tâm hơn trong suốt đợt thi cử vất vả này.

“Để chuẩn bị cho hoạt động này, nhà chùa huy động sinh viên tình nguyện và Phật tử đến nhặt rau, đun nấu. Mỗi thí sinh sẽ nhận được một suất cơm, một cốc nước mát và hoa quả. Tổng số suất cơm chùa cung cấp là 150 suất mỗi trường (khoảng 3-4 trường), các thí sinh thấy mình phải cố gắng thi tốt, phấn đấu học tốt, vì cả xã hội đang mong chờ”

(Sư nữ, chùa Vua, Quận Hai Bà Trưng, Hà Nội)

Bên cạnh việc hỗ trợ thí sinh mỗi mùa thi đại học, nhà chùa còn khích lệ các em học sinh, sinh viên nghèo vượt khó, học giỏi bằng các hình thức như thăm hỏi, động viên, trao quà, trao học bổng. Như một sự công nhận những thành quả mà các em đạt được, những hành vi khích lệ này sẽ khiến các em nỗ lực, cố gắng hơn trong học tập.

“Hằng năm tới Rằm Trung Thu, chùa tổ chức các chương trình văn nghệ và phát quà và sách vở cho các cháu có thành tích học tập Khá, Giỏi, Xuất sắc trong thôn. Tổng số tiền phát quà mỗi năm vào khoảng 10.000.000 đồng. Hoạt động này đã giúp các gia đình quan tâm, nhắc nhở con em học tập, trẻ em sẽ cố gắng phấn đấu học tập tốt hơn, học cho cả dòng họ”

(Sư nữ, chùa Cự Linh, huyện Phúc Thọ, Hà Nội)

Không chỉ hỗ trợ cho các sinh viên, học sinh nghèo tại địa phương mình, một số chùa còn tổ chức những chuyến đi từ thiện cho các học sinh nghèo ở vùng núi, vùng sâu vùng xa. Số tiền quyên góp được đã hỗ trợ để sửa sang, xây dựng trường, lớp cho học sinh miền núi.

“Vào tháng 12 chương trình “Góp gạch xây trường em” được thực hiện bởi CLB “Kết nối tuổi trẻ”, chùa Nam Dư Thượng, chùa Từ Vân, chùa Am Vàng và trung tâm Hỗ trợ Thanh thiếu niên Việt Nam thu được hơn 400 triệu đồng nhằm giúp các em học sinh tại xã Nậm Chạc, xã A Lù, huyện Bát Xát tỉnh Lào Cai, trẻ em

vùng cao Đông Bắc, con em dân tộc thiểu số ít người, ...có ngôi trường mới khang trang và sạch đẹp hơn”

(Sư nữ, chùa Nam Dư Thượng, quận Hoàng Mai, Hà Nội)

2.3 Hoạt động hỗ trợ đồng bào gặp thiên tai

Với đặc điểm là một nước Châu Á, thuộc vùng cận xích đạo và nằm sát biển, các tỉnh gần biển của Việt Nam, đặc biệt là miền Trung hằng năm luôn phải gánh chịu những đợt bão lũ, thiên tai gây thiệt hại về người và của. Nhân dân miền Trung cần cù siêng năng, tuy vậy thường khó canh tác, sản xuất một cách ổn định do thường phải khắc phục hậu quả thiên tai của năm trước và chuẩn bị cho những đợt bão lũ trong năm. Do vậy, hoạt động hỗ trợ đồng bào gặp thiên tai trở thành một hoạt động gần như thường xuyên của bất cứ tổ chức nào như: các cơ quan nhà nước, các doanh nghiệp, trường học, các tổ chức tư nhân,... và các cơ sở Phật giáo cũng không là ngoại lệ. Đây là một hoạt động từ thiện- xã hội chủ yếu mang tính hỗ trợ và khắc phục phần nào hậu quả thiên tai của các gia đình. Hoạt động này của các chùa đều nhận được sự hưởng ứng của đông đảo các thành phần xã hội, từ học sinh, sinh viên đến các cấp chính quyền địa phương.

“Năm 2013 là năm Việt Nam phải gánh chịu nhiều trận bão lũ, thiên tai, gây thiệt hại rất nhiều về người và của, nhất là vùng miền Trung của tổ quốc. Tăng, Ni chùa Nam Dư Thượng đã đứng lên kêu gọi Phật tử, nhân dân và học sinh sinh viên cùng quyên góp quần áo, lương thực, tài chính...nhằm ủng hộ đồng bào lũ lụt”

(Sư nữ, chùa Nam Dư Thượng, quận Hoàng Mai, Hà Nội)

“Năm 2013, chùa đã tổ chức đến tận nơi, thăm hỏi các đồng bào miền Trung bị lũ lụt. Chùa mang tới ủng hộ quần áo, gạo tiền, mì ăn liền của chùa và các Phật tử quyên góp được nhằm giúp đỡ phần nào sự khó khăn của đồng bào miền Trung. Tổng số tiền quyên góp được lên tới 50 triệu đồng”

(Sư nữ, chùa Yên Kiện, huyện Thanh Trì, Hà Nội)

Giống như với các đối tượng khác, các gia đình và cá nhân là nạn nhân của thiên tai, bão lũ không chỉ được Nhà nước quan tâm mà còn là một trong những đối tượng đặc biệt của các hoạt động từ thiện Phật giáo.

2.4 Hoạt động hỗ trợ các cá nhân, gia đình có công với cách mạng

Với đặc điểm là một nước đã trải qua nhiều cuộc chiến tranh xâm lược, đã từng phải đương đầu với nhiều cường quốc trên thế giới, hệ quả của chiến tranh để lại ở Việt Nam là hết sức to lớn. Việc hỗ trợ, trợ giúp các đối tượng thuộc diện này không chỉ thể hiện đạo lý “uống nước, nhớ nguồn” của dân tộc ta mà còn phù hợp với giáo lý của nhà Phật. Các đối tượng có công với cách mạng bao gồm: thương binh, gia đình liệt sỹ, mẹ Việt Nam anh hùng,... Các hoạt động hỗ trợ của các sư đối với các đối tượng này ngoài động viên thăm hỏi về tinh thần còn là trợ giúp về vật chất như: xây nhà tình nghĩa, hỗ trợ lương thực thực phẩm hằng tháng, tặng quà ngày lễ,...

“Vào ngày thương binh liệt sỹ, chùa tặng 70 suất quà cho các gia đình thuộc diện này trong thôn, mỗi suất trị giá 300.000đ. Chùa cũng kết hợp với Hội Chữ Thập Đỏ huyện xây dựng 2 nhà tình nghĩa với tổng giá trị tiền mặt là 75 triệu trong đó chùa Linh Tiên đóng góp 10 triệu”

(Sư nữ, chùa Linh Tiên, huyện Hoài Đức, Hà Nội)

Các hoạt động này không chỉ giúp các gia đình này trang trải chi phí cho các hoạt động hằng ngày mà còn phần nào giúp trang trải chi phí bảo trợ xã hội.

2.5 Hoạt động chăm sóc, nuôi dưỡng cá nhân có hoàn cảnh khó khăn tại chùa

Đối với các cá nhân không nơi nương tựa như người già và trẻ em, ngoài các trung tâm bảo trợ xã hội như viện dưỡng lão và cô nhi viện, các cơ sở Phật giáo đang trở thành một “mái nhà” dành cho những cá nhân này. Các chùa hiện không chỉ nuôi dưỡng các đối tượng mắc bệnh hiểm nghèo, người khuyết tật mà còn thường xuyên nhận nuôi các trẻ em mồ côi hoặc có bố mẹ đi làm ăn xa – không có điều kiện chăm sóc hoặc các cụ già không có con cháu, không ai chăm

sóc. Tại đây, các đối tượng này không chỉ được nuôi dưỡng, chăm sóc, mà còn được sinh hoạt và tham gia đầy đủ các hoạt động như bất cứ một Phật tử nào. Do đó, cuộc sống của họ trong chùa trở nên có ích hơn, cống hiến cho xã hội nhiều hơn.

“Chùa hiện nhận nuôi 4 em, chu cấp kinh phí hằng tháng cho các em ăn học, giúp các em có thêm tri thức để sau này thành người có ích cho xã hội. Trong 4 em này, có em là chùa nuôi từ khi còn bé, có em là bố mẹ đi làm ăn xa gửi vào để chùa trông nom và dạy bảo”

(Sư nữ, chùa Nam Dư Thượng, quận Hoàng Mai, Hà Nội)

“Chùa hiện nuôi dưỡng 3 người khuyết tật và 4 cháu nhỏ có hoàn cảnh gia đình khó khăn. Để có kinh phí, chùa cũng phải làm công tác dân vận, xã hội hoá tích cực mới có đủ ngân sách. Tuy vậy các Sư, Tăng, Ni trong chùa cũng đều nghĩ là đây là việc làm cần thiết, mọi người phải thương yêu và dựa vào nhau mà sống, do đó, chùa vẫn duy trì các hoạt động này”

(Sư nữ, chùa Quỳnh Lâm, huyện Mê Linh, Hà Nội)

“Chùa nuôi trẻ mồ côi từ năm 1990, ban đầu chỉ có 10 phòng với 70 cụ già và cả trẻ em. Đến năm 2004, Thầy trụ trì phải xây thêm 6 phòng. Năm 2010 số trẻ em và người già được nuôi dưỡng lên tới 200 nên chùa đã phải thuê thêm một khu đất với 20 phòng cạnh chùa. Chùa Bồ Đề hiện nuôi dưỡng 75 bé từ sơ sinh đến 10 tuổi, 37 em từ 11-18 tuổi, 46 cụ già neo đơn. Những người chăm sóc, nuôi dưỡng, hỗ trợ về tinh thần không những tăng về số lượng mà còn phải nâng cao trình độ để quản lý và giúp đỡ đối tượng để tốt hơn.

(Sư nữ, Chùa Bồ Đề, Hà Nội)

“Nhìn thấy rõ những cảnh đời bất hạnh, đau khổ, Thầy trụ trì đã từ bi nuôi 2 cháu, bị mẹ bỏ rơi lúc còn 3 tháng tuổi từ năm 2006. Sau đó chùa nhận thêm nhiều cháu nữa có hoàn cảnh đặc biệt. Hiện nay có 11 cháu (từ 5-18 tuổi) đang được nuôi dưỡng, cho đi học văn hoá và tu học Phật pháp, sinh hoạt tại chùa, rèn luyện tu dưỡng tại chùa”.

(Sư nữ, chùa Hưng Kí, Hà Nội)

Việc nhận chăm sóc và nuôi dưỡng các đối tượng có hoàn cảnh khó khăn của các cơ sở Phật giáo là một nghĩa cử cao đẹp nhưng lại đòi hỏi khá nhiều sự chuẩn bị về cơ sở vật chất, nguồn nhân lực, thời gian và kinh phí. Các Sư trong chùa luôn được đào tạo và tự đào tạo để nâng cao trình độ, tham gia các hoạt động như là một nhân viên công tác xã hội bán chuyên nghiệp để kết nối với cơ quan chức năng ban ngành của địa phương, các nhà hảo tâm, các doanh nghiệp và các Phật tử để hỗ trợ, giúp đỡ cho các đối tượng yếu thế. Do đó, để hoạt động này trở nên thường xuyên và có thể mở rộng được quy mô và ngày càng mang tính chuyên nghiệp thì cần thiết phải có sự hỗ trợ tích cực của cộng đồng và các ban ngành có liên quan.

2.6 Hoạt động giáo dục (Khoá tu mùa hè)

Bên cạnh các hoạt động tu học cho Phật tử, nhà chùa còn tổ chức các khoá tu tập hè cho con em Phật tử, học sinh, sinh viên, giới trẻ nói chung bằng việc chia sẻ những kinh nghiệm, kiến thức, truyền bá giáo lý, đạo đức theo một cách gần gũi, giúp các em hoàn thiện nhân cách, đạo đức, làm thay đổi suy nghĩ và hành động hằng ngày của các em với gia đình, bạn bè và những người xung quanh.

Các hoạt động được tổ chức trong các khoá học này khá đa dạng, ví dụ như: nhà chùa sẽ tổ chức giảng dạy Phật pháp, đạo đức cho các em học sinh, sinh viên, con cháu Phật tử; các em sinh viên tham gia vào các khoá tu này sẽ giảng bài, chia sẻ kinh nghiệm, kiến thức với các em học sinh, con cháu Phật tử khác; các em chia sẻ kinh nghiệm, kiến thức, kỹ năng với nhau;...

“Vào mùng 4/6 hằng năm, chùa Hưng Khánh thường tổ chức khoá tu mùa hè cho sinh viên các trường Đại học và Cao đẳng trên thành phố Hà Nội. Mỗi khoá thường gồm 700 em là sinh viên và dân thôn. Khoá tu diễn ra trong một tháng và các em sẽ ở lại chùa, sinh hoạt và học tập như các Tăng, Ni, Phật tử trong chùa. Bên cạnh đó, các em sinh viên sẽ dạy lại kiến thức cho các em trong làng, các bạn

sinh viên khác có thể lên thư viện tự học, lên nghe băng đĩa về tình thương yêu con người, cách đối nhân xử thế để nhập tâm hoặc ngồi thiền trà để giữ tâm hồn sáng suốt”

(Sư nữ, chùa Hưng Khánh, huyện Thường Tín, Hà Nội)

“Năm 2013, chùa Nam Dur Thượng tổ chức khoá tu mùa hè dành cho học sinh-sinh viên từ 12-25 tuổi, với số lượng là 400 em. Nhà chùa kết hợp cùng các thầy cô trong hội Khai Tâm của Tp Hồ Chí Minh tổ chức khoá tu mùa hè với chủ đề “Ươm mầm tương lai” nhằm lắng nghe chia sẻ, tâm tư nguyện vọng của các em, giúp các em có thêm niềm tin và ý chí trong cuộc sống. Tại đây các em được học cách sống tự lập, trở nên hoà đồng, tham gia vào các hoạt động có ý nghĩa, tránh xa các tệ nạn xã hội, game online, chất kích thích, hiểu thế nào là đạo đức, đạo lý trong cuộc sống...Trong khoá học này, các em còn được tham gia thi vẽ, thiết kế thời trang, hát, nhảy múa, nấu cơm, viết thư tri ân cha mẹ...Sau khoá tu này, chùa nhận được nhiều phản hồi của các bậc phụ huynh là các em ngoan hơn, hiếu thảo và sống tích cực hơn trong cuộc sống”

(Sư nữ, chùa Nam Dur Thượng, Quận Hoàng Mai, Hà Nội)

Các khoá học này phần lớn đều được miễn phí, các em sinh hoạt và học tập tại chùa như các Phật tử bình thường trong khoảng 3-4 ngày. Đây thực sự là một cơ hội, một hoạt động hữu ích giúp các em hiểu hơn về cách ứng xử, cách sống, hướng các em tới những hoạt động có ích cho xã hội, tránh xa tệ nạn xã hội và các việc làm trái đạo đức.

3. Ưu điểm và hạn chế của công tác từ thiện và CTXH tại các chùa Phật giáo

3.1 Ưu điểm

Việc tổ chức các hoạt động từ thiện và CTXH hiện nay có một vài ưu điểm và thuận lợi nhất định, cụ thể là:

Thứ nhất là, Phật giáo vẫn đang là một trong những tôn giáo có tầm ảnh hưởng rất lớn trong đời sống và tâm lý của người Việt Nam. Do vậy, những hoạt động từ thiện và CTXH được tổ chức dưới danh nghĩa nhà chùa luôn có được một

sự ủng hộ và tham gia nhiệt tình từ phía Phật tử nói riêng và cộng đồng nói chung. Nhờ thế mà các hoạt động này thường có ảnh hưởng rộng rãi tới xã hội và gặt hái được những kết quả tốt đẹp.

Bên cạnh sự ủng hộ và tham gia nhiệt tình từ phía cộng đồng, các hoạt động do các cơ sở Phật giáo tổ chức luôn nhận được sự hỗ trợ, giúp đỡ từ phía các cơ quan, ban ngành, các đoàn thể, tổ chức trong và ngoài nước. Nhờ đó, các hoạt động này được mở rộng quy mô, khai thác được nhiều nguồn lực từ phía cộng đồng và xã hội.

Thứ ba là vai trò gắn kết cộng đồng của các tổ chức Phật giáo. Ngôi chùa Việt Nam từ trước vốn là nơi tập trung nhiều hoạt động văn hoá cộng đồng. Việc các cá nhân cùng tham gia vào các hoạt động của nhà chùa như: hoạt động học tập giáo lý, tu tập, văn hoá văn nghệ, các hoạt động từ thiện... là một cách thức để gắn kết các cá nhân trong cộng đồng, nâng cao tinh thần đoàn kết dân tộc.

Thứ tư, thông qua các hoạt động xã hội, các Sư, Thầy không chỉ truyền đạt cho người dân giáo lý của nhà Phật mà còn là các vấn đề về đạo đức, cách thức ứng xử,... Qua những hoạt động từ thiện và CTXH nói riêng và những hoạt động xã hội mà nhà chùa đang làm hiện nay, các tín đồ, Phật tử có thể noi theo tấm gương đó để phấn đấu, tu tập, suy nghĩ và hành động hướng tới lợi ích của cộng đồng.

3.2 Hạn chế

Bên cạnh một số kết quả đạt được từ công tác từ thiện và CTXH đã nêu trên, hoạt động của các chùa Phật giáo trên địa bàn TP Hà Nội còn tồn tại một số mặt hạn chế sau

Thứ nhất, do các hoạt động của nhà chùa hiện nay thiên nhiều về hướng từ thiện - tức là được tổ chức theo đợt, nhỏ lẻ và chưa chuyên môn hoá, các hoạt động từ thiện được tổ chức bất cứ khi nào có dịp hoặc có điều kiện. Do đó hiệu quả của các hoạt động này chưa cao, hoạt động được tổ chức chưa thường xuyên. Hơn nữa, do tính chất này mà các hoạt động từ thiện chỉ có thể giúp đỡ tạm thời

những khó khăn của đối tượng chứ khó có thể giúp họ tự vượt qua khó khăn của bản thân một cách hoàn toàn.

Thứ hai, phần lớn các chùa hiện nay ở Hà Nội có quy mô vừa và nhỏ, đặc biệt là các ngôi chùa trong nội thành Hà Nội, do vậy các hoạt động do chùa tổ chức thường có quy mô trung bình hoặc phải thuê địa điểm ở bên ngoài. Điều này cũng có ảnh hưởng tới chất lượng các hoạt động được tổ chức.

Thứ ba, các hoạt động từ thiện hiện nay do từng chùa đứng ra tổ chức, chưa có sự lãnh đạo và thống nhất từ phía Thành Hội và Giáo hội Phật giáo Việt Nam, do đó tính liên kết và khả năng mở rộng quy mô của hoạt động này chưa cao.

Thứ tư, hầu hết các chùa đều có quá ít nhân lực phục vụ cho các hoạt động này - nguồn nhân lực chủ yếu thường là các Tăng, Ni, Phật tử. Cũng bởi tính chất của nhà Chùa là cơ sở tâm linh, tôn giáo, do vậy các hoạt động từ thiện là các hoạt động bên ngoài, không phải là hoạt động chính của các cơ sở này. Do đó, nguồn nhân lực này là nguồn nhân lực thay thế, tạm thời và không chuyên nghiệp.

4. Kết luận

Các hoạt động từ thiện và CTXH hiện nay ở nhà chùa là một trong những hoạt động xã hội có ích, đóng góp nhiều cho xã hội và đặc biệt hướng tới các nhóm người yếu thế trong xã hội. Sự hỗ trợ này không chỉ là sự hỗ trợ về mặt vật chất mà còn là sự hỗ trợ tinh thần rất cần thiết, giúp những người có khó khăn lấy lại niềm tin cho cuộc sống và nỗ lực hơn trong việc cải thiện điều kiện sống cho bản thân và gia đình họ. Tuy vậy như đã phân tích ở trên, hiệu quả của hoạt động từ thiện sẽ được nâng cao hơn nếu như các hoạt động này được tổ chức dưới quy mô và hình thức của hoạt động CTXH chuyên nghiệp.

Thêm vào đó, cũng có thể thấy, bên cạnh các môi trường xã hội hoá cơ bản như gia đình, trường học, các nhà chùa cũng là một môi trường xã hội hoá phi chính thức và không thường xuyên, nhưng lại có những vai trò và hiệu quả nhất định trong việc giáo dục đạo đức, lối sống cho cá nhân, đặc biệt là thanh thiếu niên và trẻ em. Trong bối cảnh hiện nay, vai trò của Phật giáo đã và đang trở nên quan

trọng hơn, nhằm bảo tồn và gìn giữ những đạo lý, truyền thống quý báu của dân tộc và nhằm hỗ trợ giáo dục một thế hệ trẻ có cả đức lẫn tài.

Danh mục tài liệu tham khảo

1. Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)
2. Thành hội Phật giáo thành phố Hà Nội (2012), Báo cáo tổng kết công tác Phật sự năm 2012
3. Thống kê của Sở Lao động Thương binh và Xã hội về số đối tượng được chăm sóc và nuôi dưỡng tại các cơ sở bảo trợ xã hội năm 2014
4. Tổng cục Thống kê Việt Nam - Diện tích, dân số và mật độ dân số năm 2011 phân theo địa phương
5. Tổng cục Thống kê Việt Nam - Diện tích, dân số và mật độ dân số năm 2013 phân theo địa phương

CÔNG TÁC ĐÀO TẠO, GIÁO DỤC TĂNG, NI HIỆN NAY TRONG CÁC CƠ SỞ PHẬT GIÁO Ở VIỆT NAM

PGS.TS. Nguyễn Thị Kim Hoa¹

ThS. Đinh Phương Linh²

NCS. Đào Thúy Hằng³

1. DẪN NHẬP

Nhằm nâng cao hiệu quả của các hoạt động tín ngưỡng, tôn giáo nói chung và hoạt động Phật giáo nói riêng, việc đào tạo và giáo dục các thế hệ Tăng, Ni trẻ đang ngày càng trở thành một vấn đề cấp thiết. Nhận thức được tầm quan trọng của hoạt động đào tạo đó, Giáo hội Phật giáo Việt Nam (GHPGVN) và Ban Trị sự (BTS) các tỉnh thành đã và đang có những thay đổi và điều chỉnh về tổ chức, nội dung chương trình giảng dạy, chất lượng đội ngũ cán bộ giảng dạy nhằm tăng hiệu quả của công tác đào tạo Tăng, Ni, Phật tử trong các cơ sở Phật giáo hiện nay.

2. CÔNG TÁC ĐÀO TẠO TĂNG, NI TRONG CÁC CƠ SỞ PHẬT GIÁO

2.1 Hoạt động Hoằng Pháp

Hoằng Pháp là một trong những hoạt động điển hình của Phật giáo. Trong đó bao gồm các hoạt động cụ thể như truyền đạo, giảng dạy giáo lý của nhà Phật cho các Tăng Ni và tín đồ Phật giáo. Đây cũng có thể coi là một trong những hình thức đào tạo Tăng, Ni, Phật tử lâu đời và truyền thống tại các cơ sở Phật giáo. Hoạt động này giúp các Tăng, Ni và các tín đồ hiểu rõ hơn, đúng đắn và sâu sắc hơn về giáo lý nhà Phật cũng như biết cách áp dụng các giáo lý này vào cuộc sống hằng ngày. Tùy theo đối tượng tham gia, lứa tuổi, nhà chùa có sẽ tổ chức các khoá giảng dạy, hướng dẫn sao cho phù hợp và hiệu quả nhất.

¹ Nguyễn Thị Kim Hoa, Chủ nhiệm khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN

² Đinh Phương Linh, Giảng viên khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN

³ Đào Thúy Hằng, Nghiên cứu sinh khoa Xã hội học, Trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn, ĐHQGHN

Hiện nay, Ban Hoằng Pháp không chỉ đảm nhiệm trọng trách Hoằng pháp mà hoạt động của Ban này có sự liên hệ mật thiết với các ban, ngành khác như: Ban Nghi lễ, Ban Văn hoá, Ban Giáo dục Tăng Ni,... Nội dung công việc chủ yếu là chọn lọc, soạn thảo những bài giảng tiêu biểu, phổ biến trên toàn quốc, những bài giảng mang tính giáo dục tư tưởng cơ bản ngày nay.

Tại các tỉnh, thành trong cả nước, công tác Hoằng pháp được Ban Trị sự quan tâm thông qua các hoạt động thuyết giảng giáo lý thường xuyên với nội dung chọn lọc và phong phú. Ở các cấp huyện, Ban Trị sự đã chủ động tìm kiếm những Tăng Ni sinh (TNS) có năng lực hay TNS tốt nghiệp các lớp Cao cấp Phật học đến thuyết giảng để nhằm đáp ứng nhu cầu tín ngưỡng và đồng thời cung nâng cao và phát huy khả năng Hoằng pháp cho các TNS này.

2.1.1 Công tác đào tạo Giảng sư

Để đào tạo nhân sự ngành Hoằng Pháp, Ban Hoằng Pháp Trung ương đã tổ chức các lớp đào tạo Giảng sư. Như đã nói ở trên, để nâng cao hiệu quả công tác đào tạo Tăng Ni trong các chùa, một trong những điều kiện thiết yếu là nâng cao trình độ của các Giảng sư. Kết quả đào tạo giảng sư khoá IV như sau:

Bảng 1: Số lượng lớp học và số Giảng sư được đào tạo tính tới năm 2012⁴

Lớp học	Khoá học	Số Giảng sư
Lớp cao cấp	IV (2005-2008)	235
	V (2009-2012)	
Lớp trung cấp	IV, V	87
Lớp cao cấp	VI (2012-2015)	60
Lớp trung cấp		49

⁴ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)

Bên cạnh các khoá bồi dưỡng, đào tạo tập trung, để mở rộng phạm vi đào tạo Hoằng pháp, chương trình hàm thụ Phật học dưới hình thức đào tạo từ xa bắt đầu từ năm 2003 với hàng nghìn Tăng Ni, Phật tử đang theo học và đã tốt nghiệp.

2.1.2 Hoạt động của Đoàn Giảng sư Trung ương và các Tỉnh, Thành, Hội Phật giáo

Với một đội ngũ đông đảo và nhiệt huyết của các Giảng sư thuộc Đoàn Trung ương và Đoàn các tỉnh, thành hội Phật giáo, trong suốt nhiệm kỳ VI đã có nhiều hoạt động thuyết giảng nâng cao năng lực và chia sẻ kinh nghiệm, như:

- Tham gia công tác thuyết giảng tại các Lễ đại tập trung mùa Phật đản, các Trường hạ, thuyết giảng tại các giảng đường, các đạo tràng.
- Giảng dạy tại các lớp giáo lý và các lễ hội của Phật giáo
- Ngoài ra phái đoàn Trung ương Giáo hội còn thực hiện các chuyến hoằng pháp tại nước ngoài như Cộng hoà Zech, Ba Lan, Ucraina, Hungary, Đức, Nga, Pháp,...

2.1.3 Tổ chức khoá bồi dưỡng, hội thảo Hoằng Pháp

Được sự cho phép của Giáo hội Phật giáo Trung ương, Ban tôn giáo chính phủ và các cơ quan chức năng tỉnh, thành phố, trong nhiệm kỳ VI (2007-2012), Thành hội Phật giáo (THPG) phía Bắc đã liên tục tổ chức các buổi hội thảo và các lớp bồi dưỡng Hoằng Pháp tại các tỉnh thành khác, cụ thể như sau:

Bảng 2: Các hoạt động hội thảo, tập huấn, bồi dưỡng Hoằng pháp trong nhiệm kỳ VI (2007-2012) của GHPGVN⁵

Năm	Thành phần tham dự	Nội dung
2008	-Tăng Ni, Giảng sư các tỉnh, THPG phía Bắc -Tăng Ni, Giảng sư các tỉnh miền Trung, Tây Nguyên	-Khai giảng khoá bồi dưỡng Hoằng Pháp ngắn ngày -Hội thảo Hoằng Pháp
2009	-Tăng Ni, Giảng sư đại diện	-Khoá bồi dưỡng, hội thảo Hoằng Pháp

⁵ Nguyễn Thị Minh Ngọc (2014), Giáo hội Phật giáo Việt nam từ 1986 đến nay, NXB Phương Đông

	các tỉnh, thành toàn quốc	-Tập huấn Hoằng Pháp viên -Bồi dưỡng thi diễn giả Hoằng Pháp
2010	-Giảng sư, Tăng Ni, Phật tử tại các tỉnh phía Bắc	-Tổ chức hội thảo Hoằng Pháp toàn quốc -Bồi dưỡng, tập huấn Hoằng Pháp viên
2011	- Tăng Ni, Giảng sư đại diện các tỉnh, thành toàn quốc	-Tổ chức hội thảo Hoằng Pháp toàn quốc

2.1.4 Vai trò của Hoằng pháp trong các hoạt động khác

Hoạt động Hoằng pháp không chỉ liên quan tới các công tác chuyên môn và lý luận về Phật học nói riêng mà còn thể hiện vai trò của mình trong các hoạt động khác như : phát hành báo chí, tạp chí Phật giáo, báo điện tử,...

1) Biên soạn, sưu tập tài liệu, xuất bản ấn phẩm văn hoá Phật giáo (tính đến năm 2012)

- Ban Văn hoá Trung ương đã xuất bản trên 200 đầu Kinh sách, các tác phẩm, tuyển tập nghiên cứu của Tăng Ni và nhiều tác giả khác.
- Tổ in ấn và phát hành sách Thành hội Phật giáo Tp. Hồ Chí Minh đã in 240/343 đầu sách đăng ký và nhiều ấn phẩm văn hoá Phật giáo có giá trị truyền bá Chánh pháp. Tổng số ấn phẩm là 290.000 bản.
- Đã có 15 tỉnh, thành biên soạn được cuốn “Lược sử Phật giáo và các ngôi chùa trong tỉnh” và một số địa phương đang tiến hành biên soạn lược sử Phật giáo địa phương khác.
- Ban biên soạn bộ “Trí Tịnh toàn tập” đã tổ chức lễ giới thiệu công trình phần 1 trong 4 phần (Kinh, Luật, Luận, Tập văn) của Hoà thượng Thích Trí Tịnh - chủ tịch hội đồng Trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam.

2) Tạp chí, Nội san Phật giáo

Các tạp chí, nội san, tuần báo Phật giáo được phát hành thường xuyên theo kỳ bao gồm:

Bảng 3: Loại hình và số lượng ấn phẩm Phật giáo tính đến năm 2012⁶

<i>Loại ấn phẩm</i>	<i>Tên ấn phẩm</i>	<i>Số lượng xuất bản</i>
Tập chí	Tạp chí Văn hoá Phật giáo	số 165
	Tạp chí nghiên cứu Phật học của Phân viện nghiên cứu Phật học Việt Nam	số 118
	Tạp chí Khuông Việt của Học viện Phật giáo Việt Nam tại Hà Nội	số 25
	Tạp chí Phật giáo Nguyên thủy	số 24
	Văn hoá Phật giáo của ban Văn hoá Trung ương	9 loại ấn phẩm
Tuần báo, nguyệt san	Tuần báo Giác Ngộ	số 655
	Nguyệt san Giác Ngộ	số 203
Nội san	Nội san đăng tải nội dung giáo lý Phật giáo và tình hình sinh hoạt Phật sự tại các địa phương: Hà Nội, Bình Dương, Ninh Thuận, Đắk Lắk, Khánh Hoà...	

- Báo điện tử: Các trang báo điện tử của Trung ương GHPGVN, Giác Ngộ, Phân ban đặc trách Ni giới thuộc Ban Tăng sự Trung ương, ban Hoằng pháp Trung ương, Ban Hướng dẫn Phật tử Trung ương, Gia đình Phật tử Việt Nam net, Ban Từ thiện xã hội Trung ương, Học viện Phật giáo Việt Nam tại Tp. Hồ Chí Minh, Hà Nội, Phật

⁶ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)

giáo Nam tông Kinh, Nam tông Khmer,... đều hoạt động ổn định, ngày càng phát triển về nội dung, phong phú về hình thức và cách thể hiện

2.2 Hoạt động đào tạo Tăng Ni

Bên cạnh hoạt động Hoằng pháp, hoạt động trực tiếp đào tạo Tăng Ni cũng được GHPGVN và các cơ quan, ban, ngành chức năng quan tâm. Những nội dung chính trong công tác đào tạo này bao gồm việc tổ chức hội thảo, hội nghị, tọa đàm về quản lý giáo dục, đào tạo và các vấn đề lý luận Phật giáo; mở các lớp đào tạo, bồi dưỡng, tập huấn về Phật học.

Thêm vào đó, ngoài những hoạt động đào tạo chuyên môn Phật học, các cơ sở Phật giáo hiện nay còn tổ chức thêm nhiều hoạt động từ thiện xã hội và công tác xã hội như các lớp tình thương, lớp mẫu giáo, nhà dưỡng lão, trung tâm tư vấn người bị nhiễm HIV/AIDS,...Do đó, việc đào tạo kỹ năng công tác xã hội cho Tăng Ni sinh hiện nay là một nhu cầu thiết thực.

2.2.1 Công tác tổ chức

Để chuẩn bị cho các hoạt động đào tạo chuyên môn trong các học viện, các trường Cao đẳng, Trung cấp, Sơ cấp,...GHPGVN và các BTS các tỉnh thành đã tổ chức các buổi hội nghị, hội thảo, tọa đàm nhằm nâng cao mối quan hệ hợp tác giữa các tổ chức, đơn vị có liên quan và nhằm trao đổi, học hỏi kinh nghiệm đào tạo cũng như các mối quan tâm, các vấn đề cần giải quyết. Thông qua các buổi tọa đàm, hội nghị này, các vị chức sắc và các nhà đào tạo, giáo dục Phật giáo có cơ hội nâng cao kiến thức và kinh nghiệm chuyên môn của mình – như một bước chuẩn bị nền tảng cho công tác giáo dục, truyền thụ kiến thức Phật giáo cho các Tăng Ni, Phật tử trong nhà chùa. Trong năm 2012, GHPGVN đã tổ chức các hoạt động chuyên môn, bao gồm:

- Tham dự hiệp hội các trường đại học, Phật giáo quốc tế và hội thảo về Giáo dục và Đạo đức được tổ chức tại trường đại học Maha Chulalongkorn (Thái Lan)
- Học viện Phật giáo Việt Nam tại TP.Hồ Chí Minh kết hợp với trung tâm Phật học K.J.Somainya thuộc đại học Mumbai (Ấn Độ), tổ chức hội thảo quốc tế “Thiền định Phật giáo: Văn bản, Truyền thông và Hành trì”

- Tổ chức hội thảo chuyên đề “Củng cố và phát triển ngành giáo dục Tăng Ni”, kết hợp với Học viện Phật giáo Việt Nam tại Hà Nội.
- Cùng với Báo điện tử Đảng Cộng Sản Việt Nam, Thời báo Kinh tế Việt Nam và Ngân hàng Liên Việt tổ chức hội thảo chủ đề “Văn hoá Phật giáo và Doanh nhân trong thời kỳ hội nhập”
- Trung ương GHPGVN, Học viện Phật giáo Việt Nam tại Hà Nội, kết hợp cùng ĐHKHXH&NV, ĐHQGHN, tổ chức hội thảo khoa học quốc tế về Quốc sư Khuông Việt và Phật giáo Việt Nam trong giai đoạn đầu kỷ nguyên độc lập
- Thường trực Ban giáo dục Tăng Ni trung ương và lãnh đạo 4 học viện trong cả nước tham dự hội nghị Giáo dục tại Học viện Phật giáo Việt Nam tại Hà Nội.
- Thăm viếng, làm việc và trao đổi với Học viện Phật giáo Việt Nam, các trường trung cấp Phật học, các lớp Cao đẳng Phật học trong toàn quốc, để nắm được tình hình, những khó khăn vướng mắc trong công tác giáo dục tại địa phương.

2.2.2. Công tác đào tạo chuyên môn

Nhằm phục vụ tốt nhất cho công tác đào tạo Tăng Ni trong các cơ sở Phật giáo, GHPGVN và BTS các tỉnh cũng rất quan tâm tới việc tổ chức, thành lập và đưa vào hoạt động các cơ sở đào tạo, cũng như cải thiện cơ sở vật chất của các cơ sở này. Bên cạnh đó, đối với mỗi đơn vị Phật giáo địa phương, các Tăng, Ni có nhu cầu và có tư chất sẽ được giới thiệu tới học tại các cơ sở đào tạo Phật giáo để nâng cao trình độ.

“Đối với tăng lớp Tăng, Ni trẻ, được sự quan tâm và tạo điều kiện của các cấp giáo hội, họ có cơ hội được tham học tại các trường Phật học trong cả nước nhằm trang bị kiến thức Phật học lẫn thế học, rèn luyện đạo đức để sau khi tốt nghiệp họ có thể đem những kiến thức đó phục vụ công tác Phật giáo ở địa phương. Nhận thức được tầm quan trọng đó, ban đại diện Phật giáo huyện Mê Linh đã động viên, tạo điều kiện và giới thiệu cho các Tăng Ni theo học tại các trường của Giáo hội. Hiện nay toàn huyện có 4 vị: 1 Tăng, 3 Ni theo học tại HVPGVN tại Hà Nội, 1 vị theo học HVPGVN tại TP Hồ Chí Minh, 3 vị theo học tại Trung cấp Phật học Hà Nội”

(Sư nữ, chùa Quỳnh Lâm, Mê Linh, Hà Nội)

Bên cạnh các chùa, tu viện lớn nhỏ trong cả nước có các hoạt động chuyên môn liên quan tới Phật giáo ngay tại cơ sở, tại Việt Nam hiện có một vài cơ sở đào tạo chuyên biệt về các ngành liên quan tới Phật giáo, cụ thể gồm:

- *Học viện Phật giáo Việt Nam*: GHPGVN hiện có 3 Học viện Phật giáo Việt Nam (HVPGVN) tại TP.Hà Nội, TP. Hồ Chí Minh, Huế, 1 Học viện Phật giáo Nam Tông Khmer tại TP Cần Thơ. Trong nhiệm kỳ VI (2007-2012) có 2.210 Tăng Ni tốt nghiệp và đang đào tạo 1.732 Tăng Ni sinh, cụ thể như sau:

Bảng 4: Số Tăng Ni sinh tốt nghiệp tại Học viện Phật giáo Việt Nam các tỉnh thành trong các khoá đào tạo gần đây⁷

<i>Cơ sở đào tạo</i>	<i>Khoá/Năm học</i>	<i>Số Tăng Ni sinh</i>
HVPGVN tại Hà Nội	V (2006-2010)	276
	VI (2010-2014)	322
HVPGVN tại Hà Nội kết hợp cùng ĐHKHXH&NV	4/2012	82 (Cử nhân Triết học)
HVPGVN tại Huế	III (2005-2009)	169
	IV (2007-2011)	57
	V (2009-2013)	167
	VI (2011-2015)	60
HVPGVN tại Tp.Hồ Chí Minh	VI (2005-2009)	676
	VII (2007-2011)	974
	VIII (2009-2013)	506
	IX (2011-2015)	647
HVPG Nam Tông Khmer tại Tp Cần Thơ	I (2007-2011)	58
	II (2011-2015)	30

⁷ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)

-*Cao đẳng Phật học*: Hiện có 8 lớp Cao đẳng Phật học đang hoạt động theo hệ thống trường Trung cấp Phật học. Trong 5 năm từ 2007-2012, có 1.127 Tăng Ni sinh (TNS) tốt nghiệp và có 814 TNS đang theo học các lớp Cao đẳng Phật học.

Bảng 5: Số Tăng Ni sinh tốt nghiệp tại trường Cao đẳng Phật học tại các tỉnh (số liệu thống kê tính đến 2012)⁸

<i>Cơ sở đào tạo CDPH</i>	<i>Khoá/Năm học</i>	<i>Số Tăng Ni sinh</i>
Hà Nội	II (2006-2009)	49
	III (2010 -2013)	81
Tp. Hồ Chí Minh	IV (2005-2009)	648
	V (2009-2012)	381
Thừa Thiên Huế	III (2005-2009)	48
	IV	68
Quảng Nam	I (2005-2008)	34
	II	36
Lâm Đồng	III (2004-2008)	36
	IV	37
Bà Rịa Vũng Tàu	III (2004-2007)	143
	IV (2008-2011)	95
	V (2011-2014)	89
Bạc Liêu	I (2005-2007)	30
	II (2008-2011)	44
	III (2011-2014)	32
Đồng Nai	I (2010-2013)	90

-*Trung cấp Phật học*: Hiện nay trên toàn quốc có 01 trường Trung –Cao đẳng Phật học tại Hải Phòng, 30 trường Trung cấp Phật học, 04 trường ở phía Bắc, phía Nam có 26 trường. Trong nhiệm kỳ VI (2007-2012) đã có 2.430 TNS tốt nghiệp.

⁸ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)

Bảng 6: Số Tăng Ni sinh tốt nghiệp Trung cấp Phật học tại 3 Hà Nội, Tp Hồ Chí Minh và Thừa Thiên Huế (số liệu thống kê tính đến 2012)⁹

<i>Cơ sở đào tạo</i>	<i>Khoá/Năm học</i>	<i>Số Tăng Ni sinh</i>
Tp. Hà Nội	V (2006-2010)	166
	VI (2010-2014)	196
	IV	94
Tp. Hồ Chí Minh	VI (2007-2011)	223
	VII (2009-2013)	424
	VIII (2011-2015)	316
Thừa Thiên Huế	V (2009-2013)	218
	VI (2011-2015)	153

Trên đây là 3 trong số các thành phố, tỉnh thành trên cả nước có cơ sở đào tạo Trung cấp Phật học. Nhìn chung, các cơ sở đào tạo này nhận được sự quan tâm của các cấp chính quyền và Ban Trị sự các tỉnh. Do đó, hầu hết các trường Phật giáo này đều có cơ sở vật chất khang trang, đầy đủ tiện nghi. Một số trường còn có điều kiện tổ chức dạy nội trú cho TNS.

- Giáo dục Phật giáo Nam Tông Khmer

Tại các khu vực có người Khmer sinh sống trên đất nước, đều có tổ chức các lớp học Phật giáo Nam Tông Khmer. Được sự giúp đỡ của các cấp chính quyền, Mặt trận, Ban Dân tộc trung ương và địa phương, hàng trăm lớp học đã được mở cho thanh thiếu niên đồng bào dân tộc Khmer và cho chư Tăng Khmer.

⁹ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)

Bảng 6: Số Tăng Ni sinh tốt nghiệp tại trường Phật giáo Nam Tông Khmer (số liệu thống kê tính đến 2012)¹⁰

<i>Các bậc đào tạo Nam Tông Khmer</i>	<i>Số Tăng Ni sinh</i>
Tiểu học Khmer ngữ 1-6	1.418 lớp, 32.538 chư Tăng và thanh thiếu niên
Sơ cấp Pali, Vini, Sơ cấp Phật học	5.839 học viên
Trung cấp Phật học	367 học viên
Lớp Kinh, Luận, Luật	1.371 học viên

- *Du học*: Dưới sự hỗ trợ của Nhà nước Việt Nam và chính phủ các nước, Giáo hội đã giới thiệu các Tăng Ni sinh có trình độ lý luận Phật học tương đối tốt, gửi ra nước ngoài du học nhằm nâng cao năng lực của TNS, với số lượng TNS thống kê được cho tới thời điểm này gồm: du học sinh tại Ấn Độ (18), Đài Loan (71), Trung Quốc (20), Hàn Quốc (01), Úc (01), Hoa Kỳ (02),...Hiện có tới 50 Tăng Ni đã hoàn thành chương trình học tại nước ngoài, về nước và hiện đang công tác tại các cấp Giáo hội, Ban Viện Trung ương, Ban Trị sự các Tỉnh, Thành hội Phật giáo và các cơ sở giáo dục Phật giáo.

2.2.3 Công tác đào tạo kỹ năng Công tác xã hội

Như đã đề cập ở trên, việc đào tạo các kỹ năng công tác xã hội hiện đã và đang trở thành một nhu cầu thiết yếu đối với Phật giáo. Phật giáo đang ngày càng tham gia và đóng góp nhiều vào các hoạt động xã hội do đó các Tăng, Ni trong chùa cũng ngày càng có nhiều cơ hội hơn để tham gia đóng góp sức lực và trí tuệ của mình vào các hoạt động này.

Để hoạt động từ thiện xã hội của Phật giáo Việt Nam nâng tầm và đi vào chiều sâu nhằm gắn kết giải quyết các vấn đề xã hội đang đặt ra thì nhất thiết phải nâng hoạt động này thành công tác xã hội. Khác với hoạt động từ thiện xã hội với ý nghĩa

¹⁰ Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)

hỗ trợ vật chất mang tính nhất thời, công tác xã hội thúc đẩy sự thay đổi trong xã hội, thúc đẩy việc giải quyết các vấn đề trong quan hệ giữa con người, trao quyền và giải phóng con người đem lại sự bình yên cho xã hội. Do đó việc đào tạo các kỹ năng Công tác xã hội cho Tăng, Ni nên được cụ thể hoá và tiến hành như một hoạt động đào tạo cơ bản trong các cơ sở Phật giáo.

Bảng 7: Các hoạt động điển hình của Trung tâm tư vấn và nuôi dưỡng người nhiễm HIV/AIDS thuộc Học viện Phật giáo Việt Nam, năm 2008¹¹

Hoạt động/sự kiện	Kết quả đạt được/ số người tham gia
Thành lập nhóm chăm sóc người nhiễm HIV/AIDS	14 người
Tổ chức tập huấn kỹ năng chăm sóc tại nhà	25 người (7 Tăng, 18 Ni)
Tổ chức tập huấn kỹ năng thay đổi hành vi	20 người (6 Tăng, 14 Ni)
Tập huấn giảm kỳ thị và phân biệt đối xử	23 người (6 Tăng, 7 Ni)
Tập huấn kỹ năng quản lý dự án	20 người (6 Tăng, 14 Ni)
Tập huấn kỹ năng tư vấn cơ bản	28 người (5 Tăng, 23 Ni)
Truyền thông thay đổi hành vi và phương pháp cho Tăng Ni	21 cuộc, 485 người (21 Tăng, 464 Ni)

Trên đây là các hoạt động điển hình của một trung tâm tư vấn trực thuộc HVPGVN. Mặc dù các hoạt động tập huấn kỹ năng, đặc biệt là kỹ năng CTXH cho Tăng, Ni trong chùa hiện chưa có nhiều số liệu thống kê, tuy vậy thông qua ví dụ điển hình này, có thể thấy các hoạt động tập huấn kỹ năng CTXH đã manh nha hình thành nhưng chưa đi vào chiều sâu và chưa được tổ chức một cách bài bản.

Theo số liệu trên, mỗi hoạt động sự kiện trung bình chỉ đào tạo được khoảng 20-30 Tăng, Ni. Trong khi đó, để gia tăng hiệu quả thực hiện các hoạt động từ thiện và xã hội, cần thiết phải có một đội ngũ Tăng, Ni có kiến thức, kỹ năng về CTXH.

¹¹ Giáo hội Phật giáo Việt Nam, Hội đồng Trị sự (2012), Thông cáo báo chí Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII

3. KẾT LUẬN

Công tác đào tạo Tăng, Ni trong các cơ sở Phật giáo đã được chú trọng, quan tâm và thực hiện ngay từ khi Giáo hội Phật giáo Việt Nam thống nhất và ổn định về mặt tổ chức. Trong những năm qua, GHPGVN từng bước kiện toàn cơ cấu các Học viện, nhà trường về cả nhân sự và nội dung giảng dạy, vừa mở rộng phạm vi đào tạo cả trong và ngoài nước. Chất lượng đầu vào và việc đảm bảo chất lượng đầu ra cũng từng bước được cải thiện. Tuy vậy, để công tác đào tạo Tăng Ni ngày một hiệu quả, có nhiều vấn đề cần phải khắc phục:

- Thứ nhất là, hiện còn thiếu đội ngũ giảng sư chuyên nghiệp, được đào tạo phương pháp truyền đạt sư phạm mà chủ yếu là giảng dạy bằng kinh nghiệm. Do đó, quá trình tiếp thu của học viên đôi khi còn gặp khó khăn.
- Thứ hai là, giáo trình Phật giáo chưa thống nhất trên toàn quốc do đó vẫn tồn tại độ chênh lệch giữa các Tăng ni sinh ở các cơ sở khác nhau.
- Thứ ba là, cơ sở vật chất, phương tiện giảng dạy tuy đã đảm bảo được nhu cầu thiết yếu nhưng vẫn còn đơn thuần, chưa phong phú.

Danh mục tài liệu tham khảo

1. Giáo hội Phật giáo Việt Nam (2012), Văn kiện Đại hội đại biểu Phật giáo toàn quốc lần thứ VII - nhiệm kỳ (2012-2017)
2. Nguyễn Thị Minh Ngọc (2014), Giáo hội Phật giáo Việt nam từ 1986 đến nay, NXB Phương Đông

Trắc ẩn – Cơ sở tâm lý của Phật giáo Công tác xã hội ở Việt Nam

Lý giải từ Phật giáo

PGS.TS. Nguyễn Hồi Loan

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn

Đại học Quốc Gia Hà Nội

Tóm tắt: *Những triết lý của Phật giáo đều hướng tới xây dựng một xã hội bác ái, bình đẳng, công bằng, ấm no, hạnh phúc, hướng con người làm điều thiện, tránh điều ác trên cơ sở thức tỉnh lòng trắc ẩn ở từng con người. Lòng trắc ẩn mang lại cho con người sức mạnh, sự bình tâm, vững vàng vượt lên bản thân để thay đổi cuộc sống. Đồng thời, những triết lý của Phật giáo là những tinh hoa của truyền thống văn hóa dân tộc mà chúng ta cần phải tiếp thu để góp phần xây dựng nền tảng lý luận và thực hành nghề công tác xã hội ở Việt Nam, đó cũng chính là động lực tinh thần cho những người hiện đang làm việc trong lĩnh vực công tác xã hội vững tin vào công việc của mình đang làm mang lại lợi ích cho nhóm người yếu thế và góp phần đảm bảo bền vững an sinh xã hội.*

1. Quan niệm của Phật giáo về trắc ẩn

Trắc ẩn thường được hiểu là tình cảm thương xót, đồng cảm, thấu hiểu, sự cảm thông sâu sắc đối với mọi người, sẵn sàng đặt mình vào vị trí của người khác, là tạm thời quên mình để hiểu người khác và học cách yêu thương và giúp đỡ họ. Qua đó, bạn sẽ hiểu hơn về những khó khăn, nỗi đau khổ cũng như những lúc tuyệt vọng của người khác – những điều bạn chưa từng trải qua. Trong quá trình nhận thức vấn đề và giúp đỡ người khác, chúng ta đồng thời mở rộng lòng mình cũng như củng cố lòng biết ơn đối với người khác.

Theo Dalai Lama, *“Tình yêu và lòng trắc ẩn là điều thiết yếu mà thiếu chúng, loài người không thể tồn tại, một xã hội sẽ tốt đẹp biết bao nhiêu nếu mọi người đều có lòng trắc ẩn với người khác. Xã hội đó chắc chắn phải ổn định và phát triển từng giây phút. Và bản giao hưởng bất tận về sự tiến bộ của con người sẽ hài hoà vang lên trong từng nhịp thở của con người và vạn vật. Một trong những điều cốt lõi quan yếu để tìm thấy hạnh phúc là lòng trắc ẩn, tức là sự biết “chạnh lòng” với tha nhân, với cuộc sống”* (1, tr15).

Joan Halifax, nhà nghiên cứu nhân chủng-sinh thái học, lão sư Thiền tông Phật giáo cho rằng, *“lòng trắc ẩn mang lại cho con người sức mạnh, sự bình tâm, vững vàng vượt lên bản thân để thay đổi cuộc sống. Vì vậy, hãy đánh thức lòng trắc ẩn trong mỗi con người, hãy tôn vinh và lan truyền lòng trắc ẩn để có bản thân có được một cuộc sống hạnh phúc, để xã hội ngày một tốt đẹp hơn”* (10).

2. Phật giáo trong đời sống văn hóa, tinh thần của người Việt

Trong suốt quá trình hình thành và phát triển, Phật giáo Việt Nam đã có nhiều đóng góp đáng kể đối với sự phát triển kinh tế – xã hội của dân tộc trên nhiều lĩnh vực, trong đó có giáo dục. Có thể nói, Phật giáo được xem là một trong những nhân tố quan

trọng góp phần định hình nên các quan niệm, chuẩn mực, hệ giá trị đạo đức trong xã hội. Trong hệ thống giáo lý Phật giáo, chúng ta có thể tìm thấy những cơ sở lý luận xác thực cho vấn đề đạo đức xã hội, hướng con người tới Chân, Thiện, Mỹ. Bất kỳ tôn giáo chính thống nào cũng đều chứa đựng các nội dung đạo đức, bao gồm giá trị, chuẩn mực, lý tưởng đạo đức....Điều này được thể hiện rõ nét ở đạo Phật. Có thể thấy, bên cạnh những giá trị đặc thù như niềm tin tôn giáo thiêng liêng, Phật giáo khi du nhập vào Việt Nam còn đề cập đến những chuẩn mực đạo đức mang tính xã hội như hiếu thảo cha mẹ, trung thực, nhân ái, hướng tới cái thiện, tránh xa điều ác... Toàn bộ những giá trị này được kết tinh, thể hiện tập trung trong nội dung giáo lý của Phật giáo thông qua hai cấp độ nhận thức là trình độ tâm lý và tình độ hệ tư tưởng, cả hai cấp độ này được thể hiện thông qua hệ thống hành vi ứng xử với tự nhiên, với xã hội, với người khác và với bản thân mình trong đời sống hàng ngày. Xuất phát điểm là nước sản xuất nông nghiệp cộng với tính chất khắc nghiệt của điều kiện tự nhiên như thiên tai, hạn hán, mất mùa đã đòi hỏi người Việt phải đoàn kết, gắn bó, thương yêu đùm bọc lẫn nhau để tồn tại và phát triển. Đó chính là một trong những giá trị căn bản, cốt lõi tạo dựng nên hệ giá trị đạo đức của dân tộc. Ngoài ra, chúng ta cũng cần phải lưu ý đến tính chất đặc thù của Phật giáo trong việc truyền tải các nội dung đạo đức xã hội đến các cá nhân, xã hội so với một số hình thái ý thức xã hội khác. Đạo đức tôn giáo có đặc điểm là những qui phạm, điều răn, cấm đoán...thuộc hệ thống giáo lý tôn giáo ngoài việc khuyến khích hướng thiện còn tạo ra sự đan xen giữa hy vọng và sợ hãi giúp con người hành động tự giác có đạo đức chủ yếu là do triết lý đạo đức tôn giáo đã thấm thấu vào họ, trở thành nhân sinh quan trong cuộc sống.

Như vậy, khởi nguồn từ những lý do trên đây, đạo Phật trong suốt quá trình thăng trầm lịch sử lâu đời, đã khẳng định chân giá trị đích thực đối với sự nghiệp sáng tạo và bảo tồn những giá trị văn hóa truyền thống như: hiền hòa, lễ độ, kiên nhẫn, vị tha, độc lập tự chủ, thương yêu đùm bọc lẫn nhau... có thể nói, với tư cách là một tôn giáo, triết thuyết thì Phật giáo chứa đựng nhiều nội dung mang tính giáo dục sâu sắc, định hướng lối sống và hành vi ứng xử của mỗi cá nhân, mỗi cộng đồng trong xã hội cũng như tinh thần của các hoạt động Công tác xã hội ở nước ta hiện nay, chính điều này đã tạo nên *bản sắc đặc trưng* của công tác xã hội Việt Nam so với công tác xã hội ở các cộng đồng, dân tộc khác trên thế giới.

3. Logic của trúc ẩn trong Phật pháp và biểu hiện của nó trong hành thiện

Trước khi đạo Phật du nhập vào Việt Nam, đã tồn tại một số tín ngưỡng tôn giáo dân gian như thờ Mẫu, thờ Thành Hoàng, Thổ đại, thờ cúng tổ tiên... thể hiện đạo lý uống nước nhớ nguồn của dân tộc. Tuy nhiên cùng với sự phát triển của xã hội, Phật giáo cùng với quá trình du nhập đã giải đáp được những băn khoăn mang tính triết lý nhân sinh mà tín ngưỡng dân gian chưa thể giải đáp như: nguồn gốc con người, ý nghĩa cuộc sống, vấn đề họa phúc trong cuộc đời ... Với những tư tưởng về “vô thường, vô ngã”, “từ, bi, hỷ, xả”, “*nghiệp chướng, luân hồi*”, “*nhân quả*”... Phật giáo đã góp phần đáp ứng nhu cầu về tâm linh cũng như thỏa mãn những chuẩn mực đạo đức của cộng đồng, trên cơ sở bổ khuyết những giá trị đạo đức mới, phù hợp với tâm lý, đạo đức của người Việt, làm phong phú và sâu sắc thêm hệ giá trị đạo đức truyền

thống của dân tộc. Có thể nói, đạo đức Phật giáo đã thực sự ăn sâu vào đạo lý truyền thống dân tộc, ảnh hưởng sâu sắc đến tâm lý, lối sống, phong tục, tập quán và cung cách ứng xử của con người. Người Việt tiếp nhận đạo Phật không chỉ là nội dung triết lý ẩn chứa trong giáo lý, mà quan trọng hơn là tiếp nhận những hành vi đạo đức mang tính thiện. Người Việt tiếp nhận Phật giáo không phải với tư cách là một hệ tư tưởng với các giáo lý cao siêu, mà là những điều rất gần gũi với tâm tư, tình cảm mang tính thực tiễn, vận dụng để giải quyết những vấn đề cuộc sống của mỗi cá nhân và cộng đồng. Vì vậy, một bộ phận không nhỏ người Việt không hiểu hoặc không hiểu một cách tường tận những triết lý cao siêu của nhà Phật về *vô thường, vô ngã, thập nhị nhân duyên, tứ diệu đế, nghiệp báo, luân hồi* ... nhưng họ vẫn tự coi mình là tín đồ đạo Phật. Do đó, họ tin rằng: sống có đạo đức thì sẽ gặp hái được những điều thiện, điều tốt; sống vô đạo đức, trái luân thường đạo lý, ắt sẽ bị quả báo. Đại đa số người dân không thuộc kinh Phật ngoài mấy câu niệm “*Nam mô A Di Đà Phật*”, hay “*Nam mô Quán Thế Âm Bồ tát*” song họ đều cảm thấy an lòng, hướng tới Đức Phật với niềm tin mọi đau khổ, bất trắc sẽ được diệt trừ. Điều này đã được Trần Văn Giàu khẳng định: “*Tín ngưỡng Phật giáo phổ biến trong đại đa số nhân dân. Người dân không biết gì về triết lý cao xa của Phật mà chỉ biết cầu phúc, chỉ biết chuyện quả báo, luân hồi. Từ lâu rồi, triết lý Phật giáo trở thành một thứ đạo đức học từ bi, bác ái, cứu khổ, cứu nạn là hạt nhân, chúng sinh có thể hiểu và làm được, không cao xa, rắc rối như triết lý Phật giáo nguyên thủy. Tu nhân tích đức ở kiếp này để an vui, hưởng phúc ở kiếp sau*” (5, tr290). Phật giáo đã thực sự đi vào đời sống đạo đức của người Việt thông qua chức năng giáo dục, hướng con người tới các giá trị tốt đẹp, nhân văn. Người Việt tìm đến với đạo Phật không chỉ vì nhu cầu tâm linh, cảm thấy thư thái an lạc nơi cửa Phật mà còn vì những nội dung đạo đức xã hội được ẩn chứa trong giáo lý của Phật giáo. Chẳng hạn, *thuyết nhân quả* của Phật giáo đã chỉ ra rằng, con người tự chịu trách nhiệm về hạnh phúc hay khổ đau bằng hành vi (việc làm) của chính mình chứ không phải do may rủi, định mệnh hay thần linh trừng phạt.

Trong đời nhân xử thế hàng ngày, người Việt vẫn luôn tâm niệm “*thương người như thể thương thân*”, luôn trọng nghĩa tình, xem nó lên trên hết “*một bồ cái lý không bằng một tí cái tình*”. Chữ “*tình*” chiếm một vị trí quan trọng trong đời sống đạo đức của người dân Việt Nam... Không chỉ giới hạn trong tình cảm gia đình, hàng xóm mà còn đối với cả kẻ thù. Trong lịch sử đã không ít trường hợp với những tù binh chiến tranh, luôn được đối xử tử tế, được mở đường hiếu sinh, được cấp đầy đủ quân lương khi về nước. Tinh thần thương người của dân tộc Việt Nam còn được nâng lên thành những chuẩn tắc trong bộ luật của Nhà nước... Đó thực sự là cơ sở thực tiễn quan trọng để những giá trị đạo đức Phật giáo hòa nhập, bén rễ trong lòng dân tộc Việt Nam. Đạo đức Phật giáo đã hòa quyện vào chủ nghĩa yêu nước, hai chữ “*từ bi*” của nhà Phật đã hòa với hai chữ “*nhân nghĩa*” của người Việt. Triết lý của đạo Phật về Phật tính bình đẳng, tư tưởng từ bi đối với nhân sinh mang một giá trị tư tưởng, đạo đức nhân bản sâu sắc, có giá trị tích cực định hướng hành vi ứng xử của con người trong cộng đồng theo hướng thiện. Đó là tư tưởng nhân đạo, tinh thần bác ái, tinh thần cứu khổ, cứu nạn, hướng thiện, trừ ác, vì cuộc sống bình yên của con người và cộng

đồng đã trở thành triết lý sống của người dân Việt Nam. Phật giáo quan niệm “*Tất cả chúng sinh đều có Phật tính*”, nghĩa là, tất cả mọi người đều bình đẳng về mặt nghiệp báo, kiếp luân hồi ... không kể chủng tính, chức nghiệp cao thấp, đều dựa vào nghiệp báo của bản thân để quyết định tử luân hồi, cơ hội, điều kiện để đạt thành chính quả là như nhau. Tuy nhiên, cũng theo Phật giáo, trong quá trình vươn lên hoàn thiện mình, con người cần phải nắm vững quy luật khách quan, phải có những phương thức hành động đúng đắn, hợp qui luật hay còn gọi là gắn liền với đạo đức. Với quan niệm của Phật giáo, *Giới* còn là phương tiện dẫn dắt con người vượt khỏi mê muội, bể khổ, luân hồi, tới chốn an lạc, giải thoát. Ngũ giới của đạo Phật bao gồm: *Không sát sinh, không trộm cắp, không gian dâm, không nói dối, không uống rượu*. Có thể thấy, những nội dung mà Ngũ giới đề cập đến không chỉ có ý nghĩa nuôi dưỡng lòng từ bi, nhân đạo ở mỗi cá nhân mà còn hướng tới việc xây dựng một xã hội đạo đức, ổn định. Không những vậy, lý luận về ngũ giới còn có ý nghĩa thiết thực trong việc thiết lập trật tự, an ninh cộng đồng, đảm bảo một nếp sống lành mạnh, tiến bộ cho toàn xã hội... Và chính ở điểm này, Phật giáo khẳng định ưu thế vượt trội của nó trong việc giáo dục đạo đức xã hội, định hướng hành vi của cá nhân và cộng đồng ở các hoạt động trợ giúp xã hội. Thông qua ngũ giới, Phật giáo Việt Nam đã thể hiện vai trò định hướng cho các cá nhân, xã hội trong việc thoát bỏ cái ác, cái xấu hướng đến các giá trị *Chân, Thiện, Mỹ*.

Như vậy, Phật giáo trong suốt quá trình lịch sử đã ngày càng khẳng định vai trò quan trọng đối với vấn đề giáo dục đạo đức xã hội và định hướng hành vi xã hội. *Luật nhân quả, nghiệp báo, luân hồi* của Phật giáo, hàm chứa nội dung giáo dục rất lớn, trên bình diện *khuyến khích điều thiện và răn đe, trừng phạt cái ác*, theo đó, *nếu gieo nhân lành sẽ được quả lành, gieo nhân ác sẽ được quả ác*. Quan niệm như vậy, góp phần *cảnh tỉnh và nâng cao trách nhiệm của mỗi cá nhân về từng hành vi, việc làm và ứng xử của mình trong đời sống gia đình và xã hội*. Giáo lý Phật giáo có tác dụng điều chỉnh ý thức và hành vi đạo đức xã hội cho con người, nâng đỡ, khơi dậy tình thương yêu, đức vị tha, làm điều thiện, tránh điều ác... Không chỉ áp dụng trong giới Phật tử mà *những nội dung mang tính đạo đức của Phật giáo còn có ảnh hưởng mạnh mẽ đối với cộng đồng, gia đình, xã hội*... Luật nhân quả nhấn mạnh vào trách nhiệm của từng cá nhân đối với các hành vi đạo đức, con người vì sợ quả báo, sợ bị đầy xuống địa ngục nên họ cố gắng làm thiện, tránh ác, tu nhân tích đức trong đời sống hàng ngày. Không chỉ vậy, luận thuyết của nhà Phật về đạo đức còn chỉ ra cho con người thấy rằng: con người phải chịu trách nhiệm về hành động của mình kể cả sau khi chết, theo quan niệm của đạo Phật về luân hồi, thì cái chết mới chỉ là chấm dứt một kiếp sống mà thôi. Quan niệm này sẽ có tác dụng hạn chế được lối sống buông thả, ích kỷ, đề cao cá nhân, dẫn đến tham lam, tàn bạo, bất chấp đạo lý để thỏa mãn dục vọng cá nhân. Nội dung giáo lý Phật giáo thể hiện một triết lý về sự công bằng, giáo dục con người phải biết sống lành mạnh, khuyến khích con người làm nhiều việc tốt, việc thiện, lánh xa điều ác, tránh làm những việc bất nhân phi nghĩa để xây dựng một cuộc sống tốt đẹp nơi trần thế. Chính những giá trị đạo đức trên đây mà Phật giáo ngày càng có vị trí vững chắc trong tâm thức của người dân.

Có thể thấy những biến đổi xã hội hiện nay đã tác động trực tiếp và làm thay đổi hệ giá trị, thang giá trị xã hội. Sự phân hóa giàu nghèo diễn ra nhanh chóng, xuất hiện lối sống thuần túy chạy theo lợi ích vật chất, lãng quên các giá trị tinh thần, chạy theo danh vọng tiền tài mà quên lãng việc hoàn thiện nhân cách và trách nhiệm xã hội. Đạo đức Phật giáo đã đóng vai trò không nhỏ góp phần quan trọng đến sự hình thành đạo đức con người, từ bi sẽ làm cho con người trở nên vị tha, nhân ái, khoan dung độ lượng, thức tỉnh lương tâm, lòng trắc ẩn ở mỗi con người. Đời sống hiện thực, với những rủi ro, bất trắc đã khiến con người ngày càng hướng về các giá trị, lời khuyên đạo đức của đức Phật để cân bằng tâm lý. Tri thức Phật giáo trong chừng mực nhất định, đã phản ánh được nhu cầu tâm lý của con người Việt Nam hiện đại. Chính vì lẽ đó mà nhiều phạm trù đạo đức của Phật giáo vẫn tiếp tục được lưu trữ, sử dụng, truyền bá từ phạm vi gia đình đến cộng đồng, xã hội cho đến nay. Tư tưởng từ bi, hỷ xả, cứu khổ, cứu nạn của Phật giáo vẫn được người Việt tiếp thu và phát huy trong điều kiện kinh tế thị trường. Những qui tắc đạo đức Phật giáo có nét tương đồng với chuẩn mực đạo đức xã hội vẫn đang được nhiều người tin theo, định hướng cho họ trong đời sống thực tiễn xã hội. Không những thế, với chủ trương “Phật pháp với đời sống, đời sống với Phật giáo”, đạo Phật ngày nay đã bổ sung những tri thức, chuẩn mực đạo đức phù hợp với xu thế phát triển của thời đại *trong xu hướng thế tục hóa của Phật giáo*, góp phần làm phong phú nền đạo đức truyền thống của người Việt Nam. Người Việt hướng tới đức Phật với đức tâm thành kính, tạo thành sức mạnh tâm linh, tinh thần giúp họ vượt qua những trắc trở, những rủi ro, mất mát, cám dỗ để đạt đến cuộc sống tốt đẹp, chân thiện. Khi mà cơ chế thị trường vẫn đang bộc lộ những mặt tiêu cực của nó thì Phật giáo với những qui tắc, chuẩn mực đạo đức cộng với niềm tin đạo đức Phật giáo là chỗ dựa tinh thần trong quần chúng nhân dân. Hơn thế, đạo Phật với nội dung giáo lý của mình đã hình thành không chỉ trong tín đồ mà còn ảnh hưởng mạnh đến quan niệm về một trật tự đạo đức, một xã hội tươi đẹp của cộng đồng cư dân Việt. Lý tưởng đó đã trở thành động lực không chỉ thôi thúc các Phật tử mà cả cộng đồng hướng đến những hành động tốt đẹp, trong đó con người đã dứt bỏ được các dục vọng, ham muốn cá nhân, tham gia làm điều thiện và các hoạt động xã hội mang tính công tác xã hội. Và mẫu người lý tưởng mà đạo Phật xây dựng với phong cách đạo đức từ bi, hỷ xả, vô ngã, vị tha cũng chính là mẫu người xã hội hiện đại hướng đến đến.

Với triết lý từ bi, hỷ xả, khuyến khích con người hướng thiện, Phật giáo đã đi vào lòng người, có tác dụng hoàn thiện nhân cách đạo đức con người và hướng tới một xã hội bác ái, góp phần tích cực vào việc xây dựng và phát triển bền vững an sinh xã hội. Thực tế đã chứng minh Phật giáo tích cực tham gia các hoạt động từ thiện như: xây dựng trung tâm nuôi dưỡng những trẻ mồ côi; thành lập viện dưỡng lão, chăm sóc, nuôi dưỡng người già cô đơn không nơi nương tựa, cứu trợ người dân vùng thiên tai, mở lớp tình thương dạy chữ cho các cháu không có điều kiện đến trường, lập phòng khám từ thiện, tổ chức cai nghiện, giúp đỡ những mảnh đời éo le tái hoà nhập cuộc sống. Chính việc làm cụ thể đó đã thức tỉnh lòng trắc ẩn và kêu gọi, vận động hàng triệu tấm lòng từ bi của mọi người cùng đoàn kết giúp đỡ những cuộc đời không may mắn trong nhóm người yếu thế - đối tượng hướng tới của công tác xã hội. Sức lan toả

đạo đức và triết lý Phật giáo một phần chủ yếu là do các tăng ni, Phật tử có nhân cách đạo đức trong sạch, thanh tao thực hiện. Chính nhân cách đó đã có tác động ảnh hưởng đến cảm hoá con người trong xã hội góp phần xây dựng và củng cố những giá trị đạo đức và lối sống cho con người Việt Nam, đặc biệt là ứng xử, trợ giúp ... với nhóm người yếu thế trong xã hội.

Trong hoàn cảnh diễn biến phức tạp của quá trình toàn cầu hoá hiện nay, những vấn đề về đạo đức, hoàn thiện nhân cách không được chú ý đúng mức thì sự phát triển của xã hội sẽ trở nên lệch lạc, xã hội không phát triển bền vững, an sinh xã hội không được ổn định. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX của Đảng ta đã khẳng định mục tiêu *“xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện về chính trị, tư tưởng, trí tuệ, đạo đức, thể chất, năng lực sáng tạo, có ý thức cộng đồng, lòng nhân ái, khoan dung, tôn trọng nghĩa tình, có lối sống văn hoá, quan hệ hài hoà trong gia đình, cộng đồng và xã hội... Con người hoàn thiện nhân cách, kế thừa truyền thống cách mạng của dân tộc, phát huy tinh thần yêu nước, ý chí tự lực tự cường xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”*. Là một trong những yếu tố hun đúc nên đạo đức truyền thống của dân tộc trong suốt hàng nghìn năm, đạo đức Phật giáo ngày nay vẫn còn lưu giữ nhiều giá trị tích cực, có thể góp phần xây dựng đạo đức, nhất là tính hướng thiện, bác ái của con người trong các hoạt động xã hội.

Đạo Phật đã tạo dựng cho các tín đồ, Phật tử một niềm tin vào luật nhân quả, vào vô thường, vô ngã... Niềm tin ấy sẽ chi phối ý thức đạo đức của con người, không chỉ ảnh hưởng đối với Phật tử mà còn lan toả và tác động đến mọi tầng lớp nhân dân trong xã hội. Nó tạo ra cho con người một sức mạnh tinh thần để vượt lên cảm dỗ vật chất, những trắc trở trong cuộc sống, hướng họ vào một lý tưởng sống tốt đẹp, vị tha. Tình thương và lòng nhân ái có thể giúp con người hạn chế bớt tính ích kỷ, từ bỏ tham, sân, si - cốt lõi của những thói xấu, những mâu thuẫn, xung đột và bạo hành trong gia đình và xã hội. Hành vi đạo đức của những người có niềm tin Phật giáo đã tạo dựng ở họ một thái độ thành kính, thực hiện một cách tự giác, nghiêm túc những điều Phật dạy trong đời sống. Hiện nay, ở nhiều nơi, đặc biệt là ở các thành phố lớn, trong các ngày lễ của Phật giáo, người đi chùa rất đông. Những người đến chùa thuộc đủ mọi tầng lớp, mọi lứa tuổi, không chỉ là các cụ già mà còn có đông đảo những thanh thiếu niên, sinh viên, trí thức, những người buôn bán và cả cán bộ, công nhân, viên chức... Đa số người dân hiện nay tuy mức độ khác nhau nhưng đều ít nhiều chịu ảnh hưởng của tư tưởng Phật giáo (ở Việt nam, theo số liệu thống kê của Ban Tôn giáo Chính phủ, có 80% người dân có niềm tin Phật giáo ở mức độ khác nhau). Những triết lý cao siêu, bác học của Phật giáo hầu như chỉ ảnh hưởng tới tầng lớp trí thức Phật giáo, những nhà tu hành, còn với một bộ phận lớn dân chúng, họ đi chùa vì thấy những lời dạy của Phật giáo phù hợp với đạo đức xã hội, và một phần còn có tâm lý *“có thờ có thiêng, có kiêng có lành”*. Dù mức độ tác động của giáo lý Phật giáo đối với xã hội rất khác nhau nhưng thông qua lễ bái, sinh hoạt tôn giáo, con người muốn theo các chuẩn mực của đạo đức Phật giáo. Đây chính là dịp để con người tĩnh tâm, hoàn thiện bản thân sau những lo toan, bon chen, tính toán đời thường. Đồng thời, cũng không thể phủ nhận, hàng năm các lễ hội Phật giáo thu hút không chỉ Phật tử mà còn cả những người ngoài

đạo. Điều này cũng có tác dụng tăng cường sự hiểu biết và quan hệ giữa con người với con người, thắt chặt tình cảm cộng đồng, bồi đắp tình yêu quê hương, đất nước, niềm tự hào dân tộc... Những lý tưởng cao đẹp của nhà Phật, triết lý sống giản dị, đạo đức của đạo Phật đã và đang hấp dẫn con người Việt Nam cả trong quá khứ cũng như trong giai đoạn hiện nay.

Xã hội hiện đại đã giúp con người văn minh hơn, tiện nghi đầy đủ hơn, nhưng bên cạnh đó cũng tạo ra khá nhiều vấn nạn, trong đó phải nói đến lối sống của một bộ phận lớp trẻ trong xã hội hiện nay. Trong đó những chuẩn tắc phổ biến nhất là *Ngũ giới* (không sát sinh, không trộm cắp, không tà dâm, không nói dối, không uống rượu) và *Thập thiện* (ba điều thuộc về thân: không sát sinh, không trộm cắp, không tà dâm; ba điều thuộc về ý thức: không tham lam, không thù hận, không si mê; bốn điều thuộc về khẩu: không nói dối, không nói thêu dệt, không nói hai chiều, không ác khẩu). Những chuẩn mực này, nếu lược bỏ màu sắc mang tính chất tôn giáo, sẽ là những nguyên tắc ứng xử phù hợp giữa người với người, là nền tảng đạo đức để duy trì gia phong, đạo đức xã hội, an ninh con người, an sinh xã hội nhất là trong giai đoạn hiện nay chúng ta đang thực hiện CNH và HĐH đất nước. Phải nói rằng, Phật giáo đã đề cập trực tiếp đến những vấn đề đạo đức cụ thể của cuộc sống thế tục và mang đậm giá trị nhân văn cao cả. Trên thực tế, những giá trị, chuẩn mực đạo đức của Phật giáo có ý nghĩa nhất định trong việc duy trì đạo đức xã hội trải qua các thể chế chính trị khác nhau trong lịch sử phát triển của dân tộc. Trong phạm vi từng quốc gia, khát vọng sống yên bình (an sinh xã hội) trên một đất nước thanh bình chỉ được hiện thực hóa khi đời sống được xây dựng trên nền tảng đạo đức, để mỗi thành viên trở thành nhân tố tích cực cho xã hội. nói một cách khác, văn hóa đạo đức Phật giáo có khả năng điều chỉnh hành vi đạo đức của con người, cũng tức là đóng góp vào việc đào tạo nguồn nhân lực có chất lượng để phục vụ cho sự phát triển đất nước, mà hiện nay là phục vụ cho công cuộc công nghiệp hóa, hiện đại hóa, đưa đất nước không ngừng phát triển và hội nhập quốc tế. Đạo đức Phật giáo chính là nếp sống hoàn thiện, là con đường chân chính đi đến an lạc, hạnh phúc và an sinh xã hội.

Thể hiện rõ nét nhất ảnh hưởng Phật giáo là những quan niệm đạo đức trong truyền thống văn hóa của dân tộc gắn với nền tảng triết lý *Nghiệp báo - Luân hồi*. Trước hết về tư tưởng *Nghiệp báo* chính là *quan hệ tương ứng giữa những hành động con người đã lựa chọn thực hiện trong đời sống xã hội với kết quả và lệ huy của nó đã tạo nên số phận và cuộc đời của họ*. Với sự chiêm nghiệm từ cuộc sống thực mà cha ông ta đã đúc kết trên cơ sở thâm nhuần triết lý của Phật giáo về Nghiệp báo: *Gieo gió gặt bão, Ở hiền gặp lành - Ở ác gặp dữ, Ác giả ác báo. Ai ăn mặn người ấy khát nước, Hại nhân, nhân hại...* Do vậy, con người cần trọng lựa chọn hành động (tốt/xấu) của mình trong đời sống xã hội, vì mỗi hành động tạo nghiệp báo ứng không chỉ trở lại chính bản thân mà đến con cháu mấy đời (*Cây xanh thì lá cũng xanh, Cha mẹ hiền lành để đức cho con. Đời cha ăn mặn, đời con khát nước*). Thực tế, trong lịch truyền thống văn hóa của dân tộc, tại các cộng đồng, các bậc ông bà, cha mẹ luôn phải tâm niệm làm việc thiện để tạo phúc đức cho con cháu; con cháu nên người nên nghiệp không được quên nhờ hưởng đức của mẹ cha, ông bà, quan niệm nghiêng về ảnh

hưởng Phật giáo lại quan tâm chủ yếu đến sự tu nhân tích đức của thế hệ trước. (xem thêm bài: *Tính thực tiễn và tính tâm linh trong công tác xã hội ở Việt Nam của Nguyễn Hồi Loan đăng trên Kỷ yếu Hội thảo khoa học kỷ niệm Ngày CTXH lần thứ 16, tại ĐHSP HN*)

Với phạm trù *Luân, Kiếp* của Phật giáo, hiện tại của mỗi cá thể là sự nối tiếp của vô vàn những kiếp sống đã trải qua trong quá khứ và sẽ còn được kế tiếp bởi vô vàn những kiếp sống tương lai. *Nghiệp báo - Luân hồi* gắn kết thành một cặp phạm trù, *quan hệ giữa các kiếp Luân hồi chính là quan hệ Nghiệp báo*: gieo gì trong kiếp trước thì gặt nấy trong kiếp sau. Hệ quả là người ta càng phải nỗ lực theo thiện tránh ác vì hành động trong kiếp hiện tại còn tạo tác cả số phận trong kiếp tương lai. Tư tưởng *Nghiệp báo - Luân hồi* thấm sâu vào tâm thức dân gian, trở thành xung lực tinh thần mạnh mẽ cho mỗi con người phấn đấu hướng thiện, tích đức tu nhân. Đó cũng chính là các khuôn mẫu hành vi ứng xử đã được kiểm chứng và thế hệ đi trước truyền lại cho thế hệ sau mà trước hết nó được vận hành trong giáo dục gia đình, cộng đồng và xã hội.

Một thực tế không thể phủ nhận trong bối cảnh xã hội hiện nay là hiện trạng suy giảm những chuẩn mực đạo đức căn bản. Các kênh truyền thông đã đầy ắp thông tin về những tình trạng: tham nhũng, mua chức bán quyền, đạo đức y tế xuống cấp, đạo đức giáo dục băng hoại, đạo đức kinh doanh thiếu vắng, thái độ cửa quyền trong các tổ chức, hành xử thô bạo giữa người với người, bạo lực học đường, các giá trị thiêng liêng bị xâm hại, và các mối quan hệ xã hội không được tôn trọng ... Do vậy, Tư đại vô lượng tâm: từ, bi, hỷ, xả của Phật giáo là liều thuốc làm trong sáng hơn đời sống tinh thần, trong đó có đời sống tâm linh không chỉ dành riêng cho Phật tử mà còn cho tất cả mọi người Việt Nam, trước áp lực của quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa, của đô thị hóa dồn dập và của cạnh tranh khốc liệt vì lợi nhuận. Với tư tưởng khoan dung, hòa bình, khuyến thiện, ngừa ác, Phật giáo sẽ góp phần thức tỉnh lương tri, lòng trắc ẩn ở con người, làm cho con người được sống trong hòa bình, nhân ái, chủ động phòng ngừa cái ác và hiểm họa. Nói một cách khác, văn hóa đạo đức Phật giáo có khả năng điều chỉnh hành vi đạo đức của con người, cũng tức là đóng góp vào việc đào tạo nguồn nhân lực có chất lượng để phục vụ cho sự phát triển đất nước, mà hiện nay là phục vụ cho công cuộc công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong đó góp phần xây dựng lý luận và đào tạo nguồn nhân lực cho ngành CTXH, đưa đất nước không ngừng phát triển, đảm bảo an sinh xã hội và hội nhập quốc tế.

Chúng ta cũng có thể thấy rằng tư tưởng Phật giáo không chỉ ảnh hưởng trực tiếp đến người cao tuổi mà còn ảnh hưởng đến đời sống của thanh thiếu niên hiện nay. Ở các trường phổ thông, tổ chức đoàn, đội luôn phát động các phong trào nhân đạo như “Lá lành đùm lá rách”, “quỹ giúp bạn nghèo vượt khó”, “quỹ viên gạch hồng”... Ngay từ nhỏ các em học sinh đã được giáo dục tư tưởng nhân đạo, bác ái, giúp đỡ người khác mà cơ sở của nền tảng ấy là tư tưởng giáo lý nhà Phật đã hoà tan với giá trị truyền thống của con người Việt Nam. Việc giúp đỡ người khác không phải hạn chế ở việc xin bố mẹ tiền để đóng góp mà có thể bằng chính kiến thức, sức lực của mình. Sự đồng cảm với những con người gặp khó khăn, những số phận bất hạnh cô đơn, cộng

với truyền thống từ bi, bác ái đã giúp những học sinh, sinh viên còn ngồi trên ghế nhà trường có đủ nghị lực và tâm huyết để lập ra những kế hoạch, tham gia vào những hoạt động thiết thực như hội chữ thập đỏ, hội tình thương, các chương trình phổ cập văn hoá cho trẻ em nghèo, chăm nom các bà mẹ Việt Nam nghèo... Hình ảnh hàng đoàn thanh niên, sinh viên hàng ngày vẫn lăn lộn trên mọi nẻo đường tổ quốc góp phần xây dựng đất nước, tổ quốc ngày càng giàu mạnh thật đáng xúc động và tự hào. Tất cả những điều đó chứng tỏ thanh niên, sinh viên ngày nay không chỉ năng động, sáng tạo đầy tham vọng trong cuộc sống mà còn thừa hưởng những giá trị đạo đức tốt đẹp của ông cha, đó là sự thương yêu, đùm bọc lẫn nhau giữa mọi người, lòng thương yêu giúp đỡ mọi người qua cơn hoạn nạn mà không chút nghĩ suy, tính toán. Và ta không thể phủ nhận Phật giáo đã góp phần tạo nên những giá trị tốt đẹp ấy.

Dù còn những hạn chế song chúng ta không thể phủ nhận những giá trị đạo đức to lớn mà Phật giáo đã mang lại. Đặc trưng hướng nội của Phật giáo giúp *con người tự suy ngẫm về bản thân (tự ý thức, trải nghiệm)*, để cân nhắc các hành động của mình để không gây ra đau khổ, tổn thương và bất hạnh cho người khác, nhờ vậy, giúp con người sống thân ái, yêu thương nhau, xã hội yên bình, trước hết là yêu thương những người thân trong chính gia đình mình. Trong những năm qua, nền kinh tế thị trường đã thể hiện tính năng động, ưu việt của mình, mức sống của người dân được nâng cao rõ rệt, kích thích nhu cầu hưởng thụ của con người, đề cao lợi ích cá nhân, nhưng những lệ huy của nó cũng phát sinh như mối quan hệ của con người trong gia đình, ngoài xã hội trở nên lỏng lẻo hơn, xã hội đề cao giá trị vật chất và cạnh tranh lợi ích trở nên gay gắt. Những triết lý của Phật giáo vẫn có sức sống mãnh liệt đang thấm sâu vào trong nếp nghĩ, cách ứng xử của người dân và vẫn tiếp tục được nhân dân ta kế thừa, phát huy và nâng lên một tầm cao mới trong xây dựng lối sống của mình trong gia đoạn hiện nay. Truyền thống thương người, cởi mở, khoan dung, thấm nhuần tinh thần lạc quan, tin tưởng vào sự chiến thắng của cái chính nghĩa, cái đẹp trước cái phi nghĩa, cái xấu, sẵn sàng curu mang những ai gặp hoạn nạn, khó khăn, bất hạnh đã được các tầng lớp nhân dân phát huy trong thời kỳ đổi mới. Thật vậy, giữa sự bẽ bộn của nền kinh tế thị trường lắm khi xô bồ, ta vẫn cảm thấy yên tâm khi mọi tầng lớp trong xã hội vẫn tồn tại phần lớn từ thiếu nhi đến cụ già, từ học sinh tiểu học đến sinh viên, từ nhân viên bình thường cho đến cán bộ cao cấp đều biết thương yêu, chia sẻ và bao dung, độ lượng với nhau. Đó chính là cơ sở để hoạt động công tác xã hội mang tính bền vững. Rất nhiều người đã dành dụm hàng tỉ đồng từ tiền lương hưu, viết sách, lập trình... để xây cất trường, tặng học bổng, mổ mắt nhân đạo... Tất cả họ đều hăng hái góp sức mình vào các phong trào có ý nghĩa sâu sắc như “*Uống nước nhớ nguồn*”, “*Xây dựng nhà tình thương, nhà tình nghĩa*”; “*Áo lụa tặng bà*”, “*Tắm chân nghĩa tình ấm lòng mẹ*”, “*Phụng dưỡng các bà mẹ Việt Nam anh hùng*“, “*Gây quỹ vì người nghèo*”, “*Hiến máu nhân đạo*”, “*Vòng tay nhân ái*”, “*Nói vòng tay lớn*”, “*Vì nạn nhân ảnh hưởng chất độc màu da cam*”, “*Thanh niên tình nguyện phát triển nông thôn*”.

Thiện, ác là hai phạm trù xuất hiện rất sớm trong lịch sử nhân loại và trở thành phạm trù phổ biến trong đạo đức của mọi thời kỳ lịch sử. Thiện, ác là cặp phạm trù đối lập, đồng thời cũng là hai phạm trù cơ bản có quan hệ chặt chẽ trong đạo đức xã hội và

đạo đức tôn giáo nói chung và Phật giáo nói riêng. Tuy nhiên, thiện, ác trong tôn giáo có điểm tương đồng, nhưng cũng có sự khác biệt với thiện, ác thế tục ở mức độ nhất định. Cùng là vấn đề thiện, ác, nhưng trong tôn giáo, chúng được đề cao, cường điệu và thiêng hóa bằng giáo lý, giáo luật, tín điều để mọi người tuân thủ tự giác một cách nghiêm ngặt dưới sức mạnh của thần quyền.

Trong đạo đức Phật giáo và đạo đức xã hội thì thiện, ác vẫn là hai phạm trù trung tâm và trọng yếu nhất. Nhưng, *“vấn đề thiện, ác trong đạo đức Phật giáo được gắn chặt với hậu quả của hành vi hành xử của tín đồ và do có sự thưởng phạt "ng nghiêm minh" bởi các đấng siêu nhiên, nên tính giáo dục và khả năng răn đe của nó đạt hiệu quả rất cao”* (4, tr62).

Nhiều học thuyết cho rằng, con người vốn mang tính thiện, cái ác thật sự chỉ xuất hiện cùng với sự hình thành các cộng đồng người và phát triển trong xã hội có sự phân hóa giai cấp, khi mà trong xã hội tồn tại những lợi ích đối lập nhau. Cho đến nay, thiện và ác vẫn song hành như hai mặt ở trong từng con người. Tuy nhiên, từ dân tộc nọ đến dân tộc kia, từ thời kỳ này sang thời kỳ khác, những quan niệm về thiện, ác đã biến đổi rất nhiều thậm chí đến mức trái ngược nhau. Khi cái thiện nhường chỗ cho cái ác, là lúc con người không còn chế ngự được dục vọng, không làm chủ được mình tất sẽ dẫn đến sống buông thả để cho cái ác xuất hiện, tội lỗi hoành hành, nhân cách bị lu mờ. Phật giáo cho rằng, cái ác xuất hiện ở con người là sự kết hợp giữa *tham, sân, si* và tật xấu của con người. Con người có các tật xấu cơ bản, đó là: kiêu ngạo, dâm ô, hờn giận, ăn uống quá độ, ghen ghét, lừa dối... Phật giáo răn dạy tín đồ làm lành, tránh ác. Phật giáo rất chú ý giáo hóa chúng sinh bằng *"Ngũ giới", "Thập thiện"*. Đó chính là nhằm gạt bỏ điều ác, khuyến khích làm điều thiện, do vậy, quan niệm về "thiện" của Phật giáo không chỉ là chuẩn mực đạo đức cần có, mà còn là phương tiện để giải thoát khỏi khổ đau của con người.

Trái ngược với Thiên đường và Niết bàn là Địa ngục mà các tôn giáo đều nói đến, địa ngục là nơi ở của những người chết mà trước đó phạm nhiều tội ác. Đạo Phật coi Địa ngục là cõi khổ, là nơi đày đọa các chúng sinh khi sống có nhiều tội ác. Nhưng đạo Phật coi cuộc sống ở Địa ngục không phải là vĩnh viễn. Theo *luật luân hồi, nghiệp báo*, những kẻ trả hết nợ của tội ác do mình gây nên sẽ được tái sinh ở kiếp sống khác tốt đẹp hơn, trong đó có kiếp người. Phật giáo quan niệm rằng, Địa ngục không phải chỉ có một mà có nhiều loại (*trong một số kinh điển Phật giáo có đề cập đến khái niệm 18 tầng Địa Ngục và 10 vị Diêm Vương cai quản với vô vàn những cực hình, những nỗi khổ niềm đau cùng cực vây kín lấy tội nhân*). Tùy theo tội nặng, nhẹ mà con người bị đày xuống từng loại Địa ngục tương ứng với tội lỗi đã mắc theo luật nhân quả nghiệp báo. Các tín đồ Phật giáo cho Địa ngục là nơi ghê rợn, ở đây có lửa cháy bùng bùng, khói cuộn ngút ngàn, *“...cực hình nơi địa ngục như thế này. Có chỗ kéo lưỡi tội nhân cho trâu cày. Có chỗ moi tim tội nhân cho dạ xoa ăn. Có chỗ đun vạc dầu sôi cuộn cuộn mà nấu thân tội nhân. Có chỗ nung đỏ cột đồng mà bắt tội nhân ôm lấy. Có chỗ phun lửa tấp vào tội nhân. Có chỗ toàn là băng lạnh. Có chỗ tràn đầy phần giải. Có chỗ phóng toàn viên sắt có cạnh sắc gai nhọn. Có chỗ đâm toàn giáo lửa. Có chỗ chỉ đánh lưng bụng. Có chỗ chỉ đốt tay chân. Có chỗ răn sắt cắn. Có chỗ toàn là bắt*

cời lừa sắt...”(3. tr35). Những người bị đày xuống đó phải đeo gông xiềng, chịu đủ mọi cực hình tra tấn. Thiên đường – Địa ngục là hai thế giới đối lập nhau nhằm thưởng công và trừng phạt tội đối với những ai làm được điều thiện hoặc mắc tội ác trong đời sống hiện thực. Do vậy, "thế giới" ấy có giá trị trừ ác, hướng thiện hữu hiệu để bổ sung cho luật pháp mà nhiều thể chế chính trị đã nhận ra. Phật giáo nêu cao triết lý sống "thương người như thể thương thân" qua hành động "từ bi". Điều này có tác dụng giáo dục con người hành thiện, liên kết nguồn lực để trợ giúp những người yếu thế trong xã hội với biểu hiện "lá lành đùm lá rách" khi có thiện tai, bất hạnh trong cộng đồng giúp họ vượt lên những nan đề họ gặp phải trong cuộc sống.

4. Kết luận

Theo nhà Phật, "từ bi" là tình thương yêu không giới hạn, vô bờ bến. Tình thương con người mà Phật giáo đề cập không phải chung chung, mà khá cụ thể, thiết thực. Phật giáo đòi hỏi các tín đồ của mình có hành động cụ thể, như cho kẻ đói ăn, cho kẻ khát uống, cho kẻ rách mặc, chăm lo người ốm đau, bệnh hoạn, chăm sóc người già nua, đối xử tốt với kẻ dưới, tha thứ kẻ tội lỗi, khuyên can người lầm lạc, bảo ban kẻ dốt nát... luôn đặt mỗi con người trong tình thương yêu đồng loại – một cơ sở nền tảng để vận hành có hiệu quả nghề công tác xã hội ở nước ta trong bối cảnh truyền thống văn hóa của dân tộc. Phật giáo coi cứu một người phúc đặng hà sa và "Cứu một mạng người còn hơn xây bảy tháp phù đồ" hay khuyên tín đồ hãy phấn đấu vì an lạc cho Chư thiên và cho loài người.

Những triết lý của Phật giáo đều hướng tới xây dựng một xã hội bác ái, bình đẳng, công bằng, ấm no, hạnh phúc, hướng con người làm điều thiện, tránh điều ác trên cơ sở thức tỉnh lòng trắc ẩn ở từng con người. Đồng thời, những triết lý của Phật giáo là những tinh hoa của truyền thống văn hóa dân tộc mà chúng ta cần phải tiếp thu để góp phần xây dựng nền tảng lý luận và thực hành nghề công tác xã hội ở Việt Nam, đó cũng chính là động lực tinh thần cho những người hiện đang làm việc trong lĩnh vực công tác xã hội vững tin vào công việc của mình đang làm mang lại lợi ích cho nhóm người yếu thế và góp phần đảm bảo bền vững an sinh xã hội.

Tài liệu tham khảo

1. Dalai Lama và Howard C.Cutler, sách dịch "The Art of Happiness" (Nghệ thuật sống hạnh phúc), NXB Phật giáo, 2004.
2. Phan Ngọc, *Văn hóa Việt Nam và cách tiếp cận mới*. NXB. Văn hóa Thông tin, 1994.
3. Thích Nữ Trí Hải dịch, *Đức Phật đã dạy những gì (con đường thoát khổ)*, NXB Tôn giáo, 2000.
4. Nguyễn Tài Thư, *Ảnh hưởng của các hệ tư tưởng và tôn giáo đối với con người Việt Nam hiện nay*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1997.
5. Trần Văn Giàu. *Giá trị tinh thần truyền thống của dân tộc Việt Nam*. Nxb TP. Hồ Chí Minh, 1993.
6. Trần Ngọc Thêm. *Tìm về bản sắc văn hoá dân tộc Việt Nam*. Nxb TP. Hồ Chí Minh, 1997.

7. Nguyễn Hồi Loan, *Tiếp cận Phật giáo với công tác xã hội ở Việt Nam*, Kỷ yếu Hội thảo KH quốc tế: 20 năm KHXH, thành tựu và thách thức, NXB ĐHQGHN, 11/2011.
8. Nguyễn Hồi Loan, *Cơ sở tâm lý học để tạo nên sự tương đồng của các hoạt động xã hội ở Phật giáo với công tác xã hội*, Tạp chí Tâm lý học xã hội, số 1, 2013.
9. Nguyễn Hồi Loan, *Tính thực tiễn và tính tâm linh trong CTXH ở Việt Nam*, Kỷ yếu Hội thảo quốc tế: Nâng cao tính chuyên nghiệp CTXH vì phát triển và hội nhập, NXB ĐHSPHN, 10/2013.
10. (<http://tedvn.com/2014/02/joan-halifax-long-trac-an-va-y-nghia-dich-thuc-cuasuthau-cam/>)

平成 26 年度国際比較研究（ベトナム）報告書
宗教とソーシャルワーク；その異同と関係ー仏教の場合

ソーシャルワークにおける仏教の役割
ー日本・ベトナム比較研究ー

平成 27 年 3 月

発 行 学校法人 日本社会事業大学社会事業研究所
〒204-8555 東京都清瀬市竹丘 3-1-30
TEL 042-496-3050
印 刷 株式会社 共進
